

**T.C.
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM SANATLARI PROGRAMI**

**SAKARYA BÜYÜK KAYNARCA (TOPÇU)
KÖYÜ ŞEYH MUSLİHUDDİN CAMİİ VE
HAZİRESİ**

101823

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
20006136 Emine Tülay SÜLÜNGÜR**

**Danışman
Doç.Dr.Banu MAHİR**

İSTANBUL-2001

**TE. YÖNETİMİNİN İZİNİ ALINILMIŞTIR
KONU BAKIMINDA İZİNİ ALINILMIŞTIR**

Emine Tülay SÜLÜNGÜR

tarafından hazırlanan

Sakarya Büyük Kaynarca (Topçu) Köyü "Şeyh Muslihuddin

Camii ve Haziresi

adlı bu çalışma jürimizce

Yüksek Lisans

Tezi / Eser Metni olarak kabul edilmiştir

Kabul (Sınav) Tarihi : 24 / 10 / 2001

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi Prof.Dr.Selçuk MÜLAYİM
(M.Ü.Öğr.Üyesi)

Jüri Üyesi Doç.Dr.Zeki SÖNMEZ

Jüri Üyesi Doç.Dr.Banu MAHİR(Danışman)

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No:
ÖNSÖZ	III
ÖZET	V
SUMMARY	VII
KISALTMALAR	VIII
ÇİZİMLER LİSTESİ	IX
RESİMLER LİSTESİ	X
EKLER LİSTESİ	XVI
I. GİRİŞ	1
1.Büyük Kaynarca (Topçu) Köyü'nün Tarihçesi	2
Topoğrafya ve Konum	4
2.Amaç, Kapsam, Kaynaklar	7
II. CAMİNİN TARİHİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ	10
1.Yapının Banisi ve İnşası İle İlgili Bilgiler ; Geçirdiği Değişiklikler ...	10
2.Vakfiyesi	15
3.Mimari Özellikleri	58
a.Kullanılan Malzeme ve ve İnşa Tekniği	58
b.Genel Plan Şeması	59
c.Dıştan Tanımı	64
d.İç Mimari Özellikleri	67

III. CAMİNİN HAZİRESİ	73
1.Hazirenin Genel Durumu, Mezar Taşlarının Tarihlendirilmesi; Defnedilen Kişiler	73
2.Mezar Taşları Kataloğu	78
IV. DEĞERLENDİRME	128
V. SONUÇ	143
EKLER	143
1.Çizimler	143
2.Resimler	159
3.Arşiv Belgeleri	218
KAYNAKLAR	282
ÖZGEÇMİŞ	285

ÖNSÖZ

Sakarya ili Kaynarca ilçesi Büyük Kaynarca (Topçu) Köyünde bulunan Şeyh Muslihuddin Camii ve Haziresi konusunda hemen hemen yok denecek kadar az araştırma ve yayın olması , caminin ve hazirenin doğal afetler ve fiziki tahribat nedeni ile yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalması böyle bir araştırmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yapılan bu çalışmada Şeyh Muslihuddin Camii ve Haziresi' nin sorunları imkanlar dahilinde çözülmeye çalışılmıştır. Böylece pek bilinmeyen ve araştırılmaya muhtaç bir konuya Sanat Tarihi açısından ışık tutulmaya çalışılmıştır. 2000 Yılında başlanılan Yüksek Lisans tezimizde Şeyh Muslihuddin Camii ve Haziresi' nin planı , süslemeleri vs. değerlendirilirken , mensubu olduğu Osmanlı Sanatı içerisindeki farklılıkları da ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın tüm aşamalarında yardımlarını gördüğüm hocam Sayın Doç. Dr. Zeki SÖNMEZ' e ve tezimin danışmanlığını üstlenerek beni yönlendiren hocam Sayın Doç. Dr. Banu MAHİR' e ve çalışmalarımızın her safhasında bana yardımcı olan Prof. Dr. Selçuk MÜLAYİM, Yrd. Doç. Dr. Yaşar ÇORUHLU' ya, Şeyh Muslihuddin Camisi ile ilgili bir tez hazırlamayı bana öneren, Sakarya ili ile ilgili araştırmalarda, yapı ile ilgili arazide yaptığımız çalışmalarda, belgelerin değerlendirilmesinde katkılarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Tülin ÇORUHLU' ya, orijinal belgelerin, mezartaşı kitabelerinin tercüme edilmesi, çözülmesinde yardımcı olan Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Sayın Tefik TEMELKURAN' a, yapının vaziyet planının tüm mimari çizimlerinin çıkarılmasını sağlayan İnşaat Mühendisi sayın

Cevdet KOCATÜRK'e, ayrıca bana yardım ve desteklerini esirgemedikleri için Eşim Ömer SÜLÜNGÜR'e ve arkadaşım Gülay SOYHAN'a teşekkürlerimi sunarım.

E.Tülay SÜLÜNGÜR
Kozyatağı/2001

ÖZET

Şeyh Muslihuddin Camisi ve Haziresi Sakarya İline bağlı Kaynarca İlçesinin Büyük Kaynarca Köyünde bulunmaktadır. Büyük Kaynarca Köyünün bulunduğu coğrafi bölge Sultan Orhan döneminde(1326) Türk topraklarına katılmıştır. Caminin bulunduğu arazi Sultan II. Beyazıd tarafından Kısahan Hacı Muslihuddin Mustafa bin Cüneyt'e hibe edilmiştir. Araştırmamızın konusunu oluşturan Şeyh Muslihuddin camisini El-Hac Muslihuddin Mustafa bin Cüneyt inşa ettirmiş ve kendisine hibe edilen bu arazi ile birlikte yapıyı 902H./1496M. tarihinde yazdırdığı vakfiye ile vakfetmiştir. Hacı Muslihuddin soyundan erkek mütevelliler tarafından idare edilen vakfın camisi yine mütevellil Kaymaslı Mehmed Ağa tarafından 19.yüzyılın ilk çeyreğinde tamir edilmiştir. Kaymaslı Mehmed Ağa ve ailesi ile 19.yüzyılda vakfa hizmet etmiş bazı kişiler caminin avlusundaki hazireye defnedilmişlerdir.

Cami kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı olup, giriş kısmı, giriş mahfilleri, doğu ve batı yan mekanları ve harim kısmından oluşur. Batı yan mekanı iki kısma ayrılır ve bunlardan güneyde olan yapıdan ayrı müstakil bir girişe sahiptir. Harim kısmının güney duvarında ortada mihrap, doğusunda vaiz kürsüsü, batısında minber, kuzey duvarında ise doğu-batı duvarlara doğru 'U' şeklinde uzanan mahfil vardır. Harimin dört duvarında , diğer mekanların dışı bakan duvarlarında pencereler vardır. Mahfil kısımlarına çıkış merdivenlerle sağlanır. Ana giriş kuzey cephe ortasındadır. Yapıya sonradan eklenen minare batı yan mekanını

ikiye bölecek şekilde yapının ortasına yerleştirilmiştir. Yapı fonksiyonel olarak zaviyeli camidir.

Yapı Karadeniz bölgesinin ve geleneksel Türk Mimarisinin önemli bir inşa tekniği olan çantılı sistemde inşa edilmiştir. Arazi meyiline göre taş blokaj üzerine oturan yapı ahşap kütüklerden ve levhalardan imar edilmiştir.

Caminin haziresinde Osmanlı dönemine ait yirmi adet mezar bulunmaktadır. Mezarların yedi adedinin ayak ve baş taşı(ayak ve baş şahideleri), on iki tanesinin baş taşı, bir tanesinin yalnız ayak taşı mevcuttur.

Şeyh Muslihuddin Camisi ve Haziresi Osmanlı döneminden günümüze gelmiş, tarihi eser fakiri bir bölgede ahşap ve taş işçiliğinin mütevazı bir örneği olarak ayakta kalabilme mücadelesi vermektedir. Bu gün ibadete kapalı olan yapı depremden, tabiat şartlarından ve define arayıcılarından büyük zarar görmüştür. Eserin varlığını sürdürebilmesi için korumaya ve restorasyona ihtiyacı vardır.

SUMMARY

The Şeyh Muslihuddin Mosque with its graveyard is located in the Büyük Kaynarca village of the Kaynarca district which belongs to the Sakarya province. The geographic region that Büyük Kaynarca village is found had been joined to the Turkish lands at the period of Sultan Orhan (1326). The land where the mosque is located had been donated to Kıssahan Hacı Muslihuddin Mustafa bin Cüneyd by Sultan Beyazıd II. The Şeyh Muslihuddin Mosque which forms the subject of our investigation had been constructed by El-Hac Muslihuddin Mustafa bin Cüneyd. He had devoted the land that had been donated to him and the mosque with the deed of trust written in 902 (1496). The mosque of the foundation had been administered by male trustees from the lineage of Hacı Muslihuddin. It had been repaired at the first quarter of the 19th century by again another trustee Kaymaslı Mehmed Aga. Kaymaslı Mehmed Aga with his family had served to the foundation in the 19th century and some people had been buried to the graveyard at the courtyard of the mosque.

The mosque has a rectangular plan which is at the north-south direction and is formed with an entrance section, entrance *mahfils* (private pew or gallery in a mosque) and an inner hall. The west side space consists of two parts and the south part has an entrance of its own apart from the building. On the south wall of the inner hall (*harim*) in the middle there is the *mihrap*, on the east there is the *vaiz küstüsü* (preacher desk), at the west there is the *minber* and at the north wall there is a *mahfil* which extends to the east-west walls at the shape "U". There are windows on all of the four walls of the harim and on the outer face of other walls. There is a stairway going to the mahfil. The main entrance is placed at the middle of the north façade. The minaret which had been added to the building later had been settled by dividing the west side halls into two parts. The building functionally is a *zaviyeli* (convent) mosque with side spaces.

The building has been constructed in the system *çanti* which is an important building technique of the Black Sea region and the traditional Turkish architecture. The building sits on rock blocks in accord to the land inclination and has been built with wooden baulks and panels. In the graveyard of the mosque there are twenty graves belonging to the Ottoman period. Seven of these graves have their food and head stones; twelve have their head stones; and one has only its food stone. Being in a region poor in historical monuments, the Şeyh Muslihuddin Mosque with its graveyard struggles to survive as a modest example of wood-and stonework of the Ottoman period. The building which is today closed for praying had been damaged a lot by earthquakes, natural conditions and seekers of buried treasures.

KISALTMALAR

- a.g.e. : Adı geen eser
a.g.m. : Adı geen makale
ar.ves. : arşiv vesikası
bkz. : bakınız
C. : Cilt
cev. : Cevded Evkaf Vesikası
.nu. : izim numarası
r.nu. : resim numarası
H. : Hicri
M. : Miladi
s. : sayfa
S. : Sayı
VGM : Vakıflar Genel Müdürlüğü
Vakfiye : H.902 tarihli yapının vakfiyesi

ÇİZİMLER LİSTESİ

	Sayfa No:
1. Sakarya ili haritası	149
2. Kaynarca ilçesi haritası(1998)	150
3. Kaynarca ilçesi haritası	151
4. Şeyh Muslihuddin Camisinin planı (Ekrem Hakkı Ayverdi-1961)	152
5. Şeyh Muslihuddin Camisi ve haziresinin vaziyet planı (1/500)	153
6. Şeyh Muslihiddin Camisinin zemin planı (1/100)	154
7. Şeyh Muslihuddin Camisinin mahfil katı planı (1/100)	155
8. Kuzey-güney doğrultusunda Harim mekanın kuzey kesiti (1/100)	156
9. Şeyh Muslihuddin Camisinin kuzey(giriş) cephesi (1/100)	157
10. Şeyh Muslihuddin Camisinin güney(Kible) cephesi (1/100)	158

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa No:

1. Sakarya Kaynarca İlçesi Büyük Kaynarca(Topçu) Köyü merkezindeki çevre köylerle bağlantı sağlayan yol kavşağı, Dırmancılar, Hunlar, Eskiciler, Dağazı köy yollarının ayrımı.....	160
2. Büyük kaynarca Köyünün genel görünüşü.....	160
3. Şeyh Muslihuddin Camisinden Köy kavşağı görüntüsü.....	161
4. Kavşaktan Camiye gelen eski yol.....	161
5. Eski yoldan Camiye geçilen kuzey-batı girişi.....	162
6. Avlunun kuzey-batısından Camiye uzanan eski yol.....	162
7. Avlunun kuzey-batı giriş merdiveninden Caminin giriş kapısına giden yol.....	163
8. Caminin kuzey-batı köşesinden avluya giriş merdiveni ve yol.....	163
9. Cami avlusunun kuzey kısmından genel görüntü.....	164
10. Cami minaresinden avlunun kuzey kısmının genel görüntüsü ve avluya kuzey-doğudan giriş veren merdiven ve yol.....	164
11. Cami avlusunun kuzey-doğusundan görüntü ve kuzey-doğu avluya giriş merdiveni.....	165
12. Cami minaresinden caminin güney-batısına son yıllarda inşa edilen yeni Büyük Kaynarca Camisi.....	165
13. Caminin güney-batıdan görünüşü, camiye güneyden geçişi sağlayan köprü.....	166
14. Caminin güneyinden gelip, batısına uzanan eski yol.....	166
15. Caminin kuzey cephesi.....	167

16. Kuzey-batı köşede Caminin kuzey cephesi.....	167
17. Caminin kuzey cephedeki ana girişi (cümle kapısı).....	168
18. Kuzey cephenin doğu kısmı.....	168
19. Kuzey-batı köşeden Caminin batı cephesi.....	169
20. Batı cephedeki giriş kapısı ve cephenin kuzey kısmı.....	169
21. Batı cephesindeki giriş kapısı, minare kaidesinin kapıdan görünüşü.....	170
22. Batı cepheden duvar kaplaması ayrıntısı.....	170
23. Batı cephesi girişi, girişin yanında kapatılmış pencere ve minare kaidesi.....	171
24. Batı cephenin güney bölümü.....	171
25. Güney-batı köşeden caminin temeli (ayrıntı).....	172
26. Batı cepheden detay.....	172
27. Batı cepheden detay.....	173
28. Batı cepheden detay.....	173
29. Güney cephe, avlu duvarı ve minarenen görünümü.....	174
30. Güney-batı köşeden avlu duvarı ve güney cephe görüntüsü.....	174
31. Batı yan mekanının güney cepheden girişi.....	175
32. Güney cepheden doğu yan mekana ve harime açılan pencereler.....	175
33. Güney cephede beden duvarlarının oturduğu taş duvar.....	176
34. Güney-doğu köşede Caminin beden duvarlarının oturduğu taş duvar.....	176
35. Güney-doğu köşeden doğu cephesi ve hazirenin genel görüntüsü.....	177
36. Güney-doğu köşeden doğu mekanına açılan pencereler.....	177
37. Caminin kuzey-doğu köşesinden doğu ve kuzey cepheleri....	178

38. Doğu cepheden doğu yan mekana açılan pencere.....	178
39. Doğu cepheden detay.....	179
40. Minareden üst örtünün güney bölümünün görünüşü.....	179
41. Batıdan giriş koridoru ve üst mahfile çıkan merdiven.....	180
42. Cümle kapısından harime uzanan koridor.....	180
43. Batı yan mekanın kuzey bölümü, minare kaidesi ve üst mahfile çıkan merdiven.....	181
44. Kuzey batı köşeden alt kat ve üst mahfilin görünüşü.....	181
45. Kuzey-doğu köşeden doğu yan mekanının görünüşü.....	182
46. Kuzey-doğu köşeden alt kat ve üst mahfilin görünüşü.....	182
47. Doğu yan mekanın güney kısmı ve muhtemelen korkuluklarla ayrılmış bölüm.....	183
48. Doğu yan mekanın güney tarafında korkuluklarla ayrılmış bölümün duvar bağlantısı.....	183
49. Doğu yan mekandan harime açılan pencere (alt kat).....	184
50. Doğu yan mekandan harime açılan pencere (üst kat).....	184
51. Doğu yan mekan zemininde döşeme tahtası olarak kullanılmış muhtemelen kapı kanadı parçası.....	185
52. Resim 51'den detay.....	185
53. Kuzey-doğu köşeden alt kat mahfilinin görünüşü.....	186
54. Kuzey-batı köşeden alt kat mahfilleri.....	186
55. Harime giriş koridorunun doğusundaki alt kat mahfili.....	187
56. Harime giriş koridorunun batısındaki alt kat mahfili.....	187
57. Giriş mekanın üst kat mahfili ve kuzey duvardaki pencerelerin içten görünüşü.....	188
58. Üst kat mahfilinden harime girişi sağlayan orta koridorun üstündeki açıklık.....	188
59. Üst kat mahfilinden batı yan mekanı, minare kaidesi, minareye çıkan merdivenin görünüşü.....	189

60. Minarenin duvar örgüsü ve merdivenleri.....	189
61. Harim giriş kapısı.....	190
62. Harim giriş kapısının kilit sisteminden ayrıntı.....	190
63. Caminin mihrabı ve güney duvardaki pencereleri.....	191
64. Mihrabın doğu kısmındaki sedir ve vaiz kürsüsü.....	191
65. Mihrabın batısındaki minber.....	192
66. Vaiz kürsüsü detayı.....	192
67. Minberin kürsüye çıkan merdivenleri.....	193
68. Minberin merdiven korkuluklarından detay.....	193
69. Harimin kuzey-batı köşesi ve mahfile çıkan merdiven.....	194
70. Harimin kuzey-doğu köşesi ve doğu duvarı.....	194
71. Harimin doğu bölümü ve mahfil taşıyan sütunlar.....	195
72. Harimden doğu yan mekanına açılan pencere (alt kat).....	195
73. Harimin kuzey-doğu köşesi ve üst mahfil.....	196
74. Harimin doğu duvarı ve üst mahfil.....	196
75. Harimin mahfil katından kuzey mekana açılan pencere.....	197
76. Tavan kaplamasından köşe detayı.....	197
77. Harimin mahfil katı doğu bölümü ve korkuluklar.....	198
78. Harimin mahfil katı, tavanı taşıyan sütunlar ve gergiler.....	198
79. Harimin mahfil katından burmalı sütun (doğu).....	199
80. Harimin mahfil katından burmalı sütun (batı).....	199
81. Mahfil katı bölmeleri ve burmalı sütun.....	200
82. Mahfil korkuluklarının sütunlara bağlantı detayı.....	200
83. Kaymaslı Mehmed Ağa'nın Şeyh Muslihiddun Camisi için yaptırdığı çeşmenin kitabesi (Kaynarca Kaymakamlık binasının bahçesinde).....	201
84. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın kızı Emine Sabire hanımın mezar taşı.....	201

85. Büyük Kaynarca Camisinin hatibi Nuri Efendinin	
kızı Şahider hanımın mezarı baş şahidesi.....	202
86. Şahider hanımın ayak şahidesi.....	202
87. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın oğlu Musa	
Muhterem Bey'in mezarının baş şahidesi.....	203
88. Musa Muhterem Bey'in ayak şahidesi.....	203
89. Kaymaslızade Emin Bey'in mezarının baş şahidesi.....	204
90. 1909(H.1327) tarihli kadın mezar taşı baş şahidesi.....	204
91. Kaymaslızade Emin Ağa'nın karısı Hanife hanımın	
mezarı baş şahidesi.....	205
92. Hanife hanımın ayak şahidesi.....	205
93. Hanife hanımın baş şahidesinin tepeliğinden detay.....	206
94. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın zevcesi Münire	
hanımın mezarının baş şahidesi.....	206
95. Münire hanımın baş şahidesinden detay.....	207
96. Münire hanımın ayak şahidesi.....	207
97. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın mezarının	
baş şahidesi.....	208
98. Mehmet Emin Ağa'nın Ayak şahidesi.....	208
99. Kaymaslıoğlu Emin Ağa'nın hocası Bursalı Mehmet	
Efendi'nin mezar baş şahidesi.....	209
100. Kaymaslı Mehmet Ağa'nın mezar baş şahidesi.....	209
101. Kaymaslı Mehmet Emin Ağa'nın oğlu Mehmet Halim	
Bey'in mezarının baş şahidesi.....	210
102. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın oğlu Muhammet	
Bey'in mezarının baş şahidesi.....	210
103. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın kızı Hanife	
Atiyye hanımın mezarının baş şahidesi.....	211

104. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın kızı Fatma Saniye hanımın Mezarının baş şahidesi.....	211
105. Kaynarca hafızı Mustafa Efendi'nin mezarının baş şahidesi.....	212
106. Reşit Ağa'nın mezarının baş şahidesi.....	212
107. Reşit Ağa'nın ayak şahidesi.....	213
108. Kaymaslızade Muhammet Emin Ağa'nın Arap cariyesi mezarının baş şahidesi.....	213
109. Abdurrahman Ağa'nın eşi Fatma hanımın mezarının baş şahidesi.....	214
110. Fatma hanımın ayak şahidesi.....	214
111. Muhtemelenn bir kadın mezarına ait olan ayak şahidesi.....	215
112. Menhir şeklinde yontulmuş mezar taşı.....	215
113. Cami haziresinin batı bölümünden görünüş.....	216
114. Cami haziresinin kuzey-batı bölümünden genel görünüş....	216
115. Cami haziresinin bölümünden genel görünüş.....	217
116. Cami haziresinin doğusundan genel görünüş.....	217

EKLER LİSTESİ:

Sıra No :	Belge Tasnif No :	Tarih :	Konu :	Sayfa No:
1-	VGM.Kültür Arşiv Dairesi Başkanlığı Defter No:1767 Sayfa: 47-57 Cevdet Evkaf, Orjinal kayıt No: 14019	902 ve 918 18.S. 1251	Kandırada kayıtlı KISSAHAN El-Hac Muslihiddin Mustafa Bin Cüneyd Vakfı Vakfyesi..... Kandırada vaki KISSAHAN Hacı Muslihiddin Mütevelli Kaymakamlığına zayıinden berat sına dair.....	15 219
3-	Cevdet Evkaf, Evrak No : 29179	25.L. 1208	Üsküdarın Kandırı Kasabasında Hacı Musluhittin Mezraadar tayini hakkında.....	224
4-	Cevdet Evkaf, Orjinal kayıt No: 32503	C.1195	Kandıre Nahiyesinde Bektaş (Yağtaş) divanında Hassahan (KISSAHAN) Hacı Muslihittin Mescidi evkafından bir cihetin tevcihi.....	228
5-	Cevdet Evkaf, Orjinal kayıt No: 20462	1230. Za.	Kandırada KISSAHAN Muslihittin Evkafı Mezraları mahsulüne müdahale edilmekle men'i için Kocaeli mutasarrıfına hitaben emir isdarı.....	232
6-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 22136	Tarihsiz	Adapazarında vaki müteveffa KISSAHAN Elhaç uslihiddin Vakfı mukatayı voyvodaları ihale ve izam olunagelirken Son zamanda mütezeme - ihale edilmiş ve bunlar taditadan hali kalmamakta bulunmuş olduğundan yine voyvodalara ihalesi.....	236
7-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No : 21975	1173.R.23	Kandırada nahiyesinde KISSAHAN Hacı Muslihittin Mezrası Vakfından bir cihetin tevcihi.....	239

Konu :

Tarih :

Sıra No : Belge Tasnif No :

8-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 24322	1170.C.	Kandira nahiyesinde Kissahan Muslihiddin zaviyesi meşihatının tevcihi evladi vakıftan mütevellî Mustafa imzalı.....	242
9-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 21665	1139. S.22	Üsküdüara tabi Kandira Kasabasında Kissahan Elhaç Muslihiddin evkafından meşrut vazife ile cibayet cihetinin tevcihi...	245
10-	Cevdet Evrakı, Dosya No: 9610	Tarihsiz	Üsküdüdar muzafatından Kanadıra nahiyesinde vaki merhum Kissahan Elhaç Muslihiddin Camii Şerifi mütevellisi Ayşe hatunun başvurusu.....	247
11-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 20370	1277.N.16	Üsküdüara tabi Kandira Kazasının Kissahan Kariyesindeki Hacı Muslihiddin Mezrası Vakfından köy camiine hatip tayini.	249
12-	A. MKT. UM. Dosya No: 42, Vesika No:26	1267.S.7	Şeyh 'ül Kurralığa tayin.....	257
13-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 28531	6.N.1151	Kandırada Kissahan Hacı Muslihiddin Vakıflarına dair.....	261
14-	A.DVN. Dosya No: 101, Vesika No: 34	1271.R.13	Hattat Hacı Bin Ahmetten boşalan Şeyh Muslihiddin Camiinin hatipliğinin merhumun oğlu Mehmet Halifeye tevcihi..	264
15-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No.301140	3.Z.1199	Kandıra Kissahan Hacı Muslihuddin vakfından cüzhanlı cihetinin istirhamına dair İbrahim tarafından.....	266
16-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 29781	21.S.1189	Üsküdüara tabi Kandırada Kissahan Muslihiddin Vakfının tevliyet ciheti hakkında.....	268
17-	Cevdet Evkaf, Orjinal Kayıt No: 26307	16.Ca.1146	Kandıra Kazasında Asarihakayyesinde bulunan Hacı Muslihiddin din Evkafı tarafından Eşmedağı Karhaneleri yerine teşkil edilen Çubuklu Köyünün zaptedilmesine dair.....	270
18-	Kaynarca Kaymakamlık binası bahçesi	1236	Kaymaslı Mehmet Ağa'nın Şeyh Muslihuddin Camisi için ya pılan çeşmenin kitabesi.....	201

I.GİRİŞ

Doğusunda Bolu, güneyinde Bilecik, batısında Kocaeli vilayetleri ve kuzeyinde Karadenizle çevrili olan Sakarya ili dağları, yaylaları, akarsuları ve gölleri ile son derece verimli topraklara sahiptir(ç.nu.1). Türkiye'nin doğudan batıya uzanan kara ve demiryolu bağlantısı üzerinde de yer alan il, aynı zamanda Anadolu deprem kuşağının kuzey fayı üzerinde de yer almaktadır. Ulaşım ağı üzerinde olması ve verimli topraklara sahip olması dolayısıyla tarih boyunca tercih edilen bir yerleşim bölgesi olmuştur.

Osmanlı devletinin Erken Beylik Döneminden itibaren iskan edilmeye başlanan Sakarya ilinin ilk Türk yerleşimleri, bu günkü adı ile Geyve, Taraklı, Pamukova, Hendek, Akyazı ve Kaynarca ilçelerinde oluşmaya başlamıştır.

1313 yılında Lefke (Osmaneli), Mekece, Geyve, Akhisar (Pamukova) ve Gölpazarı yörelerindeki kalelerin alınması¹ son derece dağlık bir bölge olan ve Sakarya nehri boyunca Karadenize doğru uzanan Geyve boğazının açılmasına neden olmuştur. Dolayısı ile Osmanlı toprakları bu fetihlerden sonra Karadenize doğru yayılmıştır. Söz konusu fetihlerin komutanları ise Karamürsel Alp, Akça Koca ve Konuralp'dir. Sultan Orhan zamanında Karamürsel Alp, Akçakoca, Konuralp Akyazı, Hendek, Karasu ile birlikte Adapazarı topraklarını Bizanslılardan alarak bölgede Türk Hakimiyeti kurmuşlardır.² Kandıra Orhan Gazi zamanında Kocaeli

¹ Anonim, *Cumhuriyetimizin 75.yılında Sakarya*, Sakarya Valiliği yayını, Adapazarı 1998, s.12

² Yılmaz ÖZTUNA, *Osmanlı Devleti Tarihi*, İstanbul 1986, s.70-72, aynı bilgi Aşıkpaşazade, s.108-109'dan naklen Kenan İNAN, *Osmanlı Kuruluş Devrinin Klasik Dönem Osmanlı Tarihçileri Tarafından Takdim Şekilleri*, I.Sakarya ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu, Adapazarı 1999, s.62'de de vermektedir.

Fatih Akçakoca tarafından 1326 yılında Türk topraklarına katılmıştır.³ Bu havali, memleketi Rumlara karşı müdafaa edecek olan Akça Koca'nın arkadaşlarına zeamet olarak verildi⁴. Ancak vergisi devlet tarafından toplanmaktaydı. Zeamet tımar gibi kılıç hakkı olarak verilen topraklardır.⁵

Araştırmamızın konusunu oluşturan Şeyh Muslihiddin Camisinin bulunduğu Büyük Kaynarca köyü ise Geyve boğazından geçerek Karadenize doğru akan Sakarya nehrinin geçtiği bölgenin hemen yakınında Sakarya ilinin bu günkü adı ile Kaynarca ilçesinde bulunmaktadır.(ç.nu.:2-3)

Kaynarca ilçesi Sakarya iline bağlı 360 km² olup, ilçenin başlıca akarsuyu Kunduz deresi olarak bilinen Değirmen dereidir. İlçenin, büyük bölümü ormanlarla kaplıdır. Acarlar gölünün çevresi büyük oranda sazlık ve bataklıktır. Eskiden Şeyhler ve Hoca Köy adlarıyla da anılan Kaynarca, bu gün kırsal nitelikli küçük bir yerleşmedir. İlçedeki tek tarihsel yapı 14. Yüzyılda inşa edildiği sanılan Şeyh Muslihiddin camisidir.⁶ Bölge halkının geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanır.

1.Büyük Kaynarca(Topçu) Köyü'nün Tarihçesi

Büyük Kaynarca köyünde yapmış olduğumuz araştırmalar, köyün Erken Osmanlı Beyliği sırasında Sultan Orhan döneminden itibaren bölgede oluşan ilk Türk yerleşimlerinden olması gerektiği düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Köy halkı geleneksel yaşam biçimlerini sürdüren yerleşik Türkmenlerden oluşmaktadır. Köyde

³ Pars TUĞLACI, *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul 1985, s.132

⁴ *İslam Ansiklopedisi, Kocaeli maddesi*, C.6, İstanbul 1952, s.830

⁵ M.Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.3, İstanbul 1993, s.649

kullanılan mimari üslup, geleneksel Türk sivil mimarisinin izlerini taşıırken, halkın yaşam biçimi ve adetleri de bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir.⁷

Yapının vakfiyesindeki şu ibare *'....beş kıt'ının cümlesi Çavlu Hacı nam ile maruf karye ahalisinin mezreaları olup,bunların cümlesine Çavlu⁸ Hacı Köyü namı verilmiş ve bu köye nisbet edilmiş...⁹* yer almaktadır. Bu bilgiden, Büyük Kaynarca Köyünün çevre mezraların merkezi olup, 1496 (H.902) yılında adının Çavlu Hacı köyü olduğu anlaşılmaktadır. Köyün tarihçesi ile ilgili bilgileri T.C. Devlet Arşivlerindeki bazı belgeler ile Şeyh Muslihuddin camisinin haziresindeki mezar taşlarının kitabelerinden bulabilmek mümkün olmaktadır. Arşiv belgelerine göre köyün 1778(H.1192)yılında *medine-i Üsküdar'a tabi Kandıra'da kain olduğu, Kandıra kazasında Çavlu Hacı kariyesinde ve Yağtaş(Bektaş?) Divanında vaki olduğu* bildirilmektedir.¹⁰ Yine 1854(H.1271) tarihli bir başka belgede *Yoros(Beykoz) kazasına tabi Şeyhli nahiyesine bağlı olduğu* anlaşılmaktadır.¹¹ Şeyh Muslihiddin Camisinin haziresindeki Mezar taşlarının kitabelerinde de bu günkü Kaynarca ilçesinin eski adının Şeyhler kazası olarak geçtiği görülmektedir.¹²

Daha sonra Şeyhli(Şeyhler) nahiyesi Kaynarca-ı Kebir Köyü adı ile, Kocaeli vilayeti Kandıra Kazasına bağlı olduğu

⁶ Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi, *Kaynarca Maddesi*, C.13, İstanbul 1989, s.112

⁷ Tülin ÇORUHLU, *Sakarya İli Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş*, IV.Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazaları ve Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Van 2000, s.303-304

⁸ Çavlu(Çavlı): Henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu. Bknz.. *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*, Ankara 1988, s.284

⁹ H.902 Tarihli Vakfiye, s.4

¹⁰ Ek4.Başbakanlık Devlet Arşivleri, CEV. Orijinal Kayıt no.32503

¹¹ Ek14. Başbakanlık Devlet Arşivleri, A.DVN. 101/34 nolu vesika

¹² Kaymaslı Mehmed Emin Ağa'nın ve karısı Münire hanımın, Hanife hanımın mezar taşları(1859-1866), katalog numarası 6-7-8

anlaşılmaktadır.¹³ Şeyhler nahiyesi adı ile Kandıraya bağlı iken 1 Nisan 1959 tarihinde bölgenin en eski yerleşmesi olan Büyük Kaynarca köyünden Kaynarca adını alarak Kocaeli ilinin ilçesi olmuştur. Kaynarca ilçesinin 31 Ocak 1966 tarihinde Sakarya iline bağlanması ile birlikte Büyük Kaynarca Köyü de Sakarya ilinin bir köyü olmuştur¹⁴.

Topografya ve Konum

Kaynarca ilçesi Kocaeli yarımadasının doğusunda yer almaktadır. İlçe Sakarya ili merkez ilçesi Adapazarı'na 34 km mesafede ve Adapazarı-Kefken yolu üzerindedir. Kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Karasu ve Ferizli, güneyinde Söğütlü ve Adapazarı, batısında ise İzmit ve Kandıra ile komşudur.(ç.nu.:2-3) Deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 50m. olan ilçenin yüzey şekillerini yüksekliği fazla olmayan platolar oluşturur. İlçenin bu günkü nüfusu yaklaşık 30 bin civarında olup, halkın büyük bir kısmını erken Osmanlı döneminden itibaren bölgeye yerleşmiş Türkmenler oluşturur. Son yıllarda ise Doğu Karadeniz bölgesinden göç almıştır. Halkın geçimi tarım ve hayvancılıktan sağlanır. İlçe merkezinde yaklaşık 15 km. uzaklıkta ve Karadeniz kıyısındaki Karaboğaz kumsalı ilçenin en önemli sayfiye yeridir. İlçenin 41 köyü mevcuttur.¹⁵

Kaynarca merkezinden kuzeye doğru 5km. mesafede ve stabilize bir yolla ulaşılan Büyük Kaynarca köyü, ortasından geçen ıslah edilmiş bir derenin iki yanında gelişmiş küçük bir

¹³ Anonim, *Son Teşkilatı Mülkiyede Köylerimiz Adları*, Dahiliye Vekaleti Nüfus Müdüriyeti Umumiyesi yayınlarından, Çağaloğlu 1928, s.819

¹⁴ *Yurt Ansiklopedisi, Kaynarca maddesi*, C.9, İstanbul 1982-83, s,6467

köydür. Köy Hizmetleri Müdürlüğünün hazırlamış olduğu harita ile Sakarya Valiliğinin 1998 yılında yayınladığı kitapta ¹⁶ Büyük Kaynarca Köyünün diğer adı Topçu olarak geçmektedir. Aynı haritada Büyük Kaynarca Köyünün güney-doğusunda Topçu adı ile bir başka köy daha vardır. Tarihsiz olarak yayınlanmış 1998'den önceki Sakarya yıllığında yer alan haritada ise Topçu¹⁷, Büyük Kaynarca köyünün hemen yakınında ve kuzey doğusunda bir köy olarak gösterilmiştir. Büyük Kaynarca köyü halkı ise köyün kuzey-batısında kalan bölgeye işaret ederek, bu mevkide bir Topçu Divanının varlığını geçmişte duyduklarını, ancak bu gün bu ismin kullanılmadığını bildirmektedirler. Caminin haziresindeki mezar taşlarının kitabelerinde 1839 yılında köyün adının Kaynarca olarak geçtiği, 1922 tarihinde Büyük Kaynarca olarak geçtiği anlaşılmaktadır.¹⁸

Büyük Kaynarca Köyünde genç nüfus yok denecek kadar azdır. Köy ilkokulunun çevre köylerden gelenler ile birlikte toplam 12 öğrencisi vardır(2001). Köy çevre köylerin de bağlı olduğu bir muhtarlıktır. Köyün yerli halkının çoğunluğunu Şeyh Muslihuddin Camisinin haziresinde yatan Kaymaslızade ailesinin devamı oluşturmaktadır.

Köye Kaynarca ilçesinden gelen yol köyün ortasında üç ağızlı bir kavşak oluşturmaktadır(Resim.1). Bu kavşaktan ayrılan yollardan kuzey-batıya doğru giden yol Dırmandılar(Tırmandılar), Hunlar, Eskiciler, Dağaçzı köyelerine(Resim.2), kuzey-doğuya doğru giden yol ise Mevcutlar,Kayacık, Hacımustafalar, Bezirciler, gibi köylere ulaşmaktadır. Söz konusu kavşağın kuzey-doğu

¹⁵ Tarihte ve Günümüzde Sakarya, Sakarya Valiliği yayını (tarihsiz)

¹⁶ Anonim, Cumhuriyetimizin 75.yılında Sakarya, Adapazarı 1998, s.74

¹⁷ Anonim, Tarihte ve Günümüzde Sakarya, Sakarya Valiliği yayını(tarihsiz), s.114

¹⁸ Kaynarca Muhafızı Mustafa Efendi'nin mezar taşı(1839) ve Büyük Kaynarca cami-i şerifi hatibi Nuri Efendinin kızı Şahider Hanımın mezar taşı(1922), katalog numarası 15,2

bölümünde hemen yolun kenarında Büyük Kaynarca köyünün yeni camisi bulunmaktadır. 1990'lı yıllarda yapılan bu camiden önce köy halkı ibadetini araştırmamızın konusunu oluşturan Şeyh Muslihuddin camisinde yerine getirmekteydi. Yeni caminin güneyinde kalan yamaçta köyün yukarı mahallesi bulunmaktadır. Bu caminin kuzeyinden ve hemen cami bahçesi ile sınır olarak köyün deresi geçmektedir(Resim.12). Dere üzerinden beton ve dar bir köprü ile Şeyh Musluhiddin Camisinin avlusuna geçilmektedir(Resim.13). Köylünün ifadesine göre bu köprü'nün yerinde 1980'li yılların sonuna kadar ağaçtan yapılmış bir asma köprü bulunduğu ve derenin taşması nedeni ile sık sık hasar gördüğü için yerine beton köprü yapıldığı bildirmektedir. Doğuya doğru akan derenin iki yanında ise köyün aşağı mahallesi yer almaktadır(Resim.6). Dere bir süre daha doğuya devam ederek daha büyük bir dereye birleşerek Sakarya nehrine bağlanır. Köyün merkezindeki kavşaktan kuzey-batıya devam eden yol dereyi bir köprü ile geçtikten sonra tekrar ikiye ayrılmaktadır. (Resim.3)Taş döşemesinden oldukça eski olduğu anlaşılan ana yoldan ayrılan bu yol Şeyh Muslihuddin Camisine doğru devam etmekte ve Caminin kuzey bahçe duvarını takib ederek uzanmaktadır.(Resim.4). Bu eski yolun ve cami avlusunun kuzey kısmında ise köyün eski okulu, yeni ilkokul, köyün öğretmenin evi ve imamının evi bulunmaktadır(Resim.9). Köy halkının kullandığı arazilerin büyük bir kısmının tapuları yoktur ve muhtemelen yeni caminin, okulların, köy öğretmenin ve imamının evlerinin bulunduğu alanlarla birlikte, köylünün tarım alanları kıssahan El-Hac Muslihuddin Mustafa bin Cüneyt vakfına aittir¹⁹.

¹⁹ EK1.Yapının Vakfıyesi.

2. Amaç, Kapsam ve Kaynaklar

Amaç:

Sakarya ili Kaynarca İlçesi Büyük kaynarca Köyünde bulunan Şeyh Muslihuddin Camisi Türk sivil mimarisinde önemli bir yer teşkil eden Çantı(Çandı) tipi yapıların dini mimaride uygulanmış ve muhtemelen erken Osmanlı devrine ait önemli bir örneğidir. Daha önce Ekrem Hakkı Ayverdi²⁰ dışında başka bir araştırmaya konu olmaması ve yeterince aydınlatılmamış olması, caminin Osmanlı dönemine ait tescil edilmemiş zengin mezar taşları bulunan bir haziresi olması, deprem ve tabiat tahribatı ile yapının yok olmak derecesinde hasar görmüş olması böyle bir araştırmanın yapılmasına ihtiyaç doğurmuştur. Amacımız, yapının ve haziresinin Sanat Tarihi bilimi ışığında incelenmesi ve kataloglanmasıdır.

Kapsam:

Şeyh Muslihuddin camisi, ahşap olmasından dolayı hava şartlarından yoğun etkilenmiştir. Caminin ibadete açık olmaması ve 17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen büyük depremde minaresinin yıkılması ve yıkılan minarenin çatı üzerine düşmesi ile de yapıda büyük tahribat meydana getirmiştir. Kırılan çatıdan yapı içine akan yağmur ve kar suları, birkaç yıl önce oldukça sağlam olan yapının ahşap tavan ve yer döşemelerini, merdivenlerini çürütmektedir.(Resim.23,43,44,59,80) Ayrıca gerek caminin içinde, gerekse hazirede define arayıcıları tarafından yapılan tahribatta yapının yok olma sürecini hızlandırmaktadır. Hazireye yapılan yeni

²⁰ Ekrem Hakkı AYVERDİ, *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri*, C.I, İstanbul 1966, s.120-124

gerekse hazirede define arayıcıları tarafından yapılan tahribatta yapının yok olma sürecini hızlandırmaktadır. Hazireye yapılan yeni gömüler ise eski mezar taşlarının yerlerinden oynatılmasına, kırılmasına ve yer değiştirmesine sebep olmaktadır.

Dolayısıyla tezimizin kapsamı cami ve haziresinde bulunan mezar taşlarının detaylı olarak incelenmesi, fotoğraflarla belgelenmesi, caminin plan ve çizimlerinin yapılması ve benzeri şekilde cami ve mezar taşları ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi şeklinde sınırlandırılmıştır.

Tez programı önsöz, özet, summary, kısaltmalar, resimler listesi, çizimler listesinden sonra dört ana bölümden oluşmaktadır.

I.Bölüm giriş bölümüdür ve bu bölümde Bölgenin ve Caminin bulunduğu köyün kısa tarihçesi, coğrafi özellikleri, eserin konumu, çalışmanın amacı, kapsamı ve kullanılan kaynaklar ele alınmıştır.

II.Bölümde Şeyh Muslihiddin Camisinin Mimari Özellikleri incelenmiştir. Bu bölümde öncelikle caminin Banisi ve İnşası ile ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmış ve yoğun bir arşiv araştırmasına girilmiştir. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğünde bulunan konu ile ilgili belgelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Caminin vakfiyesi de bu bölümde ele alınmıştır. Ayrıca caminin mimari özellikleri, kullanılan malzeme, inşa tekniği, genel plan şeması, yapının iç ve dış tasvirleri ile mimari özellikleri incelenmiştir.

III. Bölümde Caminin Haziresinin genel durumu, mezartaşlarının deşifre edilen kitabelerine göre tarihlendirilmesi, hazirede yatan kişiler ve genel özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Mezar taşlarının kataloğu da bu bölüm içinde yer almıştır. Katalogda Mezar taşları sırası ile numaralanmış, resimlenmiş,

süsleme tekniği, ölçüleri, Osmanlıca ve yeni Türk alfabesi ile kitabeleri, eserin tanımı yapılmıştır.

IV. Bölüm değerlendirme ve sonuç bölümüdür. Bu bölümde Şeyh Muslihiddin camisi plan şeması ve malzemesi açısından benzer örneklerle karşılaştırılarak değerlendirilirken, hazirede bulunan mezar taşları da çağdaşı benzer örneklere bakılarak değerlendirilmiştir.

Tezin sonunda ise kaynakça ve arşiv belgelerinden oluşan ekler sunulmuştur. Resimler ve çizimler tezin arkasına eklenmiştir.

Kaynaklar:

Şeyh Muslihiddin Camisini, mimarlık tarihimiz açısından inceleyen tek kaynak olarak Ekrem Hakkı Ayverdi, **Osmanlı Mimarisinin ilk Devri**, İstanbul 1966,adli eserinde yapı kısaca anlatılmış, yapının bir planı ve bir de fotoğrafı yayınlanmıştır. Bunun dışında cumhuriyet devrine ait yapının sadece adının geçtiği **Sakarya il Yıllıklarından** başka bir kaynağa rastlanılmamıştır. Sakarya il yıllıkları da tam ve doğru bilgi içermemektedir. Hatta **Sakarya Turizm il Envanteri** yapının yerini Kaynarca ilçe merkezinde göstermektedir. Yapı ile bilgilere, **Köy envanterlerinde, T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri ve Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde** bazı arşiv vesikalarında ve defterlerde rastlanmıştır. Bunlar arasında en önemlisi yapının **Vakfiyesi** olmuştur. Arşiv belgelerinin kopyeleri ve Latin harfleri ile Türkçeleştirilerek araştırmaya eklenmiştir. Ayrıca Caminin haziresinde bulunan mezar taşlarında geçen isimler de tarihçe ile ilgili kısıtlı bilgilere katkıda bulunmuştur.

II. CAMİNİN TARİHÇESİ VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ :

1.Yapının Banisi ve İnşası ile ilgili Bilgiler; Geçirdiği Değişiklikler

Ekrem Hakkı Ayverdi yapıyı Orhan Gazi Dönemine tarihlemektedir. Yapınının bulunduğu köyde yaşayanlar caminin Orhan Gazinin Şeyh'ül İslamı tarafından yapıldığını ifade etmektedir.Vakıf kayıtlarında "Evkaaf-ı mülhakadan Yoros Kazası'na bağlı Şeyhler Nahiyesi'nin Kaynarca-i Kebir Nahiyesinde Şeyh Muslihuddin Caami-i Şerifi"²¹ şeklinde gösterilen bani , Şeyh Mulihuddin Efendi, Orhan Gazi'nin Veziri Sinaüddin Yusuf Paşa'nın babasıdır. İlmiye Salnamesindeki Künyesi Şöyledir.²²

"Kadı el kuzat (kazat) Muslih-eldin Musa bin Mecdülddin İsa Çelebi"

قاضى القضاة مصاح الدين موسى بن مجد الدين عيسى چلبى

Yapının banisi diye ileri sürülen Şeyh Muslihuddin ismine ve hakkında ki bilgilere biz oğlu Sinanüddin Yusuf Paşa ile ilgili belgelerde rastlamaktayız.

"Hacı Paşayı müteakip Sinanüddin Yusuf Paşa Urhan'ın son veziri bulunduğu İbni Kemal tarihi ve mütercem bir sureti Bay

²¹Evkaf Kuyud-i Kadimesi, İzmit Esas Defteri 144 no.1965. sıra

²²Bakınız. a- İlmiye Salnamesi, *Dar 'ul Hilafet 'ul 'Altiye*, Matba'a-i Amire, İstanbul 1334, s.316

M.1360 Nisan tarihli Urhan Bey vakfiyesi ile sabittir.²³ Bu vakfiyede Sinan Paşa `...düstüri mükerrem ... mürebbiülulemai velfudala ... Sinanülmilleti velhakkı veddin Yusuf bin Sadrül Kebir Muslihuddin Musa binülmerhim Mecdüddin İsa el-garip ala ismihüşşerif Sinan Paşa....." şeklinde anlatılmaktadır.

دستور مکرم ... صربی العلماء ...
والفضلا ... سنان الملة والحق والدين يوسف بن صدر الكبير صلح الدين موسى بن المرحوم
(مجدالدين عيسى الغالب على اسمه الشريف سنان پاشا)

749 H. Tarihli temliknamedeki şahitler arasında Hacı Paşa'dan sonra adı yazılan bu Sinanüddin Fakih, Hacı Paşa'nın ölümü üzerine vezir olmuştur. Sinanüddin Paşa Orhan'ın son veziri olup 761 H.1360 M. tarihli Orhan Bey vakfiyesinde adı geçiyor; Baba adı Muslihuddin Musa bin Mecdüddin İsa olup ahilerden olduğu anlaşılıyor.⁽²⁴⁾

Kandıranın dolayısıyla Kaynarca Büyük Kaynarca Köyünün 1321 den sonra Osmanlı topraklarına katıldığı bilinmektedir.

"Orhan Bey evvela askeri idareyi eline aldıktan sonra, 1321 de, Mudanyayı aldı ; Karadeniz'e doğru olan mıntakanın zaptına Konuralp ve İzmit taraflarına da Akçakoca memur edildi . Konuralp sonradan kendi adı verilen Konrapa'yı (Düzce Havalisini) almış, Akçakoca'da İzmit yakınlarına kadar sokularak Ermeni Pazarı,

²³ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILIOĞLU, *Bir Vesika ve Osmanlılarda ilk Vezirlere dair Mutalea*, *Belleten*, C.3, S.9, Ankara 1939, s.102-103

²⁴ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Tarihi*, C.I, s., Ankara 1947, s. 38,303

Sapanca Gölü (Ayan gölü) taraflarını zapt ile Kandıra'yı almak üzere o taraflara yürümüştü..."⁽²⁵⁾

Yukarıdaki belgelerden anlaşılacağı üzere Şeyh Muslihuddin'in ahilerden olduğu ve oğlunun vezir olduğudur. Kandıra dolayısıyla Kaynarca (Şeyhler, Çavlı Hacı Karyesi) nahiyesi Osmanlılar tarafından alındıktan sonra Büyük Kaynarca'da (Kaynarca-i Kebir) kendi adına bir cami yaptırmış veya yeni alınmış topraklardan kendisine ait olan arazileri vakfetmiş olabilir. Ancak bu konuda herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 1767 numaralı defterde²⁶ yer alan H.902 (M.1496) tarihli Vakfiyede, yapının bulunduğu yerin Hacı Kissanan namı ile şöhret bulan Muslihuddin Mustafa Bin Cüneyd tarafından yapıldığı, vakfiyede bahsedilen yapılardan birinin bu günkü Şeyh Muslihuddin Camii diye bilinen yapı olduğu anlaşılmaktadır. Sultan II.Beyazıt tarafından Kissanan Eh Hac Muslihuddin'e hibe edilen beş kıt'adan oluşan arazinin birinci kıt'asında araştırma konumuzu oluşturan yapı bulunmaktadır. Vakfiyede yapılan tarif üzerine bu günkü yer adları ile örtüşen bazı yer adları şöyledir; Birinci kıt'ada : Oğurlu tımarı=Uğurlu köyü, Balluca deresi=Ballica köyü, ikinci kıt'a da : Kayacık=Kayacık, Sarubey=Sarubeyli, Depeköy=Tepeköy, Hatip tımarı=Hatipler, Saruhan oğlu Tımarı=Saruoğlu Köyü, Üçüncü Kıt'a da Sülük gölü=Sülüklü göl, Taş köprü=Taşlı Geçit, Cebe bükü=Cebeci, Bozburun=Bozburun, Dördüncü kıt'ada Şeyh Pınarı=Şeyh Tımarı, Beşinci Kıt'ada Büyük Köy Kışlası=Küçük Kışla, Sakari Suyu=Sakarya Nehri.²⁷ (ç.nu.: 1-2) Beşyüz yıl geçmesine rağmen

²⁵ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, a.g.e., s. 33 ,

²⁶ Ek1 , 902 (M.1496) tarihli vakfiye

²⁷ Arşiv Belgesi I, 902(M.1496) tarihli vakfiye, s.2-4

yer isimlerinin yakın benzerliği vakfiyenin bu bölgeye ait olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır. Ancak vakfiyenin içeriğinden anlaşıldığına göre yapı bir zaviyedir.²⁸ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivlerinde yapılan araştırmaya göre Şeyhler Çavlıhacı karyesi ,(Yağtaş Divanı) Büyük Kaynarca köyünde El-Hac Muslihuddin camisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Vakfiyede iki mescid , bir zaviye, iki değirmen, ev ve dükkanların bulunduğundan söz edilmektedir. Hatta dükkanların Kandıra çarşı yolu üzerinde ve Çavlıhacı karyesinin (Yağtaş divanı) kavşak noktasında olduğunu bildirmektedir.

Bugün köyde yaşayan yaşlılar "hemen caminin güney kenarından geçen derenin üzerinde 1940 lı yıllara kadar iki adet değirmenin bulunduğu, 1925 li yıllarda caminin kuzey doğusunda dükkanların ,bir mektebin, kuzeyinde iki evin (Misafir evi) ahır ve buğday ambarlarının bulunduğu dükkanların , evlerin, ahır buğday ambarının zamanla yıkıldığı,su değirmenlerinin ateş değirmenine çevrilip zamanla onlarında yıkılıp yok olduğu sadece caminin ayakta kaldığı, halen bir kısmı caminin içerisinde bulunan bazı modası geçmiş tarım makinalarının cami vakfına ait olduğunu ve bu makinaları vakıf adına köylünün kullandığını ve gelirlerini camiye verdiklerini, caminin geçmişte tamir edilmesi nedeniyle ayakta kaldığı tamir edilmemiş olsa onunda zaman içinde yok olup gidebileceğini" ifade etmektedirler.

Bugün Şeyh Muslihiddin camisi olarak bildiğimiz söz konusu cami, aslında muhtemelen zaviyeli bir camidir. H.1236(1820) tarihinde Kaymaslı Mehmed Ağa'nın cami için yaptırdığı çeşmenin

²⁸ Yapı ilk inşasında mescid/cami olarak yapılmış ancak vakfiyenin Yavuz Sultan Selim mühürlü ikinci tescilinde zaviye olarak zikredilmektedir(H.918/M.1512).

kitabesindeki bilgi²⁹ ve köylünün '*Kaymaslı Mehmed Ağa camiyi tamir ettirmiş ve caminin dışını tahtalarla kaplatmıştır*' şeklindeki ifadesi birleştirildiğinde, yapının 19.yüzyılın ilk çeyreğine tamir edildiği anlaşılmaktadır. Zaten Kaymaslı Mehmed Ağa'nın mezar taşına göre ölüm tarihi 1829'dur. Bu tamirat sırasında yapıda dövme demir çiviler³⁰ kullanılmıştır.

Yapıda ayrıca caminin dış duvarlarındaki bazı yeni çiviler ve yapının minaresi Cumhuriyet döneminde de yapıda bazı değişiklikler olduğuna işaret etmektedir. Minarenin kaidesi beton harç ve iri moloz taşlar, gövdesi ise yine beton harç ve yeni tuğlalarla yapılmıştır. Ayrıca minare ortasında merdivenlerin bağlandığı yuvarlak demir ve betonla dökülmüş ayak da 20 yüzyıl inşa malzemesidir. Minare yapıya sonradan eklenmiş olduğu için çatının içinden yukarı çıkmakta ve çatı ile uyumsuzluk göstermektedir(r.nu.: 23,60).

²⁹ Halen Kaynarca ilçesi Kaymakamlığı bahçesinde bulunan taş kitabe, r.nu.:83

³⁰ Büyük Kaynarca köyü yaşlıları bu çivileri çingan çivisi olarak adlandırmaktadır.

2. Vakfiyesi (Ek1(Arşiv Belgeleri):

Mevlana Kısahan Hacı Muslihuddin'nin Evasit Rabiülevvel 902 Tarihli Ve Kazasker Ali Bin Şeyh Ahmet ve Kazasker Mehmet Bin Mustafa Efendiler tarafından tevkili Arapça Vakfiyesinin Dua Cümleleri ve Ayet ve Ahadisi Şerife Hariç olarak tercemesidir.

Hamdüsena ol Allah'a mahsus ve munhasırdır ki bütün ukalanın akılları azamet şanınin gerisinde durdu ve bütün ulemanın müdrükeleri saltanatı kibriyasının künhü hakikatına muttali olamadı, asitanei ta'tına duranları derecelerini terfi ve seyyielerini hasaneye tabdil ile mimtaz kıldığından dolayı Cenabı Akdesine Hamdüsenamı ve kalp gözlerimizi yakın nurları ile nurlandırıp din ve dünyada menfaat veren hayrat ve hasanat yollarına sülûke bizi muvaffak buyurduğundan dolayı şükür ve mamidetimi beyan eder ve sülale'î benî adnandan mebus olup yolların en doğrusuna davet ve dinlerin en şerteflisine delalet buyuran kulu ve Resulü Hazreti Muhammed'e salat ve selamımı arz ederim. Ol ulu Tanrı; anı ve âl ve esabını bulutlar sularını döktükçe güvercinler nevha saz oldukça nefehatı dâriyi utandıran ve en parlak yıldızlarla müfahere eden bir salat ile taltif buyursun.

Burada asıl vakfiyesinde Sultan Beyazıd Han tuğrası vardır. Bundan sonra maksada gelince; ecel ve ekrem, mübeccel ve müfehhan ...vai maarif ve fazaili cami, mekarimi ahlak ve mahasini sıfatı haiz bölük ve selatinin mukarrebi, din ve dünyanın istinadgahı, hayrat rü..ünlerini teşyid ve hasanat binalarını temhid eden ve meliki Mennanın ...ezidi avadıfı sübhaniyyesi ile mimtaz bulunan mevlana Hacı **Kısahan** namı ile maruf **Hacı Muslihuddin Mustafa bin Cüneyd**; dünyanın fena bulacağı zaruri bakası mümteni sakinleri gûna gün mihnet ve bela ve

envaltahaab ve şaka ile mübtela adeti bulutlar gibi gelüp geçmek kendisine abedi kalacak gibi meyil edenleri serap gibi aldatmak ve lezzetlerine kapılanları yere sermek olduğunu ve hiçbir nebi nübüvetinden ve hiç bir muannit cabbar cebir ve kuvvetinden dolayı kendisinde kalamadığını üzerinde gezenler (bir kelime okunamadı) melabisi ile tezeyyül etmiş ve en hoş tatlıları gumum ve mesaip acıları ile karışmış hülasa bu dünya her zevcine buguz ve adavet eden bir dilber ve bölük bölük nişanlularını helak eden bir cemile olduğunu bina enaleyh bundan emeleni nasır ve amelini âh ... hasır edüp Cenabı Haktan kemali ile ittika ve bütün saatlerinde taat üzre devam ve şehavet eğerlerinden inip ye.mi haşır ve ceza için zat ve zahire tedarikine çalışana ne mutlu olduğunu gelüp ilmi şerif ve fehmi latifi bunları ihate ve nezdinde niami ilahinin tekesürünü ve ihasan ve atayayı sübhaniyenin kendisine taşmakta olduğunu tezekkür ve tefekkür edince şükür ve sena ile bu nimetlerin alasını murat eyledi çünkü nimetlerin devam ve bakası ancak taalaya şükür ve sena ile temin edilir. Bu sebeple Cenabı Hakka şükür ve hamd edüp dünyadan kendisine bahş ettiği şeylerin bazısını seyyidi enbiyanın minnetine ve hulefai raşidinin siretlerine ve eimmei mehdiyyenin tarikatlarına iktida ve bu babda vakfiyede yazılı ayeti kerime ve ahadisi marifenin mazbunları vechile Cenabı Hakkın fazlı azimini rica, kendisini kavmi kıyametde sadakasının gölgesinde gölgelendirmesini ve azim mesubat ile ziğnetlendirmesini murat edüp ebvabı birrin ehemmine ve amali hayrın etem ve ekmeline sarf ederek sadakai cariye ve hasanai bakiye ve ihtiyaç günlerinin ve kati olan kıyametin vukuu

gününde kendisine bir bire kıldı bu sebeple rum vilayetlerinden biri bulunan **Kocaeli Vilayetinde Kandıra Tevabiinde Çavlu Hacı ismiyle müsemma kariyede en halis ve en temiz kazancından bina ve inşa eylediği mescit camii** ve diğer mescidi camii hudud ve hukuk ve arazileri ve binaları ve aşağı ve yukarları ve divar ve kapıları ile ve her ikisine veya ikisinden birisine yahut ikisinden bir şey'e mahsus bütün hakları ile ve dahil ve hariç ve zikrolunan ve olunmayan ve nam verilen ve verilmeyen her şeyleri ile müslümanların umumuna ve namaz kılanların kahfesine yevmi haşır ve cezaya kadar ... ve muhallet olarak vakfı sahihi şer'i ve habsi sarihi mer'i ile vakıf ve habis eyledi. Sonra mezbur vakıf: bu ikrar kendi tarafından ishar ve mufassalan beyan edilen vakfiyet üzerine ika edilinceye kadar kendine mahsus milki ve hakkı ve hiçbir mani ve münazı ve muhasım bulunmaksızın elinde ve kabzasında ve tasarrufu altında ve havzesinde bulunan emlakini Cenabı Hakkın cennet nimetlerini ummak ve ikabı elinden kaçmak vefatını ve rızasını talep etmek niyeti halisa ve tavveti safiyesi ile mezbur mescidlere ve nefsi kerimine sonra kezalik mezbur mescitlere sulbi evladına sonra bu vakıfnamede zikir ve tertibi geleceği vechile vesair evladına eimmei hanifiyeden tecvis edenlerin kavli ile amel ederek ve zatında müstakil ve tasarrufatında müstebit bulunarak müebbeden ve muhalleden vakıf ve habis eyledi.

-O da Şunlardır-

1-Kocaeli Vilayetinde vakı Kandıra Kasabası tevabiinden mezbur Çavlu Hacı Karyesinin tamamı

Mumaileyh vakıf; **bu karyiyeyi Sultan Beyazid İbni Sultan Mehmet İbni Sultan Murat Han'dan sadir ve sıhatinde ve tamamında ve temellükünde muteber olan camii şeraiti havi bir hibe-i sahihai Şer'iyye ile temellük etti.** Ve bu hibe; balayı vakfiyeyi tevki eden hakim indinde kesbi sıhhat ve subut eyledi. Ve temellükü vakfın yedinde mevcut emri ali ile resmi Osmani üzre mestur-müteaddit tevkii hakani ve menşuru sultani nazik ve mübeyyin bulunmaktadır. Mumaileyh vakıf bu karyeyi hibe-i sultaniyeye ve atiyeyi hakaniyye olarak temellük ettikten sonra ayrı ayrı beş kıt'ayı muhtevi bulunarak vakıf eyledi.

Birinci kıt'a yağtaş namındaki arz kıtası olup hududu hacı sarac musluğu namile maruf su mahzeninden kara civek nam üzüm bağları; üzerine tıranup çıkmış bulunan pelit ağaçlarına dayanır buradan İbrahimin divarı ...uğrayarak palamut ağacına buradan kiraslu palamut namile maruf diğeri bir palamut ağacına buradan orada kain deredeki su yolu ile gürgen ağacına buradan hacı musa ulagusu namile maruf ahşabdan mamul divara buradan **Oğurlu** tımarı namile maruf karyenin sınırına muttasıl olarak ve küçük derenin su yolu yanını tutarak kaldırık deresi namile meşhur büyük dereye kadar imtidat eder buradan kanli köprüsü namile meşhur köprüye buradan büyük suyun yanını tutarak kaldırık köprüsü namile meşhur köprüye buradan Ulu karaağaç namile meşhur ağaca varır buradan yükselerek çeker gider. Evvelce zikrolunan palamut ağaçlarından başka bir palamut ağacına varır oradan umurlu tımarı namı ile maruf karyenin sınırına muttasıl olarak sırt yolda vaki hamam yerine oradan kaba ağaca buradan hacı seydi pınarına bu pınarın su yoluna uğrar ve kırk kok İlyas tımarı namı ile maruf karyenin sınırına mutasıl nevrüz deresine

varır oradan murat vadisine kadar imtidat eder mer kadı münevveri Bursa'da olan meşhur Hazreti Seyit Emir Buhariye mensut vakıf karyeye muhtasılan Gürk deresine varır buradan sadık kethuda pınarına ve bu pınarın su yolundan çeker gider. Buradan kınık tımarı namı ile meşhur Mevzia muttasılan zikri geçen kaldırık deresine müntehi olup buradan derenin yanını tutarak yükselir Halidlü köprüsü namı ile maruf köprüye müntahi olur. Buradan İsa fakih yerine buradan **Balluca** buket namı ile anılan dereye müntahi olur ve buradan derenin yanını tutarak yükselir ve Sumurma tımarı namı ile maruf karyenin sınırına muttasılan çınar ağacına varır buradan sarmaşuklu gürgen ağacına ve buradan palamut ağacına müntahi olarak sırta uğrar ve oradan üzümlü kara ağaca ve oradan tepeye ve tepeden caddenin yan tarafını tutarak imtidat eder ve eğri hızır oğlu tımarı namı ile meşhur Nevzia ve demin zikredilen Sumurma tımarı namı ile maruf mevzia muttasılan mukaddema zikredilen hacı saraç musluğu namı ile maruf su mahzenine varır.

İkinci kıt'a **Depeköy** ve Kaygana ismi ile müsemma olup hududu pekmez kuyusu namı ile maruf kuyudan başlayarak buradan döngen pınarı namı ile maruf pınara kadar imtidat eder ve buradan ibni Saruhan tımarı namı ile maruf karyenin sınırına muttasılan balcı deresi namı ile maruf vadiye ve oradan seçimlüce namı ile maruf mevzia ve oradan mezbur kaygana dan gelen yolda vakı Ahlad namile maruf Armud ağacına ve oradan **Hatib tımarı** namile maruf karyenin sınırına ve Sinir kesen vakfına muttasılan sinir kesen namile maruf karye sınırında vakı **Sarubey** sarsı pınarı namile maruf pınara ve oradan Türkçede **Ulağu** denilen divarın yanından imtidat ederek elma ağacına nüntediyyen İne oğluna mensup arzın sınırında kain palamud ağacına ve

oradan Çatal palamud namile meşhur ağaca ve oradan Kaş başı nam mahalleden çeker gider. **Kayacık** Hızır timarı namile maruf karyeye muttasılan **Ören** oynağı namile meşhur mahalle varır ve oradan derenin ortasından Sülük kaya namile maruf taş ve oradan Kanlı yolu namile meşhur yola ve oradan kafir harmanı namile maruf arza ve oradan çitak pınarının bu yolunda vakı Kokurdan namile maruf mahalle varır ve buradan iner Kaygana pınarı namile maruf pınara müntehi olur ve oradan karı divan tarafından gelen kandıra çarşusu yolunda vakı taş varır ve oradan iner ve değirmene varır oradan derenin yanını tutarak imtidat eder Türkcede kavak denilen ağaca müntehi olur ve oradan Yar pınarına doğru yüksek selir oradan derenin yanını tutarak Sülük pınarına uğrar oradan taşın yukarısında kain palamut ağacına oradan evvelce zikredilen **Saruhan oğlu timarı** namı ile maruf karyeye muttasılan mezbur ikinci kıt'anın hududunun evvelinde zikredilen pekmez kuyusu namı ile maruf kuyuya müntahi olur

Üçüncü kıt'a **Boz burun** ismi ile müsemma kıt'a olup hududu Ülper karyesinin kabristanından başlayup buradan saraç oğlını ördeği yeri denilen mahalle kadar imtidat eder ve oradan üzümüne yaprak üzümü denilen bağa ve oradan İbrahim bağına ve ortadan galle mahzeni (buğday mahzeni) yukarısında kain üzümlü kara ağaç namı ile maruf ağaca varır ve buradan iner ve mescide varır ve oradan **Sülük gölü** diye meşhur göle ve oradan Ülper karyesine muttasılan katlu geçit namı ile meşhur geçide oradan arab oğlu ve alay beyi tımarına muttasılan ayuci değirmeni namı ile meşhur değirmene kadar büyük derenin yanını tutarak imtidat eder ve oradan açma ulagu namı ile maruf arza ve oradan kıran tarla nam ile maruf mezraaya ve **oradan zaviyenin yanındaki yol çatığı nam ile meşhur mahalle** oradan alay

beyi tımarına muttasılan akvıran yolu ile tarıklâmın birleştiği yere kadar imtidat ederek cenbet'tarıklâm **Cebe bükü** nam ile maruf açma nam mevzia ve buradan Kirkok ilyası muttasılan kaya pınar nam ile maruf pınara ve oradan Kandura çarşı yolunun yanına tutarak kılakoz bahçesine ve oradan bostan çayır nam ile maruf mer'a oradan mezaklık pelik nam ile maruf ağaca ve oradan solak beleni man ile maruf arza oradan saruhan oğlu tımarına muttasılan yolun yanına tutarak üçüncü kıt'anın hududunun evvelinde zikrolunan ülper karyesi mekabirine müntehi olur karguluk nam ile maruf arz kıt'asına gelince bu arz yarım müt buğday tohum saçılır miktarında Saruhan oğlu karyesi arazisi arasında vaki ve mezbur Çavlı Hacı Karyesinde dahil ve bu kayreden madud ve bu karyenin mezraları arasında dahildir.

Dördüncü kıt'a alahana kışlası namındaki kıt'a olup hududu denizin yanında vaki kuyu pınarı nam ile maruf kuyu ile başlayarak buradan çiftlüce nam ile maruf mevzia kadar imdidat eder buradan Mahmudlu koyaki namındaki arza ve buradan yazıcı oğlanları tımarı denilen karyenin sınırına muttasılan Çartavul tepesi namındaki tepeye ve buradan İncir tarlası namındaki arza buradan iki derenin birleştiği mahalle oradan Kireçlik değirmeni nam ile meşhur harap değirmene ve oradan Alahana pınarı nam ile maruf pınara oradan uzun kara ağaç nam ile maruf ağaca oradan Kilisecik nam ile maruf arza oradan Uyuz Armud nam ile maruf armut ağacına oradan Şeyh pınarı nam ile maruf pınara oradan yaralı **Hamza tımarı** nam ile maruf karyeye muttasılan mezkûr denize müntehi olur.

Beşinci kıt'a büyük köy kışlası namındaki kıt'a olup hududu **Sakari Suyu** nam ile maruf nehir ile başlayarak oradan çeker gider **Kâfir Damı** nam ile maruf mevzia varır oradan Kirişi nam

mevziin yanını tutarak Urluklu palamut nam ile meşhur ağaca kadar imtidat eder ve oradan Atmaca deresi namındaki dereye oradan sağık deresi oradan Bezirhan Beleni nam ile maruf arza ve oradan Oruç Tımarı diye maruf karyenin sınırına muttasıl Kedşe suyu nam ile maruf göle ve oradan beşinci kıt'anın hududunun evvelindeki mezbur Sakari nehrine müntehi oluncaya kadar Kedşe suyu yolunun yanını tutar gider.

Mumaileyh vâkıfın vakıf eylediği mezbur beş kıt'anın bazısı bazısına muttasıl olmayup bazıları diğer karyelerin arazileri yanında bir kaç günlük yol olarak çeker gider ve bu kıt'aların arasında mezbur hudutlardan hariç başka karyeler bulunmaktadır şu kadar varki beşkur beş kıt'ânın cümlesi Çavlu Hacı nam ile maruf karye ahalisinin mezreaları olup bunların hukuku şer'îyye ve rusumu adiyyelerini mezbur vakıf bunları temellük etmezden evvel hep Osmanlı hükümeti divanı âlisi tarafından Çavlu Hacı karyesi kendilerine iktâ edilenler aldığından bunların cümlesine Çavlu Hacı köyü namı verilmiş ve bu köye nispet edilmiş ve cümlesi bu nam ile iştihar etmiştir ve bunların her birine mezbur nevahi sekenesince malum ve maruf olup ve kendilerine mahsus isim verilmiş isede cümlesi defâtir-i Sultaniyede Çavlu Hacı karyesi nam ile yazılmıştır iş bu kaziyye buradan uzun zamanların geçmesi ile keyfiyetin tebdil ve tagyirdan mason ve mahfuz olması için yazılmıştır ve bu keyfiyyet iki adet menşuru Hâkânide yazılı olup bu menşurlardan birisi mezbur sultanın kariye'î mezburei mevkufeyi mumaileyh vâkıfe hibe eylediğini natık bulunmakta ve ikinci menşur ise mezbur mevkuf beş kıt'anın hudutlarının mezbur vakıf olunan karyenin arazisinden tayin ve temyizini izhar ve ifade etmekte bulunduğundan mumaileyh vâkıf:

müteferrik ve hudutları mufassalan yazılı beş kıt'ayı havi ve Çavlu Hacı ismi ile müsemma bulunan mezbur karyenin tamamını cümle hudut ve hukuk ve merasim ve merafık ve muhteviyatı mamur ve harab yerlerinden bil cümle muteallekat ve muzafatı ki iniş ve çukur yerleri ve dağları ve yüksek ve engin yerleri ve su arkları ve dolapları ve çeşmelerinin menbaları ve kuyuları ve keraste ve odunluk ve kamışlıkları ve meşelik ve bahçeleri ve otluk ve mer'aları ve yazlık ve kışlıkları ve meyvalı ve meyvasız ağaçları ve kendisine mahsus bil cümle hakları ve hariç ve dahil bil cümle mensubatı ve hududi mezburede dahil ve ziraate salih ve gayri salih bil cümle tarlaları makabir ve turukuamme gibi şer'an istisnası maruf olanlar müstesnadır ve dereleri, dağları; çukurları ve dağ araları ve dağ yolları ve yüksek tepeleri ve bu karye ahalisinden alınan rüsumu meşru ve âdatı marufeleri ile birlikte vâkıf eyledi.

Zikrolunan **Çavlu Hacı Karyesi arazisinden mezbur beş kıt'adan yağtaş_namı verilen birinci kıt'ada bina eylediği darın tamamını. Altı üstü odaları ve ahurları, buğday ambarları ve furun ve kenifleri ve bil cümle muhteviyatı ve hudud ve hukuk ve taraik ve merafıkı ve mezkûr ve gayri mezkur, isimleri tasrih edilmemiş ve edilmemiş cümle mensubatı ile birlikte sağ bulundukça nefsi kerimine vakıf eyledi ve vefatından sonra mezkur darın ahşabdan ma'mul ve Türkçede Ulagu tabir edilen duvar içindeki kısmını; içinde sa'kin bulunan ve camii mezkûrun hatibinden okuyan talebe-i uluma sonra mezkûr karyeye inen misafir ve mücahirlere vakıf eyledi. Ve kezalik mezkûr darın tahtadan mamul ve Türkçede tahta havlu tabir edilen duvar içindeki kısmını sulbi evladına sonra oğullarının oğullarına sonra bu vakfiyede kariye'î mezkûrenin vakfiyetinin şartları meyanında beyan edilecek tertip üzre sâir**

evlâdına vakıf eyledi ve kezâlik mumaileyh vakıf arazii mahdudai mezbureden mezkûr beş kıt'ayı muhtevi bulunan mezbur Çavlu Hacı karyesinin tamamı nevsi kerimine ve bu karyede bina eyleyüp vakıf eylediği iki mescide vakıf eyledi. Şu şart ileki mezbur karyenin müstegallatından mescidi camide hatıp ve diğer mescidde imam olan zâta vakfın ihtiyar eylediği miktarı itâ ve bundan bakiyi ister ise nefsinin mesalih ve havayicine sarf edecek ve ister ise Ulemâ, Salahâ fukaradan ihtiyar eylediği kimselere istediği miktarı istediği zamanda tasadduk edecektir ve vefatından sonra bu karye mezkûr iki mescide ve zükûr ve inas evladı sulbiyyesine **vakıf olup bunların vefat edenin hissesi hayatta olanlara intikal edecek ve evladı sulbiyyeden hayatta bir kimse kalır ise hepsi bu bir kimseye sonra oğullarının oğullarına** sonrada neslen bade neslin ve badnen bade badnin teakup ve tenasül ettikçe oğullarının oğullarının oğullarına el-akreb felakreb kaidesince vakıf olup sonra kızlarının evlâdına ve anların evlâdına ve oğullarının kızlarına ve bu kızların evlâdına ve evlâdi evlâdına ve vâkıfı mezburun neslen bade neslin ve feran gibbe aslin teakup ve tenasül ettikçe kendilerine gerek cediti sahih ve gerek cediti fasid olduğu kimselerin cümlesine-elakreb felakreb-kaidesince vakıf olacaktır. Mumaileyh vâkıf; karyei mezburenin müstegallatı evladı sulbiyesinin nevbetinde ve oğulların oğullarının ve teakup ve tenasül ettikçe anların oğullarının nevbetinde beş humüs yapılip bunlardan bir humsünün mezbur iki mescidin ve evlâda vakıf olunan evin ve kendisinde sakin olupda mezbur iki mescidin imamından istifade eden talebei uluma vakıf oluna evin hacet mes ettikçe rekabelerine sarf olunmak için hıfz olunmasını ve diğer hümsün mezkûr **iki mescidde nasa imamet ve bu iki mescidden cami olanda hitabet ederek Cuma günlerinde**

Nas ile beraber Cuma namazını eda eden ve kendilerine vakıf olunan buyutu mezburede sakın olan talebei ulûma tedris ve ifadede bulunan ve vakfın ruhu için Kur'an-ı Kerim ve Furkânı Âzimi senede iki def'a hatim eden âlim ve Sâlih ve müteveyyin imama şart ve bâkî üç humsüde nevbetlerinde evladı sulbiyeye ikili birli olarak ve keza nevbetlerinde oğulların oğullarına ve bunların oğullarına müsavi olarak şart ve bunlardan vefat edenin hissesinin hayatta olanlara intikal etmesini ve bunlardan bir kimse kalır ise cümlesinin hissesinin ona ait olmasını şart eyledi. Ve oğulların oğulları ve oğullarının oğullarının oğulları ve bunların ne kadar aşağı giderse gidsün oğulları münkariz olur ise mezbur vakıf karyenin müstegallatı; münkariz olanlardan sonra bulunan evlâdın ve bunların evlâdının nevbetinde deminki yazıldığı vechile onbeş sehim yapulub bu on beş sehimden üç sehim-bu üç sehim humüsdür-yukarıda zikredildiği vechile rekabe için hıfz olunup beş sehimde-bu beş sehim de sülüsdür-mezkûr iki mescidin imamına şeraiti mezbure ve sıfati mezkûre ile muttasıf olmak şart ile ait olmasını ve mezkûr on beş sehimden iki sehiminde mezbur evde sakın olan talebei ulumun itamına sarf olmasını şart eyledi. Ve mezkûr on beş sehimden bakı beş sehiminde- bu beş sehim karyei mezburenin müstegallatından baki sülüstür-yevmi kıyamete kadar nevbet kendilerine muntehi olan evlada ikili birli olarak aid olmasını ve bunlardan bir kimse kalır ise evlâdın hisselerinin tamamen ona aid olmasını ve mezbur iki mescidin imamı ilim ve fazıl ile mevsuf olmaz ve kendilerine mevkuf olan mezbur evde sakın olan talebei ulûma tedris ve ifadeye kadir olmaz ise evlâdın hisselerinden ve rakabeden bakı üç sehimin-bu üç sehimin müstagallatın humsüdür-mezbur iki mescidin imamına salih ve müteverri ve

müttaki olması ve sübyana Kur'anı azimi talim etmesi ve vakfın ruhu için Kur'anı azimi senede dört defa'a hatim etmesi şart ile aid olmasını ve alim olmayan ve ifadeye kadir olmayan kimse mezbur mescidlere imam olmayup böyle kimsenin yalnız zaruret zamanında imam olmasını şart eyledi. Ve eğer mezbur iki mescid ve talebei uluma vakıf olunan evler bilkülliye münhedim olup rakabe için hıfz olunan mezbur humus bunların iade veya yeniden binasına kafi gelmez ise mezbur vakıf karyenin tamamen müstegallatı tamir hitamına kadar bunların imar ve islah ve iadesine sarf olunduktan sonra mezbur müstegallat evvelki olduğu gibi taksim olunacaktır ve bunların imar ve iade ve tesdidi herhangi bir mani ve sebeple mümkün olmaz ve bu hadise evlâd zamanında olur ise- evlâd; oğulların oğullarından yahut gayriden ve herhangi firkadan olur ise olsun- oğulların oğullarından vesair evlâddan nevbet kendisine müntehi olanın hissesinden bakı; mezbur karyeye nazil olan fakirler ve mücavirlerin taamlarına sarf olunacaktır. Ve bundan sonra mezbur iki mescidin ve mezkûr vakıf evlerin iadesi herhangi bir zamanda mümkün olur ise bila ihmal vela imhal iade ve tecdit olunup sonra mezbur karyenin gallesi; oğulların oğullarından ve sair evladdan nevbet kendisine müntehi olana vesair evlada ve mezkûr iki mescidin imamına ve mezkûr **vakıf evlerinde sakin olan talebei uluma ve karyeye nazil olan (fakirlere ve mücavirlere) vechi mezbur ve tertibi mezkûr üzere sarf olunacaktır. Ve mezbur karye bilkülliye münhedim olup içinde kimse kalmaz ise hangi firkadan olur ise olsun evlâdın hissesinden bakı; mezbur Kocaeli vilâyetinin fukarasına sonra umumen fukarai müslimine sarf olunacaktır.** Ve eğer evlâd münkariz olur ise mezbur karyei mevkufenin bilcümle müstegallatından on beş sehimin

mecmuundan üç sehim; evvelki gibi mezbur iki mescidin ve buyutu mevkufenin rakabeleri için hıfz olunacak ve beş sehimde-bu beş sehim; müstegallatın sülüsüdür-mezbur iki mescidin imamına; Âlim olmak ve buyutu mezkûrede sâkin olan Talebe'î ulûma tedris ve ifadede bulunmak ve o Vâkıfa ve eslâf ve zürriyetinin ruhları için her sene Kur'anı âzimi iki kerre hatim etmek şartile sarf olunacaktır. Ve rakabe ve imamın hissesinden baki ki oda; mezbur müstegallatın mecmuu itibar edilen onbeş sehimin mecmuundan yedi sehimdir mezkûr vakıf evlerde sâkin olan Tâlebei ulumun taamina sarf olunacaktır.

Ve eğer mezbur imam; ilim ve fazıl ile mevsuf olmaz talebe-i uluma tedris ve ifadeye kadir olmaz ise mezbur müstigallatın humsü-bu hums; mezbur köyün mecmu gallesi olan onbeş sehimden üç sehim Evvelki gibi rakabeye aid olacaktır ve diğer humsüki oda bu humüsde kezâlik mezbur galenin mecmuu olan onbeş sehimden yine üç sehim Kur'anı âzimi sübyana tâlim etmek ve Vâkıfın ve eslâfının ve zürriyatının ruhları için her sene Kur'anı âzimi dört kere hatim etmek ve evvelki zikrolunduğu gibi verâ ve takva sahibi bulunmak şartile imama sarf olunacaktır. Ve rakabenin ve imamın hissesinden baki ki oda mezbur galenin mecmuu olan onbeş sehimden dokuz sehim mezbur karyede hazır ve misafir ve mücavir bulunan fukaranın taamina sarf olunacaktır. Ve eğer fukaradan hiçbir kimse bulunmaz ise imamın hissesinden ve raka-beden baki; Mezbur Kocaeli vilayetinin fukarasına sonra Umum fukara ve sülehaya sarf olunacaktır. Ve eğer mezbur iki mescid ve vakıf odalar oğulların oğullarının ve sair evlâdın inkırazından sonra münhedim olur ise mezbur vakıf karyenin bilcümle müstegallatı-tamir tamamen hitam buluncaya kadar-münhedim olanların iade ve tecdidine sarf olunacaktır. Nitekim

oğulların oğullarının ve sâir evlâdın nevbetinde böylece şart kılınmıştır. Ve eğer iade ve tecdid büyük bir mani ve kavi bir sebeble mümkün olmaz ise mütevelliyeye tayin olunandan başka müstegallatın mecmuu mezbur karyede hazır olan mukim ve misafirlere sonra mezbur Vilâyetin fukarasına sonra amme'î fukarasına sonra amme'î fukara ve Mesakine sarf olunacaktır. Sonra mezbur iki mescidin ve odaların iadesi mümkün olduğu zaman imhâl ve ihmâl edilmeyerek iâde ve tecdid olunup bâdehu mezbur karyenin mestegallatı evvelki olduğu vech üzere sarf olunacaktır. Mumaileyh vâkıf; vakfının tevliyetini oğullarından ve oğulların oğullarından ve sâir evlâddan nevbet kendilerine gelenler büyük iseler tevliyet bunların içinden diğerine nisbetle vakıf işlerine daha salih olana şart eyledi ve mumaileyh küçük iseler tevliyet işine anların veli ve yahut vasileri anlardan niyabeten idare edecek ve tevliyet hasbi olup mezbur vakfın galleden bir şey almayacaktır.

Ve bunların inkırazından sonra mezkûr tevliyet; Hâkim zamanın ehil gördüğü kimseye şart ve galleden usrünü mütevelliyeye tayin eyledi ve mezbur iki mescidin imamının vakıfa nazır ve mütevelliyeye mürakıb olmasını ve bu nezaret ve mürakabe için galleden bir şey almayup imamete tayin edilen hisseye kanaat etmesini ve bu imamın nazır ve mütevelliyeye mürakıb olması; keyfiyeti oğulların ve sâir evlâdın inkırazlarından sonra olmasını şart eyledi.

Bundan sonra mezbur vâkıf; (aşağıda vasıfları ve isimleri beyan edilen iki aded musafî şerif ve kitablari) nefsi kerimenin sonra oğullarına vecilen fecilen ve kabilen fe kabilen teakup ve tenasül eden oğulları oğullarına ve oğulları oğulları oğullarına sonra kızlarının oğullarına ve bunların oğullarına ve oğullarının

kızlarının oğullarına ve bunların teakup ve tenasül eden oğullarına ve bilcümle vakfın kendilerine gerek salih ve gerek fasit ceddi bulunduğu kimselerin inasına değil zükûruna sonra mezkûr **Çavlu Hacı karyesinde bina edilen mezbur iki mescidde imam ve hatip olan kimselere ve karye'î mezburede bina edilen vakıf evlerde sakin olan talebei uluma** sonra amme'î füzela ve kaffei ulemaya vakıf eyledi.(o vakıf ettiği kitaplarda) Kurânı azimin cümlesini müştamil olup birisi hamaili (küçük kıt'alı) diğeri de rücu hüsebeaya işaret edilmiş ve beraberinde resmi hat hakkında bir risale mevcut büyük kıt'alı iki adet musafî şerifin tamamı, Reşidüttini pezdinin farisi ibare ile tamam üç büyük cilt olarak keşfülesrar nam tefsirinin tamamı Küvaşî nam te-fesirin bir cilt olarak tamamı, **Şeyh Şahabüddini Ruminin** iki cilt tefsirinin tamamı, **Ebul Kasım Kuşeyrinin** bir cilt tefsirinin tamamı bir cilt olarak **Hakayıkı Süllemi** nam tefsir kitabı bir cild aynül ayan fi keyfiyyeti tefsirül kur'an, şeyh necmüddini dayenin meşayih tariki üzre iki cild tefsirinin tamamı imamı razinin tefsiri kebirinden sure'î bakaranın evahirine ve âli imranın evailine aid bir cild, tefsiri kebirin muhtasarından kur'anı kerimin evvelinden beni isrâil suresinin ahirine kadar bir cildde nıfsı evvel ve mezkûr tefsirden Amme suresinin evvelinden kur'anın ahirine kadar bir cild tamamen tefsiri vecizi ve mirsadı ibad ve diğeri bir risaleyi muhtevi bir cild mecmua cümlesi bir cild içerisinde fıkıh hakkında farisi ibare ile kıfaye ve müteaddit risaleler, Bağavinin dört cild içerisinde mealim üttenzil namındaki tefsiri, tefsiri vecizden sure'î rumun evâilinden sure'î kafin ahirine kadar bir cild, bir cild içerisinde Keşşaf tefsirinin tamamı, mevlânâ sadüdtinin keşşaf üzerine bir cild haşiyesi, kaşaninin bir cild içerisinde Kur'anın ahirine kadar te'vilatından nıfsı aher, beş cild içerisinde sahihi buharinin tamamı,

iki cild içerisinde Zemaşşerinin dekaikulluğa fi şerhilhadisi, iki cild içerisinde ezhar namındaki şerhi mesabih kenarı metinli hadis şerhi bir cild, bir cild içerisinde mesabih, bir cild içerisinde bidayetülhidaye ve esmâi hüsna şerhi, Hattabinin bir cild içerisinde şerhi muhtasar üzerine haşiyesi, bir cild içerisinde ibni meleğın meşarik şerhi, bir cild içerisinde Sağaninin meşarkulenvarı ve bunun hutbesinin şerhi, bir cild içerisinde nevadirilusul fi şerhil hadisilresul, ibnileşiri cezerinin mükemmel altı cild içerisinde câmiulusul fi ahadisi resul, nam kitabı bir cild içerisinde mezbur camiusulusun muhtasarı, üç cild içerisinde Tirmizinin camii, bir cild içerisinde bazı hadisin farisi ibare ile şerhi, bir cild içerisinde münzirinin kitabüttergib vetterhibi Muhiddüni nevevinin sahihi müslim şerhinin evvelinden tahrimüzzebih ligayrillah-babının ahirine kadar- cildi evvelin tekrarı ile – dört cild, fihimafih nam kitabın bazısını ve ehadisi nebeviyeden bazısını ve müsameretülebrardan bazısını ve mevlânâ celâleddini ruminin eşarından bazısını muhtevi bir cild kazi iyazın bir cild içerisinde şifa'î şerifi, imamı gazelinin dört cild içerisinde-ihyâil ulum- kitabını kitabının tamamını, mezbur kitapdan rubi evvel bir cild ve sümün ahirde diğeri bir cild içerisinde, bir cild içerisinde farisi ibare ile yazılı-Kımya ve saâde-nam kitabın tamamı bir cild içerisinde mezkûr kimâyanın muhtasarı, bir cild içerisinde Abdurrahman Câminin farisi ibare ile yazılı Sevahidinübüvve Kitabı, Şazlinin bir cild içerisinde-Kitabüddavat verresâil-i, bir cild içerisinde **Gazalinin-** Cevahirülkur'an ve usulülerbein- ve diğeri risaleler, bir cild içerisinde Ravzetülulemâ nam kitab, bir cild içerisinde şeyh **İbrahim Kayserinin** türkçe ve manzum Gülzar nam kitabı, bir cild içerisinde şeyh ebi said ibni ebilhayrın farisi ibare ile menakıbı, üçü bir cild içerisinde-ravzetülmüridin ve eyyühelveled- ve diğeri bir

risale, bir cild içerisinde celalüddini ruminin mesnevisinin tamamı, iki cild içerisinde hüseyin har zeminin farisi ibare ile yazılı mesnevi şerhiyenin tamamı, bir cild içerisinde farisi ibare ile tuffetürruh ve neffatülfütuh, bir cild içerisinde şeyh muhiddini arabinin-müşamere tülebrar ve muhazeretüllahyari –şeyh muhüddini arabinin bir cild içerisinde füsüsülhakemi, bir cild içerisinde davut kayserinin füsüs şerhi, bir cild içerisinde şeyh muhüddinin ve başka meşayihın müteaddit risalelerin, bir cild içerisinde şeyyinurbahşın ve sait ali hümdaninin farisi ibare ile yazılır isaleleri ve âher risaleler, bir cild içerisinde farisi ibare ile yazılı **Şeyh Hoca Attarın** mantıkittayr ve müsübetname ve vusletnamesi ve Hüseyin ahlatinin nüshetülervahi ve diğer risaleler bir cild içerisinde hoca Attarın-Cevherüzzat-ı, bir cild farisi ibare ile mevlûdünnabi aleyhisselâm, bir cild içerisinde tasavvufdan bir risale ile beraber- faslülhitab-kitabı, iki cild- rebiulebrar- bir cild içerisinde Şeyh Mühiddünün Fusus ve diğer risaleleri muhtevi mecmuası, bir cild-telhisülmeani- bir cild içerisinde- izzı ve merah ve maksud-şerhleri, bir cild içerisinde **Seyyidi Abdullahın**-Kitabüllüb-şerhi, bir cild içerisinde kuşeyninin arabi ibare ile yazılı tezkiretülevkiya kitabı, bir cild içerisinde fıkıh hakkında-kınyetülmünye- bir cild miftah şerhi, bir cild içerisinde seyyidi **Şerif Cürcaninin** tecrid haşiyeleri bir cild şerhi mevakıf, bir cild tecrid şerhi, bir cild **Fahrürazin**in şerhi şarati bir cild işaret haşiyesi, bir cild içerisinde akaid üzerine hayali haşiyesi ve şerhi ile bilikte-Adabülbahs- bir cild içerisinde Yafiinin **Şeyh Abdülkadiri Kelâninin** menakıbı hakkında hulasetülmefahir hakkında tercemesi, bir cild miftahülcah ve bir cild içerisinde ibni Kudhiddinin miftahülcah

ve menazilüssâyilin şerhi ve aher rasaleler, bir cild içerisinde yalnız menazili sayirin şarhi, bir cild içerisinde farisi ibare ile yazılı ve sayelfituatilmekkiye tercemesi, bir cild içerisinde farisi ibare ile yazılı- Teskiretülevliyâ- kitabı, bir cild içerisinde ıstılâhatı kâşaniyye ve diğer risaleler, bir cild faresi olarak mirsadülibad, menakibülmeşayih ve beyan (açıktır) ve sehmü bil farisisiyyetüulâ noksan (açıktır), fihi mafi nam kitab (açıktır) errumi (açık) hülâsatül-yahayik ve hazreti Aliye nisbetolunan veya mensub olan-kelime namındaki risale, bir cild içerisinde şeyh Necmüddin ikibrânın ve gayrilerin risaleleri ve fezâili ramazan, şerh fikhilekber ve bazı Ferâiz şerhleri (açıktır), bir cild fikh hakkında vikaye (açıktır), bir cild (açık), filfikh femücellede (açık) diğer bir cildde (açık), bir cild içerisinde sadrülşerianın vikayesi, bir cild muhtasar kuduri, bir cild elmuhtasar min muhtasarilkuduri, bir cild içerisinde mahmud ibni ebi bekir, muhârinin feraiz şerhi ile beraber imamı alaüddini semerkandinin muhtasar kuduri şerhi, bir cild içerisinde imam Abdullah oğlu Mahmudu neseфинin vafi şerhi hakkında kâfi kitabın tamamı, bir cild içerisinde Mukaddemetüsselavât velahadisülkudsiyye diğer risaleler, bir cild türkçe şiratülişlâm tercemesi, kavaidil'kuran ve bazı ahadisi nebebiyye ve fikh hakkında farisi ile yazılı bir kitab, bir cild içerisinde noksansız olarak fetavayı vezzaziye, fikh hakkında bir cild hidaye fikh hakkında bir cild, muhtar, fikh hakkında bir cild- kens- bir cild içerisinde imamı hasirinin ilmiusul hakkında mani şerhi, bir cild içerisinde ibni saatinin ilmiusul hakkında bedi şerhi, bir cild içerisinde farisi ibare ile yazılı kanus name ile beraber arabi ibare ile yazılı ilmiusul hakkında bir kitab, bir cild içerisinde İsmâil beyin türkçe ibare ile yazılı Celeviyyat namında kitabüsselâhı , fikhıtan bir cild içerisinde mecmeulbahreyn, bir cild içerisinde ibni Feriştahın

mecmeûlbahreyn şerhi, bir cild içerisinde şîratülislâm ve min hacûlabîdin ve aher bir risale, na-hiv hakkında bir cild misbah bir cild içerisinde nahivden kâfiye avâmîl, bir cild içerisinde nahivden ün-musec, bir cild içerisinde lûgat hakkında fityan nam kitab, nahiv hakkında kâfi-yesinin mütevasıt namındaki şerhi, bir cild içerisinde nahiv hakkında misbah şerhi zavı, bir cild içerisinde razînin şemsiye tasavvurat şerhi bir cild içerisinde razînin şemsiye şerhi üzerineşeydi şerifin havaşşı suğrası, bir cild içerisinde Teftazîninin akaidi nesefiye şerhi, bir cild içerisinde Seyyidi ubranın ilmükelam hakkında şerhi tevalî, bir cild içerisinde İsfehanînin şerhi tevalî, bir cild içerisinde Kutbüddîni razînin şerhi metaliden tasavvurat kısmı, bir cild içerisinde seyyid şerifin şerh metali üzerine haşiyeleri, bir cild içerisinde **Ali Kuşçu'nun** İlmî Kelam hakkında teorik şerhi , bir cild içerisinde Teftazanînin muhtavel namındaki Telhisülmi ftah şerhi , bir cild içinde telhissülmi ftahın şerhinin haşiyeleri , bir mücellede Teftazanînin muhtasar namındaki Telhisülmi ftah şerhi İşbu kitabın bir mücellede aynen nüshal uhrası ,Cevherinîni bir cild muhtasar Sıhahüllügası, bir mücellede Kur'aan hadis lûgatlarının müşkülâtı hakkında Kitabül Garbiyyin , iki mücellede Muribülluga , bir mücellede Zemahşerînin Esmâ ve Efal namındaki kitabı ,bir mücellede Farisiyye ile Mütereccem Sıhahül' lûgat 'ül Arabiyye, bir mücellede Lûgat Halimî nam ile meşhur Müserrehatül Esmâ nam kitab,bir mücellede Mesadirül'lûga ,bir mücellede Kitabül Ediyetül Nebeviyye,bir mücellede İlmî tasavvuf hakkında Kitabül Avarîf ül Maarîf, bir mücellede Kurânî Azîmin ayetinden Nasîh ile Mensuf,bir mücellede Sebiyyat bir mücellede Behçetül Esrar Risalesiye ve diğêr risalelerle beraber Kitabülenvar,bir mücellede Farisî İbare ile yazılı Şeyh Alaüddevelî Semtanînin risaleleri ,bir mücellede Ömerî

Nesefinin Farisi ibare ile yazılı risaleleri ,bir mücellede Farisi ibare ile manzum Gülşenar ve Kenzurumuz kitabları bir mücellede Şeyh Zeynuddini Havafinin başka risalelerle beraber Kitabülvesayası , bir mücellede Farisi olarak yazılı Zübdetülezkâr ,bir mücellede Farisi ibare ile Reyhanülkudüs, bir mücellede Farisi ibare ile yazılı Rubab,bir mücellede Şeyh İbrahimi Irakının farisi ibare ile terciat ve diğer risalelerle Kitabüllemeati , bir cild Gülüstan bir mücellede Fûrs Lügatı hakkında risale ile beraber bostan nam kitab, bir mücellede **Celalüddini Ruminin** Müraselatı , bir mücellede Mesnevinin evvelki üç cildi , bir mücellede Mesnevinin Cildürabil , bir mücellede farisi olarak Enisülvahde kitabı , bir mücellede Şeyh Ebülkasım Müragıbı İsfehaninin Muhazeretül'ü dehasından bazı kısmı cümlesi ,bir mücellede tahriri kitab ikldis ve tahriri kitab'ül Esher ve kitabülkür ,bir mücellede ilmi hey'et hakkında Şerhi çağmini bir mücellede **Ali Kuşçunun** ilmi hesap hakkında risalesi , mükemmel iki cild içerisinde **Hacı Paşanın** İlmî Tıbb hakkında Kitabülşifası ,bir cildde Farsinin Kitabülmu cizilkanuni , bir cildde Akserayinin mezkûr mocez üzerine şerhi, bir cildde farisi ibare ile kitabüzzahiresi ,farisi el harzemşahiye bir cildde Türkçe ibare ile Müfredatüledviyye hakkında bir kitab ,bir cildde Tıbb hakkında Türkçe ibare ile tashih , bir cildde kanuce nam kitab,bir cildde farisi ibare ile kavaidi Tibbiyye hakkında Fevaidi Sultanıye,bircildde Tibbî Nebevi,bir cildde tarikat tasavvuf üzere Üllazim peygamberlerin Tevarihi , tamam ,bir cildde Muhammed bin Ceriri Taberinin farisi ibare ile mütercem tarihi, bir cildde Abdülkerim Kuşeyninin Esmal Hüsna Şarhi , Bir cildde başından şehid ismi şerifine kadar Esmal Hüsna şerhi,bir mücellede Kurtubinin Kitabüttezkarifi aslil mezkûr nam kitabı ile beraber **Şeyh Muhammed Ensari** Endülisinin

Esmaihüsna şerinden nısfı ahir ,bir cildde Miftahülgayib,İbni Kutbüddinin ,bir cildde miftahülgayib şerhi mezbur vakıf,mufassalan yazılmış olan şu kitabların cümlesini vakfiyyetini ibtal edecek bir hiyare ve ifsad edecek bir şarta mukarin olmayarak nefesine sonra oğullarına teakub ve tenasül ettikçe oğulları oğullarına vakfı sahihi şer'i ve habsi sarihi mer'i ile vakıf ve habis edüb bunlardan alim olanın olmayan üzerine takdim ve tercih edilmesini şart eyledi bunlardan sonra kızlarının oğullarına ve bunların teaküp ve tenasül ettikçe oğullarına ve oğullarının kızlarının oğullarına ve oğullarının oğullarının kızlarının oğullarına ve bil cümle mezbur vakfın kendilerinin gerek sahihve gerek fasid olsun cedit olduğu kimselerin inasına değil züküruna vakıf eyledi .Şu şart ileki bunlardan dahi alim bulunan gayri alim üzerine takdim ve tercih edilecek ve **bunlar kitablardan mezbür iki mescidin imamına ve mezbur vakıf odalarda sakin olan talebei uluma yahud mezkür vilayetin ulemasına muhtaç buldukları herhangi kitabın anların ifade ve istifade ve bu kitablarla intifa etmeleri için ariyet olarak vereceklerdir.**Ve eğer bunlar münkariz olurlar ise mezbür kitablar zikrolunan iki mescidin imamına ve mezbur karyede kain ve kendilerine vakıf olunan odalarda sakin bulunan talebei uluma sonra ammei ulema ve kaffei füzelayı sülehaya vakıf olacak ve mestur kitablar gibi evladı mezbureye vakıf olan mezkür o iki mescidde imam ve hatip olan kimseye vakıf olub mezbur mescidlerinikisinde veya birinde imam oldukça mezkür evde sakin olub ikamet edecektir.Ve mezbur vakıf kitabların tevliyeti- gerek evlâdın nevbetinde olsun ve evlâddan sonra olsun - mezbur vakfa mütevellî olan kimseye aid olacaktır. Ve bu mütevellîye zikrolunan kitabların kendilerini ve sayılarını bilmek ve bu kitabları tebdil ve

tagyirden ve haksız olarak almakdan ve mezbur vilayettenharice çıkarmakdan hıfz ve zabt etmet layık ve lazım bir keyfiyettir.ve kütubu mezburenin mutasarrıfı ve şartı vakıf vechile müstahiikki tebeddül eder ise bu mutasarrıf ve müstahik gerek kök evladdan olsun veya mezbur iki mescidin imamı olsun veya mezbur vakıf odalarda sakın talebei ulum olsun Mütevellî;bu kitabların mecmuunu ,eğer hayatda ise mutasarrıfın kendisinden ve eğer vefat etmiş ise makamına kaim bulunan vasi ve varisinden alub bu evvelki mutasarrıf ve mustahikdanbedel olub andan sonra makamına kaim olan ve bu kitabların müstahik olan kimseye ita ve teslim edecektir. Ve bu mütevellîye mezbur kitabları her iki ayda bir kere yoklamak ve nevbet ;mezbur iki mescidin imamına veya büyütu mezburede sakın olan Talebei uluma veya bunlardan sonra ulemaya müntehi olduğunda her ayda bir kerre yoklamak ve kütübü mezbureden bir şey'i ancak vera ve takvasına itimad ettiği ve gadir ve hıyanetinden emin bulunduğu kimselere vermek layık ve vacipdir. Binaaleyh bu mütevellî; mezbur vakıf odalarda oturan Talebei ulumdan ve gayriden kendisine itimad olunan bir kimseye kütübü mezbureden lazım olanları mezbur mescidin imamının kefil olması ve ödemesi şart ile teslim ve ol kimse mezbur karyeden başka mahalle gittiğinde ol kitabı alub diğer hıfz edilmekte olan vakıf kitablarla beraber hıfz yahud yazılı şartlar dairesinde müstahik ahare ita eyleyecektir. Ve kütübü mezbureden herhangi biri termine veya eczasını zabte veya cildini yenilemeye ve saireye muhtaç olduğunda mezbur mescidlerin ve buyütü mezburei mavkufenin rekabeleri için hıfz olunan humüsden anları termim ve cüz'lerini zabt ve cildlerini yenilemek mütevellinin üzerine vacip ve lazımdır. Mumaileyh vakıf ; vakıf işlerinin cümlesini itmam ve ikmal ve karyei mezbure ve mevkufe ve buyuti

mevkufei mezbure ve kütübü mevkufei masturayi tamamen mal ve mülkünden ayırub çıkardıktan ve tasarrufundan izale ve yedinden ihraç ve cümlesini ahrarı müsliminden mekarimi ahlak ve şemali hasene sahibi Bedrüddin Mahmud İbni Ahmed'in yediine bırakub vakfın işlerini kendisine tevdi ve vakfın rekabat usulünü hıfz ve menafini istismare ve müstegallatını zabt ve şeraiti mübayene ve mevacibi muayyene vechile icaraya müteveli kılub oda onu andan tesellüm ve bu müteveliye kabzin sıhhatine hiçbir mani bulunmayacak bir şekilde teslim ve mütevellide kabz edüp mezkür vakıflara vaz'ı yed ettikten sonra müseccel olmayan vakıfların imamı azama göre ademi lüzumuna binaen zikrolunan vakıfları geri almak ve vakıfdan rücu edüp mezbur vakıfların hepsini milkine idhal etmek istedi .Mezbur mütevellide imameyne göre vakfın lüzumuna binaen vakıf ile münazaaya girişüp mezbur vakıfları yedinden çıkarmağa razı olmadı binaenaleyh balayı vakfiyyeyi tevki ve imza eden hakime çıkup muhasamai şeriyeden sonra mezbur Hakim; eimme arasında cari olan mesaili hilafiyeyi bilerek imameynin kavillerine istinaden mezbur vakfın sıhhat lüzumuna hüküm eyledi .Bu suretle mezbur vakıf ;tam ve nafiz ve fukarai müsliminin mezheplerindeki ihtilaf üzre lazım ve hakimın hükmü lahik olmağla şer'i şerifin nehci üzre cari ve şerait sıhhatli havi ve mevanii kadihadan hali olarak asle-n ve feran kat'i ve lazım ve müseccel müttefa kunaleyh bir vakıf oldu. Beyi,hibe ,rehin ve share irs olamaz ve temlik olunamaz ve tebdil ve istibdal olunamaz vehiç bir vechi ve sebeble itlaf olunamaz belki aslı müebbedi üzre cari ve şartı müekkeddi üzre baki ve kaim olur ,günlerin geçmesi anı bozmaz ve ayların ve senelerin tekerrürü anın şeklini değıştiremez ve geçen her hangi zamanı velyeden

zaman ve avan anı tecdid ve te'kid eder fa'alünlîma yörid olan cenabı hakkınmeşîyyeti rabbanîyyesi müstesnadır.

Mezbur vakıf ; Kendi aleyhine olarak bu vakıfnamede yazılı vakfın feran ve aslen sıhhat ve lüzümuna hükkamı müsliminden caizü 'l hüküm ve nafız'ül kaza bir Hakim hüküm edüb bu hükmünü infaz ve meclisi hükmü kazasında imza eylediğini ve bu imzasının ;şer'an taleb salahîyyeti olunan kimse tarafından vakı olan bir talebve talebin şer'an isaafi şayi ve lazım olduğuna mebni bulunduğunu ve bu imzanın mazi ve nafız ve vacib ve hak ve sabit ve lazım olduğunu ikrar eyledi.

Ve vakfın işi ve vakfiyyeyi tevki eden hakimin hükmü ve vakfiyyenin tahriri tamam olduktan sonra bu vakfiyyeyi vakfiyyede ezkarı cemileve sıfatı celilesi bir nebze sebk eden Sultanı azama arz ve kıraat eyledi .Sultan müşarünileyh ise bu vesikai şerîyyenin asıl vakfa ve vakfın masarîf ve şeraitine aid bil cümle muhteviyatını kemali ilim ve fazlu ile anlayup bu vakfı hüsnü kabul ve rıza gösterüb ve usul ve fûruunu infaz ve zikrolunan keyfiyatı te'kid ve te'yid için bu vesika'î şerîyyeye bervechi mutad Resmi Osmani üzere tevkiî Sultani tahririni emir ve tekarrüban İlaallahi teala vakfın sıhhatini ve mezbur Çavluhacı karyesi ,tarafı Sultanisinde vakfın nefesine hibesi ve vakfın de anı kabulü ve izni ali Sultanisi ile kabzi üzerine şu akdi vakıf ; üzerine iki edilinceye kadar vakfın sair emlaki gibi milki olduğunu ikrar eyledi. Bu vech ile vakfi mezkûr şimdi sahih ve müebbed ve habsi sarihi mualled ve usul ve furuu müsebbel bir vakıf ve devam üzere bir sadakai carîye ve haşîr gününe kadar bir hasanai maziye oldu. Sultan, Melik, Emir Kadı , Müftü , Mütevellî; varisden ve nasdan cenabı hakka ve ahiret gününe iman eden bir kimse için bu vakfa, nakız ve naks ile hal ve fesh ile tatil ve tahrif ile tagyir ve tebdil ile taarüz helal olmaz. Her

hangi kimse nakzına şuru, tagyiir ve tebdiline azim, ibtal ve tahvilini kasd ederse haram ve asamı yüklenmiş olur.Cenabı Hak – ve zalimin...elayeh- ve Resüllullah-şibrün minelarz...elhadis-buyurduğu halde bir mü'min ve bir müslim böyle şeylere nasıl taarruz vetasaddi edebilir. Kimki Allahın Kitabına ve Resulullahın sünnetine muhalefet eder ve mü'min kardaşının vakfını ifsade sai ederse bu işinden Allahın gazabı ile dönmüş ve mekanı cehennem olmuş olur Cehennem ne fena varacak bir maahaldir her kim bu zikrolunanları işler ve bu vakıfdan ve tayin olunan şartlarından ve mevacibi mukarreresinden bir şey tagyir ederse anı muhasebe ve mücazatvemuakabe edecek ve andan intikamını alacak olan Allahdır.(bir çok müessir bed dualar) , Bu vakfa taaruz eden yevmi haşir ve şiddetinden ,Sırat ve inceliğinden, hesap ve münakaşasından, kıyamet ve korkularından, Cehennem ve türlü işkence lerinden,ve hasred ve nedamet günlerinde Cenabı Hakkin hazırladığı azabilelim ve hızyi mukim ve şarabi hamimden hazar etsün. Bu vakfiyyenin bilcümle muhteviyatına işhad ve tahriri hicri dokuzyüz iki senesi Rabiulevvelinin ortalarında vaki oldu.

Tarafımdan Terceme edildi. 28/1/941

Mütercim :Ali S.Yücesoy

Bu terceme tarafımızdan tetkik edildi , deftere kaydı uygundur.

18/4/941

Mütercim	Mütercim	Mütercim
Mühür		
R.Şallı	A.Tanrıku	A. S. Yücesoy
Vakıflar Umum		

Müdürlüğü

Defter 579 sahife 529 sıra 105 Kısahan Hacı Musluhuddinin Kazıasker Halil İbni Mahmud ve Seyid Yahya Üveys Efendiler taraflarından tevkili ve hicri dokuzyüz onsekiz tarihli Arabca Vakfiyyesinin Dua cümleleri ve ayat ve hadis haric olarak tercemesidir.

Alemleri Ali kelimesi ile halk ve ibda ve ayanı mevcudat üzerine tesnimi vucudu ifaza ve ademi hikmeti balığasile inşa ve anı mearifü ilahiye ve hakayıkı imana mazhar ve naim ve rıdvana mustarik olmak için teklifatı maliye ve beneniyyeyi yükletmekle mümtaz buyuran Cenabı Allaha hamdederim. Melikülahad ve yegane mabudun bil hak olan Cenabı Allah noksan şebelerinden müünezzeh ve müteali ve tevekkül ve itimad ancak onadır ve belagat ve fesahat mahirlerini kendisine bahş olunan kitab ile icaz ve risalet meydanında ihraz sebk eden ve sıdık kaynakları lisanından nebean ve hak nurları parmakları uçlarında lem'an eden ve mücrimlerin perçemlerinden ve ayaklarından yakalandığı günde ehli masiyet hakkında şefaathı olup şefaathı kabul buyurulan Hazreti Muhammedin ve zümrei ahıyar olan Al ve eshabı kiramının üzerine yevmi haşredek geceler ve gündüzler biri birini veliyettikçe ve zulmetler ve nurlar yekdiğerini takib ettikçe daim ve bakı salat ve selamımı arz ederim.

Bu mahalde asıl vakfiyesinde Sultan Selim Han Tuğrası vardır.

Bundan sonra maksada gelince:

Havas ve mukarribinin mefarı, mülük ve selatinin ve hazreti Sultanın makbul ve mukarribi sūddei hakaniyenin rızasını

kazanmış, nefsi kudsiyye ve kemalati ünsiyye ve hayrat ve hasanat sahibi , sadakat ve meberatin nazımı melkûlahad olan Cenabı Hakkın mezidiinayeti ile müntaz bulunan ve Hacı Kissahan nam ile şöhret bulan Hacı Muslahuddin Mustafa Bin Cüneyd; Dünyayı deniyye helakin mihverli olup darı karar olmadığını ve zahırdeki yalancı ziynetleri fenaya maruz ve nas için tezyin olunan shevati inkizaya mahkum olduğunu bilup dünyanın kendisine lisanı hal ile -eyrihlet ve uful ilan olduğu halde uykuda bulunan gafil ey sellerin ulaşacağı yerlere muhkum bina kuran banı; Ömrün emeller ile geçdi iyi amellere koş ben mihnet haneyim beni sevmekten vazgeç , Ey yolcu; Ömrün hiç olan şeylerde zayi oldu. Musibetler hucüm etmeden gözden akacak yaşlar nerede .Elinizde bulunan tükenmeye mahkûm Allahın indinde bulunan bakı ve tükenmez .Sizin içinhasret ve nedamet ve iştıyakdan başka bir şey yoktur. İnsan gafilidir. Daima kır at üzerinde mala yanı,yağız at üzerinde uyku ile zaman geçirir.Taki ecel münkazi amel münkariz olur. Kabrin vahşeti içerisinde beraberinde kalbinde bulunandan başka bulunmadığı halde defin ve terk olunur. Korkduğundan fevz ve necat bulan ; Dünyayı bir ticaret mahalli ittihaz etmeyüp batılın gitmekte olduğunu bilen -diye nidalarını işidince ve bu sözleri tefekkür ve şiddetli korkuları te'emmül;vefatında amelî münkati olmayan ve ahireti için dünyasından azık edinen ve dünyasında ahireti için amel edenler zümresinde bulunmağı arzu ve vucuhi meberrat içerisinde vakfı intihab eyledi çunki vakıf, Kaziyülhacat indinde hayratinen faldelisidir. Hali hayatda meyvelerinin vakdi geçmediği gibi hali mematdada sevabı kesilmez. Bu sebeblerden dolayı muma ileyh Vakıf, şu vakfın kendisinden suduru zamanına kadar elinde ve tasarrufu altında milki ve hakkı bulunan emlakını tasarrufatı kavliye ve filiyesinin şer'an sahih bulunduğu

halde riyadan ari bir niyyetii halisa ve kendisinde nur ve ziya parlayan bir tavyetle vakıf ve habıs eyledi.

- Oda Şunlardır-

- I. İstanbul mahallatından Mescid altı Yavuzer Mahallesinde kain tarıkiam ve piyade Şuca milki ve reis Şuca milki ve mezbur vakfın vakfı ile mahdud üç yer odası ve çardak ve yol tarafında kain iki dükkan ve bir su kuyusu ve bir kenif ve bir ahur ve havluyu müstemil menzilin cümle hudud ve hukuk ve tevabi ve levahik ve merafıkı ile birlikde tamamı.
- II. Yine mahallei mezburede kain İlyas Reis milki ve Hafsa milki ve vakfın vakfı ve sur tarafında tarıkiam ile mahdud üç çardak ve bunların altında ahır ve tahtani altı hucra ve bir havlu ve bir su kuyusu ve bir kenif ve birbirine muttasıl altı dükkan ve bir bab boyacı dükkanını müstemil menzilin cümle hudud ve hukuk ve tevabi ve levahik ve teraik ve meerafikı ile birlikde tamamı.

Vakıf; Bunları vakfı sahihi şer'î ve habsi sarihi mer'f ile vakıf ve habıs ettikten sonra bunların hasılından dört hizib kıraetan bu dört hizib Kur'anı azimin otuz cüzünden bir cüzdür-altı dirhemki bu dört hizibden her birine birer buçuk dirhem tayin eyledi şu şart ileki mezkür hiziblerden ;**Vakfın zevcesi –Emir dağlu nam ile meşhur Mevlana Muhiddinin kızı –Zeyneb Hatunun ve vakfın bu Zeyneb Hatundan doğan kerimesi Mukerreme Hatunun ruhlarna İstanbul haricinde Ebu Eyyübül Ensari (Raziyallahüanhü)civarında kain türbelerinde kıraat olunacaktır.** ve bakı iki hizibde **vakfın kendi ve Kostantaniyye havalisinde ve Kocaeli taraflarında medfun**

bulunan valideyninin ve evladının ve kızkardeşinin ve cariyelerinin ruhlarına kıraat olunacaktır. Bundan sonra mumaileyh vakıf Gebuze nahyesinde kain ve ahali arasında birine kızlar pınarı ikincisine tekye tarlası üçüncüsüne yusufcû yeri demekle meşhur olmağla tahdidden müstağni üç kı'ta arazinin tamamını cümle hudud ve hukuk ve tevabi ve levahik ve tearik ve merafıkı ile birlikde vakfı sahihi şer'i ile vakıf edüp bunların mahsullerinin –vakfiyei şer'iyyesinde zikrolunduğu vech üzere –beyti talimininki mezkur **Çavlı Hacı kariyesinde bina eylediği beyti taliminin masarısına sarf** olunmasını şartı sahihi şer'i ile şart eyledi. Bundan sonra mezbur vakıf , bu vakfın işini itmam ve şeraitini ikmal ettikten sonra İmamı Azama göre vakfın ademi lüzumu ile temessük ederek vakıfdan rücu ve evvelki gibi milkine reddini murad eyledi. Tescil için nasb eylediği müütevellide bu vakfın sıhhat ve lüzumunu rey edeneimmenin kavillerile ihticac ederek milkiyetine reddin imtina ile vakfiyyenin balasını tevki eden hakim huzurunda mürafaa oldular. İş bu Hakim müctehidin arasında mesaili evkafda cari olan ihtilafatı bilerek mezbur vakfı sıhhat ve lüzumuna hükmü sahihi şer'i ve kazai kat'i ile hüküm eyledi bu suretle mezbur vakıf, usul ve kavaninine muvafık olarak muktazayı şer'i şerif üzere vakfı lazımı müseccel oldu .binaenaleyh Cenabı Hakka ve Resuline ve ahiret gününe iiman eden herhangi kimseye ne nakıs ve tatil ve ibtali helal olmaz. Cenabı Hakkın Elalaanetullahi elaye- kavlini işideen bir mü'min bunlara tazaidi edemez. Tahrir ve işhad; dokuzyüz on sekiz senesi Rabiulahirinin ortalarında vakı ve cari oldu.

Bu terceme tarafımdan yapılmıştır.

Mütercim: Ali Sami Yücesoy 27/2/941

Bu terceme tarafımızdan tetkik edildi , defterine kaydı uygundur. 18 / 4 / 941

Mütercim	Mütercim	Mütercim
Mühür		
R. Şallı	Abdullah Tanrıku	Ali Sami
Yücesoy Vakıflar Umum		

Müdürlüğü

Bu Mahalde asıl vakfiyyesinde Sultan Beyazid Han Tuğrası vardır.

Hamdi Hüda ve tasliye'î seyyidi enbiya vecibesini ifadan sonra her akıl sahibi indinde zahir ve can kulağı ile dinleyene vazıhdırki dünyayı deniyye helakin mihveri olub darü karar değildir. Rüzgarı ağulu kazancı zehirnak,şerabı serab,ümranı harab,ganimeti gam ve gussasürur dernekleri pür elem, emirleri pek acı, zevki azab,üzerindeki sinekleri hep canavardır, taifesinin yanında akraba ayrılığı,hırkasının yakasında cehennem yanığı vardır,bukasının şerabı çöldeki serab,doyumluk taamı en küçük kuşlara yetimlikdir.(En küçük kuşları doyuracak kadar bir şeydir.)ona; her türlü kabahat ile iftihar eden ahmaklar gibi peçe bağı ile yani az bir şey ile iftihar eden ahmaklar kıymet verir.

Günlerin içerisinde Göğercinlerin nağmelerle terennümleri halk arasında ölüm gusselerini ilan ve işrab eder nitekim bundan dolayı denilmiştir. Evet ölüm ne küçüğü nede büyüğü bırakmaz-

ahiretin sahası geniş ve ebedi, bahçesimergub ve daimi ve müddetsiz uzun,eşiği bir tarafa istinadsız ve düpdüz, muradı murad,gölgeleri uzun ve daim,ehibbası ehibba, dostları dosttur.Doğrulukla ahiret için yarış edenlere güçlü kuvvetli kimseler bile galebe edemez,dünya arsasının metar(meşru yollara sarf edildiği suretde) kıymetli libaslar giyinmeye bais ve ahiret kazancına müncer olan bir sermaye ve ahiretin hasılatı Allaha yakın olmak ve elemli işkencelerden kurtulmaktan ibaretdir.Erbabi hakikatden dünyanın mahiyet ve hakikatine muttali olan,emval ve emlakini ehil olanlara ve layık olan mahallere vakıf ve tasadduk eder.Cenabı Hakkın kendisini ,işaret olunan hayrat ve hasanatta muvaffakiyyetle mümtaz kıldığı zümreden bulunan İbadullahın ekrem ve efhamı, hasanat ve meberratin naşiri,Ulemanın hamisi, Sulehanın muhibbi, zayıflara kuvvet veren ,kemalat fenlerinin ebvabve fusülünü hıfz eden sıfatı haseneyi usulen ve furuan haiz,meliki mennan olan Cenabı Hakkın aynı inayetinin nazargahı Hacı Kısahan nam ile meşhur Mevlana Hacı Mustafa Bin Mevlana Cüneyd ; Dünyanın ikbası sadakat ile ifnasından ,cem'i ; Cenabı Hakkın rızası için sarf ve itasından ibaret bulunduğunu ve maliki Mennanın ribayı imha ve sadakatı arttırdığını ve vakıf;carı bir hayır ve hayırlı bir carve geceler ve gündüzler devam ettikçe bakı bir cennet, şeriat ise anı inkiraz ve inkitadan himaye ve vikaye eden bir siper olduğundan zadü zahirenin menfeat yönünden en umumlusu ve ticaret için sai ve amelin en güzeli olduğunu bilince şu vakfın kendisinden suduru zamanına kadar yedinde ve kabzesinde ve tasarrufu altında milki ve hakkı bulunan emlakini tasarrufatı kavliye ve filiyesinin sıhhati ve ukudi şer'iyye maliyesinin nefazı halinde

şaibei riyadan ari niyyet ve nur ve ziyası safi bir taviyetle vakıf ve habıs ve tesbil eyledi.

O Vakıf Ettiği Şeyler –

I- Kandıra Kasabasında bina edilmiş olan hamamın tamamıdır. Mezbur vakıf bu hamamı ana bir kardeşi merhum Mevlana Abdülcilil İbni Ali tarafından vasiyyei muhtar olan Fatma Binti Hacı Mustafadan satın almıştır. ve bu Fatma, mezkür Abdülcilil üzerine şeran sabit olandeyni edaye vesayeti sebeble mezbur hamamın beyine mezbur kasaba mahkemei şeriyyesinden hüküm sadir olduktan sonra bu hamamı su kuyusu ve diğer su kuyusundan ve bu diğer kuyunun kurbündeki çeşmeden şürb hakkı ile birlikde ana bir kardeşi mezbur merhum Abdülcilil namına vakıfe satmıştır. Bu hamamın Hududu garben ve cenuben tariki ama şimalen eski su mecrasına ,şarkan vakıf arza muttasıl, ve bu hamam ;küme taş ve eski hamam nam ile marúfdur.

II. Kandıra Çarşularından Taşra Pazar nam ile meşhur çarşuda kain hududları kibleten tarıkama, şarkan ve şimalen hali arza, garben Ramazan ve Mehmet dükkanına mülaşık ve yekdiğere muttasıl iki dükkanın tamamı vakıf bunları cümle hudud ve vakıf da dahil ve haric kaffei hukuku ve vakfa veya vakıfdan bir şey'e mahsus mezkür ve gayri mezkür ismi tesrih edilsun ve edilmesun bütün hakkı ile birlikde mezbur Çavlı Hacı karyesinde mal ve menalinin en temizinden biına eylediği mescidi ve camiin ve diğer mescidin mesalihına atıyan zikrolunacak şeraiti üzre vakfı sahihi şer'i ile vakıf eyledi ,Bundan sonra mezbur vakıf şu vakfın

kendisinden suduruna kadar hakkı ve milki olan bir şey'i daha vakıf eyledi .O da ,

III.Mezbur Kandıra Kasabasında kain yeni hamam nam ile maruf hamamın tamamı, Vakıf bu hamamı İshak Paşa Oğlu Şadi Beyden cenub tarafında vakı su kuyusu ile birlikde satun almışdır.Bu hamamın kuyunun hududu şarken Ethem Bin Meme bin tengir yormuşa evine ve İdris bin Mustafa Amaza arzının sınırında vakı Duş budak ağacına ve mezkür İdrisin hanesine, şimalen Abdullah kızı Güldestenin evine ve tarikama ve garben Abdülkadir ve Hacı Mustafa ve Mehmet arzlarına – Bu sınırdaki mezkür hamamdançikan mal müstamelin macerası vardır- ve cenuben Nalband oğlu Yusufun arzına (Papuccu olmasıyla mutemeldir.)ve mezkür Edhem bin Memenin arzına müntehi olur.Vakıf;bu hamamı ve kuyuyu cümle hudud ve teraik ve merafiki ile ve kendisinde dahil ve hariç ve mekür ve gayri mezkür sair hukuk ve müzafatı ile birlikde – tecviz eden müctehidİnkavli ile amel ederek hall hayatında kendi nefisine sonra oğullarına ve oğulları oğullarına ,sonra neslen bade neslin teakub ettikçe –elakreb felakreb- kaidesi üzere oğulları oğulları oğullarına sonra kendi kızlarının ve oğullarının kızlarının evladına sonra şu iki fikranın batnen bade batnın ve feran bade aslin tevalüd ve tenasül ettikçe –elakreb felakreb – kaide üzere evladlarına ve mezbur vakfın mezkür Çavlı Hacı Karyesinde ;**Talebei ulum ve bu karyeye inen misafirin için bina ve tamir eylediği buyuti müteaddedeği havi zaviyenin** mesalihına atide zikrolunacak şerait üzere vakfı sahihi şer'i ile vakıf eyledi.

II-Mumaileyh Vakıf; Kandıra kasabası tevabilinden Umurlu karyesinde kain

Kaldırık nam dere suyu üzerinde dönen ve mahallinde şöhretine binaen tahdiden müstağni bulunan değirmenin tamamını cümle hudud ve tevabi ve levahıki ve suyunun mecraları ve hayvanatın yatakları ve ağaçdan ve taşdan ve demirden yapılı eşya ve binaları ve dahil ve hariç sair muzafatı ile birlikde eimmeden tecviz edenin kavline binaen kendi nefesine ve evladı sulbiyesine ve bunların evladlarına ve karnen bade karnin ve akaben bade akabin evladlarına ve evladı evladlarına sonra mezkür zaviyenin mesalihına tafsili gelecek şerait üzere vakıf eyledi.

III- Mumailiyh Vakıf; Kekbüze kasabası amalinden Çavlu Karyesi tarafından Taşköprü denilen mevzide kain **Taş köprü** suyu nam su üzerinde dönen değirmenin tamamını cümle hudud ve hukuku , taraikmerafiki ,cedvelleri ve su yolları dair ve sabit (üst ve alt) taşları ve sair muzafatı ve kendine ve kendisinden olan bir şey'e mahsus bilcümle hakkı ile birlikde iki hamam ve iki dükkan ve mezkür değirmenin mecmuuna mütevellî olan kimseye zikriati şerait üzere vakfı sahihi şerii müebbed ve habsi sarihi merii muhalledile kat'î olarak vakıf ve habis eyledi.Bundan sonra mezbur vakıf Evkafı mezkürenin ucır ve galatından Cenab-ı hakkın ihsan buyuracağı mahsulatın masarîf ve mühümatına sarfı hakkında kendisine müracaat olunmak üzere bir kanun ve itimad ve istinat olunmak üzere bir uslûb vaz ve temhid eyledi. Bu kanun ve uslûbu tahvil ve tebdil kimseye helal olmaz. Şu vechileki evvela mezkür eski hamam;Mütevellî yedinde istiğlal şekellerinin en güzeli ve icarei şeriyyenin en faidelisi ile istiğlal ve Cenab-ı hakkın ihsan buyurduğu ;galle müstesavi üç sehîm yapılip bunlardan bir sehîmin camii mezküre hatib ve diğêr mescidde imam olan zata; Mezkür cami ve mescid kendisinede bulunan karyenin

vakfiyyesinde zikir ve beyan olunduğu üzere mezkür cami ve mescidde imam ve hatib şahsı vahid olup daima hitabet ve imametın yekdiğerinden ayrılmaması şart ile verilmesini ve bir sehimde mezkür iki mescidde müezzin olan zata verilmesini ve bir sehimde zikri geçen eski hamamın rekabesi için müteveli yedinde hıfz ve zabt olunub vakfı ihtiyacda mezkür hamamın rekabe ve meremmetine ve indelinhidam iadesine sarf olunmasını şart eyledi. Ve yine mumaleyh vakıf; Mezbur iki dükkan vücuhi istiğlalın şer'an en güzeli ile istiğlal ve ücretlerinden Cenab-ı - hakkın ihsan buyurduğu; müstesavi beş sehım yapılub bunlardan iki sehım müteveli yedinde zabt ve mezkür dükkanların indelhace rekabe ve termimine sarf olunmasını ve üçüncü sehiminde müteveli yedinde mezkür iki mescidin hasırına ve sirac ve kandillerinin yağlarına ve müslimin abdest almalarına mahsus su bardaklarına hacet mikdarı ,ve birisi camii mezkürün önünde ve diğeri mezbur mescidin yanında kain Taş musluklara su dökmeye mahsus büyük ağaç testileri sarf olunmasını ve mezbur beş sehımden bir sehiminde mezkür camii ve mescidde kayyım olan kimseye verilmesini şart eyledi şu şart ileki mezkür kayyım mezbur mescidlerin kapularını açub kapamak ve süpürüb hasırlarını sermek ve ehli islamdan erbabı hacet arasında abdest almak ve içmek için ihtiyaç mes ettikçe mezkür musluklara su dökmek ve mezkür bardakları tamamen muhafaza etmek ve camiın havlusundaki mekabire hizmet etmek üzere daim ve kaim olacak ve bu hizmetleri şu yazıldığı vech ile bizzat ifa edecektir. Mumaleyh Vakıf, mezbur yeni hamamda tasarruf ve tevliyeti hali hayatında kendi nefesine şart ve vefatından sonra işbu hamam müteveli eli ile vücuhi istiğlalın şer'an en güzeli ile bil istiğlal mahsuli müstesavi dört sehım yapılub bunlardan evvelki sehım mezbur hamamın rekabeti için

mütevelli yedinde hıfz olunarak işbu yeni hamamın indelhace tamir ve termimine sarf olunmasını şart eyledi ve mezbur dört sehimden ikincisi sehim sulbi oğulları arasında mütesaviyentevzi olunub işbu sehimden oğullarının nevbetinde sulbi kızları ve bunların evladı için hiçbir nasib olmayacaktır.bundan sonra vakfın oğullarının ogulları ve neslen bade neslin ve karnen bade karnin inkırazlarına kadar oğulları oğulları oğulları arasında elakreb felakreb kaidesi üzerine taksim ve bunlardan sonra kızlarının oğulları ve oğullarının kızlarıve bu iki fıkranın evladı arasında batnen bade batnin ferizai şer'iyye velakreb felakreb kaidesi üzre taksim olunacaktır.Ve eğer mezkür ikinci sehimin müstaahikioğullardan ve ila nihaye oğulları oğullarından ve keزالik kızların evladından ve oğulların kızlarından ve bu iki fıkranın ilanihaye evladından şahsı vahidde münhasır olur ve bu vahidin; derecesinde şeriki bulunmaz ise merkum sehimki mezbur yeni hamamın hasılının rübu-ona has olup bu babda hiçbir kimse anınla münazaa edemiyecektir ve mezbur dört sehimden diğer iki sehim ise –bu iki sehim mezbur yeni hamamın hasılının nisfidır mezbur vakfın Talebei ilim için bina eylediği zaviye ve sakin talebei ulumun taam havayicine sarf olunacak ve eğer talebe bulunmaz ise zaviyeye gelen ve inen misafirlerin itamina sarf olunacaktır ve mumaileyh vakıf,oğullardan ve kızlardan ve bunların evladından herhangi birinin nevbetinde meşihat ve tabhı taam ve itam hizmetlerini anların bu hizmetleri ifaya en salih olanına şart eyledi ve eğer aslahı bulunmaz ise merkum meşihat ve mezkür hizmetlerde cümlesi müşterek olup bunlar mesfur yeni hamamın hasılından iş bu hizmetler için bir şey almayacak belki bu hamamda kendilerine tayin edilen hisseye kanaat edeceklerdir.Mumaileyh vakıf , mekür meşrutunu sahih ve şer'i olarak şart ve sarih ve mer'i olarak tayin eyledi.Bundan sonra

mumaileyh vakıf, evvela zikrolunan değirmenki Umurlu Değirmenin hasılının hali hayatında kendi nefesine aid olmasını sonra farizai şeriyye üzre sulbi evladına sonra evladı evladına sonra teakup ve tenasül ettikçe evladı evladı evladlarına batnen bade batnin- elakreb felakreb kaidesi üzre aid olmasını ve bunlar münkariz olur ise mezkür değirmenin hasılının rekabeye sarfdan sonra, zaviyede me'külat ve matumatı çoğaltmak için taam havayicine sarf olunmasını şart eyledi ,ve Taş Köprü nahyesinde kain Hamza Fakih değirmeni nam ile maruf ahiren vakıf olunan değirmene gelince ,bu değirmenin galle ve ücretinden hasıl olanıda evvelen israf etmeyerek ve kısmayarak kendisinin meremmetine sarf ve bu sarfdan artanı vakıfın oğullarından yahud evladından olan mütevellinin evkafı mezküreye ki iki hamam ve iki dükkân ve iki değirmene tevliyetinden dolayı havayici nefesine sarf eylesesini ve bu mütevellinin derecesinde olan ve olmayan sair ebna ve evladın mezkür Taş Köprü nahyesinde kain Hamza Fakih değirmeni nam ile hasılatında hissedar olmamalarını şartı sahihi şer'i ile şart eyledi ve bundan sonra vakıf , zikrolunan evkafının tevliyetini hali hayatında kendi nefesine ve bade vefatihi oğullarının aslıhine sonra inkirazlarına kadar neslen bade neslin ve akaben bade akabin ila nihaye oğullarının oğullarının aslahına sonra kızlarının evladına ve oğullarının kızlarına ve oğullarının kızlarının evladına sonra şu iki fikranın neslen bade neslin evladına şart eyledi ve işbu ebna ve evladın evvelerinden ahirlerine kadar nevbet ve derecelerinde ,zikrolunan yeni hamamdan ve mezbur Çavlı Hacı karyesinden kendilerine tayin olunan hisselerinde tasarruf etmelerini ve buka-i mezbureyeki zaviyeye hizmet etmelerini ve cümle mahsulü mütesavi dört sehim yapılan yeni hamamın hasılının iki sehimden

ibaret olan nisfından zaviyenin mücavir ve misafirleri için yemek pişirmelerini ve bu iki sehimle Çavlu Hacı Karyesi vakfiyesinde meşrut ve muayyen olan atimeye aid sıhamı zam etmelerini ve mezbur karyenin vakfiyesinde taam için muayyenat, her zamanda evladın nevbet ve derecelerinde tefaavüt ettiğinden taam için muayyenatın küllisini mezbur zaviyenin mesalihına bila taksir sarf etmelerini ve talebeye ,zaviyede sakin olurlar ise anlara hizmet etmelerini ve eğer zaviyede bulunmazlar ise siham muayyenenin cümlesinden –vakfın icab ettiği taamı –zaviyeye gelen ve inen misafirlere pişirmelerini ve anlara –EKİRİMÜZZAYFE VE LEV KANE KAFİREN hükmünce ikram ve anlara imtinan ve hizmetde kusur ile eza etmemelerini şart kıldı ve oğullardan ve evladın oğullarından ve oğulların evladından –hangi fırkadan olurise olsun –Çavlu Hacı Karyesine müteveli olan her hangi kimse, vakfiye’i ser’iyede mestur olan evkafa müteveli olacaktır şu şart ileki hakkı tevliyet için mezkür iki hamamın ve mezkür iki dükkanın ve mezbur umurlu değirmenin hasılından hiçbir şey almayup ancak mezbur Taşköprü değirmeninden tevliyet için tayin olunan hisseye kanaat edecektir ve kezalik sair ebna ve evlad için mezbureski hamam ve iki dükkandan ve mezbur Hamza Fakih değirmeninden asla hisseleri olmayacaktır ve lakin ebna ve evladdan olan müteveliye mezbur yeni hamamdan ve mezbur Umurlu karyesinde kain değimenden vakıfı mezburun şart ve tayin eylediği vech üzere hisse verilecektir ve evkafı mezbureden her birinin rakabesine hisselerini ihtiyac vaktında kendisine sarf edinceye kadar bu evkafın bütün rekabatının hisselerini zabt ve hıfz etmek herhangi fıkradan olur ise olsun mütevellinin üzerine vacip olacaktır ve eğer eski hamamın rekabesinin hissesi bazı evkatda termin ve tamirine kafi gelmez ise yeni hamamın rekabesi için tayin olunandan

mütevelli sarf edecek ve yeni hamamın rekabesinde aynı muameleye tabi bulunacaktır .Yani yeni varidatı kendisinin tamirine kafi gelmez ise eski hamamın varidatından sarf edilecektir ve bu ikisinin gayri olan vakıflarda da böylece muamele olunacaktır.

Mezbur vakıf, tevliyet ve meşihatının oğullardan ve oğulların oğullarından ve bunların oğullarından ve kezalik sair kızlarının evladından ve oğullarının kızlarından ve bunların evladından zükur olsuninas olsun ve her hangi fıkradan olur ise olsun küçüklük ve kadınlık ve sair sebebler ile niza olunmamasını ve belki anlardan birisi tevliyyet ve meşihata salih olmaz yahud hizmeti tevliyet ve meşihati iltizam etmez ise velilerden ,vasilerden ve vekillerden ve saireden şe'an anın makamına kaim ve naib olan bir kimsenin bu hizmeti eda etmesini ve bu muamelenin inkırazlarına kadar böylece devam etmesini şart kıldı ve bunlardan bir kimse kalmadığında zikri geçen iki hamam ve iki dükkan ve iki değirmenin tevliyeti, mumaileyh vakfın vakıf eylediği Çavlu Hacı Karyesinde vaktın Hakiminin tayini ile mütevelli olan kimseye aid olacaktır ve böyle olduğunda müteaddit defalar zikrolunan Taşköprü karyesinde bina edilmiş olan ve Hamza Fakih nam ile yad olunan değirmenin mahsulatı kezalik işbu müteveliye hakkı tevliyet olup bu hasılı evvela mezkür değirmenin termin ve rekabesine sarf ve bu rekabeden artan, bu vakfiyye-i şeriyede önce zikrolunduğu vechile havayici nefesine sarfedecek ve bu mütevellinin mükerreren yazılı bulunan iki hamam ve iki dükkan ve Umurlu Değirmeninden asla hissesi olmayacaktır. Çünkü, mezbur eski hamam ve iki dükkan dan herbiri, ebna ve evladın zamanında zikrolunduğu vechile kendi rekabelerine ve müşarünileyhima cami ve mescidin mesalihine mevkuf ve mukarrerdir ve dört sehime taksim olunan mezbur yeni hamama gelince bunun dört sehimden

bir sehmi kemakan kendi rekabesine mukarrer ve iki sehimi ise – buiki sehim mezbur yeni hamamın nisfidir-mezbur zaviyede taam havayicine mukarrerdir.

Ve dört sehimden baki bir sehim ise ol günde meşihat hissesi kılınub mesfur zaviyede şeyh olan kmseye ita ve bu şeyhani vakfın tayini üzre tabhitaam hizmeti ve zaviyeye gelen ve inen misafirin ve mücavirinin hizmetleri ve meunet ve meşakkatleri mukabelesinde havayici nefsine sarf etmesini şartı sahih şer'i ile şat eyledi.

Mumaileyh vakıf, mezkür şartları sahih ve şer'i olarak şart kılmıştır.Umurlu nam ile maruf vakıf değirmene gelince evladdan sonra bu değirmenin hasılı evvela rekabesine sarf ve bu değirmenin gallesinden baki , zaviyede matumat ve mekul çoğaltmak için müşarünileyyyhim ehli zaviyenin havayici taam hisselerine zam olunacaktır ve Çavlu Hacı Karyesinden ve iyan güney karyesi ve göçkan mezraası nam ile maruf diğer karye ve mezraadan mezbur zaviyeye aid mahsulden öğütmeye muhtac olan Umurlu değirmeniinde öğüdülecektir. Mezbur Ayan Güney Karyesinin ve Küçükkan Mezraasının vakfiyelerinde bunlardan zaviyei mezburede taam havayici için hisse tayin olunmuştur ve şimdi zikrolunan Ayan Güney Karyesinin ve Küçükkan mezraasının mahsulini yeni hamamdan ve Çavlu Hacı Karyesinde zaviye için tayin olunan hisseye zam etmek ve bu hissedenden toplananı – zikrolunduğu vechile- varidin ve misafirin ve mücavireynin itamı için yemek pişirmek ebna ve evlad ve gayriden olan Şeyhin üzerine vacibdir ve bundan sonra mumaileyh vakıf, mesfur mescidlerin imamının zikrolunan evkafın mütevellisinin üzerine nazır ve müşrif olmasını ve bu nezaret ve işrafından dolayı evkafi mezburenin müstegallatından bir şey talep etmeyüp belki mescidlerde imamet

ve hitabet için tayin olunan hisse ile kanaat etmesini mezbur iki mescidin bulunduğu karyenin vakfiyesinde zikrolunduğu vechile vakfın ebna ve evladına vakıf olunan evlerde ikamet edüp müşarünileyh evlerin önünde ve zaviyenin yanında bina edilmiş olan beş vakıf mescidinde imamet eylemesini şart kıldı ve bu imam, yemek pişirmek ve zaviyeye gelen ve inen misafirin ve mücavirinin hizmetlerine bakmak gibi meşihat hizmetinide iltizam eder ise bu imama tayin edilen hisselerine ilaveten; mezbur yeni hamamın gallesinden tayin olunan meşihat hissesi verilecektir-bu hisse yeni hamamınhasılından dördüncü sehimdir- ve mezbur imam;kendi nevbetinde yemek pişirmek hizmetin den ve mumailleh hizmetden imtina edüp iltizam etmez ise bu surette vakfın evladının utekasının oğullarından bu hizmete kadir bir erkek nasb olunup nihayet bu mensub ; Ehli zaviyenin mezbur hizmetini eda edecek ve ona mezkür meşihatın hisse-i muayyenesi verilecektir ve zikrolunan utekanın oğullarının oğulları bulunmaz ise mezkür hizmete hangi fıkradan olur ise olsun kadir bir erkek nasb olunacaktır.Mezbur mescidlerin imamının işbu evkaf üzerine nezareti; bervechi tafsil ve beyan olunduğu üzere vakfın ebna ve evladının inkirazlarından sonra mumailleha takriratı sabıka üzere mukarrerdir.Vakıf zikrolunan şartlarını sahih ve şer'i olarak şart ve sarih ve mer'i olarak tayin eyledi. Bundan sonra mezbur vakıf ,mastur vakfının işini vechi şer'i üzere itmam edince vakfiyenin balasını tevkii ile tezyin eyleyen fazılı ninrir Hakim , zikrolunan evkafın sıhhat ve lüzumuna vakfın vakfindan rücu ve kamakan milkinin reddini istemesi vs bu sebeble tescil mütevellisi saatçı Ömer ibni El-Hac İbrahim ile huzuru hakimde mürafaaları ve bunlardan başka umumen her emri şer'i hakkındaki hüküm kendisine tevakkuf eden ve alehusus vakıf ile hükümde riayeti

lazımgelen şeyler gibi şerait hüküm ve tescile riayetden sonra eimmei mehidiyyinden tecviz edenlerin re'yi üzre bu babda beneleimme cari olan hilafiyatı bilerek hükmü sahihi şer'i ve kaza'î sarıhi mer'î ile hüküm eyledi binaenaleyh zikrolunan evkafın cümlesi vechi muharrer ve nematı mukarrer üzre ulemai ümmet ve eimmeimilet arasında müttetikun aleyh bir vakfı şer'î oldu. Bu vakfın üzerine hiçbir zaman ve evan gelmez illa anı vakfiyyetini üzre sabit ve lazım kılar her hangi bir Sultan veya Emir veya kadı veya müftü veya Valiye bu vakfı işbu minvalden tebdil ve tagyir etmek helal olmaz kimki nakız ve tahviline şüru ve şerayı muayyene ve zavaabıtı mübeyyenesinden bir şey'i tebdil ve tagyirine azm ederse anı muhaza ve muhasebe edecek olan Cenabı-hakdır ve zalimlere mazeretleri faide vermedikleri günde melik aziz ve cabbar olan Cenabıhak huzurunda cevab verecek olan odur ve kimki bu vakfın aslını yaşatmaya gallatını çoğaltmağa, mahsulatını masarîf ve cihatına sarf etmeye çalışır ise Cenabı-hak anı saidler zümresinden kılsun ve evliya ve siddıklar ile hazır bulunsun . Bu vakfiyyenin cami muhteviyatına hüküm ve işhad ve tahrir dokuzyüz onbeş senesi Rabiulevvelinin evailinde vakı oldu.

8 / 2 / 941 tarafımdan terceme edilmiştir.

Mütercim

Ali Sami Yücesoy

Bu terceme tarafımızdan tetkik edildi , defterine kaydı uygundur.
18 / 4 / 941

Mütercim	Mütercim	Mütercim
Mühür		
R.Şallı	Abdullah Tanrıkulu	Ali Sami
Yücesoy Vakıflar Umum		
Müdürlüğü		

3- Mimari Özellikleri:

a. Kullanılan Malzeme ve İnşa Tekniği:

Güneye doğru meyilli bir arazide inşa edilmiş olan yapının avlu duvarı muhtelif boyutlarda moloz taşlarla örülmüştür. Duvarlar zaman zaman tamir edildiği için taşlar yer yer beton harç ile birleştirilmiştir(r.nu.:5,9). Ancak özellikle kuzey avlu duvarındaki taşlar, duvarın alt seviyesinde bağlantı malzemesi kullanılmaksızın bindirme olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapının vakfiyesinde caminin ağaçtan yapıldığı ve etrafının **ulagu** denilen tahta duvarla çevrili olduğu belirtilmektedir³¹.

Bu günkü haliyle caminin temelinde arazinin meyilli olduğu yerlerde taş temel kullanıldığı görülmektedir(r.nu.:24-25,31,34,36). Taşlar köşelerde muntazam kesme ve yatık dikdörtgenler şeklinde kullanılmıştır. Sarı renkli temel taşları bölge taşıdır ve Kaynarca çevresinden temin edilmiş olmalıdır. Yapı, taş temel üzerine atılan büyük ağaç kütükler üzerine çantılı³² denilen duvar örme tekniği ile inşa edilmiştir. Taş temelin üzerinde, zemine enine ve boyuna atılmış kalın ağaç kütüklerinin üzerine yerleştirilen yapının, duvarları ağaç kütükleri birbirinin üstüne mıhsız olarak bindirilerek inşa edilmiştir.

Yaklaşık 15/20cm çapındaki ağaç kütükleri, alt ve üst kenarından kabaca pahlanmış ve üst üste oturtulmuştur. Kütükler köşelerde birbirine geçme olarak bağlanmıştır. Ayrıca harim duvarlarının her birinde ikişer kalın kütükten ara dikmelerle yapının

³¹ Arşiv Belgesi 1, H.902 (1496) tarihli vakfiye

mukavemeti arttırılmıştır. Üst yapı ise yine ağaç kütüklerinden yapılmış kiriş ve kolonlarla dört omuzlu³³ kırma çatı şeklinde inşa edilmiştir. Yapının duvarları, içten ve dıştan tahta kaplanmıştır. Ayrıca zemin ve tavanlarda da tahta kullanılmıştır. Zemin ve tavanlarda tahtalar kuzey-güney doğrultusunda yan yana çakılmıştır. Duvarlarda ise yatay ve dikey olarak üst üste dizilmiştir. Tahtaların genişlikleri 19-25cm arasında değişmektedir. Tahtalar dövme demir mıhlarla(çivi) çakılmıştır(r.nu.:22,28,29). Yuvarlak başlı, dörtgen gövdeli çiviler çakıldıkları yere göre yaklaşık 5 ila 10,5 cm uzunluğundadır. Demir malzeme, mıhlardan başka kapı kilit sistemlerinde ve menteşelerde de kullanılmıştır(r.nu.:21,62).

Taşıyıcı sütunlar yekpare olarak silindirik ağaç gövdelerinden şekillendirilmiştir(r.nu.:54,58,73,79). Ağaç türü olarak, bölgenin belirgin ağacı olan meşe ve gürgen kullanılmıştır. Meşe daha çok iç mekanda ve kaplama malzemesi olarak görülür. Taşıyıcılarda ve duvar kütüklerinde gürgen ağacı kullanılmıştır. Yapının üst örtüsü marsilya kiremiti ile kapatılmıştır(r.nu.:10).

b. Genel plan şeması:

Vaziyet planı; Şeyh Musliddin camii etrafında mezarlık(hazire), tarla ve dere bulunan bir arazi üzerinde yer almaktadır(ç.nu.5). Caminin güneyindeki araziden geçerek, kuzey doğuya doğru hafif kıvrılarak akan dere caminin güney avlusuna doğru dar bir köprü ile geçit vermektedir.Köprü'nün güneybatısında Büyük Kaynarca köyü Camisi(r.nu.:12), tam karşısında

³² Doğan HASOL, *Mimarlık Tarihi Sözlüğü*, İstanbul 1979, s.120. Celal Esad ARSEVEN, *Çandı maddesi, Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul 1965, 4.fasikül, s.368. Ayrıca Büyük Kaynarca köyü arasında 'çandı' şeklinde kullanılan bu terim ve inşa tekniği geleneksel olarak bilinmekte ve uygulanmaktadır.

ise Şeyh Muslihiddin camii yer almaktadır. Köprüden Şeyh Muslihiddin camii tarafına geçildiğinde, caminin güney-doğu köşesine 782cm, güney-batı köşesine ise 970cm uzaklık vardır. Caminin yaklaşık güney-batı köşesinden güneye doğru 370 cm. uzaklıktan başlayan bir duvar, batıya 1520cm. devam ettikten sonra kuzeye dönmektedir. Caminin batı avlu duvarının oluşturan bu duvar 3330cm. uzunluktadır. Bu batı duvarının kuzeye yakın tarafında iç kısımda cami çeşmeleri, dış kısmında kademeli olarak dereye doğru alçalan su yalıkları bulunmaktadır. Duvarın kuzey batı köşesinde dışardan üç basamaklı merdiven ile duvar üstünden geçen ve içerden dört basamakla avluya inen geçiş merdiveni vardır. Avlu içinde, merdivenin önünden başlayan gayri muntazam taş kaplama yol, düz olarak caminin cümle kapısına ulaşmaktadır. Merdivenin bulunduğu bu köşenin caminin kuzey batı köşesine uzaklığı 1795cm.dir. bu noktadan doğuya dönen avlu duvarı 2610cm. devam ederek cami bahçesinin kuzey sınırını belirlemektedir. Caminin kuzey-doğu köşesine 1140cm.uzaklıkta iken hafif güney-doğu köşeye doğru meyil yaparak devam eden duvar 1675cm. sonra caminin kuzey-doğu köşesine 1740cm. mesafede iken bitmektedir. Söz konusu duvar üzerinden cami bahçesine geçen bir merdiven bulunmaktadır.

Caminin doğu ve güney bahçe sınırını dere ve dere yatağı belirlemektedir. Caminin batı tarafında iki adet yaşlı selvi ağacı bulunur. Yukarıdaki sınırlarla belirlenmiş alanın ortasında kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı, 1324x1704cm.boytlarında Şeyh Muslihiddin camii yer almaktadır. Caminin kuzey duvarı ortasında, kuzey tarafta uzun kenarı yapıya bağlı sundurma, batı duvarı ortasında yapının içine yerleştirilmiş kare kaideli silindirik

³³ Orhan.ÖZGÜNER, *Köyde Mimari Doğu Karadeniz*,Ankara 1970, s.37

minare bulunmaktadır.Caminin üzeri kuzey-güney doğrultusunda dört omuzlu kırma çatı ile örtülüdür. Yapının güney tarafta kalan kısmı hariç, doğu, kuzey ve batı tarafında kalan sınırlı avlusunda caminin haziresi yer almaktadır. Toplam 21 adet tesbit edilmiş olan eski mezarların dokuz adedi batı avluda, sekiz adedi kuzey avluda, dört adedi ise doğu avluda yer almaktadır(r.nu.:113-116).

Zemin Planı; Cami genel olarak kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlıdır(ç.no.: 6) Yapının cümle kapısı dikdörtgenin kısa olan kuzey kenarında ortada ve mihrap ile aynı aks üzerindedir. Cümle kapısının ön kısmında, kare planlı sundurma bulunur. Sundurmanın örtü sistemi kuzeyde serbest iki ayak ile taşınmakta olup, güneyde cami duvarına bağlanmıştır. Camiye çift kanatlı ve içeriye doğru açılan kapı ile girilmektedir. Kuzey duvar üzerinde kapının iki tarafında birer tane pencere açıklığı bulunmaktadır. Kapıdan girildiğinde sağ tarafta mahfile çıkan merdiven vardır. Merdiven batıdan doğuya doğru yükselmekte olup sekiz basamaklıdır. Kapının hemen önünde kuzey duvara paralel 189cm. genişliğinde 870 cm. uzunluğunda bir koridor bulunmaktadır. Bu koridorun doğu kenarından bir basamak ile caminin doğu duvarı boyunca uzanan **doğu yan mekanına** geçilir. Söz konusu doğu yan mekanı 245x1704cm. boyutlarındadır. Bu mekanın kuzeyinde bir, doğusunda beş, güneyinde bir pencere açıklığı yer almaktadır. Ayrıca bu bölümün güney tarafında **harime** bakan batı duvarında bir pencere açıklığı daha vardır.

Cümle kapısı önündeki **giriş koridorunun** batı tarafından iki basamaklı merdiven ile **batı yan mekanına** geçilir. Bu mekan planda güney duvara kadar uzanmakla birlikte, harime yakın yerde

kare kaideli minare ile bölünmüştür. Minarenin kuzeyinde kalan bölümün kuzey duvarında bir, batı duvarında bir pencere ve minare hizasında ise bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu mekanda bulunan kapının karşısından yukarı son cemaat yeri mahfil katına çıkan bir merdiven vardır. Batı yan mekanın minareye kadar olan bölümü 234x727cm. boyutlarındadır. Bu mekanın uzantısı olan ve minare ile ayrılmış olan batı yan mekanın güney kısmına caminin güney tarafından girilir. Söz konusu girişin önünde bir eyvan ve eyvandan sonra 80 cm. genişliğinde bir kapı bulunmaktadır. Bu bölümün batı duvarında sırası ile 73,74,79 cm genişliğinde üç pencere bulunur. Pencerelerden üçüncüsü minare kaidesi hizasına rastlamakta olup, kapatılarak iptal edilmiştir. Diğer iki pencere açıktır. Aynı mekanın doğu duvarında ise harime bakan bir pencere açıklığı daha bulunmaktadır.

Harim ve son cemaat yerini 'U' şeklinde saran kuzey koridoru, doğu yan mekanı ve batı yan mekanı sütun ve payelerle son cemaat yerinden, paye ve taşıyıcı duvarlarla harimden ayrılmaktadır. Cami cümle kapısının önündeki koridor, orta kısmından 157cm. genişliğinde, 583cm. uzunluğunda bir koridorla harim kapısına bağlanmıştır. Harime uzanan bu koridorun doğu ve batı kenarı, kuzey-güney doğrultusunda üç serbest sütun ve güney kısmında harim duvarına bağlanarak bölünmüştür. Koridorun her iki yanında yer alan son cemaat yeri durumundaki bu mekanlara, koridorun kuzey tarafında yer alan sütunların arasından birer basamaklı merdiven ile geçilir.

Harim kısmına içeri doğru açılan çift kanatlı kapı ile girilir. Harim kapısı ana akstan güneye 20 cm. kadar kaymıştır. Harim kuzey-güney doğrultusunda kareye yakın dikdörtgen planlı olup, 790x871 cm. boyutlarındadır. Giriş kapısının batı tarafından onbir

basamaklı merdiven ile mahfile çıkılmaktadır. Mahfili kuzey-güney doğrultusunda iki sıra halinde üçerden altı sütun taşımaktadır. Harimin doğu ve batı duvarlarında birer, güney duvarında ise dört pencere açıklığı bulunmaktadır. Güney cephedeki pencereler yan mekanlardaki dışa açılan pencerelerde olduğu gibi 73-74 cm. genişliklerindedir. Harimin güney-doğu köşesinde beş basamaklı merdiven ile çıkılan **vaiz kürsüsü**, güney duvar ortasında 125 cm. genişliğinde ve yapının dış cephesinden izlenemeyen, harimin içine doğru yerleştirilmiş **mihrap nişi**, mihrap nişinin batısındaki iki pencere arasına yerleştirilmiş kuzey kısmından sekiz basamaklı merdiven ile çıkılan **minber** bulunmaktadır. Minberin kürsü kısmı külâh ile örtülüdür.

Mahfil katı planı ve örtü sistemi;

Giriş mekanı ve kuzey koridorun üzerini kaplayacak şekilde oluşturulan **giriş(hazırlık) mekanı mahfili 787x788 cm.** boyutlarında olup, kuzey-batı köşesinde ve güney-batı köşesinde merdiven boşluğu bulunmaktadır(ç.nu.:7). Ayrıca harim koridorunun mahfil seviyesindeki üst kısmı hazırlık mekanının güney duvarından itibaren 94x390 cm. boyutlarında adeta orta avlu gibi açık bırakılmıştır. Giriş mekanı mahfilinin güney-batı köşesinden minare merdivenlerine geçilmektedir.

Giriş mekanın güney duvarının batı tarafında harime bakan bir, doğu tarafında ise harime bakan bir pencere açıklığı vardır. Giriş mekanı mahfilinde doğu ve batı duvarlarda üçer, güney duvarda ise iki adet tavanı taşıyan taşıyıcı ayaklar vardır.

Harim mahfili harimin kuzey duvarı boyunca uzanmakta olup, 384 cm. genişliğindedir ve harimi U şeklinde sarmaktadır. Doğu ve batı duvarları boyunca 217x173cm. daha devam etmektedir. Harim mahfil katında da kuzey-güney yönünde üçerli iki serbest sütun sırası ve doğu batıda taşıyıcı duvarlar ve duvar payeleri ile örtü sistemi taşınmaktadır. Harim kısmının mahvil seviyesinde, kuzey duvardaki iki pencereden başka, doğu ve batı duvarlarda birer güney duvarda ise dört pencere açıklığı vardır.

Yapının üst örtüsü kuzey-güney doğrultusunda ortadan kırma , kuzey ve güney kenarlardan ikişerden dört omuzludur(ç.nu.:5). Doğu ve batı kenarlardan ise yaklaşık doğu – batı yan mekanlarını örtecek şekilde aşağıya doğru oldukça meyilli saçaklıdır. **Sundurmanın üst örtüsü** ortadan kırma ve kuzey köşelerden birer omuzludur(ç.nu.:7).

c.Dıştan Tanımı;

Büyük Kaynarca Köyü'nün ortasından geçen doğal kaya zeminli derenin, kuzey kısmında ve köy merkezinde çevre köylerle bağlantı kuran yol kavşağının kuzey doğusunda, köy ilkokulunun güney-doğusunda bulunan avlu ile çevrili arazi içinde yer alan yapının cümle kapısı kuzey cephesindedir(r.nu.:2-4,9).

Kuzey cephe ortasında çift kanatlı kapı bulunmaktadır(ç.nu.:9). Kapının dört kenarı düz basit sövelerle çerçevelenmiştir. Kapı kanatlarının üst kısmında sağ kanatta dört, sol kanatta üç olmak üzere dikey yerleştirilmiş dar uzun dikdörtgen şeklinde açıklıklar vardır. Kapının ön kısmında zeminde 120x205cm. ebatında giriş

taşığı bulunur. Bu kısmın üzeri bir sundurma ile kapatılmıştır. Sundurma çatısı ön tarafta iki serbest taşıyıcı, arka tarafta ise duvara bağlanarak taşınmaktadır(r.nu.15-18):. Sütunlar yekpare kesilmiş olup, altta birer taş kaideye oturmuştur. Sütunların başlık kısımları basit zar şeklinde olup köşeleri pahlanmıştır. Sütun başlıkları üzerinde birer yastık ve bunun üzerine sundurma gergi kirişleri oturmuştur. Sundurmanın tavanı düz tahta kaplamadır ve tahtaların birleşme yerleri ince silme çitaları ile kapatılmıştır. Silmeler kuzey güney doğrultusunda dik uzanmakta ve dik kırılmalarla dönerek birbirine bağlanmaktadır. Silmelerin başlangıç ve bitiş noktalarında kare şeklinde birer düğüm oluşturulmuştur. Sundurmanın üst örtüsü kırma çatı ile kapatılmıştır.Giriş kapısının batı tarafında, saçak hizasında duvar boyunca uzanan 40 cm. yüksekliğinde ve 30 cm. genişliğinde oturma sediri vardır. Kuzey cephenin doğu ve batı köşelerine 100cm. uzaklıkta birer, dikey dikdörtgen şeklinde büyük dikey sürgülü (giyotin) pencere bulunmaktadır. Pencere dikey iki, yatay üç bölmelidir. Sundurma çatısının üst kısmı ile cami tavan seviyesinin alt kısmında yan yana sıralanmış kareye yakın dikdörtgen dört küçük pencere daha bulunur. Pencere kapıya göre simetrik yerleştirilmiştir ve dikey sürgülü pencere şeklindedir. Tüm pencerelerin dört kenarı düz sövelidir. Cephenin iki kenarında dikey silmeler bulunur. Çatı kuzey cephede doğu ve batı yönlerde oldukça meyilli bir şekilde eğilmektedir. Çatı kirişleri saçak kısımlarında düz tahtalarla kapatılmıştır.

Batı cephesinin yaklaşık orta kısmında yüksek bir eğiği olan tek kanatlı dışarı doğru açılan küçük bir kapı bulunur(r.nu.:19-28). Kapının ön kısmında 105x180cm.

boyutlarında bir taşlık kısmı bulunmaktadır. Kapının kuzey tarafında bir, güney tarafında üç pencere bulunmaktadır. Pencerelerden kapının solunda ve minare hizasında kalmış olan sonradan kapatılmıştır. Pencereler dikey dikdörtgen şeklinde ve dört bölmeli olup, dikey sürgülü pencere şeklindedir. Saçakların alt kısımdan tahta kaplamalıdır. Minare yapının batı kenarına ve döüvarın iç kısmına yerleştirildiği için, batıdan yapıya bakıldığında çatı içine yerleştirilmiş silindirik gövdesi yapının bütününe uyumsuz bir şekilde seyredilmektedir. Minarenin şerefeden üst kısmı yoktur. Batı duvarının köşeleri dikey silmelerle belirlenmiştir. Yapının batı duvarı kuzeyden güneye doğru meyilli arazi yüzünden yapının ana duvarı güneye doğru yükselen taş dolgu duvar üzerine oturmaktadır.

Güney cephe dereye paralel olarak uzanmaktadır(r.nu.:29-34). Cephenin güney-batı kenarında ortalama 80 cm. yüksekliğinde bir eşik ile 110cm genişliğinde ve 103 cm derinliğinde bir eyvana çıkılır(ç.nu.:10). Eyvanın ortasında yüksek eşikli tek kanatlı bir kapı bulunmaktadır. Kapının üzerinde kare ve yatay ve dikey ikişer bölmeli sabit pencere yer alır. Pencere ve kapı düz sövelidir. Kapının sağında yan duvara bağlı altı adet rafı olan muhtemelen bir ayakkabılık bulunmaktadır. Güney cephe yapının en yüksek cephesidir ve zeminin kot farkı nedeni ile büyük kesme taşlar üzerine oturmaktadır. Güney duvarda beş adet dikey duvar taşıyıcısı bulunur. Bunlardan ortadaki üç tanesi 15x24cm. kesitinde, yanlardakiler ise 28cm.genişliğindedir ve duvara gömülmüştür. Söz konusu bu yan dikmeler iç kısımdan harim mekanının sınırlarını da belirlemektedir ve alt kısımlarında büyük yatay kirişlere oturmaktadır. Duvarın köşeleri dikey silmelerle

kapatılmıştır. Güney cephede alt seviyede dikey dikdörtgen beş adet **dikey sürgülü** pencere bulunmaktadır. Pencereleden doğudaki dikey üç, yatay iki bölmelidir. Diğerleri yatay ve dikey ikişer bölmelidir. Güney cephenin üst seviyesinde de dört pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencereleer doğudaki alt pencere hariç diğerlerinin üst tarafında ve her pencerenin hizasına birer pencere gelecek şekilde sıralanmıştır. Üst seviyedeki pencerelerden ortadaki iki tanesi kare ve dört bölmeli, yanlardakiler ise yatık dikdörtgen ve tek bölmeli olup sabittirler. Güney duvarın saçak kirişleri alt kısımdan izlenebilmektedir.

Doğu cephe altta iki taş sırası üzerine duvar oturmaktadır(r.nu.:35-39). Bu cephede de eşit boyda dikey dikdörtgen beş adet dikey sürgülü pencere bulunur. Pencereleer düz sövelidir. Çatının eğimli saçak kirişleri açık olarak görülebilmektedir. Doğu cephenin köşeleri de dikey silmelerle belirlenmiştir.

d.İç Mimari Özellikleri

Kuzeydeki cümle kapısından yapıya girildiğinde, güneye doğru uzanan 96x196cm boyutunda bir taş blok, yapının iç tarafına ve kapı eşiğine yerleştirilmiştir(r.nu.:41). Kapının sağına ve soluna doğru dar bir koridor uzanmaktadır. Koridorun batı kısmında üst mahfile çıkan merdiven, doğusunda ise giriş kapısının bitişiğinden doğu yan mekanının başladığı noktaya kadar uzanan dört rafli muhtemelen ayakkabılık olarak kullanıldığı düşünülen mimari öge bulunmaktadır. Bu koridordan doğu ve ve batı uçlarında uzanan mekanlara birer merdiven basamağı ile çıkılır(r.nu.:43-44).

Batıda bulunan mekan kuzeyden güneye doğru uzanır. Bu mekanın aydınlatılması kuzey ve batı duvarlarda dikey dikdörtgen birer pencere ile sağlanmaktadır. Mekanın güneyinde ise caminin minaresinin moloz sarı taştan yapılmış kaidesinin duvarı ve mahvile çıkan koridora batıdan doğuya doğru çapraz yerleştirilmiş sekiz basamaklı merdiven bulunmaktadır. Batı mekanının doğusunda ise kuzeyden güneye yerden 60 cm. yükseklikte ahşap kare iki taşıyıcı ile üç açıklık oluşturulmuş duvar yer almaktadır. Bu taşıyıcıların üstüne oturan dikey hatıl ile onların paralelinde bulunan, doğudaki hatıllar üst mahfil katını taşır. Tavan kısmı kuzey güney doğrultusunda ince tahtalarla kaplanmış doğudan batıya doğru meyillidir. Yine giriş koridorundan bir basamakla çıkılan doğu mekanı alt kısmı ahşap geniş tahtalarla döşelidir(r.nu.45-53). Döşemenin orta bölümünde muhtemelen ahşap bir kapıya ait olduğu düşünülen üzeri kabartma tekniğinde iri bir madalyonla süslenmiş ve madalyonun üst kısmında düz bir silme bulunan aynı yapıya ait olduğunu düşündüğümüz geniş bir tahta bulunmaktadır. Kuzey ve güney duvarlarında birer pencere. Doğu duvarında ise beş pencere ile bu bölümün aydınlatılması sağlanmaktadır. Bu bölümün güney doğu köşesinde bugün korkulukları bulunmayan ancak ahşap korkulukla ayrıldığı anlaşılan bir kısım bulunmaktadır. Olması muhtemel korkuluk şebekelerinin her iki yan duvarda ve yerde izleri mevcuttur. Aynı mekanın batısında ise yine batı mekanında olduğu gibi yerden 60 cm. yüksekliğinde ahşap kare iki taşıyıcı ile üç açıklık oluşturulmuş duvar yer almaktadır. Doğu yan mekanın tavanı kuzey güney doğrultusunda tahta kaplı olup tahtaların birleşme yerleri dar silmelerle kapatılmıştır. Ayrıca tavan batıdan doğuya doğru aşağıya doğru meyillidir.

Yapının giriş kapısının önünde bulunan (eşiğinde) dikdörtgen taştan sonra, taşın güneyindeki iki köşesinde kare iki taşıyıcı arasından başlayan, mekanın tam ortasında Kuzeden güneye doğru (asıl namaz mekanı giriş kapısına) uzanan yanındaki mahfillerden biraz alçak olan ahşap döşemeli bir koridor yer almaktadır(r.nu.:42,54). Bu koridorun sağında ve solunda (Doğusunda ve Batısında) Doğu ve Batı Mekanlarına bakan iki mahfil bulunmaktadır(r.nu.:55-56). Bu mahfillerin ikiside ortadaki koridora alçak ahşap şebekelerle açılmaktadır.. Bu şebekeler orta koridorun giriş kısmında kesilmektedir. Şebekelerin bitiminden birer basamakla mahfillere çıkılmaktadır(r.nu.:42,54). Koridorun iki yanında mahfilleri sınırlayan korkuluk şebekelerinin bağlandığı ve üst mahfili taşıyan ikişer sütun bulunmaktadır. Sütunların kaideleri ve başlıkları sade çan biçiminde şekillendirilmiş yekpare olarak ağaçtan yapılmıştır. Bu sütunların taşıdığı kirişler her iki uçtan kare kesitli dikey hatılara bağlanmaktadır. Tavanlar kuzey-güney doğrultusunda tahta kaplama ve tahtaların birleşme yerleri silme şeklindeki çıtalarla kapatılmıştır. Bu çıkalar zıt köşelerde ve başlangıç noktalarında kare şeklinde düğüm oluşturacak şekilde sonuçlanmıştır. Bu mahfillerden doğu daki doğu mekanına batıdaki batı mekanına yukarıda bahsedildiği gibi iki kare taşıyıcı ile üç açıklık oluşturulmuş duvarla sınırlanmıştır.

Yapının giriş kısmının üzerindeki ikinci katta bulunan mahfile yapının giriş kapısının sağında bulunan sekiz basamaklı merdivenle çıkılır(r.nu.:41). Bu mahfil birinci katta bulunan doğu ve batı mekanı hariç tüm mekanların üstünü kaplamaktadır(r.nu.:57-59). Bu mahfilin ortasında (birinci kattaki yapının harimine giriş eksenindeki orta koridorun üzerine gelen kısmı) zemin dikdörtgen şeklinde açıktır(r.nu.:58). Bu açıklığın

kenarları kuzey- doğu ve kuzey-batı köşesinde birer sütun, ortada sağda ve solda birer sütun olmak üzere toplam dört sütun aralarındaki ahşap şebekelerle çevrilmiştir. Güneyde bu şebekeler güney duvarına bağlanmıştır. Bu mahfilin güney duvarında orta açıklığın doğusunda bir küçük pencere , batısında muhtemelen sonradan açılmış bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Mahfilin güney-batı kenarında yapının minaresine çıkmak üzere yapılmış bir merdiven yer almaktadır(r.nu.:59-60). Yine bu mahfilin doğu kenarı doğu mekanına birbirine ahşap korkuluklarla birbirine bağlanan üç sütunun oluşturduğu dört açıklıkla açılmaktadır. Mahfilin batı kenarında aynı doğu kenarında olduğu gibi ahşap korkulukların birbirine bağladığı üç sütun dört açıklıkla batı mekanına açılmaktadır. Bu iki kenardaki korkuluklar kuzey duvarına kuzey –doğu ve kuzey batı, güney duvarına, güney-doğu ve güney-batı köşelerde beden duvarlarına bağlıdır. Bu mahfilin tavanı diğerleri gibi kuzey-güney doğrultusunda tahta kaplama ve tahtaların birleşme yerleri silme şeklindeki çitalarla kaplanmıştır.

Yapının giriş bölümünün orta koridorunun güney ucunda iki kanatlı giriş kapısıyla esas ibadet mekanına(harim) girilir(r.nu.42,61). Harim mekanı kibleye doğru kareye yakın dikdörtgen şeklinde bir mekandır. Giriş aksı üzerinde güney duvar ortasında yapının içine doğru yerleştirilmiş ve üzeri yeşil boyanmış, yarım daire şeklinde mihrap nişi bulunur(r.nu.:63). Mihrap nişinin sağ tarafında kuzeyden güneye doğru merdivenle çıkılan minber bulunmaktadır(r.nu.:65,67-68). Minber sekiz basamaklıdır. Yüksek kemerli giriş ile çıkılan minberin korkulukları Ajur oyma ard arda sıralanmış vazo ve yapraklarla süslenmiştir. Minber kürsüsünün üst kısmı ise konik küah ile örtülüdür. Minber merdiveninin altı tahta ve silme şeklinde çitalarla kapatılmış olup iç kısmına kitap rafları

yerleştirilmiştir. Mihrabın sol tarafı güney-doğu köşeye kadar uzanan ahşap bir sedir bulunmaktadır(r.nu.:64). Mevcut durum söz konusu sedirin mihrabın sağında minbere kadar devam ettiğini göstermektedir. Harimin güney-doğu köşesinde ise üçü duvarlara dayanmış , biri serbest dört ayak üzerine iki tarafında ahşap parmaklıklı korkulukları olan vaiz kürsüsü yerleştirilmiştir(r.nu.:64,66). Vaiz kürsüsüne güney duvarın mihrap yönünden çıkılmaktadır. Güney duvarda mekanı aydınlatan, alt seviyede dört, üst seviyede dört pencere bulunur. Pencerelerden alttakiler dikey sürgülü, üst sıradakiler ise sabittir. Mihrap önünden harimin kuzeyine doğru bakıldığında(ç.nu.:8) geniş tahtalarla yapılmış, alt ve üstten ince profillerle birleştirilmiş, basit düz söveli tek kanatlı harim kapısı görülmektedir. Kapının kilit sistemi dövme demirden yapılmış üç aşamada kitlenen ve sürgülü mekanizmalıdır(r.nu.:61-62). Kapının batı tarafında üst mahfile çıkılan merdiven bulunmaktadır(r.nu.:69). Merdiven batıdan doğuya doğru yükselir. Kapının iki tarafında kalacak şekilde mihrab duvarına doğru uzanan üçerli iki sütun sırası bulunur(r.nu.:69-74,76). Sütunlar altta kirişlere oturmaktadır, sütun başlıkları köşeleri pahlanmış basit zar başlık şeklindedir. Başlıkların üzerinde kübik şekilli yastıklar ve sütunları birbirine bağlayan basık Bursa(aynalı)kemerler vardır. Sütunlar kirişlerle duvar bağlantısı ile üst mahfili taşımaktadır. Harimin doğu ve batı duvarlarında yan mekanlara açılan pencereler vardır. Pencereler dikeyleri ahşap, yatayları demir, lokmaları ahşap olmak üzere kafeslidir. Ayrıca içte iki kanatlı cam kasaları, dışta ise yan mekanlara doğru açılan ahşap pencere kapakları vardır. Söz konusu pencereler doğu ve batı yan mekanlarına açılır. Harimin giriş kısmının üstünden başlayarak güneye doğru "U" şeklinde yayılan mahfilin sağında ve

solunda zemin kattaki sütünlerin üstüne isabet eden hizada üçer adet ahşap sütün bulunmakta (doğusunda ve batısında) ve bunlar üstteki hatılara Bursa kemeri oluşturarak bağlanmaktadır(r.nu.:77-82). Bu sütünlerin (Sağ ve sol taraftaki) ortada olanları burmalı sütün olarak yapılmıştır(r.nu.:81-82). Burma sütünler ortalarından işlenmiş bir şeritle iki bölüme ayrılmıştır. Sütünler birbirine ahşap korkuluklarla bağlıdır. Korkuluk sebekelerinin sütünlara bağlantı yerlerinde diğer mahfil korkuluklarında olduğu gibi basit kabartma dekorlu köşebentler vardır. Bu mahfil, kuzey duvarında merdiven boşluğunun önünde bir giriş şeklinde dikey dikdörtgen açıklıkla , kuzey doğuda ahşap parmaklıklı bir pencere ile giriş mekanına(r.nu.:75) , doğu ve batı duvarında yatay dikdörtgen şeklinde parmaklıklı iki kanatlı pencere ile doğu ve batı mekanına açılır. Mahfilin ve harimin tavanı kuzey – güney doğrultusunda tahta tavanlıdır. Tavan tahtalarının birleşme yerleri diğer bölümlerde olduğu gibi köşeden kare şeklinde düğümlü bir silme ile başlayarak tüm tavanı dolanarak ve zıt köşede yine bir düğüm yapacak şekilde basit bir dekorasyon ile kapatılmıştır.

III. CAMİNİN HAZİRESİ

1. Hazirenin Genel Durumu, Mezar Taşlarının Tarihlendirilmesi, Defnedilen Kişiler

Caminin mezarlığı(haziresi), avlu duvarı ile sınırlı alan içerisinde ve caminin güneyi hariç diğer üç yönde yer almaktadır. (r.nu.: 113-116) Eski ve yeni mezarlar bir aradadır ve hazireye defin devam etmektedir. Son derece bakımsız durumda olan hazirede zaman zaman define arayıcılarının kaçak kazılar yaparak mezarlığı tahrip ettiği anlaşılmaktadır. Mezarlıkta menhir şeklinde yontulmuş, üzerinde hiçbir bezeme ve tarih bulunmayan taşlar da vardır. (r.nu.:112). Bunların Türklerin yaşadığı çeşitli bölgelerde rastladığımız Türkmen mezar taşlarından hiçbir farkı yoktur. Ancak tarihlendirilmeleri konusunda bir değerlendirmeden çok mezarlığın en eski mezar taşları olabilecekleri düşünülebilir.

Haziredeki mezar taşlarından Osmanlı dönemine ait olanları genel itibarı ile Kaymaslı Emin Ağa ve onun soyundan kişilere aittir. Bu gün dahi mezarlığı aynı aile kullanmaktadır. Bu aile dışında mezarlıkta camiye ve Kaymaslı ailesine hizmet eden kişiler ve aileleri yatmaktadır. Tarihli eski mezartaşı Katalogda 10 numarada kayıtlı ve 1829 tarihli Kaymaslı Mehmed Ağa'nın mezar taşıdır. Katalogdaki en yeni mezartaşı ise 1922 tarihli Büyük Kaynarca camisinin hatibi Nuri Efendinin kızı Şahinder hanıma ait mezar taşıdır. 1922 yılından sonraki mezar taşları kataloğa dahil edilmemiştir. Bu haliyle mezarlıkta eski 21 mezar vardır. Ancak mezarlığın durumundan daha fazla olması gerektiği ve tahrip edildiği anlaşılmaktadır.

Haziredeki yirmibir mezardan dokuz adedi avlunun batısında, sekiz adedi avlunun kuzeyinde, dört adedi ise avlunun doğusunda yer almaktadır. Mezarlardan yedi adedinin ayak ve baş taşı, onüç adedinin baş taşı, bir adedinin ise sadece ayak taşı mevcuttur. Katalogta 1 ve 4 (r.nu.:84, 89) numaralı mezar taşları ise yerinden çıkarılmıştır ve kırıktır. Taşların kitabeli ve süslemeli yüzeyleri camiye bakmaktadır. Yani batıdaki taşlar doğuya, kuzeydeki taşlar güneye, doğudaki taşlar ise batıya bakmaktadır. Muhtemelen mezarlıkta yatan Kaymaslı ailesinden Mehmed Emin'in imzasını taşıyan bir vesikaya başbakanlık devlet Arşivlerinde rastlamaktayız.³⁴ Belgede caminin müezzinlerinin görev değişikliği ile ilgili bir ilam karşımıza çıkmaktadır.

Başka bir belge ise yine mezarlıkta yatan ve mezartaşı kitabesine göre kaynaca Hafızı Mustafa Eferdinin adını taşımaktadır.³⁵ Belgede '*Kocaeli Sancağında vaki Adapazarı kazası dahilinde kain müteveffa* (vefat etmiş olan) *Kıssahan el-Hac Muslihuddin tevliyeti* (vakıf işlerine bakma vazifesi) *öteden beri liva-i mezbur mütesellimleri* (kaymakamı) *tarafından kaza-i mezbur voyvodalarına ihale ve ilzam oluna geldiğitekrar **Hafız Mustafa** nam-ı kimseye bağ buyruldu. İhale etmiş'* şeklinde geçen ifadeden de anlaşıldığına göre *Şeyh Muslihiddin vakfının işletmesi Kaynarca Muhafızı (hafızı) Mustafa'ya verilmiştir.*

Yine Arşiv Belgelerine göre Mustafa Reşit Efendi'nin camiye görev atamalarında yetki sahibi olduğu anlaşılmaktadır geçmiştir.³⁶ Aynı belgede yapı, Yoros Kazasına tabi

³⁴ Ek4. C:EV. orjinal kayıt no.32503 .1780(H.1195) tarihli

³⁵ Ek6, C.EV., Orijinal kayıt no.22136. 1829 (H.1245) tarihli

³⁶ Ek14. A.DVN: 101/34 Devlet Arşivleri 1854 (H.1271) tarihli

Şeyhli nahiyesinde **Büyük Kaynarca** nam mevkide vaki **Şeyh Muslihiddin Cami-i Şerifi** adı ile geçmektedir. Resit Efendi muhtemelen Mezarlıkta bulunan ve katoloğun 16. Sırasındaki Resit Ağa'dır. 1775 tarihli Devlet Arşivleri belgesinde³⁷ ise '*Üsküdar'a tabi Kandıra'da kain Kısahan Muslihuddin vakfının ber-vechi iştirak evladiyet ve meşrutiyet üzere mütevellilerinden İbrahim bin El-Hac Mustafa vefat etmein, mutasarruf olduğu vazifeyi muayyenesi ba'î-si arz-ı ubudiyet karındaşı Mehmed Ağa bin El-Hac Mustafaya tevcih...*' şeklinde Osmanlı Vakıf işlerinden sorumlu memur Hamdullah tarafından teklif edildiği öğrenilmektedir. Söz konusu Mehmed Ağa'nın Şeyh Muslihiddin camisi haziresinde yatan ve mezar taşında ölüm tarihi 1829(H.1245) olan Kaymaslı³⁸ Mehmed Ağa olabileceği düşüncesini doğurmaktadır. Bu bilgileri doğru kabul ettiğimiz takdirde Mehmed Ağa vakıf evladıdır ve Müteveli konumundadır. Büyük Kaynarca köyünde yaşayan Kaymaslı ailesinin büyüklerinin ifadesine göre büyük dedeleri Mehmed Ağa Kaymas'dan geldiği için Kaymaslı lakabını almıştır.

Vakıf yapıları Müteveli yada işleten tarafından tamir ve bakım yapıldığını düşünürsek, Şeyh Muslihiddin camisi Kaymaslı Mehmed Ağa tarafından tamir edildiğini Büyük Kaynarca köyü halkı tarafından günümüze aktarılan bir bilgidir. Dolayısı ile Kaymaslızade adı ile Cami haziresinde yatan kişilerin vakıf mütevellileri olması ihtimali kuvvetlenmektedir.

Sultan Beyazıt'ın mührünü taşıyan H.902(M.1496) tarihli Kısahan el-Hac Muslihiddin vakfiyesinin beş kıt'a dan oluşan mal varlığının Çavlu Hacı Kariyesinde olanının tamamını '*Zikrolunun*

³⁷ Ek16, C.EV., orijinal kayıt no.29781 1775(H.1189)

³⁸ Kaymas (Kaymaz) bu gün Kacaeli il sınırları içinde Kaynarca'ya komşu bir ilçedir.

Ek1'Vakfiyeden anlaşıldığına göre vakfedilen arazi bu günkü Kaymas kasabasını da kapsamaktadır.

Çavlu Hacı Kariyesi arazisinden mezbur beş kıt'a dan Yağtaş namı verilen birinci kıt'a da bina eylediği darın tamamını. Altı üstü odaları ve ahurları, buğday ambarları ve furun ve kenifleri ve bil cümle muhteviyatı ve hudut ve hukuk ve taraik ve merafık-ı ve mezkur ve gayr-i meskur ve isimleri tasnif edilmemiş ve cümle mensubatı ile birlikte sağ bulundukça nefsi kerimine vakıf eyledi ve vefatından sonra meskur dar'ın ahşaptan mamul ve Türkçe'de ulagu tabir edilen duvar içindeki kısmını; içinde sakin bulunan ve camii meskurun hatibinden okuyan talebe-i uluma sonra meskur karyeye inen misafir ve mücavirlere vakıf eyledi. Ve keزالik meskur dar'ın tahtadan mamul ve Türkçe'de tahta havlu tabir edilen duvar içindeki kısmını sulbi evladına sonra oğullarının oğullarına sonra bu vakfiyede kariye-i meskurenin vakfiyetinin şartları meyanında beyan edilecek tertib üzere sair evladına vakıf eyledi. ...³⁹ evlatlarını da mağdur bırakmayacak şekilde vakfettiğini bildirmektedir. Vakfiyenin bu bölümündeki bilgi de Kaymaslı Mehmed Ağa'nın vakıf evladı olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir.

Cami Haziresinde tarihli en erken mezar taşı Mehmet Ağaya aittir. Aynı aileden daha sonraki gömüler Kaymaslı Mehmed Ağa'nın muhtemelen büyük oğlu Mehmet Emin Ağa ve yakınları olarak karşımıza çıkar. Katalogda 8 numarada kayıtlı olan kendisine ait mezar taşı üzerindeki kitabede '*Rikab-ı humayun-u şahane Kapucubaşlarından ve Şeyhler Kazası Hanedan-ı Kadiminden'* olduğu anlaşılmaktadır. Diğer mezar taşları 1831 tarihli ve katalogda 17 numarada kayıtlı Mehammed Emin Ağa'nın Arap cariyesi, 1859 tarihli ve katalogda 6 numarada kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın karısı Hanife Hanım, 1866 tarihli ve katalogda 7 numarada

³⁹ Ek1 Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, 1767 numaralı defter. s.47/10.sıra

kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın karısı Münire hanım, 1830 tarihli ve katalogda 11 numarada kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın çocuk yaşta öldüğü anlaşılan oğlu Mehmed Halim Bey, 1840 tarihli ve katalogda 3 numarada kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın oğlu Musa Muhterem Bey, 1868 tarihli ve katalogda 12 numarada kayıtlı Mehmet Emin Ağa'nın oğlu Muhammet Bey, 1834 tarihli ve katalogda 13 numarada kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın kız Hanife Atiye hanım, 1840 tarihli ve katalogda 1 numarada kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın kızı Emine Sabire hanım, 1847 tarihli ve katalogda 14 numarada kayıtlı Mehmed Emin Ağa'nın kızı Fatma Saniye hanım bulunmaktadır.

Dolayısı ile Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa'nın iki karısı, üç oğlu ve üç kızı bu hazirede yatmaktadır. Bunun dışında Mehmed Emin Ağa'nın muhtemelen küçük erkek kardeşi 1870 tarihli ve katalogda 4 numarada kayıtlı Emin Bey'de aynı hazirede yatmaktadır. Kaymaslı ailesinden başka katalogda 2 numarada kayıtlı ve 1922 tarihli Büyük Kaynarca cami-i şerifi hatibi Nuri Efendi'nin kızı Şahider hanım, katalogda 9 numarada kayıtlı ve 1886 tarihli Mehmed Emin Ağa'nın hocası Bursalı Mehmet Efendi, katalogda 15 numarada kayıtlı ve 1839 tarihli Kaynarca Muhafızı Mustafa Efendi, katalogda 16 numarada kayıtlı ve 1870 tarihli Reşit Ağa, katalogda 18 numarada kayıtlı ve 1869 tarihli Abdurahman Ağa'nın karısı Fatma hanım bu hazirede yatmaktadır.

2.Mezar taşlarının Kataloğu

Katalog numarası:1

Resim numarası : 84

Çizim numarası : 5

Eserin tarihi :1840 (H.1256)

Mezarda yatan kişi: Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa'nın kızı
Sabire Hanım

Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma

Ölçüleri;

Baş şahidesi:

Yükseklik: 72 cm.

Genişlik : 21 cm.

19 cm.

10 cm.

Kitabesi:

Hüve'l Baki

Azm edip gitti cihandan valideynin bir gülü

Bir nihali taze idi ola cennet bülbülü

Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın

Kerimesi Merhume Emine Sabire Hanım

Ruhiyün el-Fatiha

Sene 1256

Eserin tanımı:

Baş şahidesi;

Taş yerinden çıkarılarak bir kenara bırakılmıştır ve her iki ucu da kırılmış, düşmüştür. Şahidenin bir yüzünde aşağıdan yukarıya çapraz yazılmış altı satırlık kitabe vardır. Taşın yan konturları dalgalı formdadır.

هو الباقي

عزم ايدوب كتدى جهاندى والدېنك بر كلى

بر نهالى تازه ايدى اوله جنت بلبللى

قيماسلى زاده محمد امين آغانك

كريمه سى مرحومه امينه صبيره خانم

روحچون الفاتحه

سنه ۱۲۵۶

Katalog numarası : 2

Resim numarası : 85-86

Çizim numarası : 5

Eserin tarihi : 1922 (H.1341)

Mezarda yatan kişi: Büyük Kaynarca camisinin Hatibi Nuri
Efendinin Kızı Şahider Hanım

Malzemesi ve süsleme tekniği: Taş, kabartma

Ölçüleri :

Baş şahidesi:

Yükseklik:64 cm.(Tepe noktasından)

Genişlik :28 cm.(Üst)

24 cm.(Alt)

Ayak şahidesi:

Yükseklik: 53 cm.

Genişlik :26 cm.(Üst)

24 cm.(Alt)

Kitabesi :

Ah mine'l-mevt

Nev civanım uçtu cennet başına firaki

Düştü valideynin canına ki dest-i

Dinden ihafesiyle genç yaşında

Ecel düştü canına Kaynarca-i kebir

Camii Şerifi hatibi Nuri

Efendî'nin kerimesi merhume Şahinder

Hanımın ruhiyçün Fatiha Rebi'ü'l-ewvel

Sene 1342 rumi Eylül sene 1341

Eserin tanımı:**Baş şahidesi:**

Mermer taşın üst kısmı kemer şeklindedir ve taşın camiye bakan yüzünde dokuz satırlık kitabe bulunmaktadır.

Ayak şahidesi;

Taşın üzerinde saksıdan çıkan bahar dalı motifi bulunmaktadır.

آه من الموت

نو جوانم اوچدى جنت باغنه فراقى

دوشدى والدينك جاننه كى دست

ديندن ايحافه سييله كنج ياشنده

اجل دوشدى جاننه قينارجة كبير

جامع شريفى حطيبى نورى

افنديك كريمه سى مرحومه شاهيندر

خانمك رويچون فاتحه ربيع الاول

سنه ۱۳۴۲ رومى ايلول سنه ۱۳۴۱

Katalog numarası : 3

Resim numarası : 87-88

Çizim numarası : 5

Eserin tarihi : 1840 (H.1256)

**Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Mehmed Emin ağa'nın oğlu
Musa Muhterem**

Malzemesi ve Süsleme tekniği : Taş, kabartma

Ölçüleri :

Baş şahidesi;

Yükseklik: 76 cm.(başlıklı)

56 cm. (başlıksız)

Genişlik: 21.5 cm. (üst)

23 cm. (alt)

16 cm. (dip)

Ayak şahidesi;

Yükseklik: 69 cm.

Genişlik : 24 cm (üst)

Eserin tanımı :**Baş Şahidesi;**

Mermerden yapılmış baş taşının tepeliği fes şeklindedir. Taşın kenarları dalgalıdır. Baş taşının camiye bakan yüzünde yer alan kitabesi çapraz şekilde dizilmiş sekiz satır halindedir.

Ayak Şahidesi;

Mermerden yapılmış taşın üzerinde yukarıdan aşağıya doğru yayılan üçlü dal ve üzerinde gruplar halinde meyvalar(üzüm?) ve stilize yapraklar bulunur. Dalların başlangıç yeri ve şahidenin üst kısmında dallar bir fiyonk ile bağlanmıştır. Şahidenin çevresi dalgalı olup üst kısmı dilimli kemer şeklinde sonuçlanmaktadır. Taşın bezemeli yüzü camiye bakmaktadır.

آه من الموت

نو جوانم اوچدى جنت باغنه فراقى

دوشدى والدينك جاننه كى دست

ديندن ايحافه سييله كنج ياشنده

اجل دوشدى جاننه قينارجه كبير

جامع شريفى حطيبى نورى

افنديك كريمه سى مرحومه شاهيندر

خانمك رويچون فاتحه ربيع الاول

سنه ۱۳۴۲ رومى ايلول سنه ۱۳۴۱

Katalog numarası : 4
Resim numarası : 89
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1870 (H.1287)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Emin Bey
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma
Ölçüleri :

Baş şahidesi

1.Parça (Fesli)

Yükseklik: 35.5 cm.

Genişlik : 18 cm.

2.Parça

Yükseklik: 25 cm.

Genişlik : 17.5 cm.

14 cm. (alt)

Kitabesi : okunamadı

Eserin tanımı :

Baş şahidesi (Kırık); Mermerden yapılmış ve tepesi fes formunda olan mezar taşı asıl yerinden çıkarılmış olup, cami avlusunda bulunmaktadır. Taş ortadan iki parça halinde kırılmıştır. Taşın bir yüzünde çapraz sıralar halinde yazılmış altı satırlık kitabe bulunmaktadır.

Katalog numarası : 5
Resim numarası : 90
Çizim numarası : 5
Eserin Tarihi : 1909 (H.1327)
Mezarda yatan kişi : Bilinmiyor(kadın)
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma
Ölçüleri :
Yükseklik: 71 cm.
Genişlik : 25 cm. (üst)
20 cm. (alt)

Kitabesi : Okunamadı

Eserin Tanımı :

Baş Şahidesi Taşın üst kısmı yuvarlak kemer şeklinde olup, camiye bakan yüzünde altı satırlık kitabesi bulunmaktadır

Katalog numarası : 6
Resim numarası : 91-92-93
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1859 (H.1276)
Mezarda yatan Kişi : Kaymaslızade Emin Ağa'nın karısı
Hanife Hanım

Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma

Ölçüleri :

Baş şahidesi;

Yükseklik:183 cm.

Genişlik : 46 cm. (üst)

34 cm. (alt)

Ayak şahidesi;

Yükseklik: 143 cm.

Genişlik : 38 cm.(üst)

30 cm.

Kitabesi :

Ah mine'l-mevt

Hayf Kaymaslızade bu Rikab Kapucubaşısı

Kaza-i Şeyhler a'la müdir iken zaman içre

Emin Ağa'nın el-hak zevce-i pakize-i reftarı

Fenadan el çeküp buldu makamun huruyan içre

Müdire saliha genc-i mürüvvet sahib-i ismetdi

Yüzünden kimseler incinmedi bu cihan içre

Girince elli beş yaşında ukbaya revan oldu

Mukaddem gömdü hep evladın o kaldı figan içinde

Haremce hem selamlık işlerinde ihtimam birle

Nazirin kimseler görmüş değildi handan içre
 Vefatın Cuma gün Hak'dan niyaz eyler idi her dem
 Hüda şad ede ruhun göçtü ol gün hoş mekan içre
 Kerimi fevtinin tarihin ilham eyledi mevla
 Hanife Hanım'ın şu meskeni oldu cinan içre
 Ruhu için Fatiha
 Fi 15 cemaziye'l-evvel sene 1276

Eserin tanımı :

Mezarın üzeri 75x203 cm. boyutlarında ve kenarları pahlanmış mermer bir levha ile kapatılmış olup, bu taşın ortasında birbirine dikey aks üzerinden bağlanmış iki daire şeklinde suluk bulunmaktadır. Aynı taşın iki ucuna yerleştirilen şahidelerin birbirine uzaklığı 180 cm.dir.

Baş şahidesi; Kaliteli beyaz mermerden yapılmış olan taşın tepelik kısmı ortada gül rozet ve iki yanında çıkan ve birbirine dolanan dal ve üzerinde gül ve yapraklarla taçlandırılmıştır.

Gövdede çapraz yerleştirilmiş on altı satırdan oluşan kitabe yer almaktadır. Dış konturları dalgalı biçimde olan taşın bezemeli kısmı camiye doğru dönüktür.

Ayak Şahidesi; Baş taşı ile aynı formda olan ayak taşının üst kısmında bir saksı içerisinde çıkan iri yapraklar ve iki yandan çıkarak aşağıya dönen birer lale motifi ile taçlandırılmıştır. Taşın gövde kısmında ise perspektifli olarak işlenmiş bir saksı ve bundan çıkan gül ağacı ve üzerinde simetrik yerleştirilmiş iri güller ve yapraklardan oluşan kabartma tekniğinde bezeme vardır.

آه من الموت

حيف قيماسلى زاده بو ركاب قاپوجى باشيسى

قضاء شىخلره اعلا مدير ايكن زمان ايچره

امين آغانك الحق زوجة بكيزة رفتارى

فنادن ال چكوب بولدى مقامن حوريان ايچره

مديره صالحه كنج مروت صاحب عصمتدى

يوزندن كمسه لر اينجندى بو جهان ايچره

كيرنجه اللى بش ياشنده عقبايه روان اولدى

مقدم كومدى هب اولادين اول قالدى فغان ايچره

حرمجه هم سلا ملق ايشلرنده اهتمام برله

نظيرن كمسه لر كورمش دكلدى خاندان ايچره

وفاتن جمعه كون حقدن نياز ايلر ايدى هر دم

خدا شاد ايدى روحن كوچدى اول كون خوش مكان ايچره

كريمى فوتنك تاريخن الهام ايلدى مولا

حنيفه خانمك شو مسكنى اولدى جنان ايچره

روحو ايچون فاتحه

فى ۱۵ جا سنه ۱۲۷۶

Katalog numarası : 7
Resim numarası : 94-95-96
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1866 (H.1283)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Mehmed Emin

Ağa'nın eşi Münire Hanım

Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma

Ölçüleri :

Baş şahidesi;

Yükseklik : 171 cm.

Genişlik : 38 cm.

33 cm.

Kaide : 107x80 cm.

Ayak Şahidesi;

Yükseklik : 163 cm.

Genişlik : 39 cm.

33 cm.

Kaide : 100x80 cm.

Kaidelerin birbirine uzaklığı : 100 cm.

Kitabesi :

Hüve'l-Hayyü'l Baki

Çün ecel geldi ona olmaz eman

Cürmümü afv eyle ya Rabbi'l-Mennan

Mağfirek kıl olmasun hali yaman

Mazhar-ı nur-ı şefa'at kıl her zaman

Rikab-ı hümayun-ı şahane kapucubaşlarından

Şeyhler kazası hanedanından rif'atlı
Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa'nın zevcesi Münire
Hanım'ın el-Fatiha
Fi Zi'l-ka'de sene 1283

Eserin tanımı:

Baş ve ayak taşından oluşan mezarın şahideleri müstakil kaideler üzerine dikilmiştir.

Baş şahidesi; Şahidenin tepeliği adeta bir çiçek demeti gibi gövdeye birleşmiştir. Tepelik ortada iri üç gül ve güllerden çıkarak tepeye ve yanlara kıvrılan iri yapraklardan oluşmaktadır. Bu kısım alt gövdeye iki yanlardan rokoko kıvrımlar ve iri birer çiçek motifi ile birleşmiştir. Gövde üzerinde çapraz olarak istiflenmiş on satır halindeki kitabe bulunmaktadır. Kitabeyi beyzi bir şekilde çerçeveleyen yaprak ve çiçek bordürü dolanır.

Ayak şahidesi; baş taşı ile benzer formda olup, kitabenin bulunduğu yerde, vazodan çıkan bir asma dalı üzerinde üzüm salkımları ve asma dalı bulunur. Tepelik kısmı ise baş şahidesinin tepeliğine nazaran daha sadedir.

هو الحى الباقي

چون اجل كلدى اكا اولماز امان

جرمنى عفو ايله يا رب المنان

مغفرت قيل اولماسون حالى يمان

مظهر نور شفاعت قيل هر زمان

ركاب همايون شاهانه قېوجى باشيلرندن

قيماسلى زاده محمد امين آغانك

زوجه سى مرحومه و مغفور لها منيره

خانمك رويچون الفاتحه

فى ذى القعدة سنه ١٢٨٣

Katalog numarası : 8
Resim numarası : 97-98
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1866 (H.1283)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma
Ölçüleri :

Baş şahidesi;

Yükseklik : 170 cm.

Genişlik : 34 cm.

30 cm.

Ayak şahidesi;

Yükseklik :160 cm.

Genişlik : 33 cm.

: 30,5 cm.

İki şahidenin arasındaki uzaklık: 3.76 cm.

Kitabesi :

Küllü men aleyha fan

İlahi ruz-i mahşerde bana güna gün ecr eyle

Ki dest-i sarıkda helak oldum şahidlerle haşr eyle

Sana kurban idüp canımı eyledim meskeni türab

Rahman Rahmetinle küll-i isyanım afv eyle

Rikab-ı hümayun-ı şahane kapucubaşlarından

Ve Şeyhler kazası hanedan-ı kadiminden

Merhum ve mağfur ila-rahmeti rabbihi'l-ğafur

Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa'nın
Ruhu için rıza'en lillahi te'ala Fatiha
Fi 7 C. sene 1283

Eserin tanımı :

Baş ve ayak taşından oluşan mezarın taşlarının bezemeli yüzeyleri cami yönüne bakmaktadır.

Baş şahidesi; Taşın tepelik kısmı dolama sarkı şeklindedir. Gövde kısmında ise çapraz onbir satır şeklinde kitabe yer almaktadır. Her bir satır silmelerle çerçevelenmiştir.

Ayak şahidesi; Münire hanımın ayak taşı ile çok yakın benzerlik göstermektedir. Tepelik kısmı merkezden başlayıp yayılan iri akant yaprakları şeklindedir. Gövde kısmı ise aşağıda bir çanaktan çıkarak tüm gövdeye yayılan asma dalı üzerinde üzüm salkımları ve bağ yaprakları ile süslenmiştir.

كل من عليها فان

الهي روز محشرده بكا كونا كون اجر ايله

كه دست سارقده هلاك اولدم شهيدلرله حشر ايله

سكا قربان ايدوب جانمي ايلدم تراب مسكن

رحمان رحمتكله كل عصيانم عفو ايله

ركاب همايون شاهانه قپوجي باشيلرندين

و شيخلر قضاسي خاندان قديمندن

مرحوم و مغفور الي رحمة ربه

الغفور قيماسلي زاده محمد امين آغانك

روحيچون رضاء لله تعالى فاتحه

في ۷ ج سنه ۱۲۸۳

Katalog numarası : 9

Resim numarası : 99

Çizim numarası : 5

Eserin tarihi : 1886 (H.1304)

Mezarda yatan kişi : Kaymaslıoğlu Emin Ağa'nın Hocası
Bursalı Mehmed Efendi

Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma

Ölçüleri :

Baş şahidesi;

Yükseklik : 100 cm.

Genişlik : 29 cm.

Kitabesi :

Ah mine'l mevt

Beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdan

Bi-hakk-ı arş-ı a'zam nur-î Kur'an

Gelip kabrimi ziyaret eden ihvan

İdeler ruhuma bir Fatiha ihsan

Kaymaslıoğlu Emin Ağa'nın

Havacesi Bursalı Mehmed Efendi'nin

Ruhuna Fatiha

Fi 27 Rebi'ü'l-ahır sene 1304

Eserin tanımı :

Baş taşından ibaret olan eserin, tepeliği dolama sarık şeklindedir. Taşın gövde kısmında on bir satır halinde kitabe yer alır. Kitabe düz bir silme ile çerçeve içine alınmış olup, silme alt ve üst kısımda yuvarlak bir kavis çizmektedir. Şahidenin kitabeli yüzü camiye dönüktür.

آه من الموت

بنی قیل مغفرت ای رب یزدان

بحق عرش اعظم نور قرآن

کلوب قبرم زیارت ایدن اخوان

ایده لر روحمه بر فاتحه احسان

قیماسلی اوغلی امین آغانک

خواجه سی بروسه لی محمد افندیکنک

روحنه فاتحه

فی ۲۷ ربیع الآخر سنه ۱۳۰۴

Katalog numarası : 10
Resim numarası : 100
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : Hicri 1245 (Miladi 1829)
Mezarda yatan kişi :Kaymaslı Mehmet Ağa
Malzemesi ve süsleme tekniği :Taş,Kabartma
Ölçüleri : Baş şahidesi;
Yükseklik : 159 cm.
Genişlik : 36 cm.(Kitabe üst genişliği)
36 cm.(Kitabe alt genişliği)

Ayak şahidesi; yok
Şahidelerin birbirine uzaklığı:

Kitabesi :

Hüve'l-Hayyü'l-Baki

Bir nazar kıl bu mezarın taşına
Gafil olma ahiret yolunu tut
Kimse kalmaz bu dehr-i bi-vefa
Gel oku bir fatiha etme sükut
Bu cihanın yok devamı fanidir
Baki hakkun fallahü hayyün la-yemut
Merhum ve mağfur
Kaymaslı Mehmet Ağa'nın
Ruhuna el- fatiha
Sene1245

Eserin tanımı :

Baş şahidesi: Baş taşından ibaret olan eserin tepeliği dolama sarkı şeklindedir. Taşın gövde kısmında düz biçimde sıralanmış onbir satırdan oluşan kitabe yer alır. Kitabe düz bir silme ile çerçeve içine alınmış olup, silme alt ve üst kısımda yuvarlak kavis çizmektedir. Satır araları düz konturlarla ayrılmıştır. Şahidenin kitabeli yüzü camiye dönüktür.

Ayak şahidesi; Eserin sadece baş şahidesi mevcut olup ayak şahidesi yoktur.

هو الحى الباقي

بر نظر قيل بو مزارك طاشنه

غافل اولمه اخرت يولنى طوت

كىمسه قلمز بو دهر بى وفاده

كل اوقو بر فاتحه اتمه سكوت

بو جهانك يوق دوامى فانيدر

باقى خق فالله حى لا يموت

مرحوم و مغفور

قيماسلى محمد اغانك

روحنه الفاتحه

سنه ۱۲۴۵

- Katalog numarası** : 11
Resim numarası : 101
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : Hicri 1246 (Miladi 1830)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslı Mehmet Emin Ağa'nın oğlu
Mehmet Halim Bey
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş,Kabartama tetniği ile yapılmış
Ölçüleri :
Baş şahidesi; Yüksekliği :68 cm.
Genişliği : 21 cm.(üst)
21 cm.(alt)
Ayak şahidesi; yok
Şahidelerin birbirine uzaklığı:
Kitabesi :
Hüve'l-baki
Murg-ı dil uçtu kafesinden canımın can paresi
Kondu cennet başına ciğerde kaldı yaresi
Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın
Mahdumu Merhum Mehmed Halim
Bey'in ruhuna el-Fatiha
Sene 1246

Eserin tanımı :

Baş şahidesi; Kenarları dalgalı silme ile çevrilmiştir. Dikdörtgen şeklindeki gövde kısmında çapraz yerleştirilmiş yedi satırlık kitabe yer almaktadır..Satırlar birbirinden çapraz düz konturlarla ayrılmıştır.Kitabenin üst kısmında Fesli başlık yer alır.Yazılar kabartma olarak yazılmıştır.

Ayak şahidesi;Süssüz ,düz aşağıdan yukarıya doğru genişleyen daha sonra kavisli bir şekilde sonuçlanan taştır.

هو الباقي

مرغدل اوچدى قفسندن جانمك جان پاره سى

قوندى جنت باغينه جكرده قالدی ياره سى

قيماسلى زاده محمد امين آغانك

مخدومى مرحوم محمد حليم

بكك روحيجون الفاتحه

سنه ۱۲۴۶

Katalog numarası :12
Resim numarası : 102
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : Hicri 1285 (Miladi 1868)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın
Oğlu Muhammed Bey
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma tekniği ile
yapılmış
Ölçüleri :
Baş şahidesi; Yüksekliği :76 cm.
Genişliği :23 cm.(üst)
23 cm.(alt)
Kitabesi :
Ah mine-l mevt
Ta haşr bir gonca-i ser-fıdan
Kuş misali eyledi azm-i cinan
Kaza-yı Şeyhler eşref-i hanedanından
Kaymaslızade Emin Ağa'nın
Mahdumu Muhammed Bey'in ruhuna
El-Fatiha
Sene 1285

Eserin tanımı :

Baş şahidesi;Kenarları dalgalı dikdörtgen şeklindeki gövde kısmı; yine içi stilize dal ve yaprakların yer aldığı kalın dalgalı bir kontur içinde yedi satırlık kitabeden oluşur.Satırlar çapraz olarak yerleştirilmiştir , birbirinden yine çapraz olarak yerleştirilen konturlarla ayrılmışlardır.Dikdörtgennin köşelerine simetrik olarak taç yapraklar yerleştirilmiştir.Gövdenin üstünde Fesli başlık yer alır.

آه من الموت

تا حشر بر غنجه نور سر فدان

قوش مثالی ایلدی عزم جنان

قضای شیختر اشرف خاندانندن

قیماسلی زاده امین اغانک

مخدومی محمد بک روحنه

الفاتحه

سنه ۱۲۸۵

- Katalog numarası** : 13
Resim numarası : 103
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : Hicri 1250 (Miladi 1834)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa Kızı
Hanife Atiye Hanım
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, Kabartma tekniği ile yapılmış
Ölçüleri :
Baş şahidesi; Yüksekliği : 98 cm.
Genişliği : 24 cm.(üst)
24 cm.(alt)
Toprağa giren kısmın genişliği :16 cm.
Ayak şahidesi; yok
Şahidelerin birbirine uzaklığı:
Kitabesi :
Hüve'l-hayyü la-yemüt
Nev-civanım uçtu cennet başına
Fırakı düştü validenin canına
Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa
Kerimesi merhume Hanife
Atiye Hanım ruhiyçün Fatiha
Sene 1250

Eserin tanımı :

Baş şahidesi;Dikdörtgen kenarları silme ile çevrili gövde kısmı içine yedi satırlık kitabe yerleştirilmiştir.Satırlar düz bir şekilde yerleştirilmiş araları ince konturlarla ayrılmıştır.Dikdörtgen gövde toprağa girecek olan yerde daraltılmıştır.Kitabe kısmının üstünde başlık kısmı yer alır.

هو الحى لا يموت

نوجوانم اوجدى جنت باغنه

فراقى دوشدى والدينك جاننه

قيماسلى زاده محمد امين اغا

كريمه سى مرحومه حنيفه

عطيه حاتم روحىچون فاتحه

سنه ۱۲۵۰

- Katalog numarası** : 14
- Resim numarası** : 104
- Çizim numarası** : 5
- Eserin tarihi** : Hicri 1264 (Miladi 1847)
- Mezarda yatan kişi** : Kaymaslızade Mehmed Emin Ağa'nın
Kızı Fatma Saniye Hanım
- Malzemesi ve süsleme tekniği** :Taş,Kabartma tekniği ile yapılmış
- Ölçüleri** :
- Baş şahidesi; Yüksekliği :90 cm.
Genişliği :24 cm.(üst)
:24 cm.(alt)
- Ayak şahidesi; yok
- Şahidelerin birbirine uzaklığı:
- Kitabesi** :
- Hüve'l-baki
Ta haşre bir gonca-i nur-ı ser-fidan
Kuş misali eyledi azm-i cinan
Kaymaslızade Mehmed Emin
Ağa'nın kerimesi merhume
Cennet-mekan Fatma Saniye Hanım
Ruhıyçün Fatıha
Sene 1264
- Eserin tanımı** :
- Baş şahidesi;Dikdörtgen şeklindeki gövdeye yedi satırlık kitabe yerleştirilmiştir.Satırlar birbirlerinden ince düz konturlarla ayrılmıştır.Yazılar kabartma tekniği ile yazılmıştır.Dikdörtgen gövde üzerinde değişik bir başlık yer alır.

هو الباقي

تا حشر بر غنجه نور سر فدان

قوش مثالی ایلدی عزم جنان

قیماسلی زاده محمد امین

اغانک کریمه سی مرحومه

جنتمکان فاطمه ثانیه حانم

روحیچون فاتحه

سنه ۱۲۶۴

Katalog numarası :15
Resim numarası : 105
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : Hicri 1259 (Miladi 1843)
Mezarda yatan kişi :Kaynarca hafızı Mustafa Efendi
Malzemesi ve süsleme tekniği :Taş, Kabartma Tekniği ile yapılmış

Ölçüleri :
 Baş şahidesi; Yükseklik :130 cm.
 Genişlik :26 cm.(üst)
 26 cm.(alt)
 Toprağa giren yerin genişliği :26 cm.
 Ayak şahidesi; yok
 Şahidelerin birbirine uzaklığı:

Kitabesi :

Hüve'l-baki
 Çün ecel geldi
 Ona olmaz eman
 Cürmünü af eyle ya rabbi
 El-Mennan mağfiret kıl
 Olmasın hali yaman
 Kaynarca hafızı
 Mustafa efendi ruhuna
 Fatıha sene 1255

Eserin tanımı :

Baş ve ayak taşından oluşmaktadır. Ayak taşı sade olup, tepelik kısmı üçgen şeklinde bitmektedir.

Baş şahidesi; Taşın tepeliği dolama sarık formundadır. Gövde kısmının konturları dalgalı formda olup, tüm gövdeyi dokuz satırlık kitabe doldurmuştur. Kitabeli yüzey taşın cami tarafında yer almaktadır.

هو الباقي

چون اجل كلدی

اكا اولماز امان

جرمنی عفو ايله يا رب

المنان مغفرت قيل

اولماسون حالی يمان

قاينارجه حافظی

مصطفى افندی روحنه

فاتحه سنه ۱۲۵۵

Katalog numarası : 16
Resim numarası : 106-107
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1870 (H.1287)
Mezarda yatan kişi : Reşit Ağa
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma
Ölçüleri :
Baş şahidesi; Yükseklik :115 cm.
Genişlik : 34 cm.

Ayak şahidesi; Yükseklik : 94 cm.
Genişlik : 41 cm. (üst)
38 cm. (alt)

Kitabesi :

Hüve'l-baki
Beni kıl mağfired ey Rabb-i
Yezdan bi-Hakk-ı arş-i
A'zam nurn-ı Kur'an
Gelüp idem ziyaret
..... ideler
Ruhuma bir Fatiha ihsan
Reşit Ağa ruhuna Fatiha
1 Cemaziye'l-ahir sene 87

Eserin tanımı :

Baş ve ayak taşından oluşan mezar caminin kuzey-doğu köşesinde yer almakta olup, bezemeli yüzeyleri cami yönüne bakmaktadır.

Baş şahidesi; sekizinci satırdan alt kısmı toprak altında kalmış olan baş taşının tepelik kısmı püsküllü fes şeklindedir. Ana gövde üzerinde dokuz satırlık kitabe bulunmakta olup, kitabenin çevresi ve satırların arası düz silme ile çerçevesiyle çevrelenmiştir. Taşın dokuzuncu satırına 'sene 87 olarak düşülmüş olan tarih, fes şeklindeki başlık kısmı göz önünde bulundurularak '1287' olması gerektiği düşünülmektedir.

Ayak şahidesi; Tepe kısmı yuvarlak kemer şeklinde nihayetlenen taşın üzerinde aşağıdan başlayıp tepe noktasına kadar uzanan sivilize edilmiş hurma ağacı tasviri vardır.

هو الباقي

بنی قیل مغفرت ای رب

یزدان بحق عرش

اعظم نور قرآن

کلوب ایدم زیارت

ایده لر

روحمه بر فاتحه احسان

رشید اغا روحنه فاتحه

۱ جمادی الاخر سنه ۸۷

Katalog numarası : 17
Resim numarası : 108
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1831 (H.1247)
Mezarda yatan kişi : Kaymaslızade Muhammed Emin Ağa'nın
Arap Cariyesi
Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma
Ölçüleri :
Baş şahidesi; Yükseklik : 60 cm.
Genişlik : 30 cm. (üst)
22 cm. (alt)

Kitabesi :

Kaymaslızade Muhammed
Emin Ağa'nın Arab
Cariyesi merhume mahbube ruhuna
El-Fatiha
Sene 1247

Eserin tanımı :

Baş şahidesi;Caminin güney-doğu köşesinde yer alan mezarın sadece baş taşı mevcuttur. Levha şeklindeki baş taşının tepelik kısmı üçgen formunda bitmektedir. Gövde kısmında beş satırlık kitabe yer almaktadır ve satır araları düz silmelerle ayrılmıştır.Yazılar zemin çökertilerek, harfler rölyef kalacak şekilde yazılmıştır.

قيماسلى زاده محمد

امين اغانك عرب

جاريه سى مرحومه

محبويه روحنه

الفاتحه

سنه ١٢٤٧

Katalog numarası : 18
Resim numarası : 109-110
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : 1869 (H.1286)
Mezarda yatan kişi : Abdurrahman Ağanın eşi Fatma Hanım

Malzemesi ve süsleme tekniği : Taş, kabartma

Ölçüleri :

Baş şahidesi; Yükseklik : 110 cm.

Genişlik :37 cm. (üst)

30 cm. (alt)

Ayak şahidesi; Yükseklik :103 cm.

Genişlik : 30 cm. (üst)

24 cm. (alt)

Şahidelerin birbirine uzaklığı:

Kitabesi :

Ah mine'l-mevt

Halimi vaz'etmeyup eyledi terk-i fena

Ol ceninin hürmetine mağfiret kıl ya Rabbena

Alup ma'sumun bile azm etdi bağı-cinana

Rahmetine müstağrak ede ol Ganiyy-i Bari-i Hüda

Abdurrahman Ağa'nın zevcesi

Fatma Hanım'ın ruhuna Fatiha

Sene 1286

Eserin tanımı :

Baş ve ayak taşından oluşan mezar caminin güney-doğu köşesinde yer almakta olup, baş taşı kısmen toprak altında kalmıştır.

Baş şahidesi;Aşağıda dar, yukarıya doğru genişleyen ve yuvarlak kemer şeklinde nihayetlenen taşın tepelik kısmı bir merkezden çıkarak iki yana yayılan iri bitkisel yapraklarla dekorlanmıştır. Gövde kısmında çapraz olarak yerleştirilmiş sekiz satırlık kitabe yer almaktadır. Satırların arası ve kitabenin çevresi basık silmelerle çerçevelenmiştir. Taşın üst kısmında iki yanda parça kopukları vardır.

Ayak şahidesi;Yassı levha şeklinde ki ayak taşının tepelik kısmı sivri kemer şeklinde sonuçlanmaktadır. Gövde kısmında ise bir çanak içine yerleştirilmiş, silitize edilmiş selvi motifi bulunmaktadır.

آه من الموت

حملنى وضع اتميووب ايلدى ترك فنا

اولجنيك حرمتنه مغفرت قيل يا ربنا

الوب معصومك بيله عزم ايتدى باغ جناه

رحمتنه مستغرق ايده اول غنى بارئ خدا

عبدالرحمن اغانك زوجه سى

فاطمه حانمك روحنه فاتحه

سنه ١٢٨٦

Katalog numarası : 19
Resim numarası : 111
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi :
Mezarda yatan kişi : kadın(baş şahidesi yok)
Malzemesi ve süsleme tekniği :
Ölçüleri :
Ayak şahidesi; Ayak şahidesi;
Yüksekliği :72 cm
Genişliği :23 cm.(üst)
20 cm.(alt)

Eserin Tanımı :

Kenar konturları dalgalı taşın tepelik kısmı c kıvrımları ile kademeli olarak daralmakta ve bir silme ile adeta bağlanmaktadır. Silmenin üstünde genişleyerek yayılan akantus yaprakları bir buket gibi tepelikte taç oluşturmaktadır. Taşın ön yüzü dilimli bir kartuş gibi dikey olarak çerçevelenmiş ve içerisine kabartma tekniğinde bir fiyonktan çıkan bahar dalı yerleştirilmiştir.

Katalog numarası : 20
Resim numarası : 112
Çizim numarası : 5
Eserin tarihi : tarihsiz.
Mezarda yatan kişi : belli değil
Malzemesi ve süsleme tekniği :
Ölçüleri :
Baş şahidesi; 35x30cm(alt kısmı)
25cm(üst kısmı)
54cm(yüksekliği)

Kitabesi : yok

Eserin tanımı :

Menhir şeklinde mezar baş taşıdır. Taş kütesineden kabaca yontulmuştur. Üzerinde hiçbir yazı ve işaret yoktur.

IV. DEĞERLENDİRME

Geleneksel Türk sivil mimarisinde önemli bir teknik olan **çantılı**(çandılı) denilen ağaç kütüklerinin üst üste bindirilmesi ve köşelerin geçme şeklinde birbirine bağlandığı sistemde inşa edilen Şeyh Muslihuddin Camisi, Osmanlı döneminden farklı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapının inşa tarihi ve banisi tartışmalıdır. Caminin Orhan Gazi (1324-1362)⁴⁰ döneminde yapıldığı ve banisinin Orhan Gazi'nin veziri Sinanüddin Yusuf Paşa'nın babası Şeyh Muslihuddin Efendi olduğu Ayverdi⁴¹ tarafından bildirilse de yapılan araştırmalarda baninin bahsedilen kişi olduğuna dair hiçbir belgeye ulaşılamamıştır. Ayverdi'nin bahsettiği İlimiye Salnamesinde, Yusuf Paşa'nın babası Şeyh Muslihuddin'in künyesi:

*'Kadı el-Kuzat Muslihuddin Musa bin Mecdettin İsa Celebi'*⁴² şeklinde verilmektedir.

Künye'den de anlaşılacağı üzere Yusuf Paşa'nın babası aynı zamanda baş kadı olmalıdır. Orhan Gazi zamanında yapılan fetihlerde Türklerin eline geçen, Şeyh Muslihuddin camisinin bulunduğu bu araziler baş kadı olması nedeni ile kendisine verilmiş olabilir. Caminin bulunduğu yörenin halkı da yapıyı Orhan Gazi'nin Şeyhülislamı Şeyh Muslihuddin tarafından yönetimin haberi olmaksızın yapıldığı şeklinde, büyüklerinin kendilerine aktardığını

⁴⁰Babasından devraldığı küçük beyliğin topraklarını iki katı büyüten ve Teşkilatlı bir devlet haline getiren Orhan Gazi için bkz. Hakkı Dursun YILDIZ, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.10, İstanbul 1989, s.143-149

⁴¹ Ekrem hakkı AYVERDİ, *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri(1230-1402)*, İstanbul 1966, s.123

⁴² İlimiye Salnamesi, *Dar'ül Hilafet'ül Aliyye*, matbaa-i Amire, İstanbul 1334, s.316

ifade etmektedirler. Yukarıdaki künyeden Şeyh Muslihuddin'in şeyhülislam değil baş kadı olduğu anlaşılmaktadır. Her ne şekilde olursa olsun caminin Orhan Gazi dönemindeki Şeyh Muslihuddin tarafından yapıldığına dair, rivayetler dışında herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

Yapı ile ilgili ulaşılan en erken belge 1496 yılına tarihli **Kıssahan el Hac Muslihuddin Mustafa bin Cüneyt'** in vakfiyesidir. Fatih Sultan Mehmed(1453-1481)'in sarayında 883(M.1478) yılında Mustafa adlı bir kıssahan mevcut idi.⁴³ Bu kıssahan Mustafa'nın Muslihiddin Mustafa bin Cüneyt olma ihtimali yüksektir. Vakfiyeden söz konusu vakfın **mülhak** bir vakıf olduğu anlaşılmaktadır. Mülhak vakıf vakfiye şartı gereğince vakfedenin soyundan gelen veya vakfiyede belirtilen kişi veya mercilerce idare edilen, Evkaf müdürlüğünün kontrolünde bir vakıf demektir.⁴⁴

Yukarıda sözü edilen vakfiyeden anlaşılacağı üzere vakfedilen mal varlığı sadece Kandıra Çavlı Hacı kariyesinde(Büyük Kaynarca köyü) değil, Sakarya ili sınırları içerisinde Sakarya nehrinin batı topraklarını kapsıyacak şekilde Sapanca gölü(Ayan Gölü), Kandıra, hatta bir kısmı Gebze civarında olmak üzere Karadenize kadar uzanan çok büyük bir alana yayılmaktadır. Bu yerler Orhan Gazi döneminde fethedilmiştir. Ayrıca yine vakfiyeden anlaşılacağına göre Vakfeden kişinin aile kökleri

⁴³ M.Zeki PAKALIN, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve terimleri Sözlüğü**, C.II, İstanbul 1993, s.775

⁴⁴ Nazif ÖZÜK, **Menşei ve Tarihi Gelişim Açısından Vakıflar**, Ankara (tarihsiz), s.117

de söz konusu bu bölgeden gelmektedir. Vakfın (vakfeden kişi) zevcesi yani eşi Emirdağlı⁴⁵ Mevlana Muhiddin'in kızı Zeynep Hatundur. Vakfiyede **'vakfın zevcesi Emindağlı nam ile meşhur Mevlana Muhiddin'in kızı Zeyneb Hatun'un ve vakfın bu Zeyneb Hatundan doğan kerimesi Mükerrerme Hatunun ruhlarına İstanbul haricinde Ebu Eyüb'ül Ensari(r.a) civarında kain türbelerinde kıraat okunacaktır'**. İfadesinden Zeyneb Hatun'un Eyüp türbesi yanında bir türbesi olduğu anlaşılmaktadır.

Eyüp civarında yaptığımız araştırmada türbe sokağının sol köşesinde Zeyneb Hatun Türbesi adı ile bir açık türbe vardır. Demir parmaklıklarla çevrili açık türbenin içinde şahidesiz bir mezar bulunmaktadır. Bu mezarın, her hangi bir belgeye dayandırılmaksızın, tahminlerle Zeyneb Sultan Mescidinin banisi İdris Bitlisi'nin hanımına ait olduğu belirtilmektedir.⁴⁶ Biz de bunun Mevlana Muhiddinin Kızı ve Kıssahan El-Hac Muslihiddin'in karısı Zeyneb Hatun olabileceğini düşünmekteyiz. Ancak Vakfiyeye göre Zeyneb Hatun'un yanında kızı Mükerrerme Hanımın mezarı da olması gerekirdi.

Vakfın annesi ve babası, kız kadeşi ve evlatları ve cariyeleri Kocaeli civarında gömülüdür. Buradan yola çıkarak El-Hac Muslihiddin Mustafa'nın söz konusu bölgeden olduğu ve Sultan II. Beyazıt'ın vakfedilen araziye kendisine hibe etmesi tesadüf olmamalıdır. Bu bilgiyi de vakfiyenin aşağıdaki satırlarından anlamaktayız: **'Kocaeli vilayetinde Kandıra Tevabiinde, Çavlı Hacı ismi ile müsemma Karye'de en halis ve en temiz kazancından bina ve inşa eylediği mescit cami ve diğer mescit cami hudut ve**

⁴⁵ Emirdağ Kaynarca yolu üzerinden Adapazarı merkezine bağlı bir yerleşimdir ve bir sahabe türbesinden dolayı şehrin merkez mezarlığı burada gelişmiştir.

⁴⁶ M. Nermi HASKAN, *Eyüp Sultan Tarihi*, İstanbul 1996, s.243

hukuk ve arazileri ve binaları ve aşağı ve yukarı ve divar ve kapıları ile ve her ikisine veya ikisinden birisine yahut ikisinden bir şeye mahsus bütün hakları ile ve dahil ve hariç ve zikrolunan ve olunmayan ve nam verilen ve verilmeyen her şeyleri ile müslümanların umumuna ve namaz kılanların vakıf eyledi...'

Vakfiyede ayrıca yüz elli ikisi ciltli olmak üzere 200'ü aşkın el yazması kitap da ilim yapan talebelerin kullanımı için vakfedilmiştir. Kitaplar arasında Ali Kuşçu ve dönemin bilinen ünlü ilim adamlarının eserleri veya kopyeleri vardır. Kitapların konu yelpazesi çok zengindir. Kur'an-ı Kerim, tıp, tarih, astronomi, fıkıh, risaleler, vb. Bu bilgilerden de, Vakıf sahibinin ilmiye sınıfından biri veya ilmiye sınıfından bir babanın evladı olması düşüncesi doğmaktadır. Zaten takdimde yer alan '**Kıssahan namı ile anılan Hacı Muslihiddin Mustafa bin Cüneyt**' ifadesindeki kıssahan tabiri de '*Hikaye masal söyleyen sanatçı, tarih yorumcusu, Eski Türkler arasında milli menkıbeleri, kahramanlık hikayelerini manzum olarak terennüm eden*' anlamına gelmektedir ve *Kıssahanlar edebi terbiye almış zeki ve istidatlı kimselerdi, hele kübera konaklarına , saraylara dahil olanlar içinde hayli tahsil ve terbiye görmüş, fikri seviyesi yüksek kimseler de vardı, bunlar padişahlara , vezirlere musahiplik, nedimlik gibi vazifeler ifa ederlerdi*⁴⁷.

Eyüp'te Cezeri Kasım Paşa camisi(1515) haziresinde yer alan bir mezar taşı da dikkat çekicidir. Karısı Zeyneb Hatun'un Eyüp türbesi civarında ve kendi türbesinde gömülü olduğunu öğrendiğimiz, Hacı Muslihiddin'in kendisinin de mezarının Eyüp'de

⁴⁷ M.Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.II, İstanbul 1993, s.274-275

olabileceği düşünülebilir. Cezeri Kasım Paşa Camisi haziresindeki bir mezar taşında şöyle bir kitabe yer almaktadır;

Muslihuddin mürşid-i afak

İtdi azm-i makam-ı huld-i na'im

Didi ridvan ravzai firdevs

Ane tarih rahmet idi rahim

926 (1520)⁴⁸

Haskan bu şahsın Şeyh Muhiddin İskilibi Efendi'nin halifesi olduğunu söylemektedir. Bu mezar taşı yukarıda bahsedilen 902 (1496) tarihli vakfiyeden 24 yıl sonrasına aittir. Dolayısı ile vakfiyeyinin sahibi olan Hacı Muslihuddin adına benzeyen ve aynı tarihlerde yaşadıkları anlaşılan bu iki zatın aynı kişi olması ihtimali bulunmaktadır.

Bu bilgiler ışığında ; Tezimizin konusunu oluşturan yapının banisinin Kaynarca civarında yetişmiş, ilim sahibi bir insan olan Kısahan Hacı Muslihuddin Mustafa bin Cüneyt'tir. Yapıyı kendisine Sultan tarafından hibe edilen arazinin üzerine kendi kazancı ile yaptırmıştır. Yapının inşa tarihi ise vakfiyenin yazılışından yani 1496 yılından öncedir. Vakfiye üzerindeki tuğra Sultan II. Beyazıd'a aittir. II. Beyazıd 1481'de tahta çıkmıştır. Yapı muhtemelen 15.yüzyılın son çeyreğinde inşa edilmiştir.

Yapı üzerinde inşa tarihini verecek her hangi bir kitabe ve yazı yoktur. Yapı ile ilgili ilişki kurabileceğimiz arşiv vesikaları dışında en erken tarihli belge Kaymaslı Mehmed Ağa tarafından Caminin önüne yaptırılan ve bu gün yerinde olmayan 1820(H.1236) tarihli çeşme kitabesidir(r.nu.:83). Bu gün yerinde olmayan çeşmenin orijinal yeri Büyük Kaynarca camisinin hemen

⁴⁸ M.Mermi HASKAN, a.g.e., s.38

önüdür, ancak çeşmenin kitabesi Kaynarca ilçesi Kaymakamlığı binasının bahçesinde muhafaza edilmektedir. Söz konusu çeşme kitabesinden başka, cami haziresindeki (en erkeni 1829 tarihli olan) mezar taşlarının kitabeleridir. Köylülerin ifadesine göre ve yukarıdaki kitabelerden edinilen bilgiler birleştirildiğinde ise Caminin 1820 yılından önce yada aynı yıllarda Kaymaslı Mehmed Ağa tarafından tamir ettirildiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Yapıyla uyumsuzluk arz eden ve yapının planını da bozan minare ise daha geç Cumhuriyetin ilanından hemen sonra yapılmış olmalıdır. Ayverdi yapıyı 1961 yılında görmüş ve planının çizmiştir. Yayınladığı fotoğrafta yapının minaresi sağlam görülmektedir⁴⁹. Köy sakinleri minarenin 1967 depreminde yıkıldığını ve yeniden yapıldığını söylemektedir. En son yapılan minare ise 1999 depreminde yıkılmış ve yapının çatısına oldukça ağır hasar vermiştir. Bu gün minarenin şerefeden üstü yoktur.

Ayverdi yapıyla ilgili ' *Kandıra'nın şarkında Kaynarca –eski Hoca Köyü- kazasının 5 km. şimalinde suları bir dere gibi çağlayan, çeşmelerle dolu bir köydür. Cami kütüklerle yapılmış iken Kaymaslı Mehmed Ağa tarafından ampir motiflerle süslenmiş, kütükler haricen ince ve muntazam tahta ile kaplanmış, o erkek kunt görüntüsünü kaybetmiştir. Mehmed Ağa'nın sülalesi cami kabristanında yatmaktadır. Mahallinde cami'in Sultan Orhan'ın şeyhülislamı tarafından yapıldığı bilinmektedir* ' deyip. İlmiye salnamesinden Orhan Gazi'nin veziri Sinanüddin Yusuf Paşa'nın babasının adının şeyh Muslihiddin olmasından yola çıkarak, yapının banisi ile bu ismi bağdaştırmıştır. Aynı kaynak yapıyı şöyle tasvir etmektedir; *Cami üç taraftan revaklı olup, cidarları gayet muntazam, nisbeten ince, 4sm.lik meşe ile kaplanmış, içte duvar*

⁴⁹ E.Hakkı AYVERDİ, a.g.e., s.124, resim, 145

yüzleri adeta cilalı bir hal almıştır. Üzerine tahta giydirilmiş sütunların başlıkları ampir silmelerle süslenmiştir. Caminin saçakları da meyilli yapıldığından, bir Avrupa ahşap binası kılığına girmiştir. Üzerine Marsilya kremidi konmuş olması da, bu manzarayı takviye etmiştir. Sonradan ilave olunan minare olmasa, 'cami' denilemez. Bu camide bir de dış mahfil vardır; fakat muhdes olduğunu zannediyoruz. Kezalik revak iki direk ilavesi ile büyütülmüştür. Onun da sonradan yapılmış, içerideki iki yan mahfilin de ilave edilmiş olması muhtemeldir.' Bu tasviri 1961 yılında kendisi tarafından yapılmış bir plan ve fotoğraf ile tamamlamıştır.

Ayverdi'nin 1961 yılında çizmiş olduğu plan ile bizim 2001 yılında çizdiğimiz plan arasında bir karşılaştırma yapacak olursak, genel ölçüler küçük farklılıklar dışında doğru kabul edilebilir. Ancak mekanın iç düzenlemesinde bariz farklılıklar vardır.

Ayverdi'nin planına göre eğer harim duvarlarını yok sayarsak yapı kuzey güney doğrultusunda ortadaki geniş olmak üzere derinlemesine üç sahnıdır. Harim duvarları kapalı olarak düşünüldüğünde ise harimi saran U şeklinde bir hazırlık mekanı karşımıza çıkmaktadır. Yani mekan yaklaşık bütün gibi görünmektedir. Oysa kendisinin de belirttiği gibi giriş mekanında da iki katlı mahfil vardır ve yan mekanlar duvar ve taşıyıcılarla mahfil kısmından ayrılmaktadır. Gerçi bu mahfilin sonradan yapıldığını düşündüğünü ifade etmektedir. Ancak malzeme ve işçilik açısından bu kısmın diğer kısımlardan farkı yoktur. Ayrıca giriş mekanındaki sahnıları oluşturan sütun ve duvar taşıyıcıları harim içindikilerle aynı aks üzerinde değildir. Aksine harimin doğu ve batı duvarı ile aynı sıradadır. Gerek harimde, gerekse hazırlık

mekanındaki taşıyıcılar birinci kat seviyesinde üst mahfilleri taşımaktadır. Aynı taşıyıcıların ikinci kat seviyesinde üzerlerine bindirilen taşıyıcılar(sütun) ise tavanı desteklemekte ve taşımaktadır. Dolayısı ile oldukça yüksek olan tavanın yükünün sadece beden duvarlarıyla değil, bu taşıyıcılarla da desteklenmesi doğaldır. Buradan da anlaşılacağı üzere bu mahfillerin sonradan yapılmış olduğu kanaatini taşımamaktayız. Özellikle giriş mekanında, alt kat seviyesinde, üst mahfil ve tavanı taşımak üzere, cümle kapısından harim girişine uzanan bölümde iki yana dikilmiş üçer serbest taşıyıcı ile adeta bir koridor oluşturulmuştur. Bu sütunlar kuzey ve güneyde duvarlara bağlanmıştır. Üst mahfil seviyesinde yine bu sütunların üzerlerinde ikinci sütunlar vardır ve bunlarda tavanı desteklemektedir. Ayrıca sütunların arası da sağlam korkuluklarla birbirine bağlanmıştır. Bu sütunların üst kat seviyesinde, harim girişinin üstünde kalan kısımları kapatılmamış ve bu da alt kat mahfiline biraz ferahlık ve aydınlık sağlarken, üst kattan harim kapısı eşiğini izleme olanağı da sağlamaktadır.

Ayverdi'nin planında görülen bölüntüsüz hazırlık mekanı aslında seviye farkı, duvarlar, açıklıklar, parmaklıklar ve sütunlarla birbirinden ayrılmış, son derece hareketli, aynı zamanda simetrik mekanlardan oluşmaktadır. Harim planında da farklılıklar söz konusudur. Harimin doğu ve batı duvarına yakın üçer serbest taşıyıcı tarafından taşınan üst mahfil Ayverdi'nin de söylediği gibi U şeklinde harimin kuzey duvarından itibaren yerleştirilmiştir. Ancak mahfilin kuzey genişliği kuzeydeki sütunlar değil ortadaki sütunlara kadar yayılmaktadır. Harimin güney duvarı ortasında ve dikkat çekici bir şekilde yapının içine doğru yerteştirilmiş mihrap nişi ve güney doğu köşedeki vaiz kürsüsü, mihrabın doğusunda kalan ve vaiz kürsüsü ile kesintiye uğrayan seki(sekinin devamına

dair izler vaiz kürsüsünün altında hala izlenebilmektedir. Ayrıca mihrabın batısına doğru da bu sekinin devam etmiş olması düşünülmektedir.) ve minare ile minare ve mahfil merdivenleri, güney duvar hariç diğer pencereler, batı yan mekanın batı ve güney kapıları da 1961 planında gösterilmemiştir.

Yapının harimin güney duvarında çift sıra penceresi vardır ve dışardan seviyesi yüksek olan pencereler parmaklıksızdır. Harimin doğu, batı ve kuzey mekanlara açılan pencereleri de vardır ve bunlar demir ve ahşap parmaklıklıdır. Üst mahfilden giriş mekanın üstündeki mahfile geçen kapının sonradan açıldığını kabul edersek, harimin kendi başına bütün bir ibadet mekanı, giriş mahfillerinin ve yan mekanların da farklı amaçlı bölümler olabileceğini düşünebiliriz. Harimin bu mekanlara açılan pencerelerinin parmaklıklı ve kepenkli olması, harimi diğer mekanlardan soyutlamakta ve yukarıdaki düşüncemizi desteklemektedir. Yan mekanlardan özellikle güneyden bir eyvanla girilen batı yan mekanının güney birimi, muhtemelen misafirhane olarak kullanılmış olabilir. Çünkü buranın parmaklıklı bir pencere ile harimi görebilmek dışında, yapıyla başka bağlantısı yoktur. Üstelik giriş eyvanının sağındaki ahşap raflar ayakkabı ve taşınabilir eşyaların konulması için kullanılan raflar gibidir. Bu haliyle söz konusu mekanın giriş sahanlığı adeta bir ev girişi gibidir. Vakfiye bu fikri desteklemektedir.

Minarenin sonradan yapıldığını varsayarsak ve 1999 yılında yıkılmış olan batı yan mekanından üst mahfile ve oradan da çatıya çıkan merdivenin de muhtemelen daha önce var olan ezan köşküne çıktığını düşünmek çok da desteksiz bir iddia olmaz. Çünkü minarenin kaidesinin malzemesi ve inşa tekniği 20.yüzyılın özelliklerini taşıyor. Bunun yanında binanın çatısı adeta kırılarak

ortasına minare inşa edilmiştir. Yapıdan bağımsız başka bir minarenin de izine rastlayamamıza rağmen, bütün deliller minarenin sonradan yapıldığına işaret ediyor. Durum böyle olunca yapının cami yada mescit de olsa , muhtemelen bir ezan köşkü olması gerekir. Yapının durumu da ezan köşkünün yerinin burası, yani minarenin olduğu yer olması gerektiğini gösteriyor. Dini amaçlı bir yapıda farklı fonksiyonlu diğer yan mekanlar neler olabilir diye düşündüğümüzde, yapının vakfiyesinden yola çıkarak eğitim mekanları aklımıza gelebilir. Çünkü vakfiyesinde; öğrencilerin ilim yapması için farklı bilim dallarında ikiyüz adedin üzerinde kitap vakfedilmiştir. Kitapların konuları ise dini ve beşeri alanları kapsamaktadır. Bu nedenle geleneksel yaşam biçimlerini düşünerek, caminin giriş mahfillerinin Kur'an eğitimi yapılan yerler olduğunu ileri sürebiliriz. Giriş koridoru duvarındaki ahşaptan yapılmış muhtemelen kitap rafları da bu fikri desteklemektedir.

Takriben 17 m uzunluğunda ve 2.45 cm. genişliğinde kesintisiz olan doğu yan mekanı diğer mekanlardan farklı bir düzenlemededir. Bu mekanın güney duvarının yaklaşık iki metre önünde, bir bölünmenin izleri bulunmaktadır. Yanlardan doğu ve batı duvarlarına bağlanmış, mahfil parmaklıkları ile aynı yükseklikte bir parmaklık ile mekan bölünmüştür. Parmaklığın orta kısmında bir insan geçecek kadar açıklık bırakılmıştır. Duvarlarda söz konusu bu parmaklık izinden başka her hangi bir iz yoktur. Buranın bazı değerli eşyaların veya kitapların konulduğu özel bir yer veya konferans usulü ders yapılan bir derslik olduğu düşünülebilir. Böyle bir durumda özel ayrılmış bu bölüm konuşmacının yada hocanın, dervişlerin durması için sınırlandırılmış olmalıdır. Bu

haliyle yapı plan açısından tam örtüşmesede işlevsel açıdan bir **zaviyeli cami** örneği sergilemektedir.⁵⁰

Kaynarca, kışları oldukça soğuk geçen bir bölgedir. Ancak yapıda ocak yada ısıtma ilgili olabilecek baca yoktur. Böyle bir durumda ısınmanın mangallarla sağlandığı ve mutfakların yapı dışında bir yerde olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Vakfiyede ambarlar, değirmen, fırınlar, kenefler, kurnalar, kurna taslarından, hamam ve küplerden de bahsedilmektedir. Bütün bunların yapı dışında ve yapıya yakın olması gerekir. Bu birimler ve eşyalar da, muhtemelen bu günkü yeni caminin önünde ve camiye ait arazi üzerinde olmalıdır.

Anadolu'nun batısından başlayarak hemen bütün orman mıntıklarında ve yaylalarda çantılı denilen ve Şeyh Muslihuddin camisinin inşa tekniği ile yapılmış camilere rastlanır. Bunlar Ağva'dan Zonguldak Ereğli'sine ve güneyde Adapazarı'na kadar inen sahadaki köylerde yoğunlaşır. Ayverdi bu yapılardan 24 adet cami ve bir türbeyi söz konusu bölgede tesbit etmiştir.⁵¹ Ancak birkaç köy için ortak Cuma camisi niteliğinde inşa edilen bu yapıların, erken devir yapıları olduğunu ve 15.-18.yüzyıllarda bu tür yapılara rastlanmadığını yazmaktadır. Ayverdinin bu tesbitine rağmen, Şeyh Muslihuddin camisi, vakfiyesinden de anlaşıldığı üzere yapı 15. Yüzyılın son çeyreğine aittir. Ayverdi Kargir yapı malzemesi de bölgede varken, bu grup caminin ahşaptan yapılmasını Orta Asya'dan bu bölgeye henüz gelmiş Türklerin, geldikleri coğrafya parçasındaki mimari üslubu buraya taşıdıklarını ileri sürmektedir.⁵² Kaynarca çevresi taş ve kum ocakları açısından zengindir. Buna rağmen yapı çantılı olarak inşa edilmiştir. Yukarıda

⁵⁰ Mustafa CEZAR, *Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi*, İstanbul 1985, s.47-51

⁵¹ E:Hakkı AYVERDİ, a.g.e., s.120

da belirtildiği gibi çantılı yapılar Türk sivil mimarisinde Orta Asya'dan beri kullanılan bir tekniktir ve cami mimarisindeki örnekleri bir tercih meselesidir. Anadolu'dan başlayıp Karadeniz bölgesinden , doğu'ya doğru uzanan, Kafkas dağlarını geçerek, Orta Asyaya, Doğu Türkistan'a ve hatta Sibiryaya kadar yayılan geniş coğrafyada, özellikle ağacı bol bölgelerde Türklerin bu tarz mimari tekniklerinin izlerini takip etmek mümkündür. Karkassız olarak, kütüklerin üst üste bindirilmesi ve köşelerin birbirine geçmesi ile oluşan bu inşa tekniğinin, en önemli yanı, tek tip malzemenin pratik olarak bina edilmesi, başka bir yere kolayca taşınabilir olması, malzemenin hafif ve tekniğin sağlam olması ve ahşap gibi insan sağlığına faydalı organik bir malzemenin kullanılmış olmasıdır. Karkassız konutlar daha çok duvarları kütüklerden(hantı), daha seyrek olarak da levhalardan (mansı) yapılan evler Sibiryada ve Türklerin yaşadığı bölgelerde çok eski çağlardan beri kullanılmaktadır.⁵³

Çantılı yapıların bir başka özelliği de sökülerek başka bir yere taşınabilir nitelikte olmalıdır. Bu duruma iki örnek olarak doğu Karadenizde Kalkandere Zivane köprüsü camisi ile Düzce Hasanlar Köyündeki Orhan Gazi camisi verilebilir. Zivane köprüsü camisi Of'un Keler Köyünden sökülerek Hoca Köyünün Zivane köprüsü mevkiine taşınmıştır.⁵⁴ Batı Karadenizdeki örnek ise Düzce Hasanlar Köyündeki orjinal yerinden kaldırılıp köy içine nakledilmiştir.⁵⁵ Ağaç kütükleri geçme olarak ve çivisiz şekilde

⁵² E.Hakkı AYVERDİ, a.g.e., s.120

⁵³ Z.P.SOKOLOVA, *Sibiryalı Halklarının Konutları, Sibiryalı Araştırmaları*, İstanbul 1997,s.211-224

⁵⁴ Haşim KARPUZ, *Rize*, Ankara 1993, s.65

⁵⁵ E.Hakkı AYVERDİ, a.g.e., s.129

birbiri üzerine bindirildiği için belli ki nakilde de zorluk çekilmemektedir. Bölgedeki bazı çantlı camiler şunlardır; Büyük Tersiyeye(yeni adı Büyük Esence) köyünde Orhan Gazi Camisi, Kandıra'ya bağlı Emir Ali Köyünde Orhan Gazi Camisi,⁵⁶ Kaymas'a bağlı Erikler köyü camisi gibi.

Doğu Karadeniz mimarisinde de çantlı camileri rastlamaktayız. Kalkandere'de Zivane Köprüsü Camisi(H.1250-M.1834) bizim yapımıza göre oldukça geç örnek olmasına rağmen, Şeyh Muslihuddin camisi ile benzer yanları vardır. Yapının harimi 740x735cm boyutlarında yaklaşık kare planlıdır. Harim kuzey duvarında harimi U şeklinde saran mahfil bulunmaktadır. Aydınlatma güney duvarındaki çift sıra pencerelerle sağlanmaktadır. Pencereleri dikey sürgülüdür. Meyilli arazi üzerinde taş temel üstünde ağaç kütüklerinden çantlı olarak yapılmıştır ve kütüklerin üzeri tahta kaplamadır⁵⁷. Kalkandere'deki bu caminin yukarıda sayılan özellikleri Büyük Kaynarca'daki yapı ile örtüşmektedir. Doğu Karadeniz'deki ahşap mimari örneği dini yapıların genel özelliklerine baktığımızda Şeyh Muslihuddin camisi ile benzerlik kurabileceğimiz bazı hususlar şöyle sıralanabilir; Cephelerde ahşap sedirli hayat kısımları vardır ve son cemaat yerleri mahfillidir, bu mahfil de iç (harim) mahfile bağlıdır.⁵⁸ Büyük Kaynarca camisinde de aynı durum geçerlidir. Ancak mahfiller arası bağlantı yapının ilk halinde yoktur, muhtemelen 19.yüzyılda

⁵⁶ E.Hakkı AYVERDİ, a.g.e., s.25-27

⁵⁷ Haşim KARPUZ, Rize, Ankara 1993, s.65, resim 114

yapılmıştır. Arazi meyiline göre taş subasman kullanılmıştır. Çatılar omuzlu kırma çatıdır ve örtüler bazen yanlardan meyillidir. Saçaklar, evlerde olduğu gibi meyillidir ve minareler yerine ezanlık/ezanköşklere bulunur⁵⁹. Bazı örneklerde minareler yapıya sonradan eklenmiştir ancak bunlar yapıyla uyumsuzluk arz etmektedir.⁶⁰ Doğu Karadeniz'deki bu ahşap üslup 18.yüzyıldan sonra gelişmiştir⁶¹. Yine Doğu Karadeniz bölgesinde bazen ahşap, bazen kargir, ancak düz çatılı bazı yapıları Şeyh Muslihuddin camisi ile karşılaştırırsak, bölgesel özellik olarak ortak noktaların varlığı dikkat çekicidir. Trabzon'da Hasan Ağa camisi(H.960-M.1552) ahşap tavanlı oluşu, son cemaat yeri ile minaresinin olmayışı⁶², Pazarkapı Camisi (H.971-M.1563) giriş mekanının iki katlılığı ve yanlardan merdivenle çıkılması, ahşap tavanlı, kırma çatılı ve kiremit örtülü oluşu⁶³, Eroğlu Bey Camisinin(H.985-M.1577) duvarlara oturan ahşap tavanlı ve çatılı oluşu,girişin kuzeyden ve iki katlı oluşu, harim mahfilini ahşap sütunların taşıması ve kuzey duvarı kaplaması⁶⁴, Ahi Evren Dedé Camisinin⁶⁵ kütüklerle yapılmış, ahşap tavanlı ve kırma çatılı olması Büyük Kaynarca Camisi ile kurulabilecek ortak özelliklerdendir. İki yana eğimli kırma çatı bol yağış alan Karadeniz sivil mimarisinde de karşımıza çıkan bir özelliktir. Bu durum çatı katı oluşturmak ve duvarları yağıştan korumak için aynı zamanda elverişlidir. ⁶⁶

⁵⁸ Haşim KARPUZ, a.g.e., s. 70

⁵⁹ Haşim KARPUZ, Rize, Ankara 1993, s.65

⁵⁹ Haşim KARPUZ, a.g.e., s.71

⁶⁰ Haşim KARPUZ, a.g.e., resim.37,53, Isıklı Camisi ve Uzunkaya Köyü camisi

⁶¹ Haşim KARPUZ, a.g.e., s.71

⁶² Şamil HARUNOĞLU, Trabzon ve Çevresinin tarihi Eserleri, Ankara (tarihsiz), s.87

⁶³ Şamil HARUNOĞLU, a.g.e., s.87-88

⁶⁴ Şamil HARUNOĞLU, a.g.e., s.88-89

⁶⁵ Yapı sultan orhan dönemine aittir ve 1976 senesinde yıkılarak taşa çevrilmiş ve üzeri kubbe ile örtülmüştür. Bkz.Şamil HARUNOĞLU, a.g.e., s.101-102,

⁶⁶ Bkz. Şebinkarahisar Atatürk evi(müze);Haşim KARPUZ, Şebinkarahisar, Ankara 1989, s.52

Ahşap tavanlı camilerde genellikle merkezi plandan çok sahnalı bazilikal plan ön plana çıkmaktadır. Çünkü düz tavanlar ancak taşıyıcı duvarlar ve ortada sütunlarla taşınabilmektedir. Biz buna dair örneklerin bir grubunu da 14. ve 15. Yüzyıllarda Ankara'da yapılan Ahşap tavanlı camilerde yoğun olarak görmekteyiz. Ankara'da söz konusu döneme ait yirmiden fazla (Aslanhane Camisi(13.yy.), Ahi Elvan, Hacettepe,Hacı Arap (Ahi Arap) Camisi vs.) taş-kerpiç duvarlı, ahşap sütun, ahşap tavanlı ve kırma çatılı mescit ve cami bulunmaktadır.⁶⁷ Konya Sahipata, Beyşehir Eşrefoğlu Camisi, Afyon Ulu Camisi, Sivrihisar Ulu Camisi taş duvar ahşap sütun ve ahşap tavanlı örnekler olarak görülür. Samsun'da 13-14.yüzyıla tarihlenen Çarşamba Göğçe Camisi ise tamamen ahşaptan inşa edilmiştir⁶⁸.

Beylikler Dönemine ait Orta Karadenizden örnekler verecek olursak, Kastamonu Kasabaköy'de Candaroğlu Mehmet Bey camisindeki derinlemesine üç sahnalı bölünme ve ortadaki sahnının yanlardakilerden daha geniş olması, mekan açısından Şeyh Muslihiddini hatırlatmaktadır. Ayrıca aynı camideki profilli sütun yastıkları da bir başka benzerliktir.⁶⁹ Yine Kastamonu Kemah Köyünde Halil Bey Camisinde de tavan kirişleri alttan dikey tahtalarla kaplanmış ve üzerleri küçük çıtalarla kafeslenmiştir.⁷⁰ Her iki yapının üstü de kırma çatı ile örtülü ve kiremitlidir.

Kandıra ve Kaynarca çevresinde sivil mimari ve konutların inşa tekniğinde kullanılan geleneksel ana malzeme ahşaptır. Evlerde, tüm odalar orta sofaya(hayat) açılmaktadır. Çok eski evlerde kalın tahtaların(çandı) birbirine çivisiz kenetlenmesi ile

⁶⁷ Gönül ÖNEY, *Ankara'da Türk Devri Yapıları*, Ankara 1971, s.25-38

⁶⁸ Zekiye UYSAL, *Ankara Mescitlerinde Kalemîşi Süslemeler*, (Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale 2001

⁶⁹ Bekir DENİZ, *Aksaray'da Ahşap sütunlu iki Köy Camii*, *Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi*, S.IV, İzmir 1988, s.50

yapılmış odalar vardır ve yapılar çoğunlukla iki katlı, beşik çatılı ve kiremit örtülüdür⁷¹.

İnşa tekniği farklı olmakla beraber, inşa tekniği olarak bazen farklı, ancak malzeme olarak aynı olan sivil mimariden diğer bir yapı grubunda Karadeniz sivil mimarisinden **Serenderler**dir. Ağaç direkler üzerine oturtulan yapılar bazen çantılı bazen de karkaslı olarak ağaçtan yapılmıştır. Özellikle doğu Karadeniz bölgesinde çok yaygın örnekleri bulunan bu yapılar ambar ve çardak olarak kullanılmaktadır.⁷²

V. SONUÇ

Sakarya ili Kaynarca ilçesi Büyük Kaynarca Köyü merkezinde bulunan Şeyh Muslihuddin Camisi ve haziresi, bölgede Osmanlı döneminen kalma ve çok az sayıdaki kültür ocağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgenin yer üstü anıtları açısından fakir olmasının en büyük nedeni söz konusu coğrafyanın kuzey Anadolu fay hattının üzerinde ve birinci dereceden deprem kuşağında yer almasından kaynaklanmaktadır⁷³. Bu noktadan bakıldığında, bölgede Osmanlı kültürünün izlerini aramak açısından cami, ayrıca bir önem teşkil etmektedir.

Eser Fatih Sultan Mehmed ve Sultan II. Beyazıd döneminin meşhur kıssahanı Hacı Muslihuddin Mustafa bin Cüneyt tarafından

⁷⁰ Bekir DENİZ, *a.g.m.*, s.51

⁷¹ **Yurt Ansiklopedisi**, *Kocaeli Maddesi*, C.7, İstanbul 1982-83, s.5078

⁷² Orhan ÖZGÜNER, *Köyde Mimari*, Ankara 1970, s.60-61

⁷³ Bu durumun 17 Ağustos 1999 tarihinde bölgede yaşanan deprem en en dikkat çekici örneği olmakla birlikte, örneğin; 1509 yılında İstanbul ve İzmit'e bölgesindeki büyük deprem aralıklarıyla 45 gün sürmüş ve cami ve evlerin büyük bir kısmı yıkılmıştır, 1766 yılında aralıklarıyla iki ay süren deprem sırasında bölgede büyük yıkım olduğu(bknz. **İslam Ansiklopedisi**, *Kocaeli Maddesi*, C.6, İstanbul 1952, s.830-831) bilinmektedir.

Sultan Beyazıt'ın kendisine hibe ettiği arazinin birinci kıt'a sında yani bu günkü adı ile Büyük Kaynarca Köyü'nde inşa ettirilmiştir. Aile kökleri olarak söz konusu bölgeden gelen Hacı Muslihuddin Mustafa yapıyı 1496 yılından önce ve 15.yüzyılın son çeyreğinde inşa ettirmiştir. Vakfettiği eserleri, kişiliği, ilmi terbiyesi ve bilgisinden dolayı muhtemelen halk tarafından kendisine şeyh lakabı yakıştırılmış ve camisi Şeyh Muslihuddin camisi olarak anılmıştır.

Eser vakfiyesine göre cami mescit olarak yapılmış, ancak 1522 tarihli tescilinde zaviye olarak kaydedilmiştir. Cami, misafirhane, öğrenci odaları ve dersliklerden oluşan, çevresindeki köylerle birlikte (vakfiyeye göre Çavlu Hacı Köyü) Büyük Kaynarca köyü halkına hizmet veren bir yapıdır. Vakfiyeye göre yapının ve arazilerin işletmesi mütevellilerine yani, Hacı Muslihuddin'in erkek evlatlarına vakfedilmiştir. 18.yüzyıl sonundan itibaren mütevellilik, lakabını Kaynarca ilçesinin takriben 15 km. mesafesindeki Kaymas divanından alan Kaymaslı Mehmed Ağa ve ailesine geçmiştir.

Kaymaslı Mehmed Ağa ve onun evlatları cami avlusundaki mezarlarında yatmaktadır. Ayrıca mezarlıkta Kaymaslı ailesinin kadın ve çocukları ile köye ve vakfa hizmet eden bazı kişiler ve aileleri de vardır. Hazirenin 20.yüzyıla ve yakın zamanımıza ait gömüleri ise yine Kaymaslı Mehmed Ağa soyundan ve hala büyük Kaynarca köyünde yaşayan akrabalarına aittir. Kaymaslı ailesi yapıyı 19.yüzyıldan bu yana korumakta ve bakımını yapmakta iken, 1990 yılında caminin hemen karşısına ve vakfa ait araziye yapılan yeni camiden dolayı yapı ibadete kapanmış ve tabiatın ve definecilerin ağır tahribatına terk edilmiştir.

Ters 'T' yada zaviyeli(kanatlı cami planına uymayan ancak fonksiyonel olarak zaviyeli mescit olduğu anlaşılan⁷⁴ yapının minberi, vaiz kürsüsü, minaresi esere sonradan eklenmiştir. Hatta mihrabı da değiştirilmiştir. Mescit olarak kullanılan harim kısmı dışında yapı dinsel odaklı eğitim için planlanmış bölümleri ile müstakil girişi olan ayrı bir misafirhane bölümünden oluşmaktadır. Zaman içinde avlusunda hazire oluşmuştur. Yani yapı kırsal kesimde yapılmış, çevresinde vakfiyeye göre olması gereken diğer yapılarla birlikte bir ibadet ve kültür merkezi durumundadır. Zaman içerisinde diğer fonksiyonları yok olmuş ve minber eklenerek yapı Cuma camisi kisvesine sokulmuştur.

Yapının mimari özellikleri ise gerek bölge malzemesine, gerekse geleneksel yapıya uygundur. Çantı tabir edilen teknikte, ağaç kütüklerinden inşa edilen yapının içi tahta kaplıdır. Üst örtüsü düz ahşap tavanlı ve dört omuzlu kırma çatı ile örtülmüş, üzeri kiremit kapatılmıştır. Kuzey-güney doğrultusunda derinlemesine dikdörtgen planlı olan yapı; güneyde harim, harimin doğu ve batısında yan mekanlar, kuzeyde giriş mekanı ve mahfillerden oluşmaktadır. Yapının taşıyıcı sistemini duvarlar, duvarlar içinde dikmeler ve ahşap sütunlar oluşturmaktadır. Yapının dış kaplamaları 19.yüzyılda yapılmıştır. Ahşap malzeme yapı içinde basit silmeler ve kabartma geometrik motiflerle az da olsa süslenmiştir. Süslemeler tavanlarda, mahfil şebekelerinde ve sütunlarda karşımıza çıkmaktadır. Estetik kaygı, yivli sütunlarda, profilli zar başlıklarında ve basit Bursa kemerlerinde de hissedilmektedir. Ayrıca doğu yan mekanının zeminine sonradan çakılmış olan ahşap kapı kanadı parçasının da yapıya ait olduğunu

⁷⁴ Mustafa CEZAR, a.g.e., s.50

düşünürsek, yapının dekorasyonunda ağaç oymacılığına da önem verildiği görülmektedir.

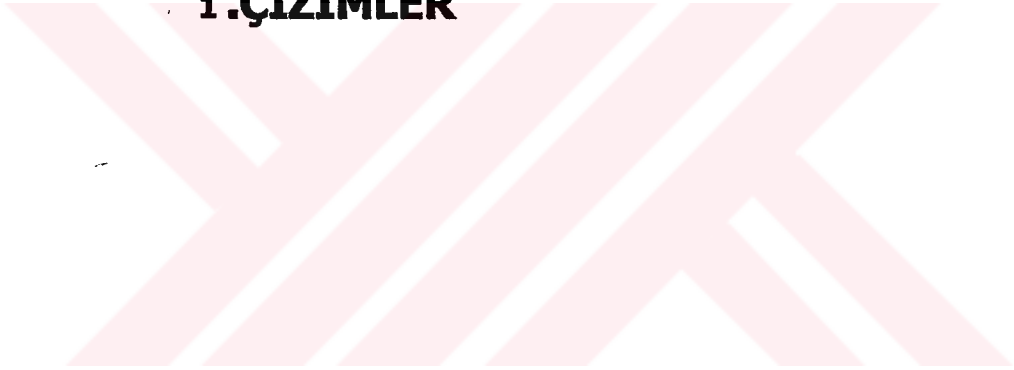
Yapının haziresi ise 19.yüzyıl Osmanlı mezar taşlarının güzel örneklerine sahiptir. Taş işçiliğinin, motif zenginliğinin, biçim ve formları taşra üslubundan çok başkent üslubunu hatırlatması bölgenin kültür zenginliği açısından ne denli önemli olduğuna işaret etmektedir.

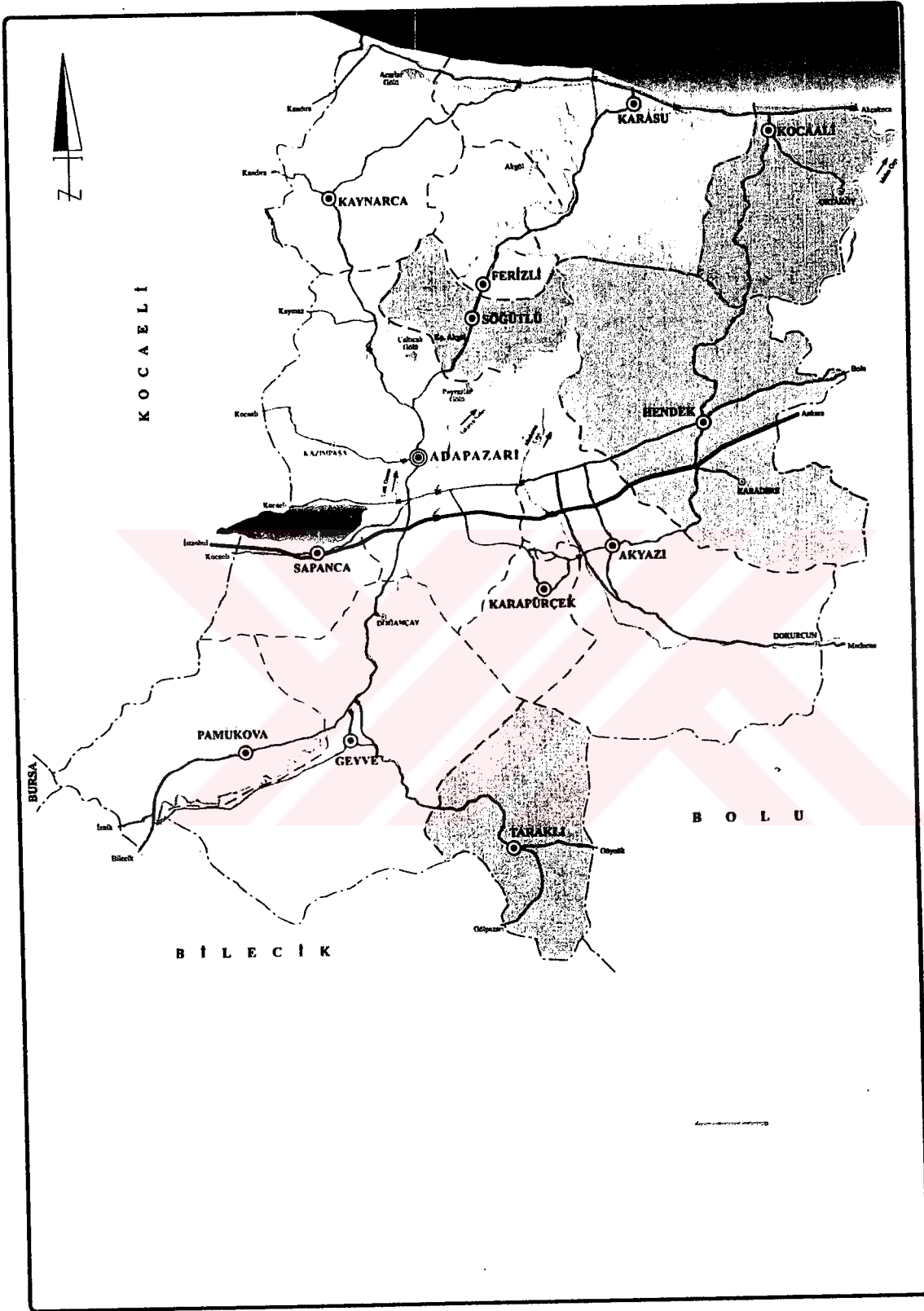
Büyük Kaynarca Köyü Şeyh Muslihuddin Camisi ve haziresi, Sakarya ili sınırlarında Osmanlı döneminin 15.yüzyılı sonlarından günümüze gelebilmiş ender örneklerden biridir. Geleneksel Türk Mimarisinin ve Sanatının bu mütevazi örneğinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için yapının ivedilikle restorasyonunun yapılması gerekmektedir.

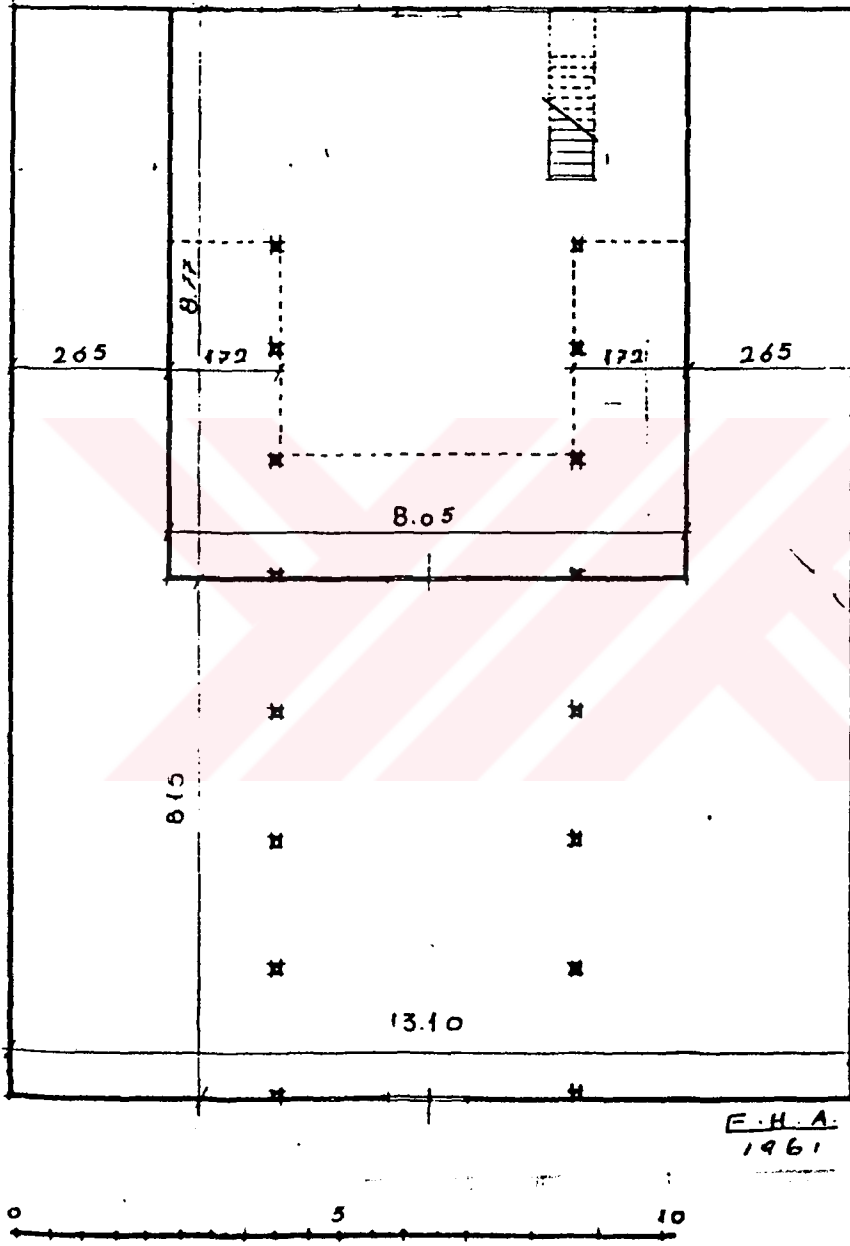
EKLER

1.ÇİZİMLER

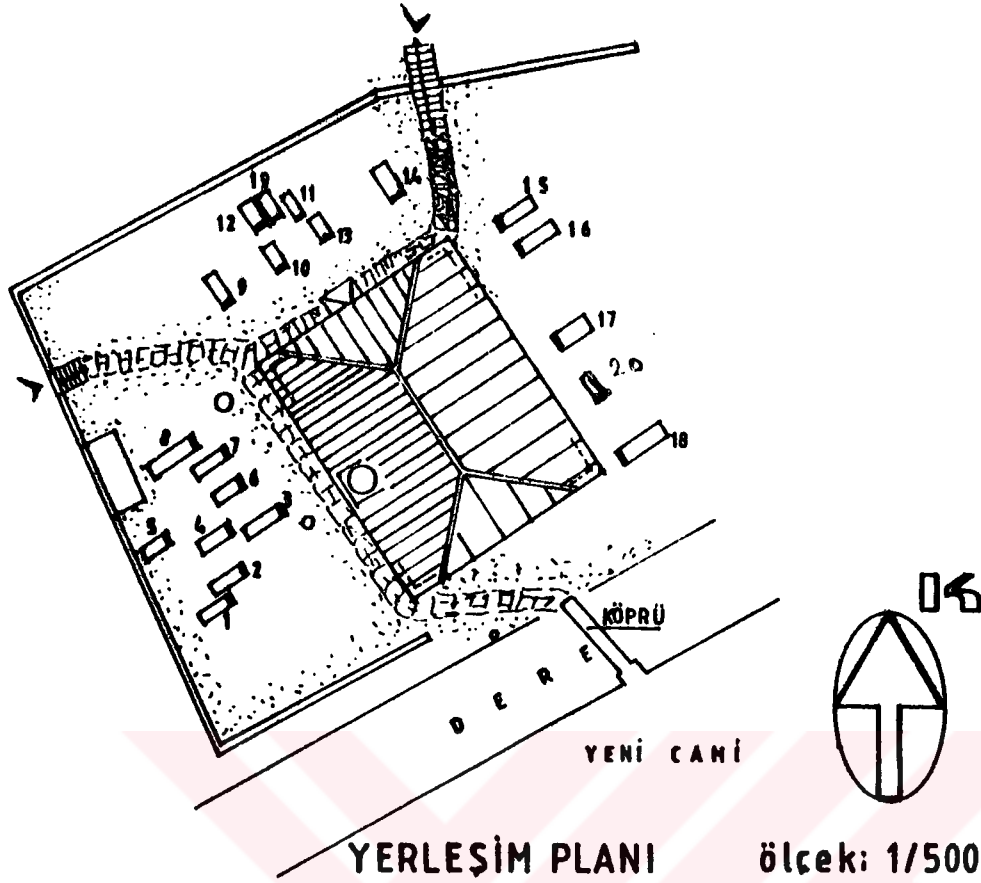

1. Sakarya ili haritası

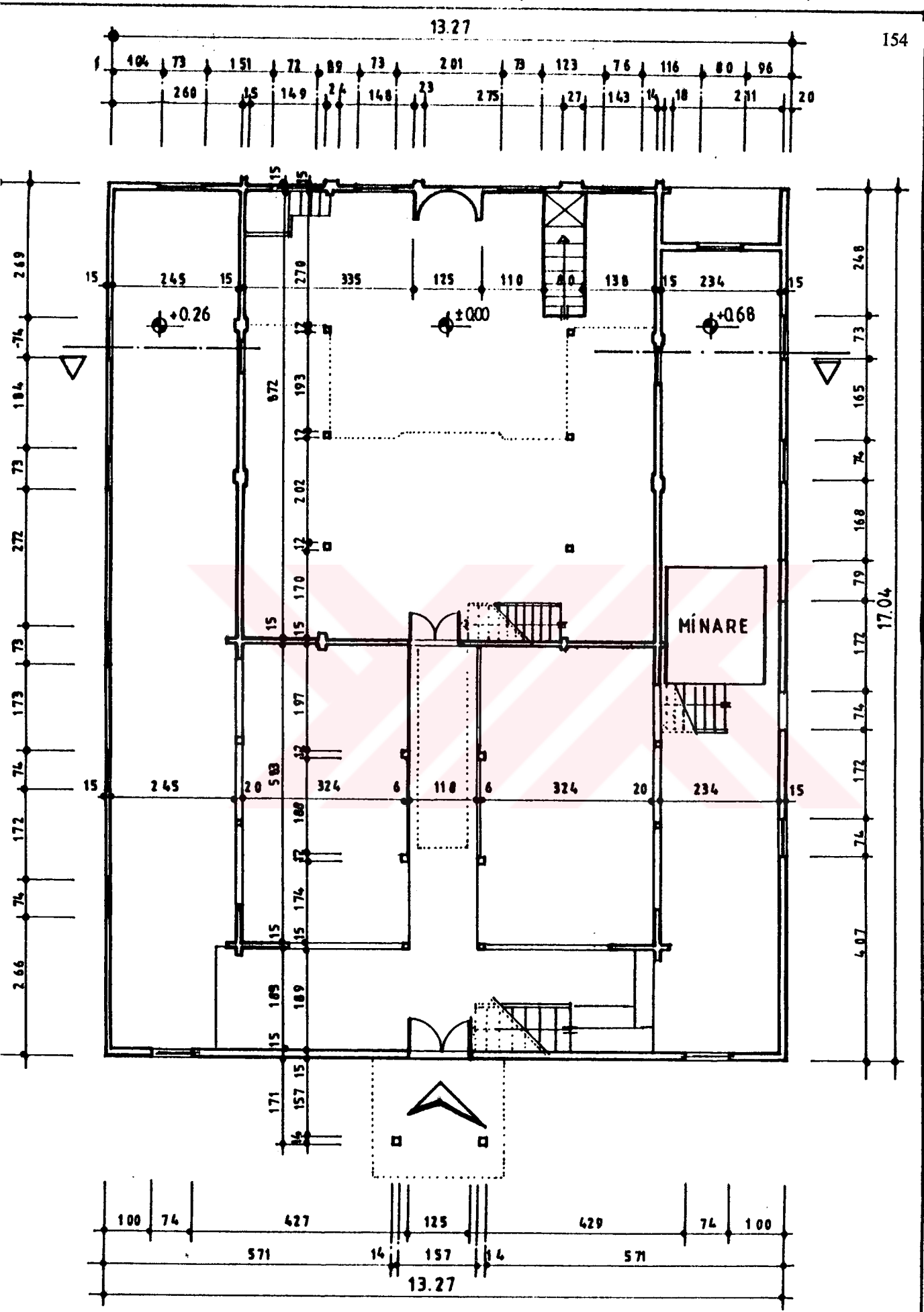
4. Şeyh Muslihuddin Camisinin planı
(Ekrem Hakkı Ayverdi-1961)

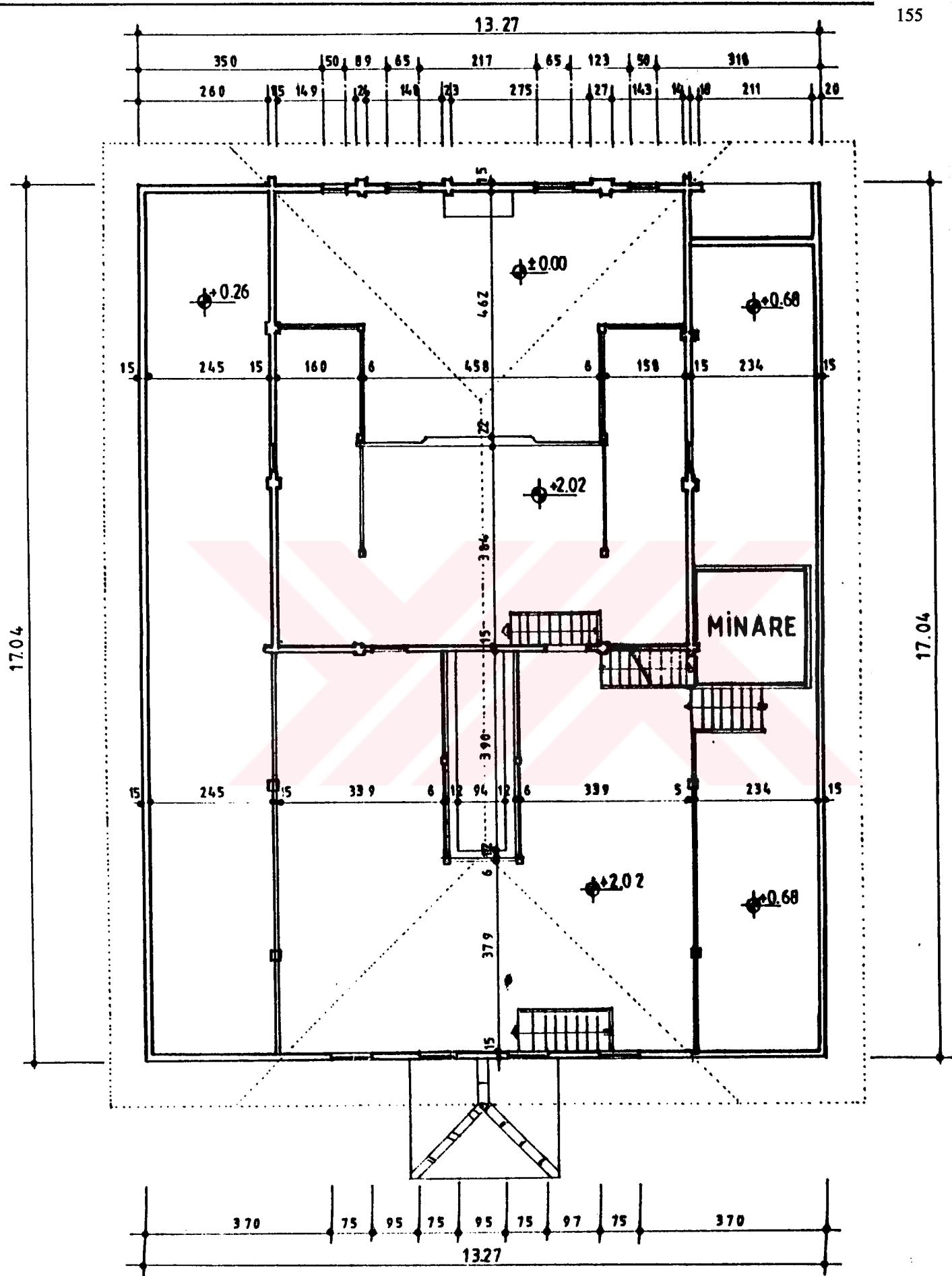
BÜYÜK KAYNARCA (TOPÇU) KÖYÜ ŞEYH MUSLİHUDDİN CAMİİ HAZİRESİ

1. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağanın Kızı Emine Sabire Hanım
2. Büyük Kaynarca Camii Şerifi Hatibi Nuri Efendinin Kızı Şahider Hanım
3. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağanın Oğlu Musa Muhterem Bey
4. Kaymaslızade Emin Bey
5. 1909 (H.1327) Tarihli Kadın Mezar Taşı Baş Şahidesi
6. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağanın Karısı Hanife Hanım
7. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağanın Karısı Münire Hanım
8. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa
9. Kaymaslıoğlu Emin Ağanın Hocası Bursalı Mehmet Efendi
10. Kaymaslı Mehmet Ağa
11. Kaymaslı Mehmet Emin Ağanın Oğlu Mehmet Halim Bey
12. Kaymaslı Mehmet Emin Ağanın Oğlu Muhammet Bey
13. Kaymaslı Mehmet Emin Ağanın Kızı Hanife Atiye Hanım
14. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağanın Kızı Fatma Saniye Hanım
15. Kaynarca Hafızı Mustafa Efendi
16. Reşit Ağa
17. Kaymaslızade Muhammet Emin Ağanın Arap Cariyesi
18. Abdurrahman Ağanın Karısı Fatma Hanım
19. Ayak Şahidesi (Başlığı Yok) (Muhtemelen Bir Kadın Mezarına Alt)
20. Menhir (Mezar Taşı)
21. Menhir (Mezar Taşı)

151

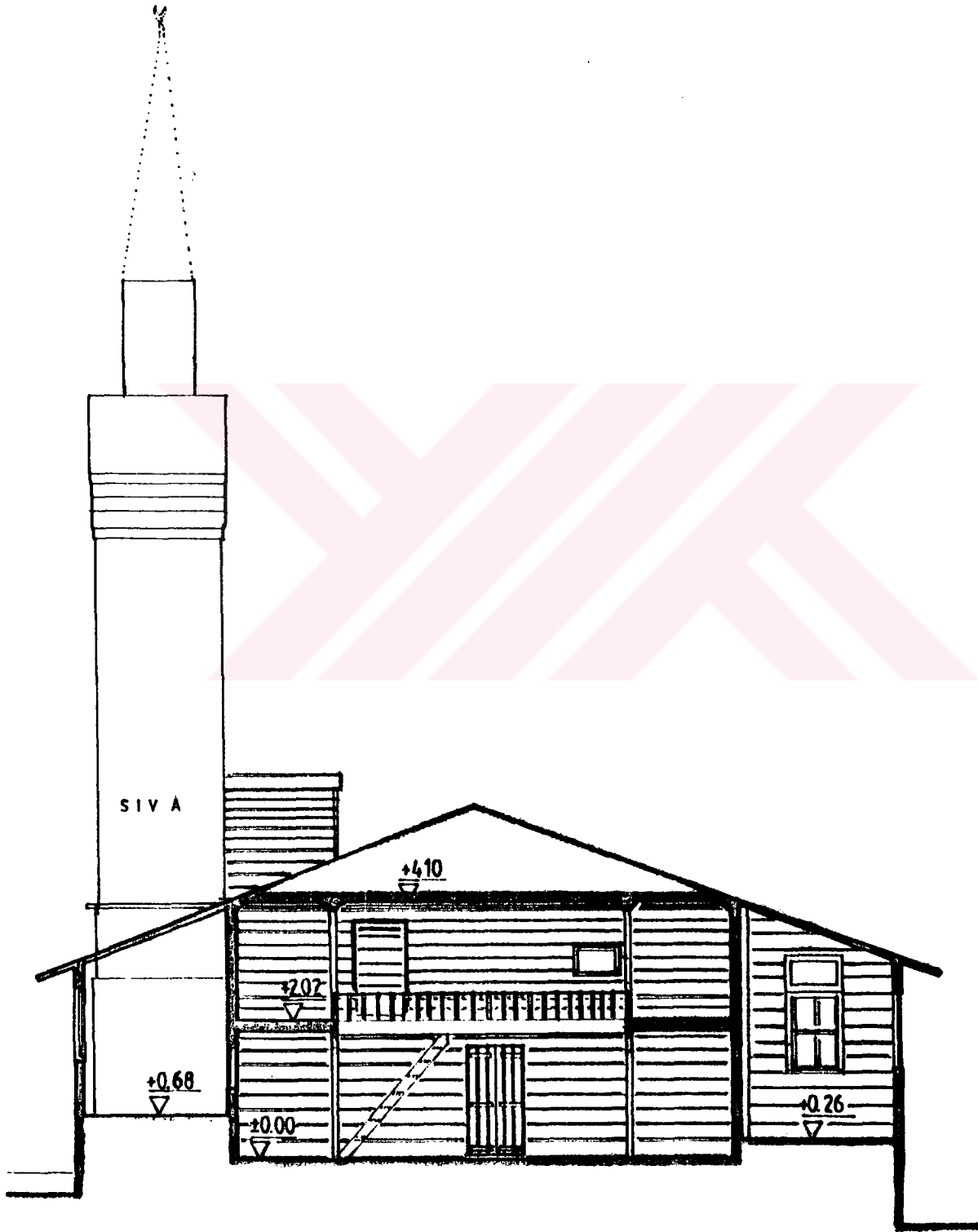

ZEMİN KAT PLANI öl. : 1/100

MAHFEL KATI PLANI

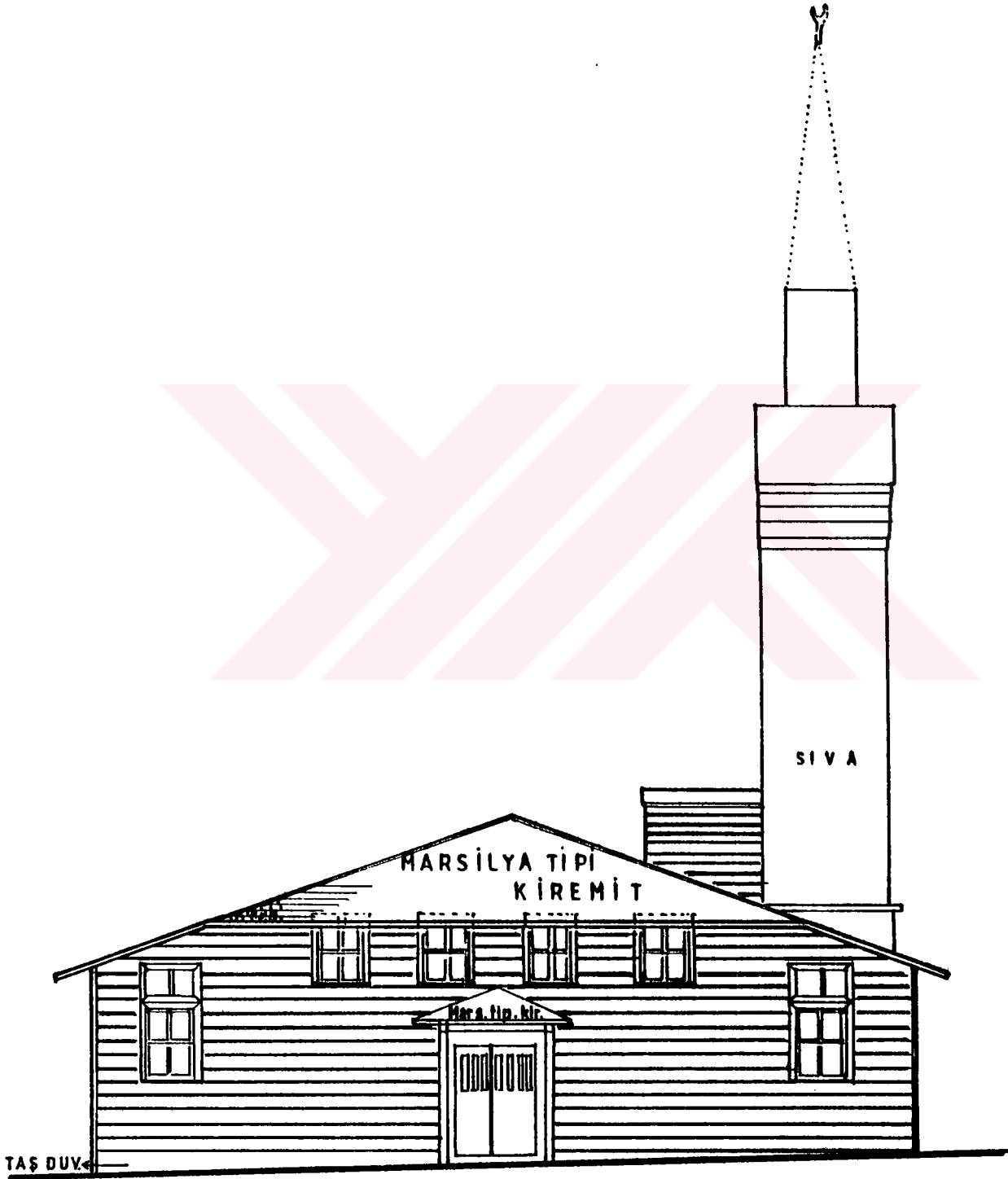
öl _____ : 1/100

K E S İ T

öl. _____ : 1/100

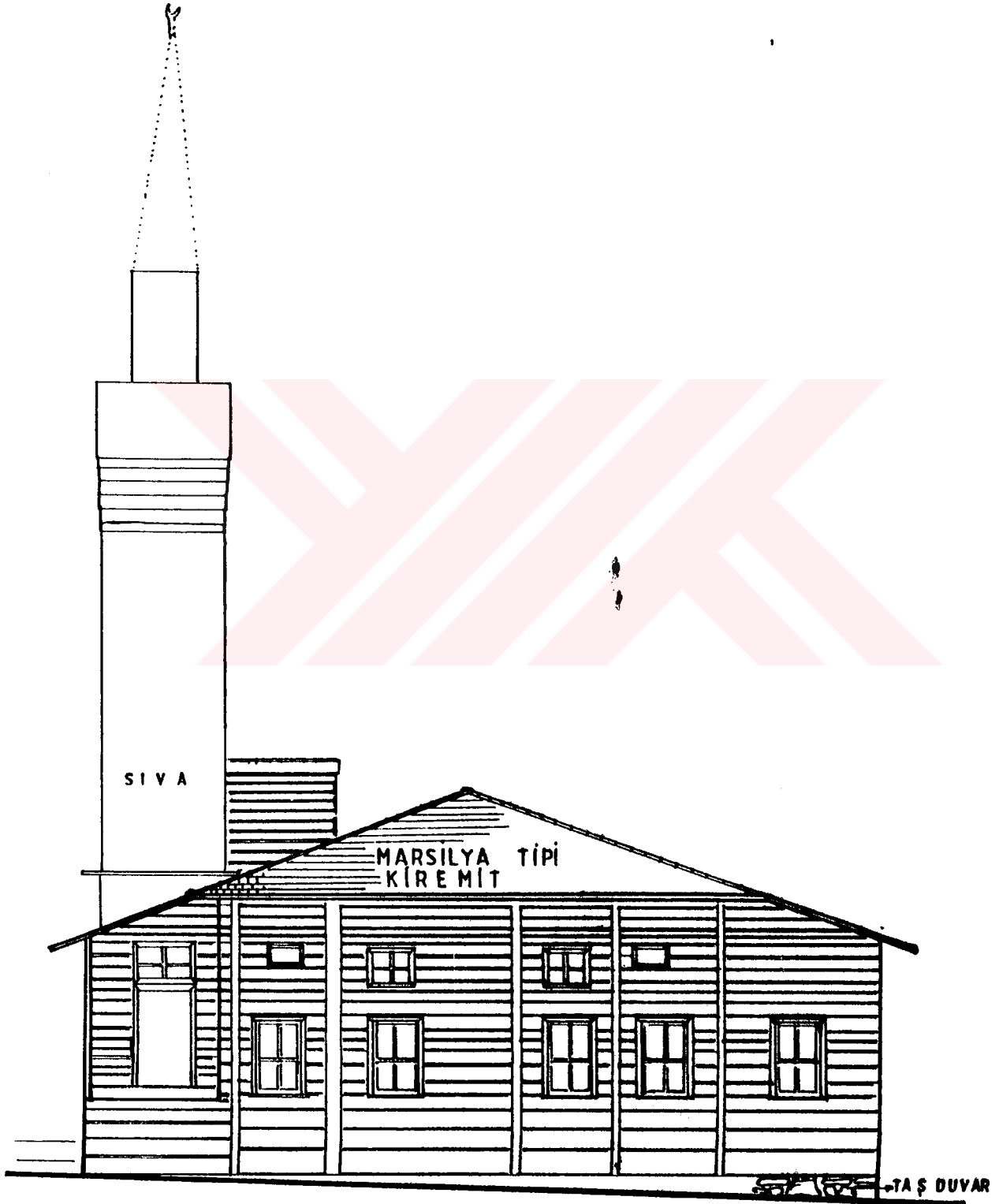
8. Kuzey-güney doğrultusunda Harim mekanının

GİRİŞ CEPHESİ

öl _____ : 1/100

9. Şeyh Muslihuddin Camisinin kuzey(giriş) cephesi

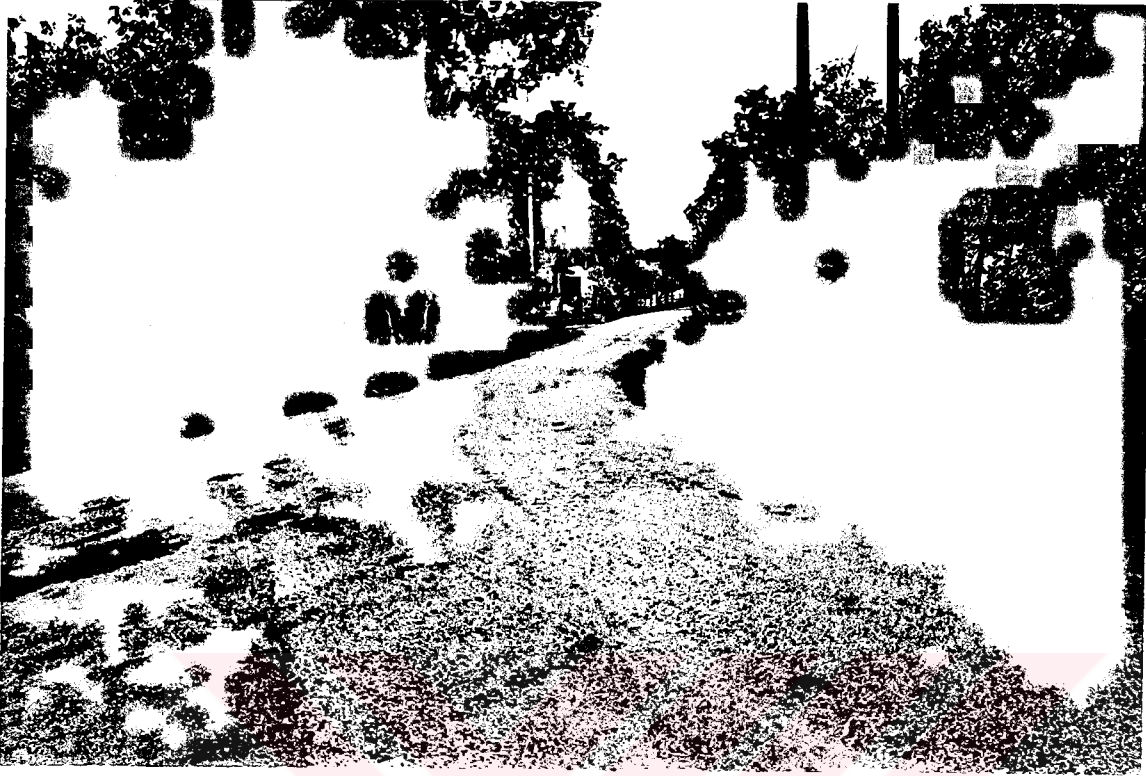

KIBLE CEPHESİ

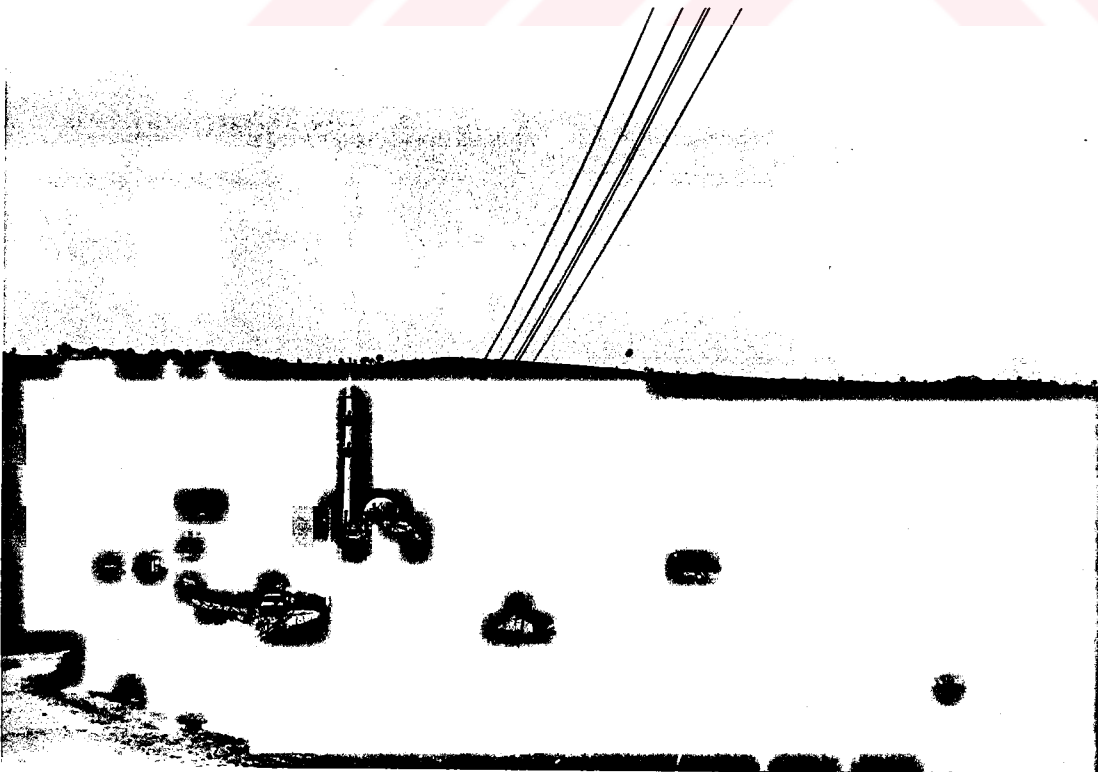
öl. _____ : 1/100

10. Şeyh Muslihuddin Camisinin güney(Kible) cephesi

2.RESİMLER

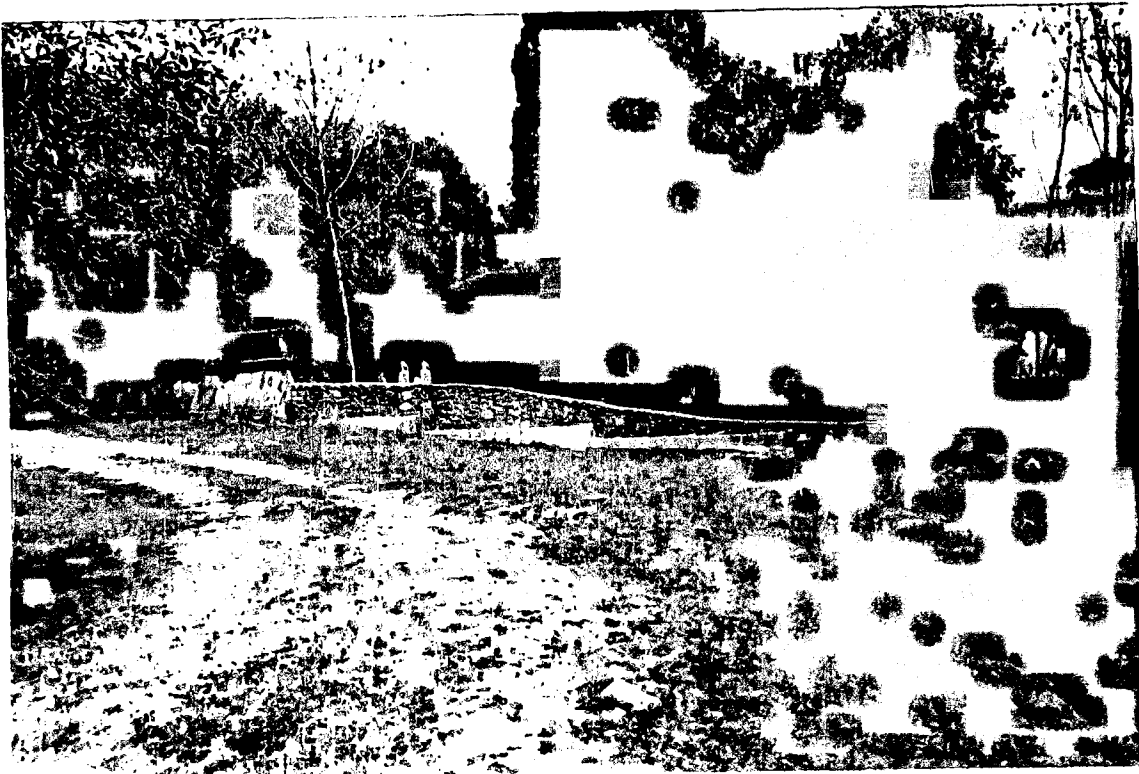
1. Sakarya, Kaynarca ilçesi, Büyük Kaynarca(Topçu), Köyü merkezinde ki yol kavşağı

2. Büyük kaynarca Köyünün genel görünüşü

3. Şeyh Muslihuddin Camisinden Köy kavşağı görüntüsü

4. Kavşaktan Camiye gelen eski yol

5. Eski yoldan Camiye geçilen kuzey-batı girişi

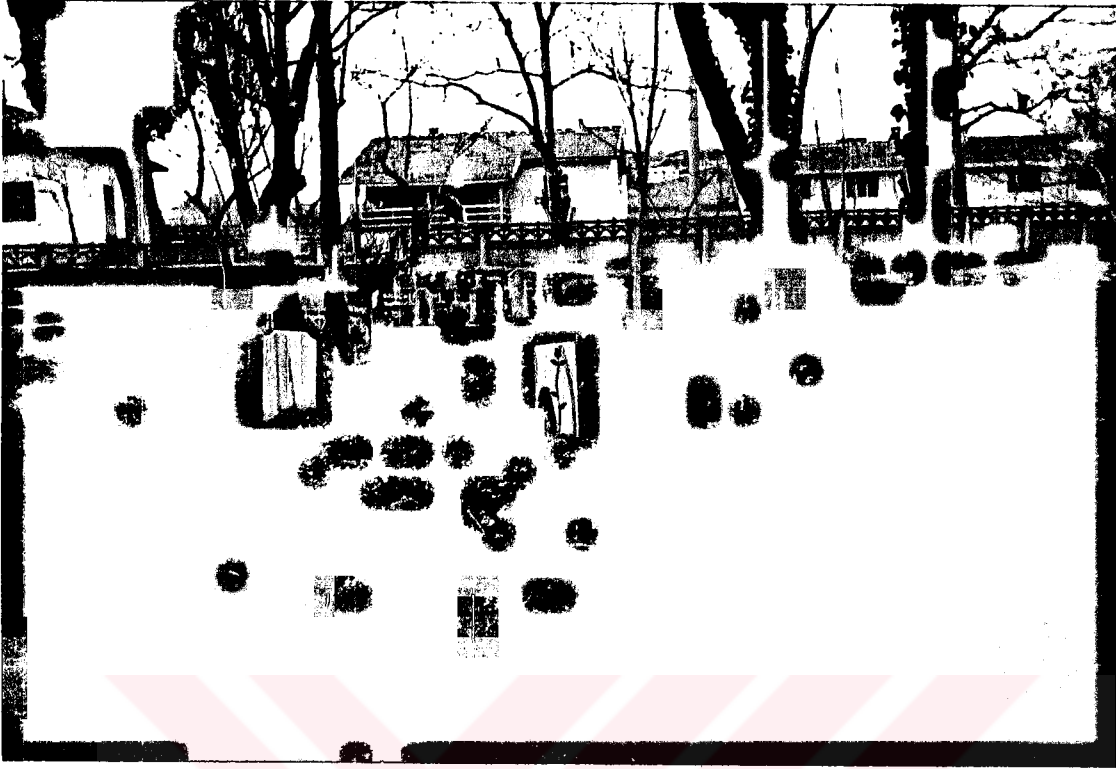
6. Avlunun kuzey-batısından Camiye uzanan eski yol

8. Caminin kuzey-batı köşesinden avluya giriş merdiveni ve yol

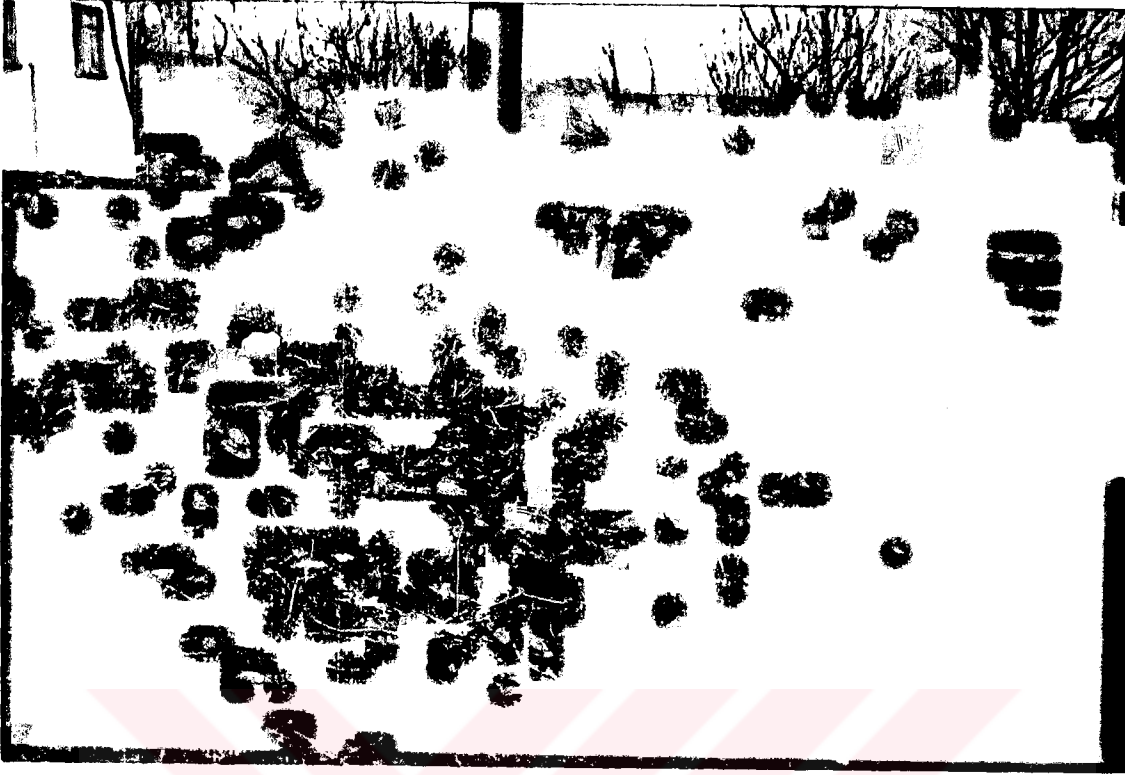
7. Avlunun kuzey-batı giriş merdiveninden Caminin giriş kapısına giden yol

9. Cami avlusunun kuzey kısmından genel görüntü

10. Cami minaresinden avlunun kuzey kısmının genel görüntüsü ve avluya kuzey-doğudan giriş veren merdiven ve yol

11. Cami avlusunun kuzey-doğusundan görüntü
ve kuzey-doğu avluya giriş merdiveni

12. Cami minaresinden caminin güney-batısına
son yıllarda inşa edilen yeni Büyük Kaynarca camisi

13. Caminin güney-batıdan görünüşü, camiye güneyden geçişi sağlayan köprü

14. Caminin güneyinden gelip, batısına uzanan eski yol

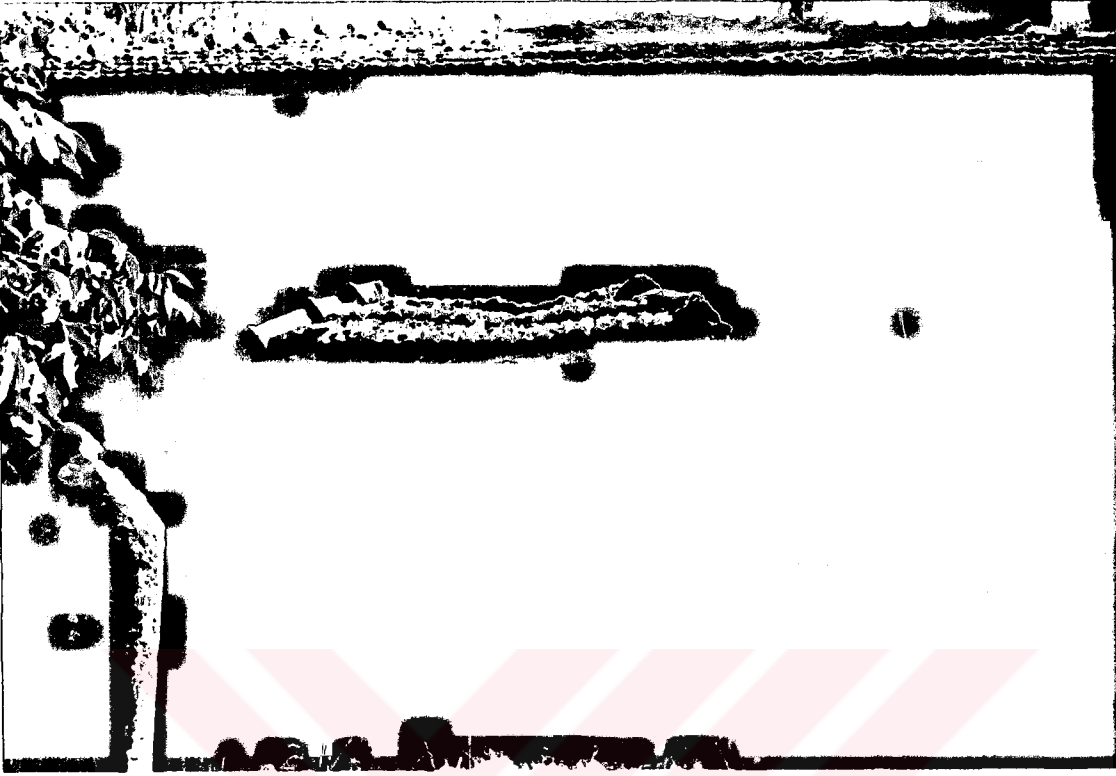

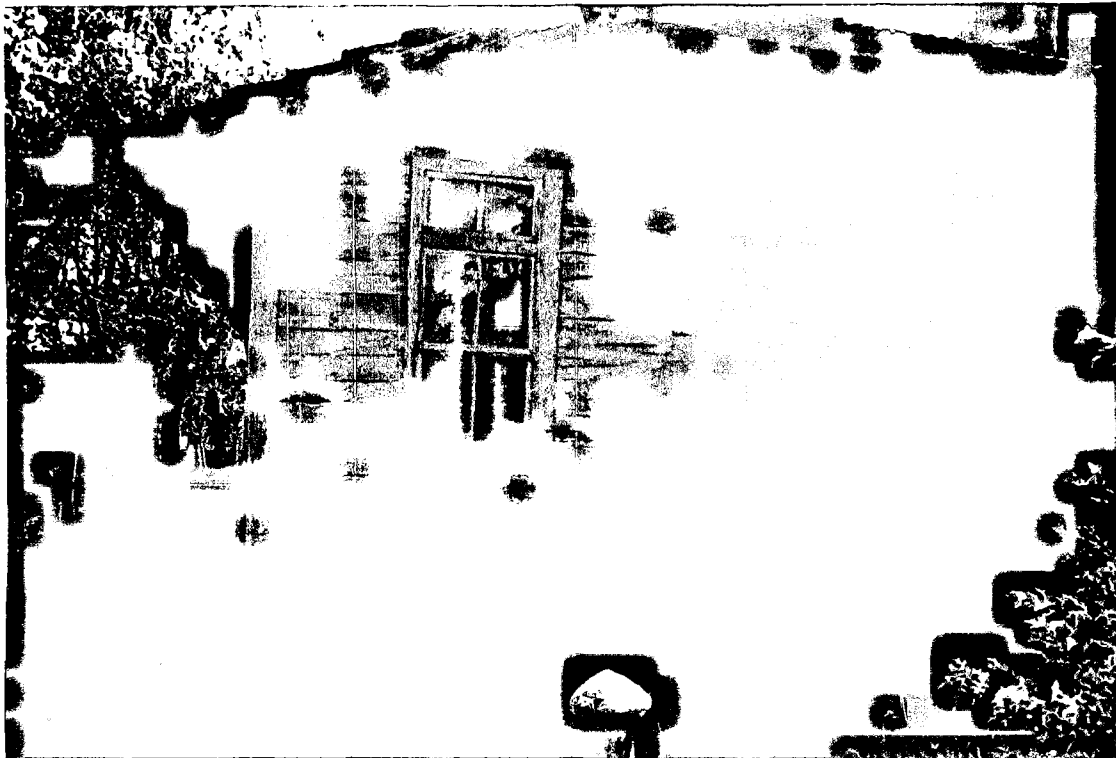
15. Caminin kuzey cephesi

16. Kuzey-batı köşede Caminin kuzey cephesi

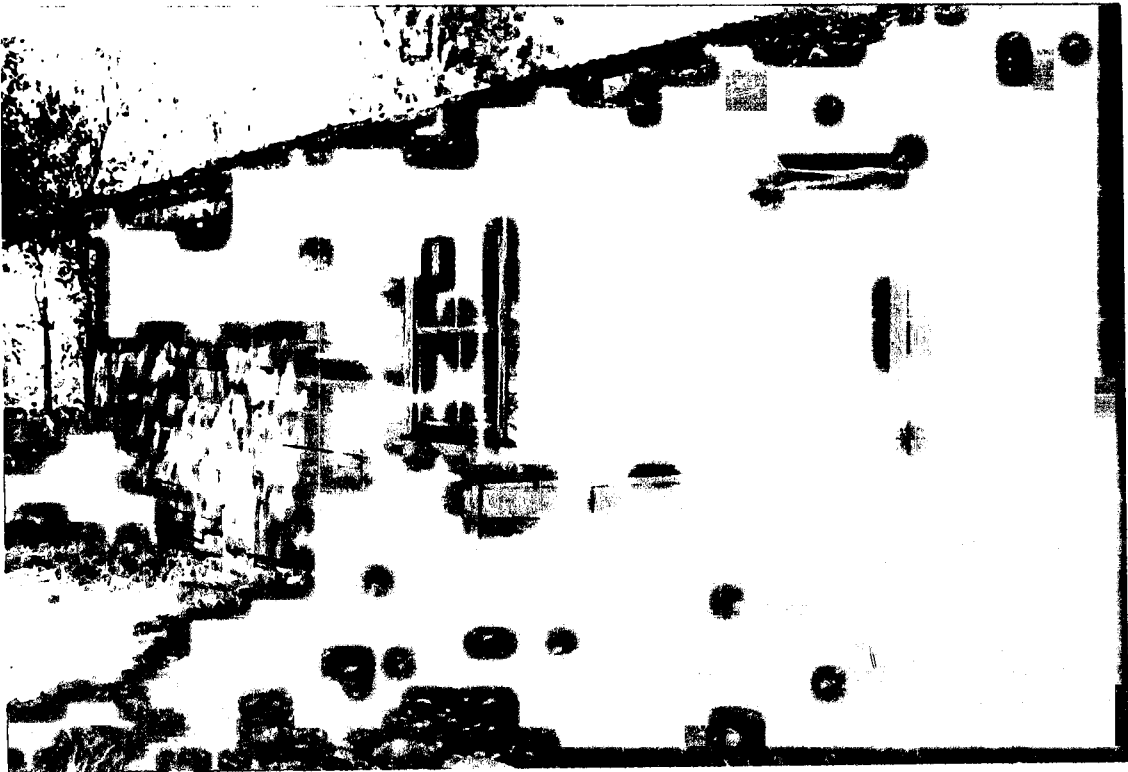
17. Caminin kuzey cephedeki ana girişi (cümle kapısı)

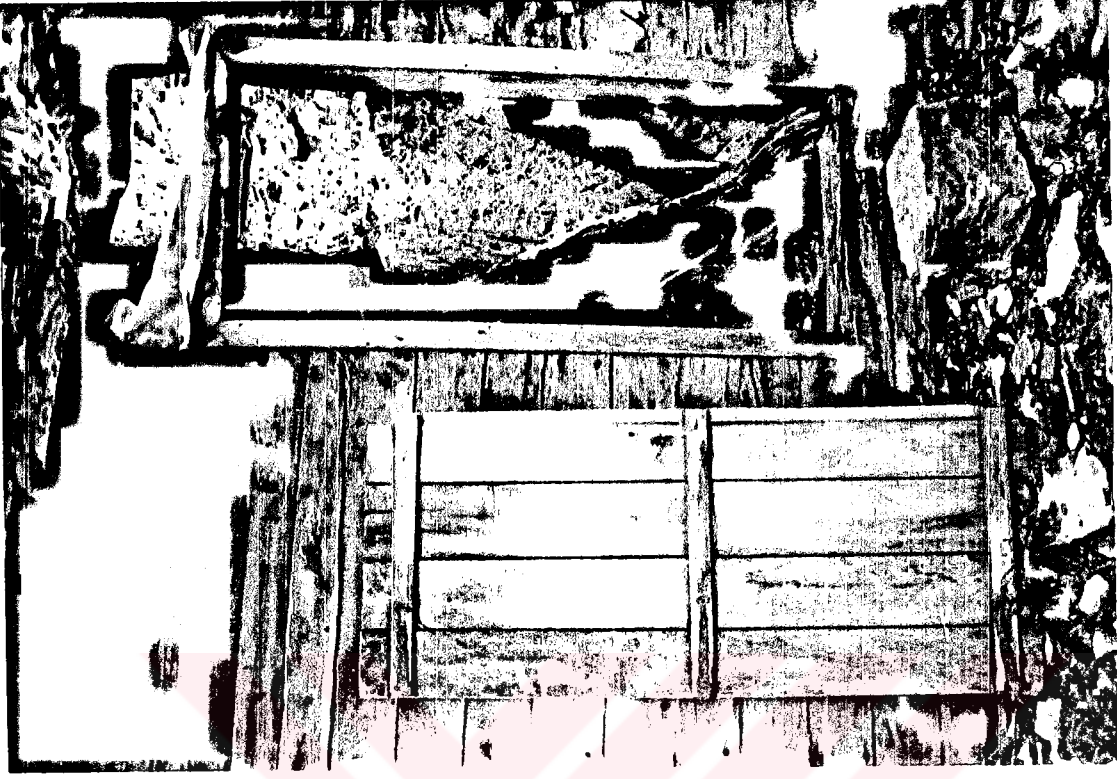
18. Kuzey cephenin doğu kısmı

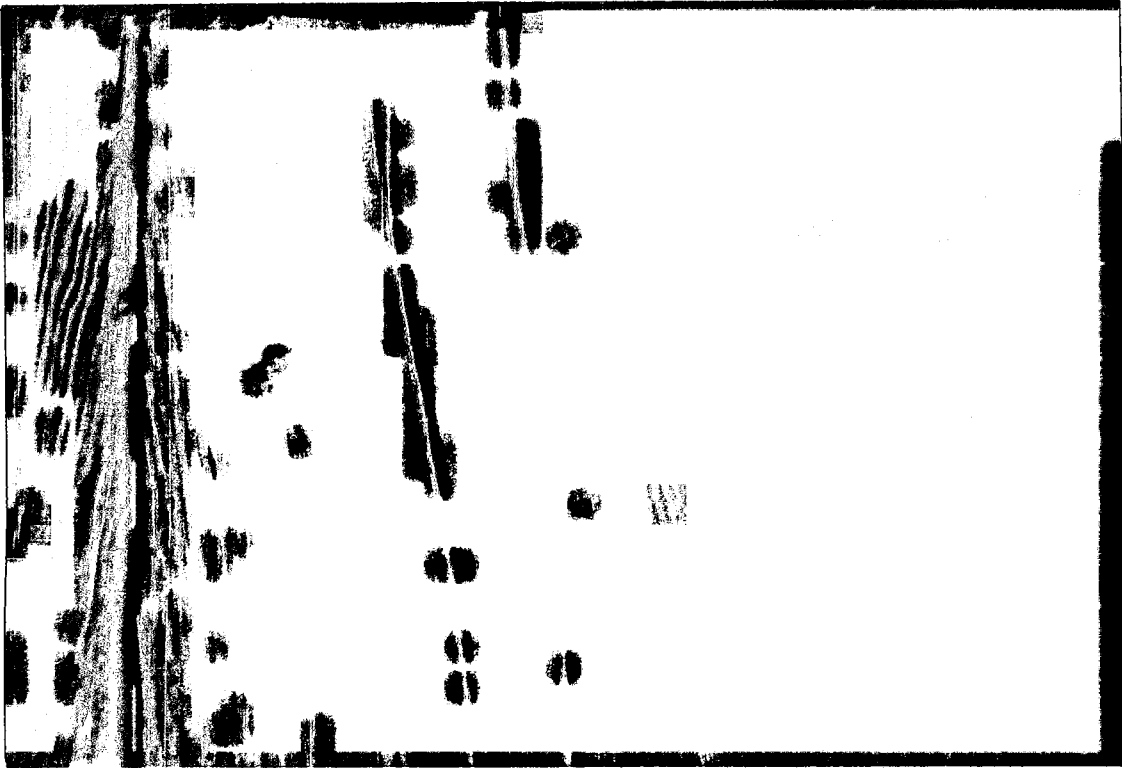
19. Kuzey-batı köşeren Caminin batı cephesi

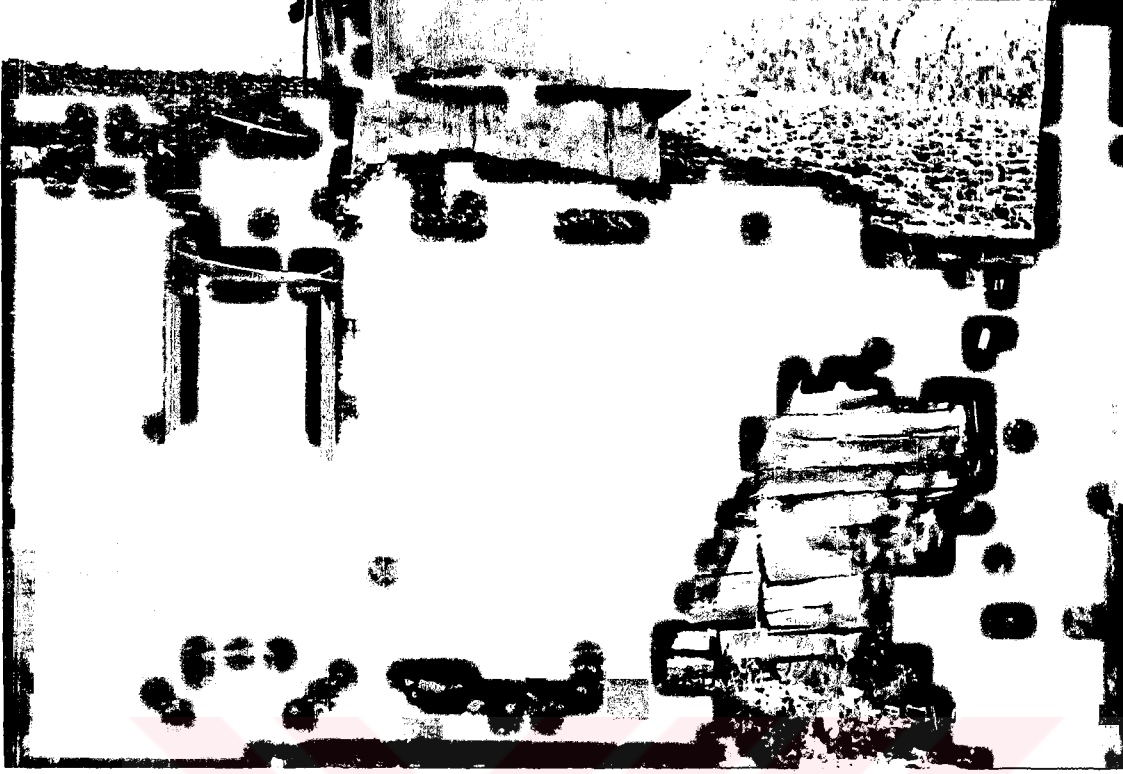
20. Batı cephedeki giriş kapısı ve cephenin kuzey kısmı

21. Batı cephesindeki giriş kapısı, minare kaidesinin kapıdan görünüşü

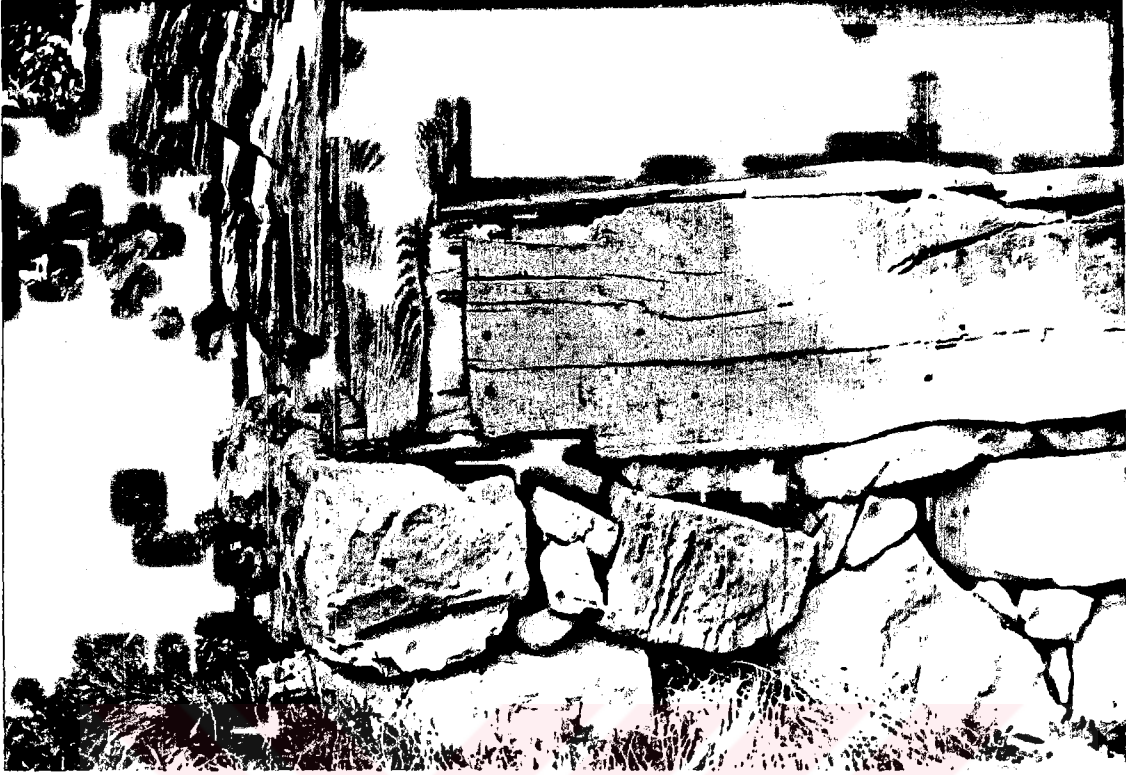
22. Batı cepheden duvar kaplaması ayrıntısı

23. Batı cephesi girişi, girişin yanında kapatılmış pencere ve minare kaidesi

24. Batı cephenin güney bölümü

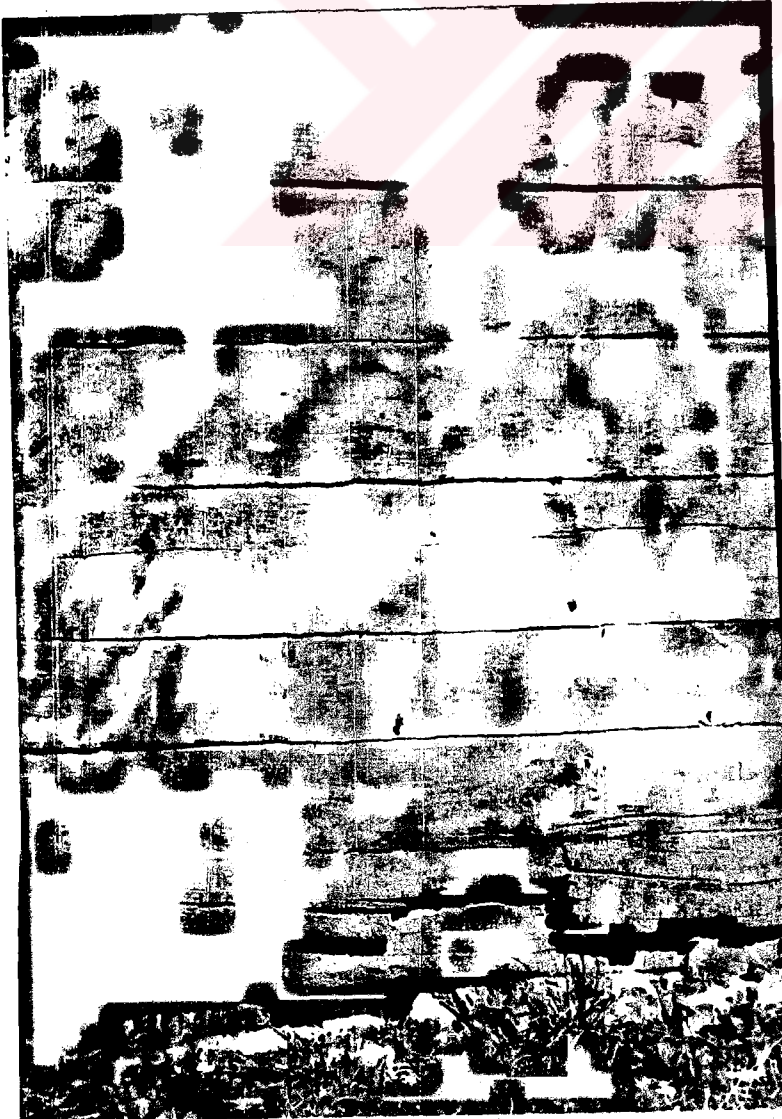
25. Güney-batı köşeden caminin temeli (ayrıntı)

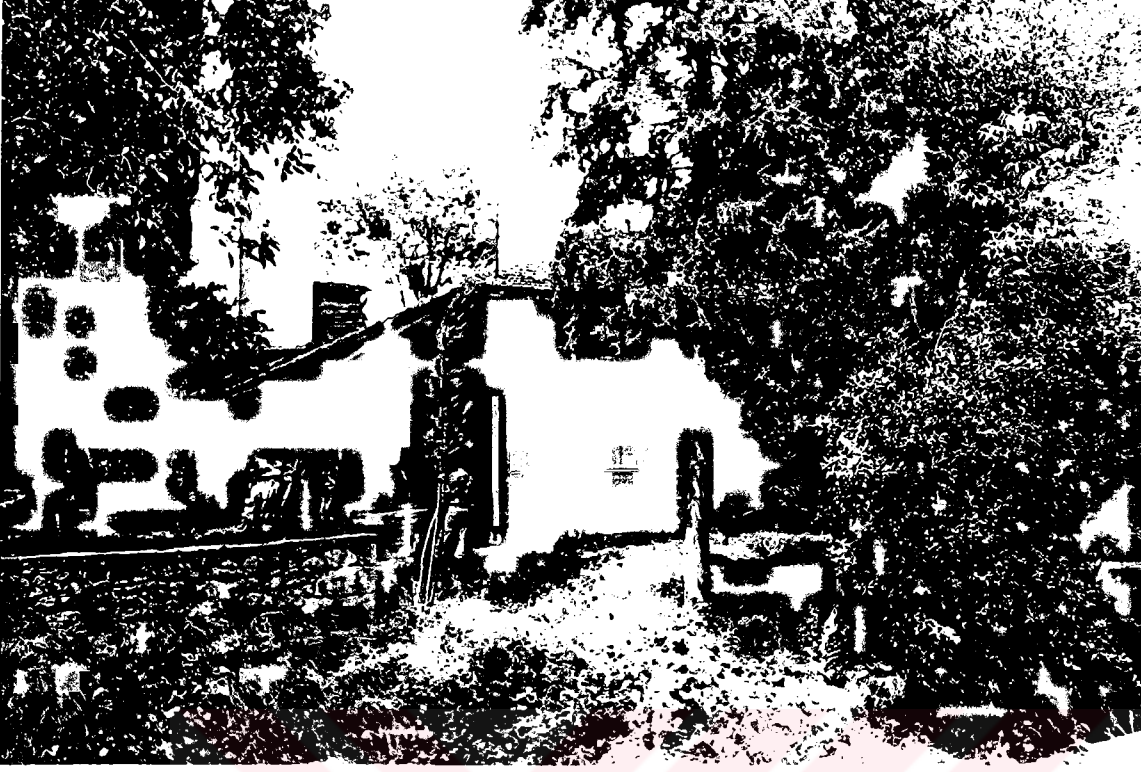
26. Batı cepheden detay

27. Batı cepheden detay

28. Batı cepheden detay

29. Güney cephe, avlu duvarı ve minarenen görünümü

30. Güney-batı köşeden avlu duvarı ve güney cephe görüntüsü

31. Batı yan mekanının güney cepheden girişi

32. Güney cepheden doğu yan mekana ve harime açılan pencereler

33. Güney cephede beden duvarlarının oturduğu taş duvar

34. Güney-doğu köşede Caminin beden duvarlarının oturduğu taş duvar

35. Güney-doğu köşeden doğu cephesi ve hazirenin genel görüntüsü

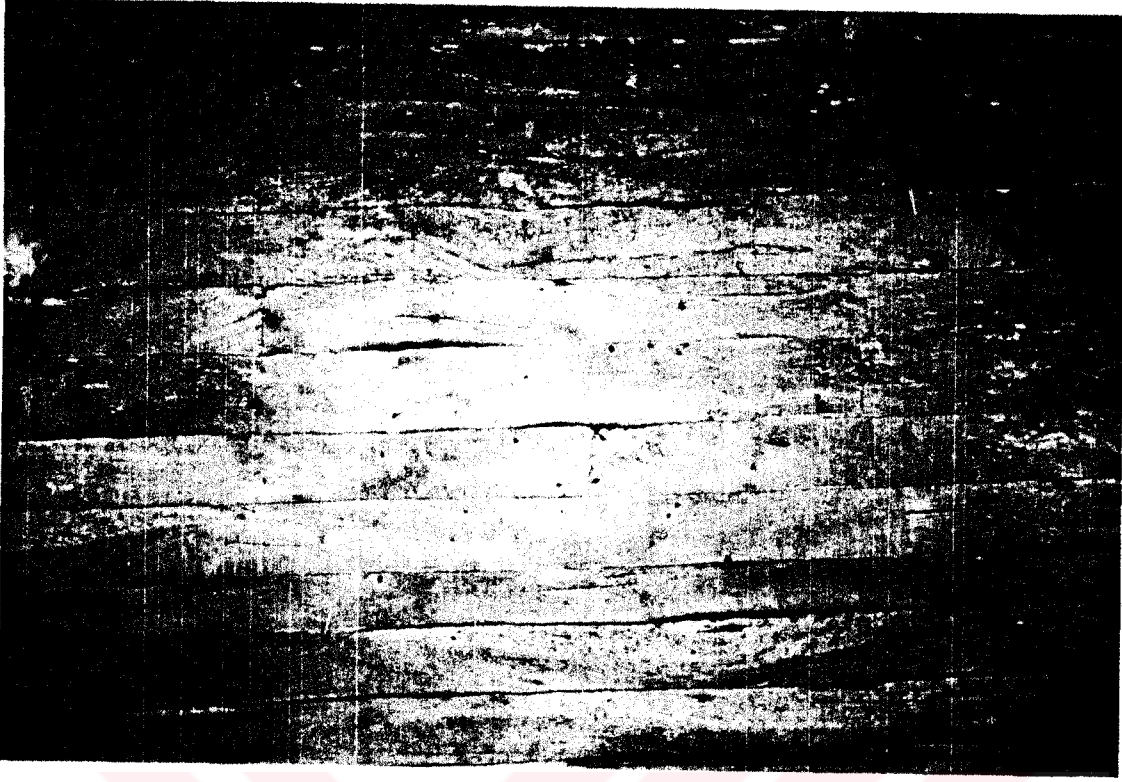
36. Güney-doğu köşeden doğu mekanına açılan pencereler

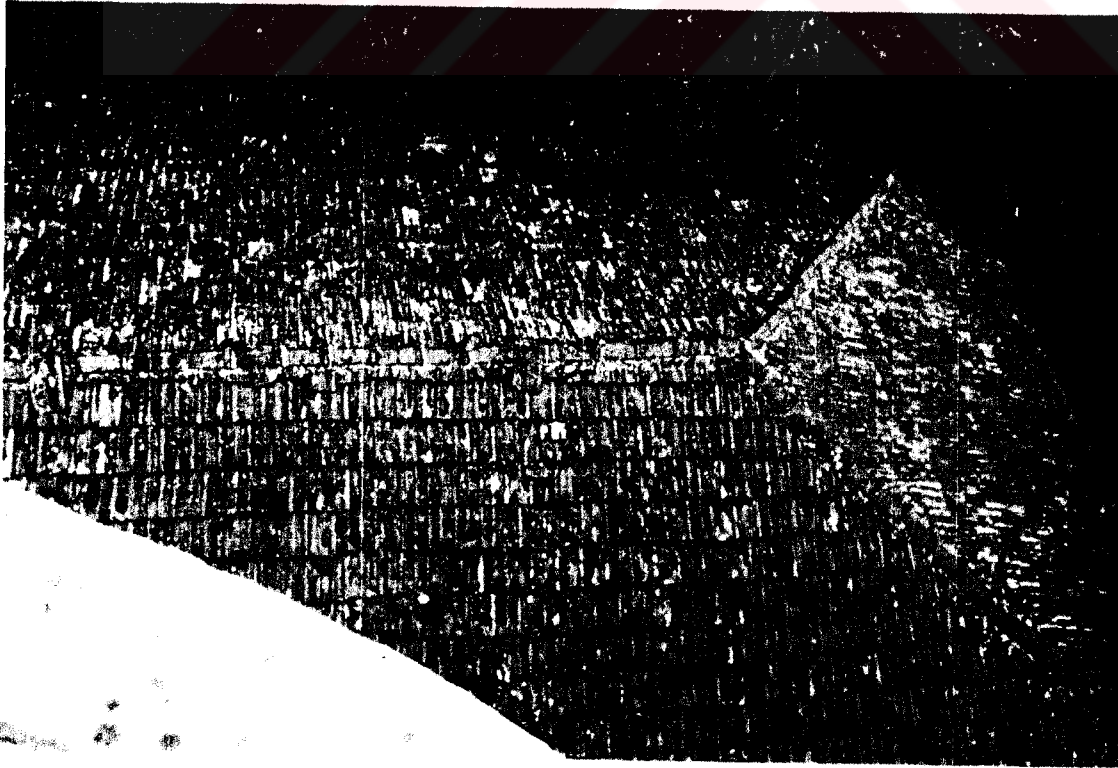
37. Caminin kuzey-doğu köşesinden doğu ve kuzey cepheleri

38. Doğu cepheden doğu yan mekana açılan pencere

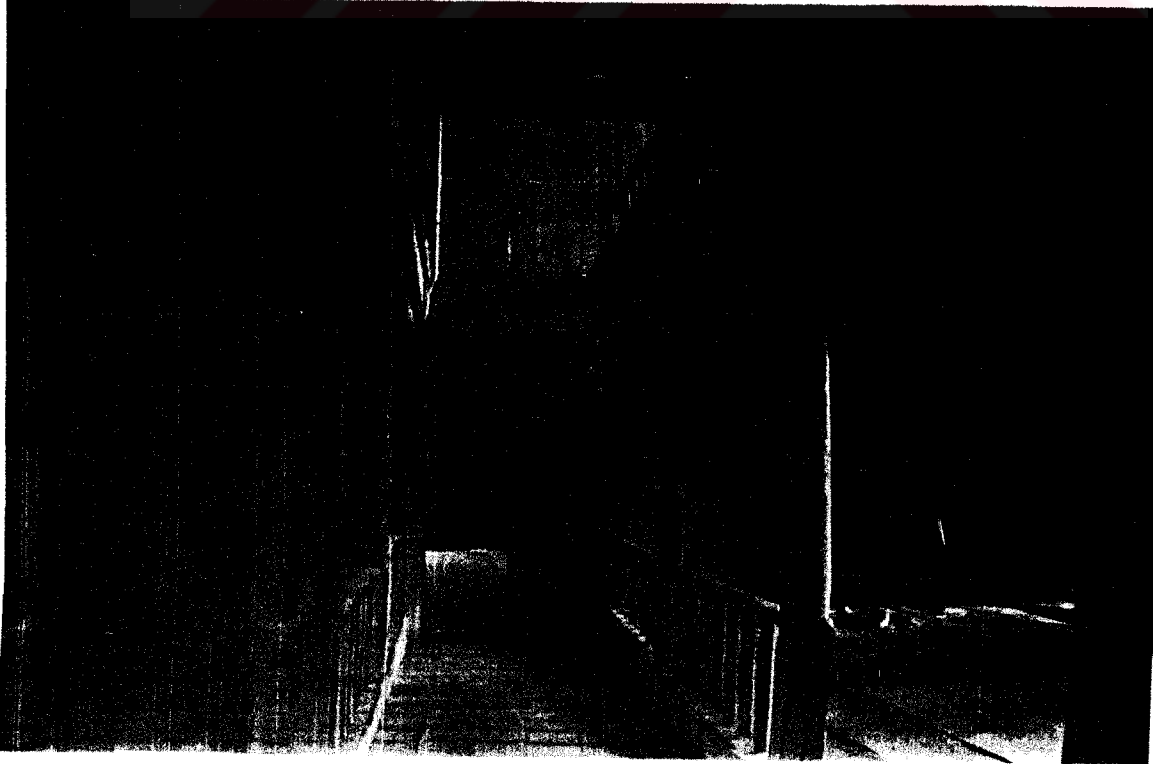
39. Doğu cepheden detay

40. Minareden üst örtünün güney bölümünün görünüşü

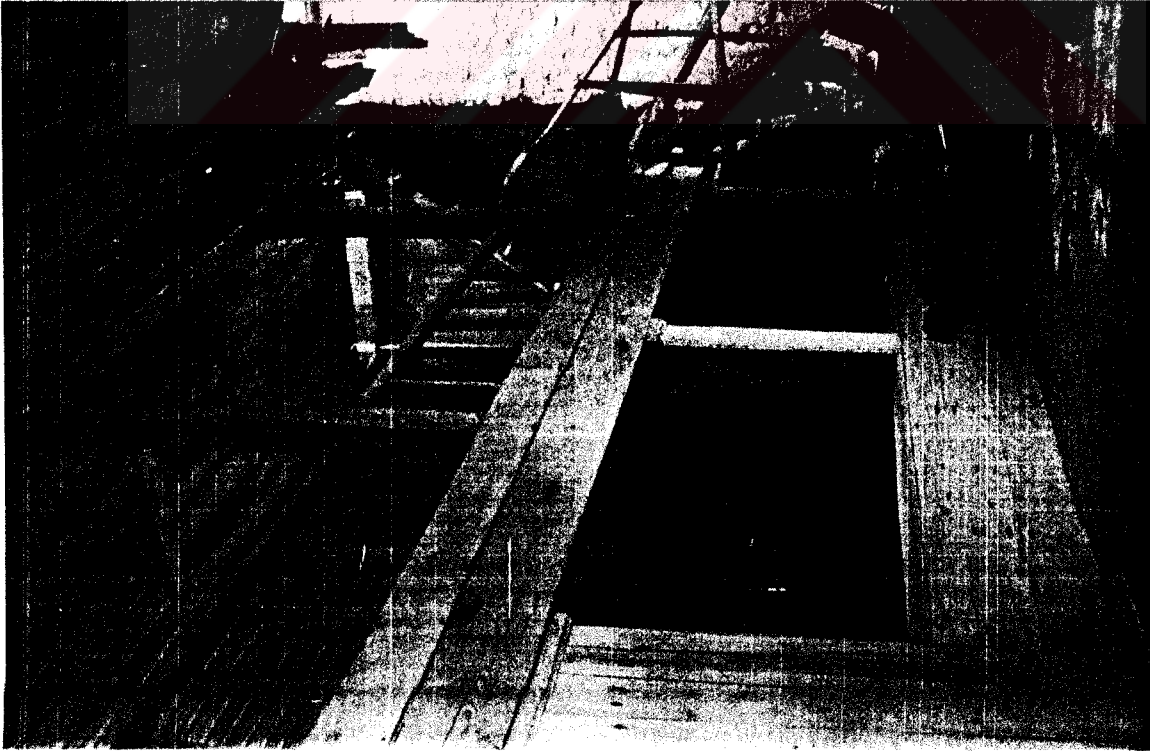
41. Batıdan giriş koridoru ve üst mahfile çıkan merdiven

41. Batıdan giriş koridoru ve üst mahfile çıkan merdiven

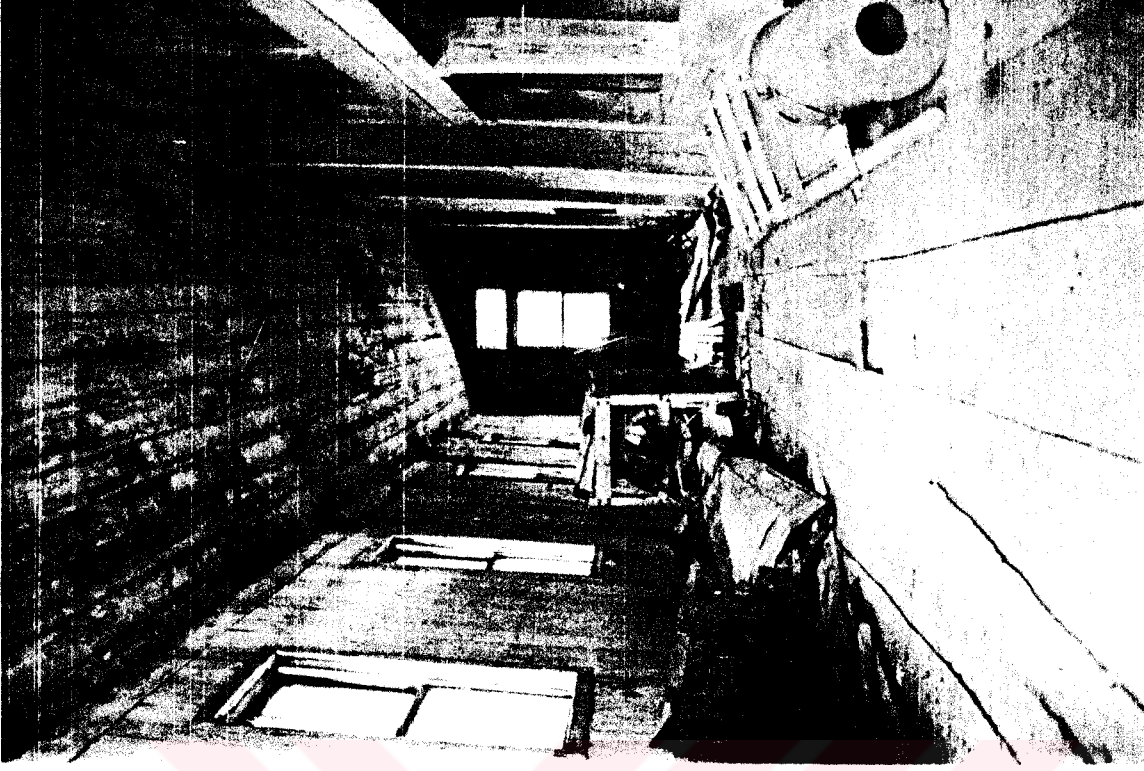
43. Batı yan mekanın kuzey bölümü, minare kaidesi ve üst mahfile çıkan merdiven

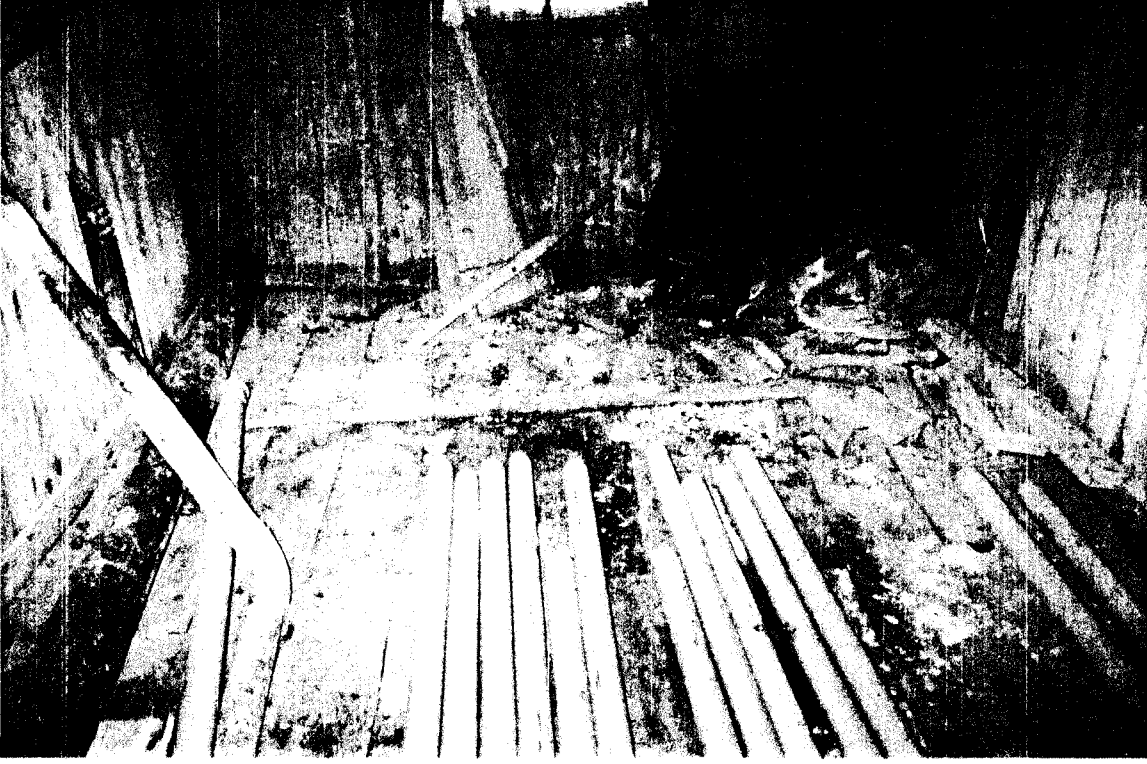
44. Kuzey batı köşeden alt kat ve üst mahfilin görünüşü

46. Kuzey-doğu köşeden alt kat ve üst mahfilin görünüşü

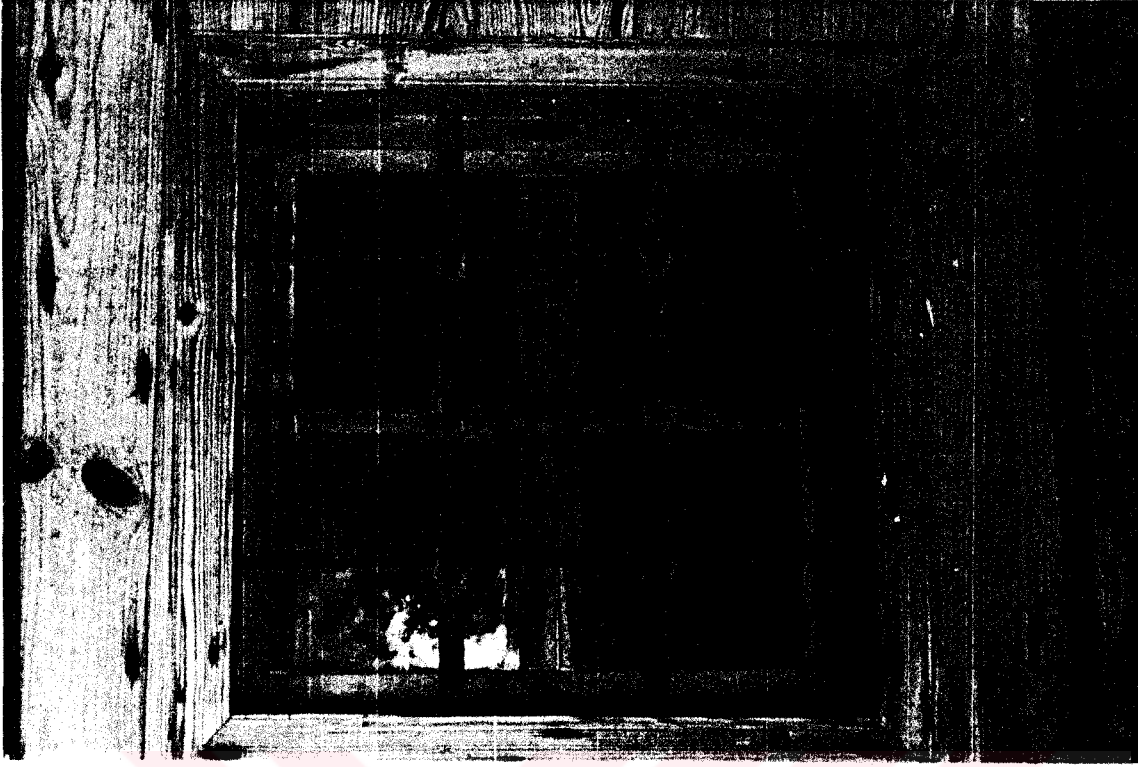
45. Kuzey-doğu köşeden doğu yan mekanının görünüşü

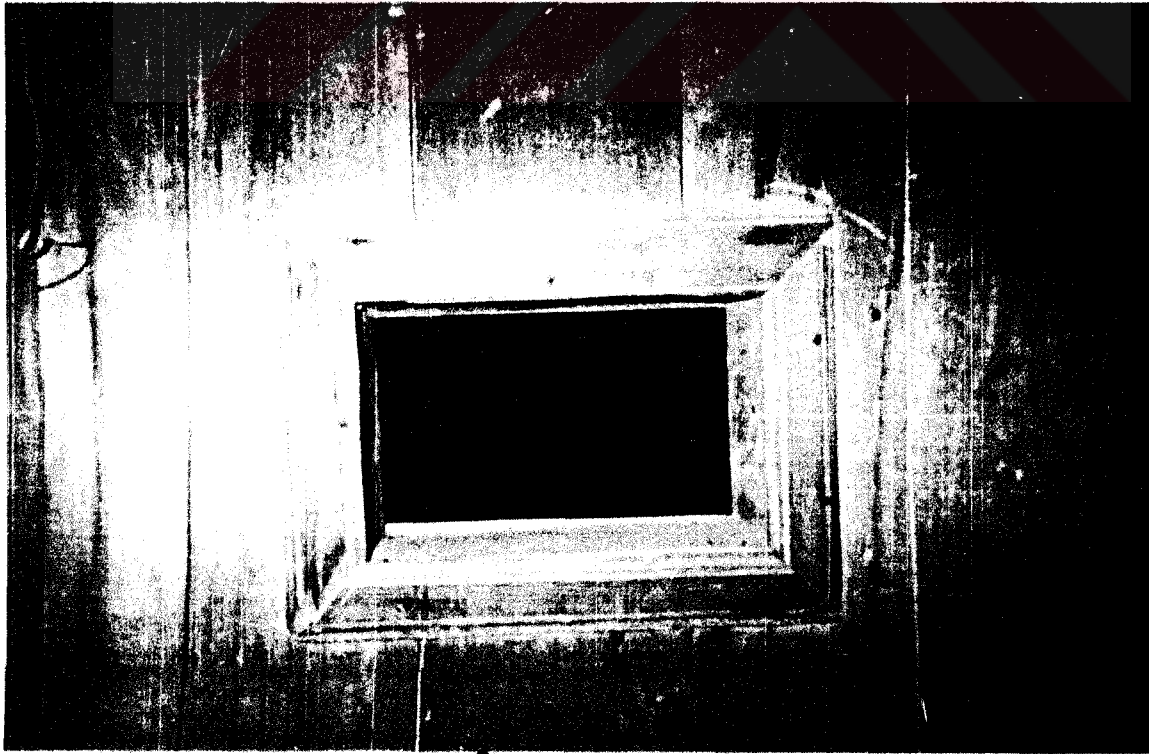
47. Doğu yan mekanın güney kısmı
ve muhtemelen korkuluklarla ayrılmış bölüm

48. Doğu yan mekanın güney tarafında,
korkuluklarla ayrılmış bölümün duvar bağlantısı

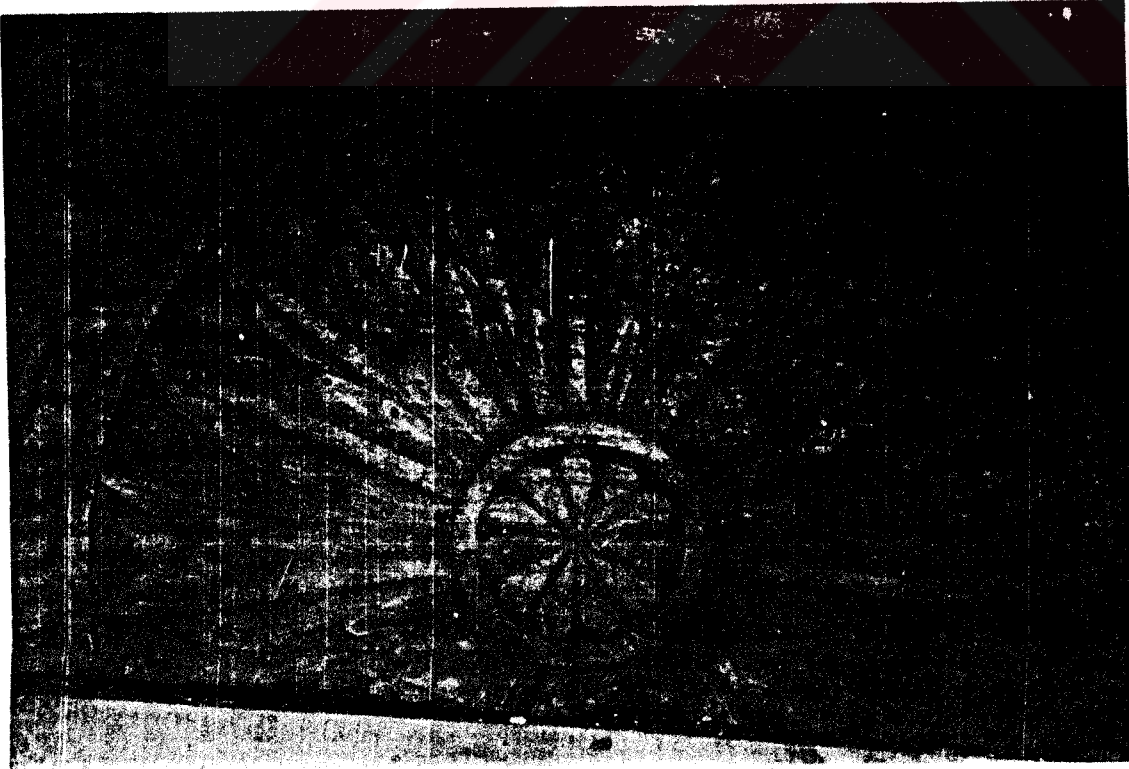
49. Doğu yan mekandan harime açılan pencere (alt kat)

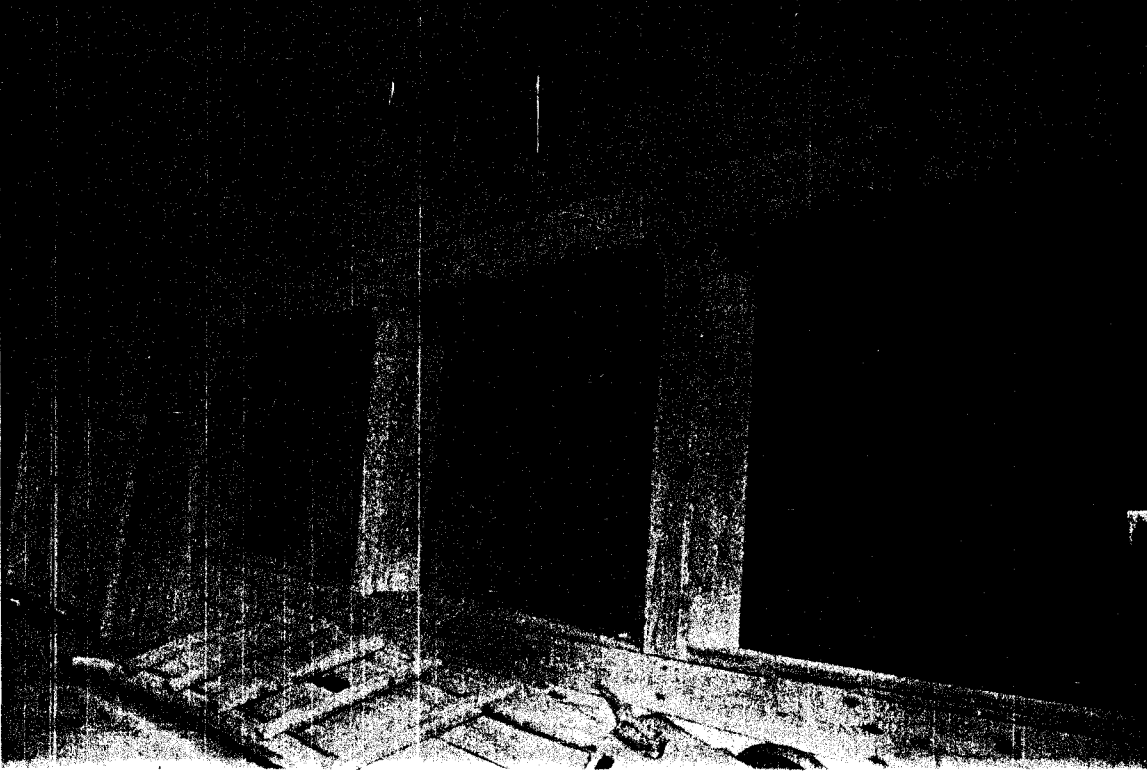
50. Doğu yan mekandan harime açılan pencere (üst kat)

51. Doğu yan mekan zemininde dōşeme tahtası olarak kullanılmış muhtemelen kapı kanadı parçası

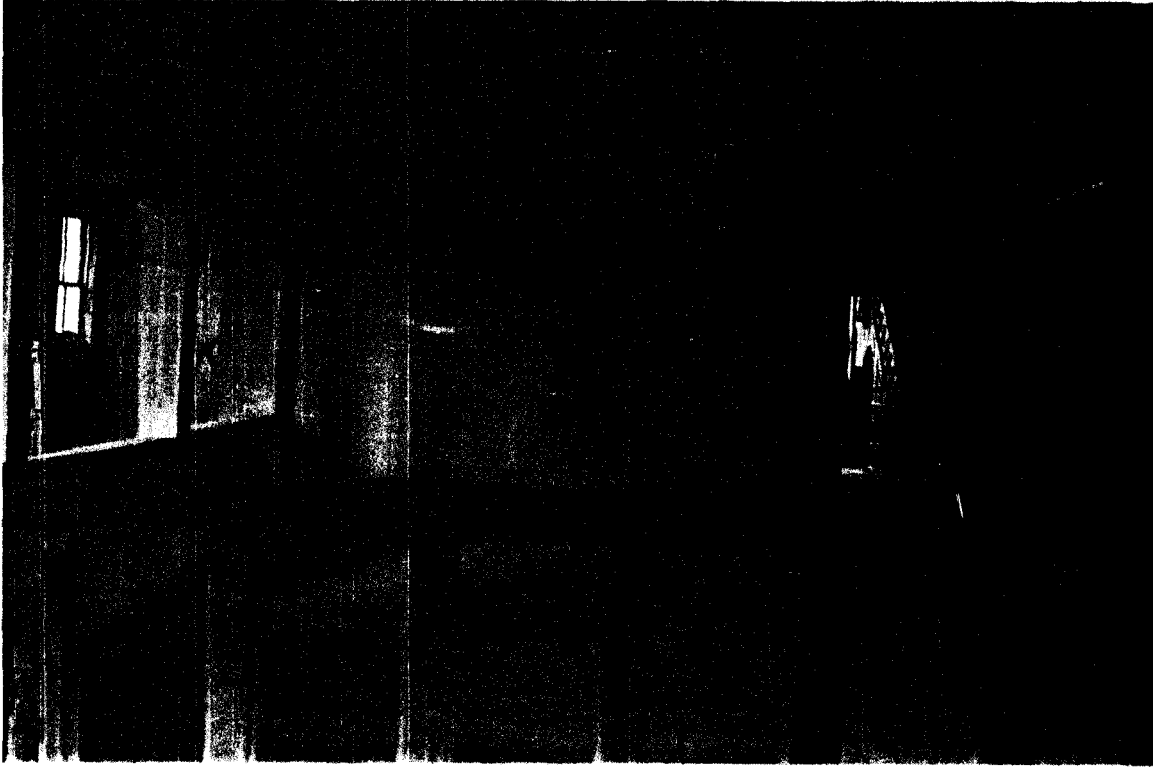
52. Resim 51'den detay

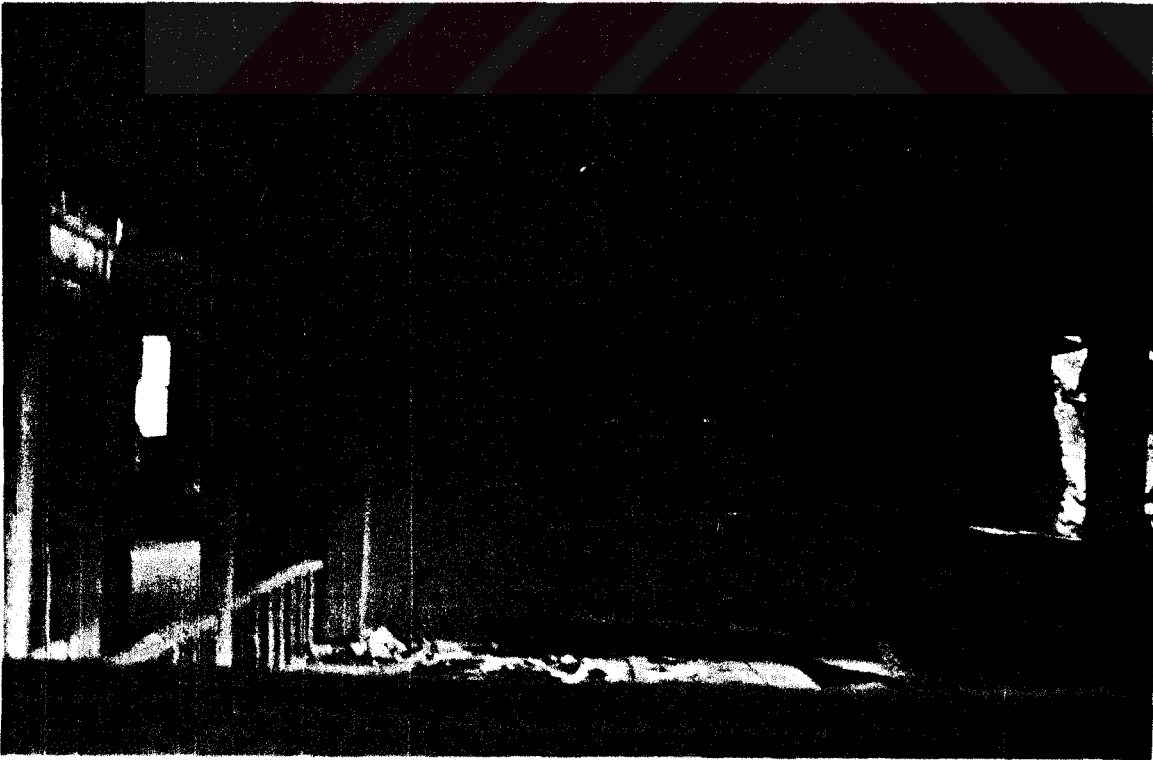
53. Kuzey-doğu köşeden alt kat mahfilinin görünüşü

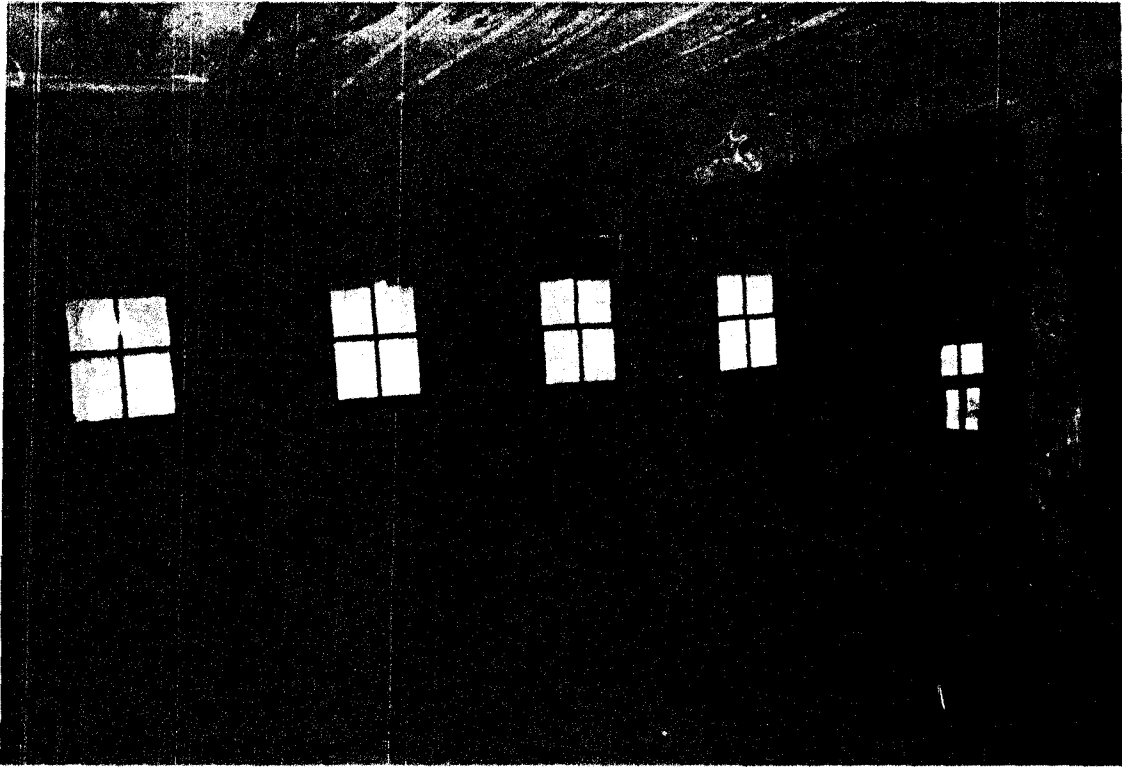
54. Kuzey-batı köşeden alt kat mahfilleri

55. Harime giriş koridorunun doğusundaki alt kat mahfili

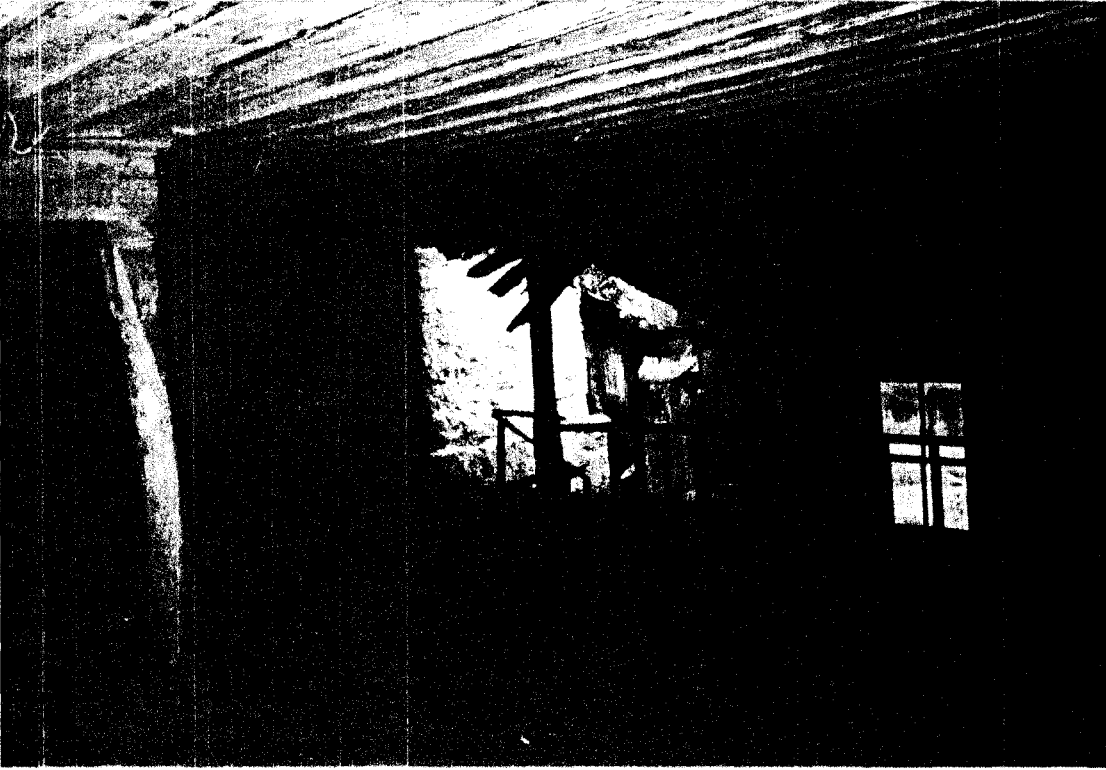
56. Harime giriş koridorunun batısındaki alt kat mahfili

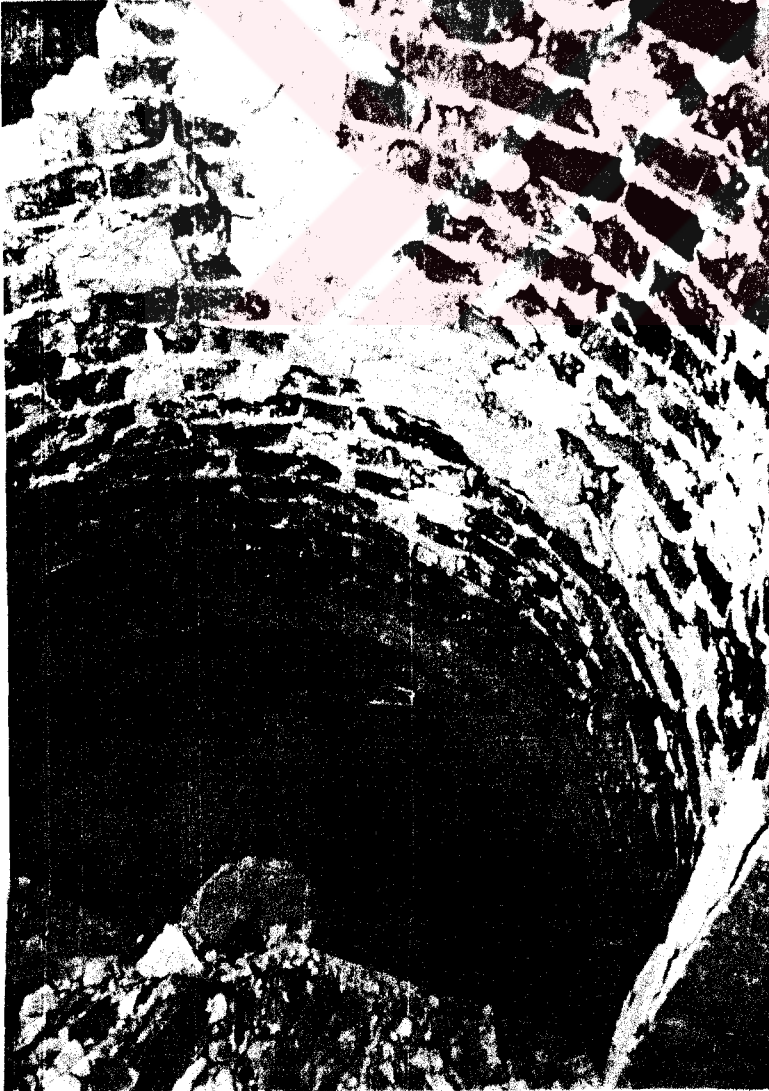
57. Giriş mekanın üst kat mahfil
ve kuzey duvardaki pencerelerin içten görünüşü

58. Üst kat mahfilinden harime girişi sağlayan
orta koridorun üstündeki açıklık

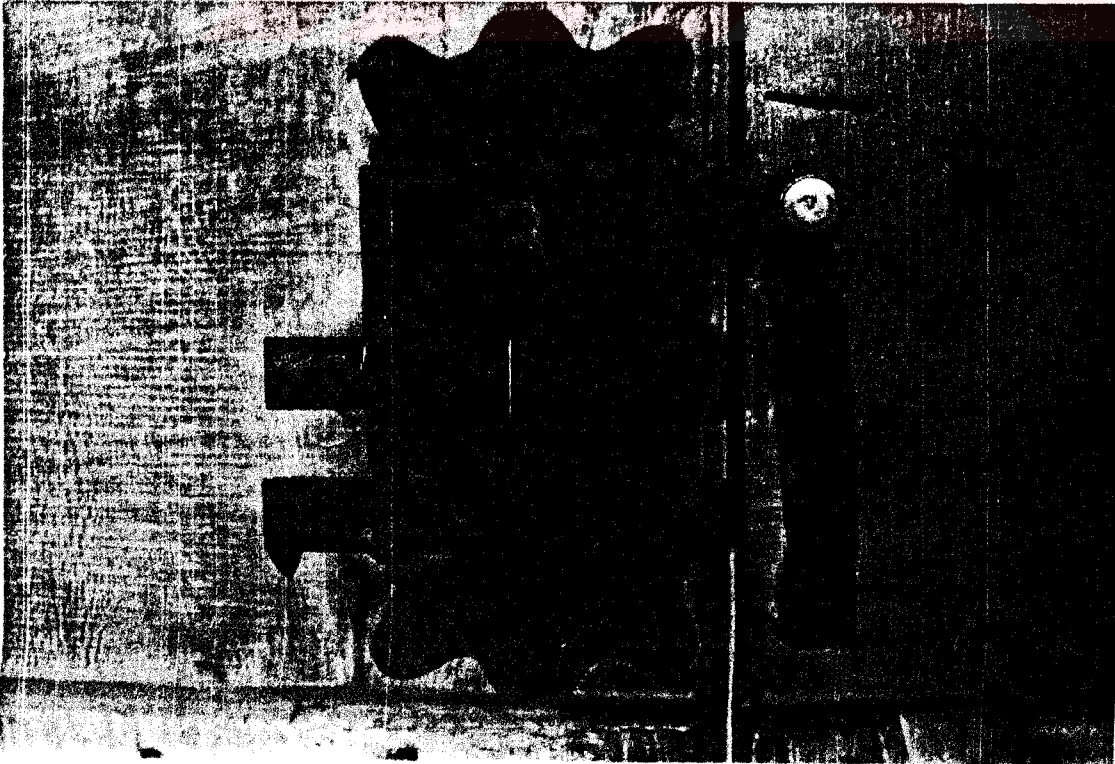
59. Üst kat mahfilinden batı yan mekanı,
minare kaidesi, minareye çıkan merivenin görünüşü

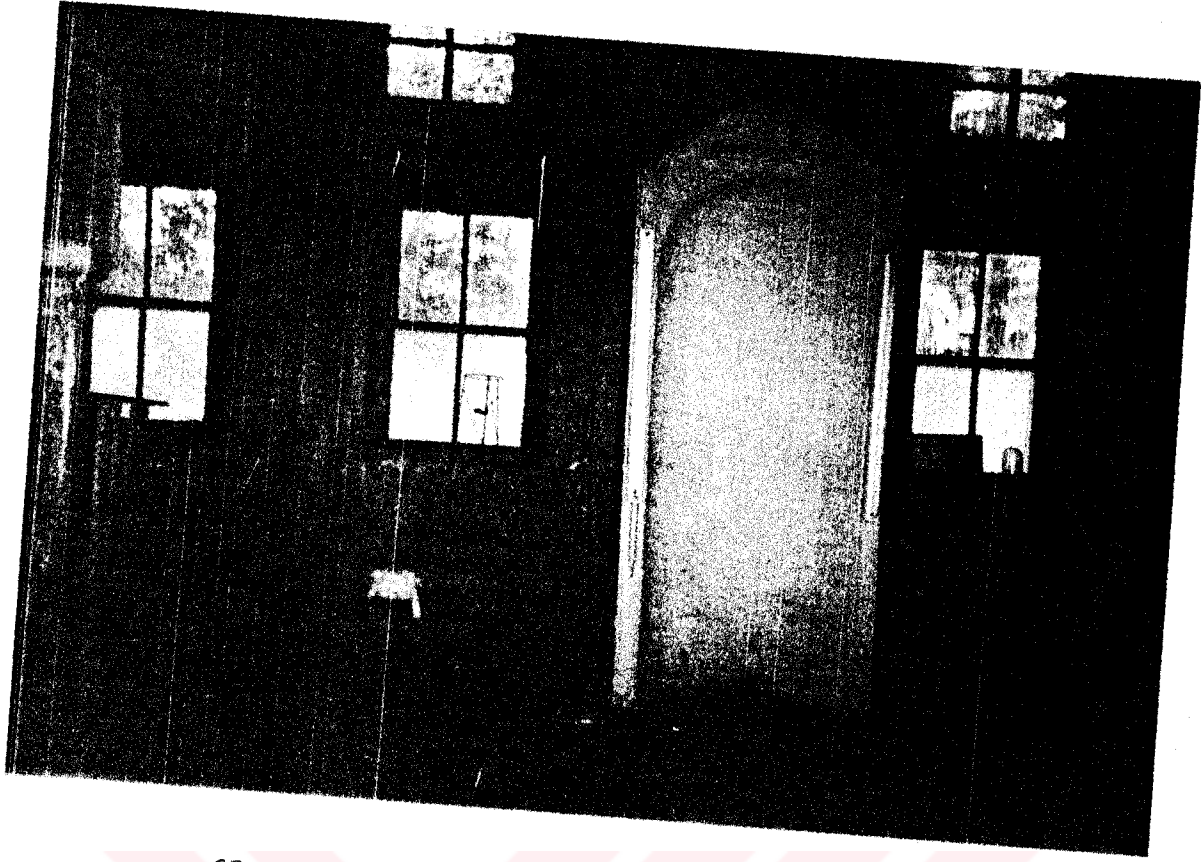
60. Minarenin duvar örgüsü ve merdivenleri

61. Harim giriş kapısı

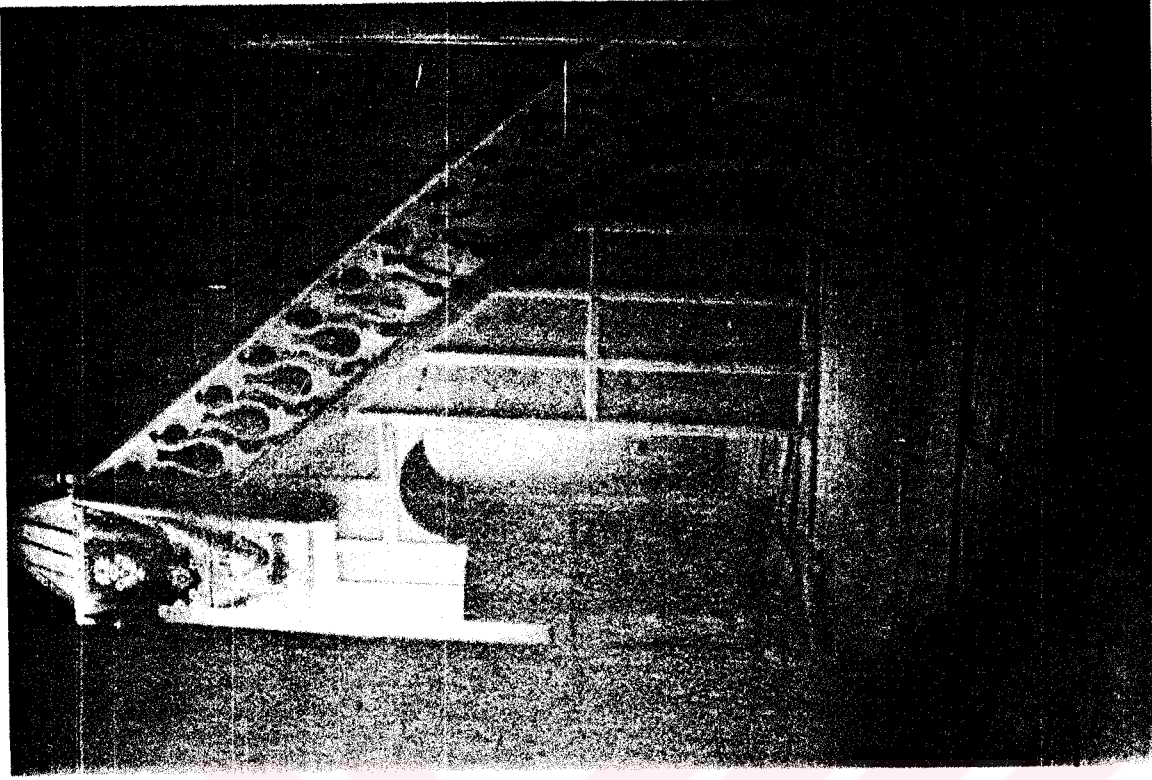
62. Harim giriş kapısının kilit sisteminden ayrıntı

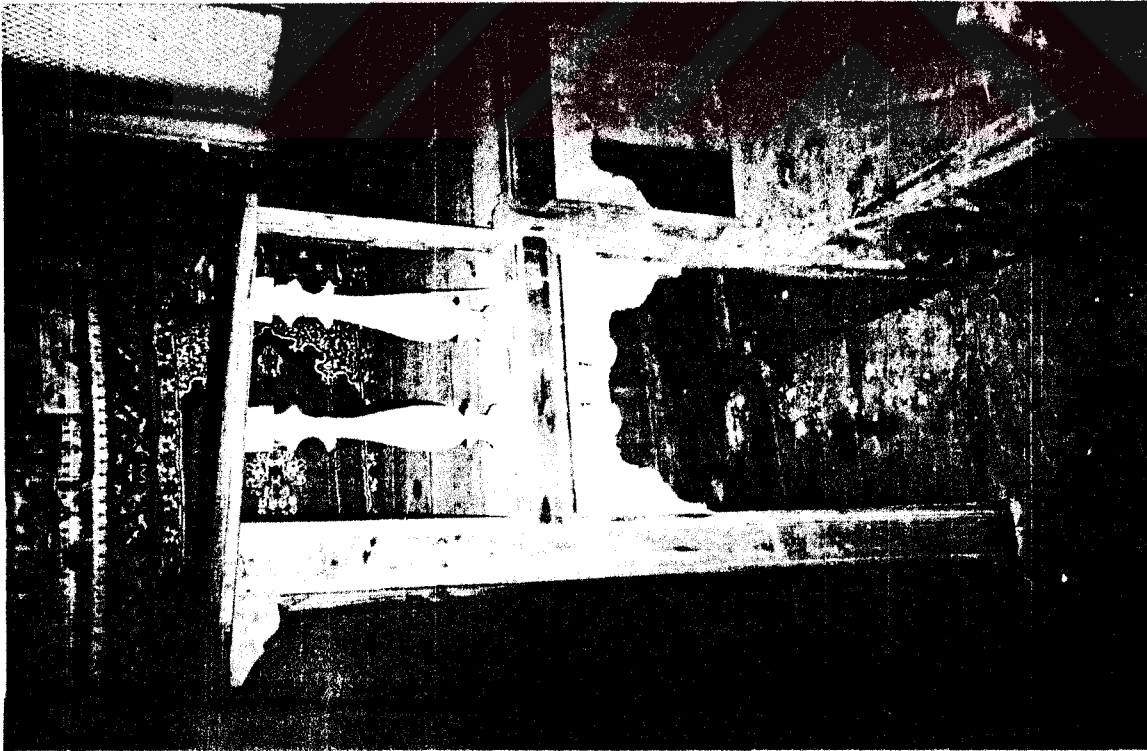
63. Caminin mihrabı ve güney duvardaki pencereleri

64. Mihrabın doğu kısmındaki sedir ve vaiz kürsüsü

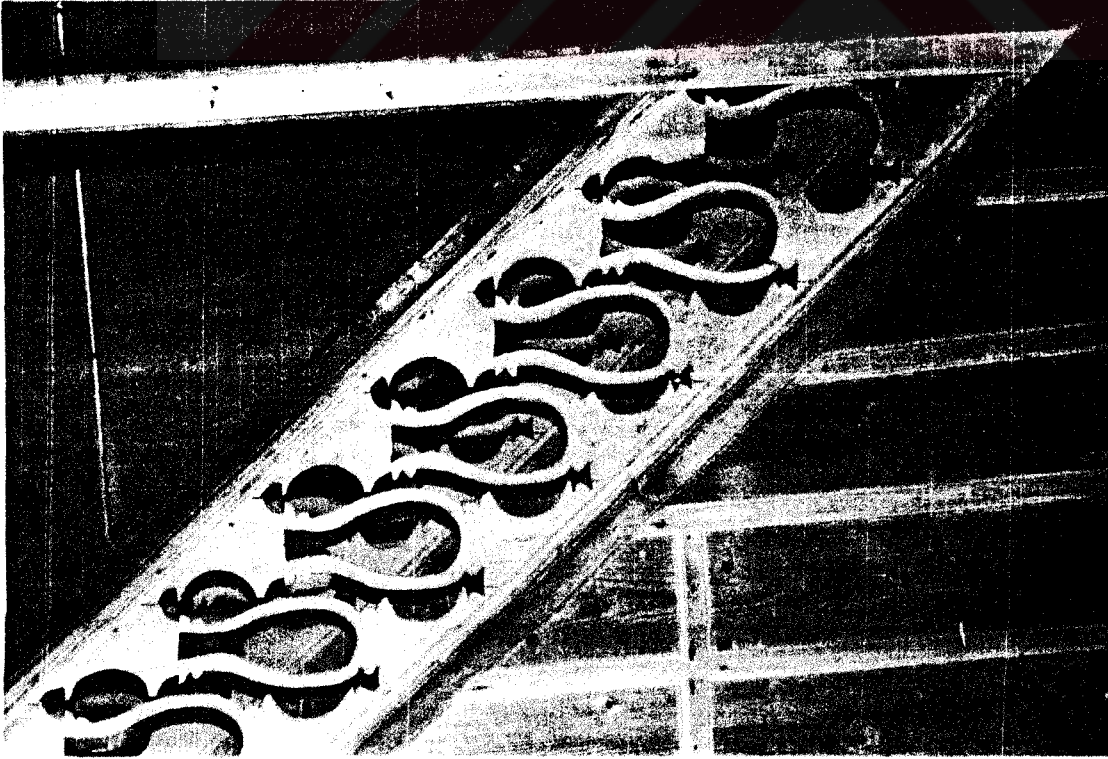
65. Mihrabın batısındaki minber

66. Vaiz kürsüsü detayı

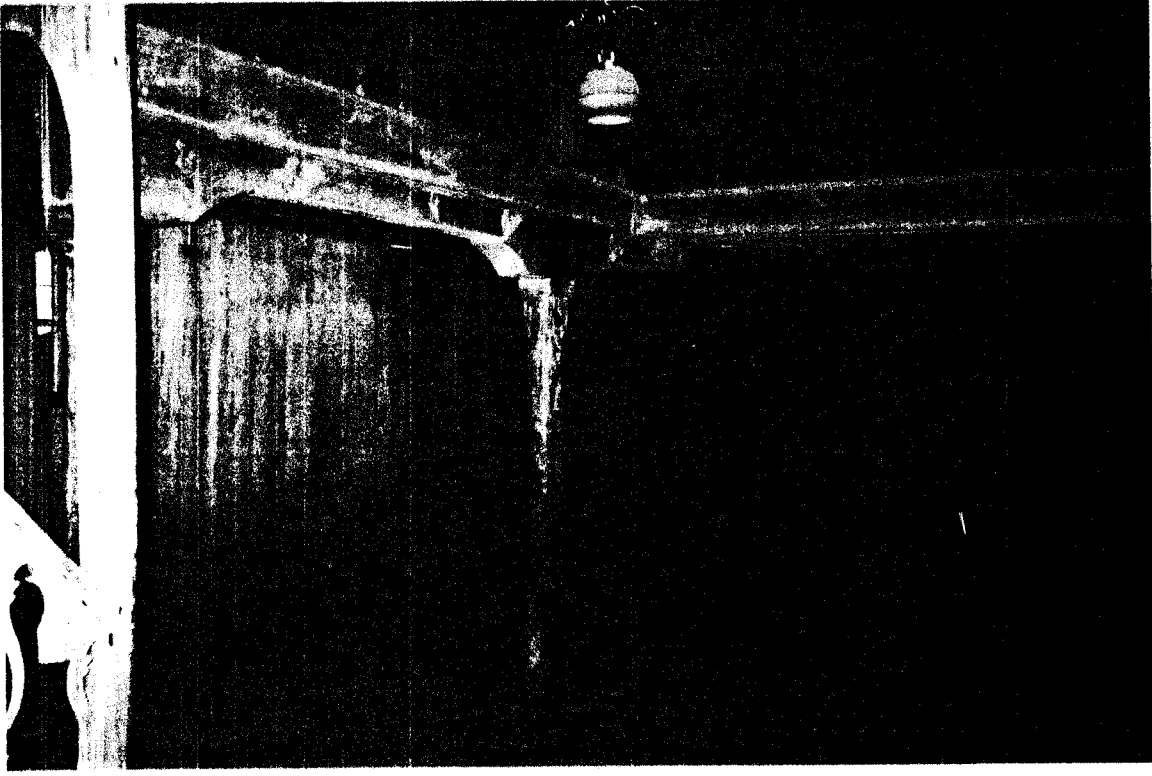

67. Minberin kürsüye çıkan merdivenleri

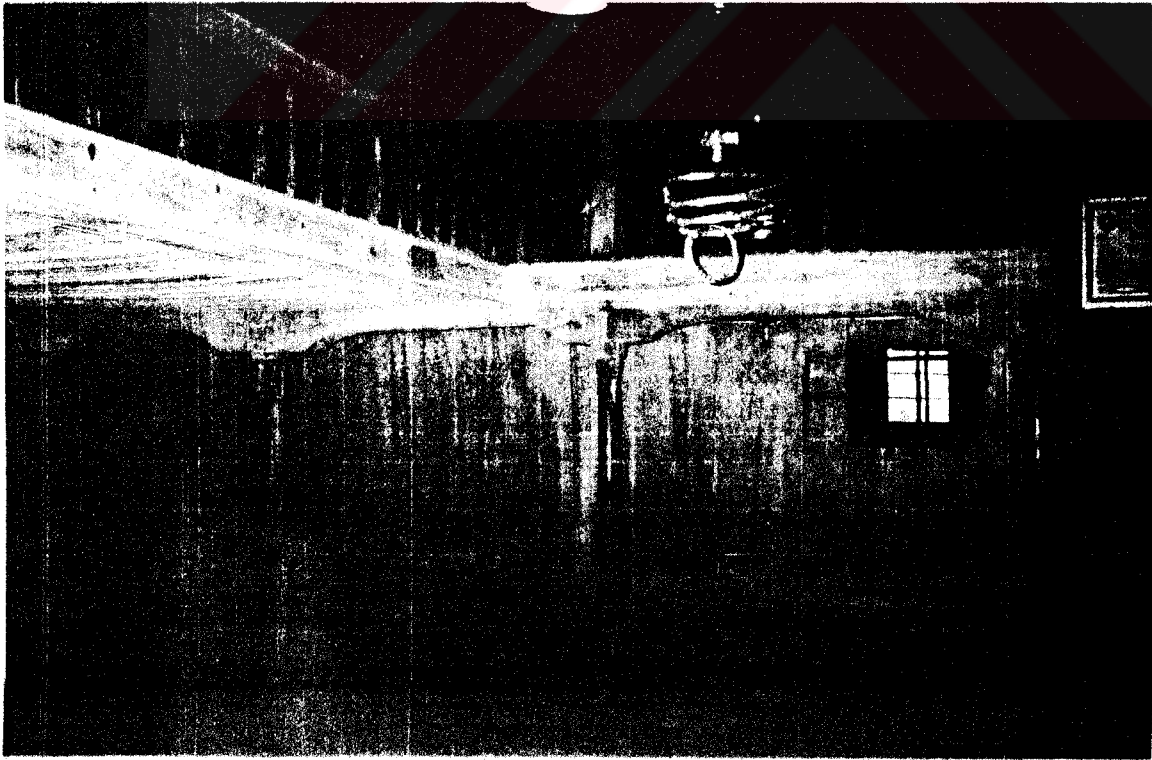

68. Minberin merdiven korkuluklarından detay

TC KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
MİLLÎ KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

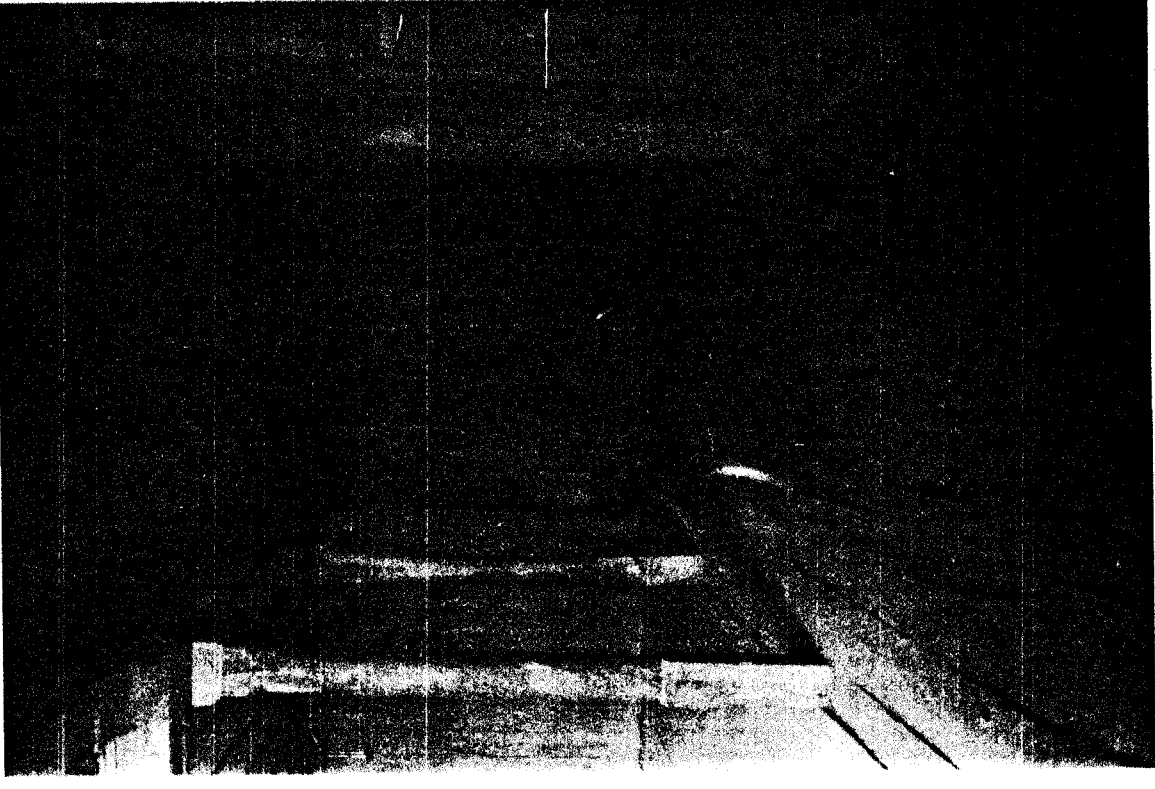

69. Harimin kuzey-batı köşesi ve mahfile çıkan merdiven

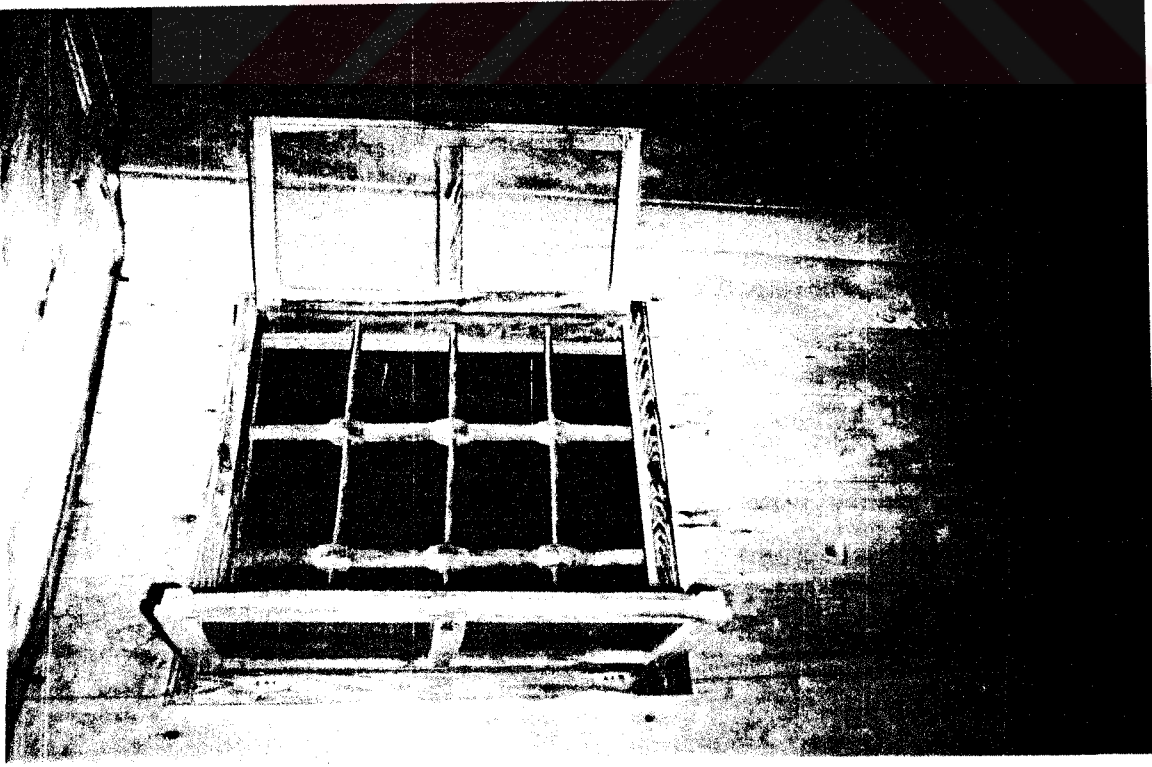

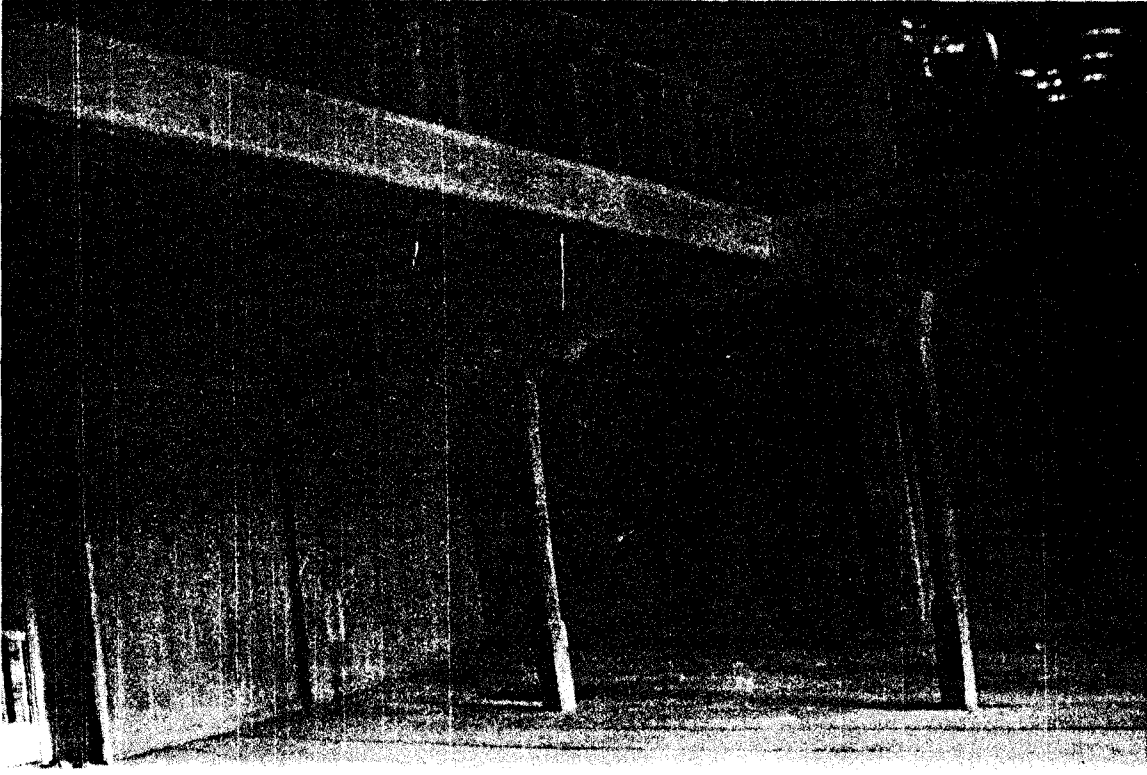
70. Harimin kuzey-doğu köşesi ve doğu duvarı

71. Harimin doğu bölümü ve mahfli taşıyan sütunlar.

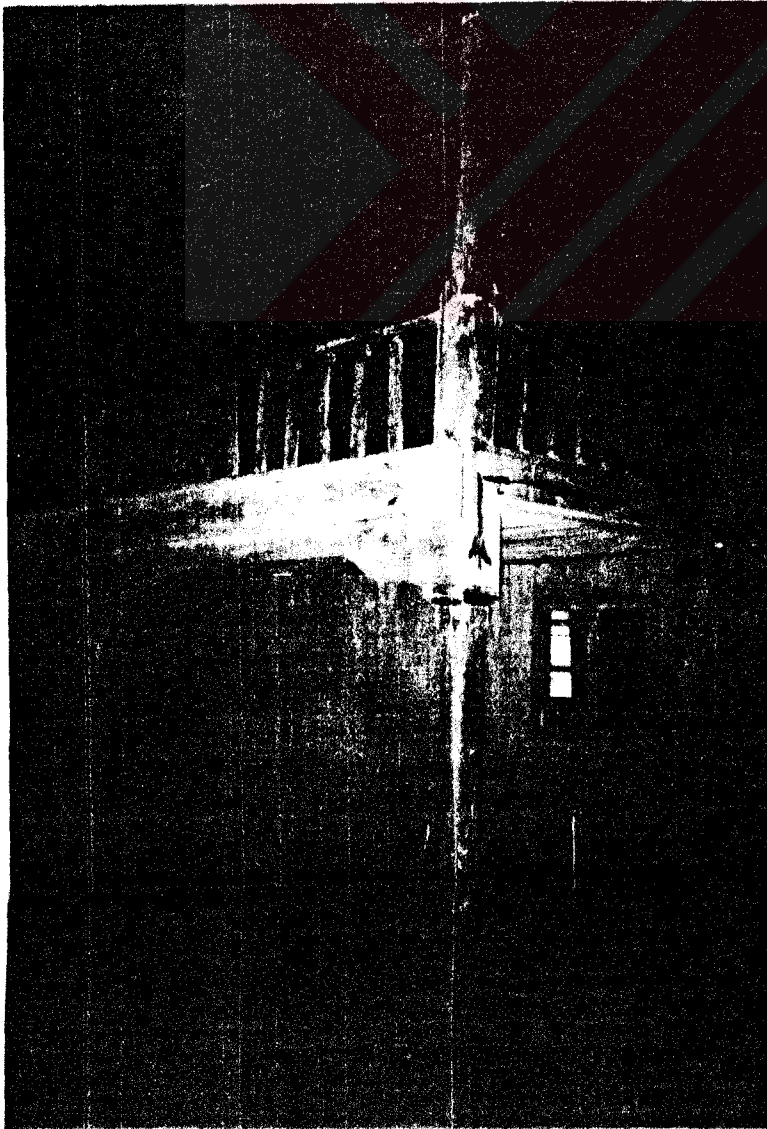

72. Harimden doğu yan mekanına açılan pencere (alt kat)

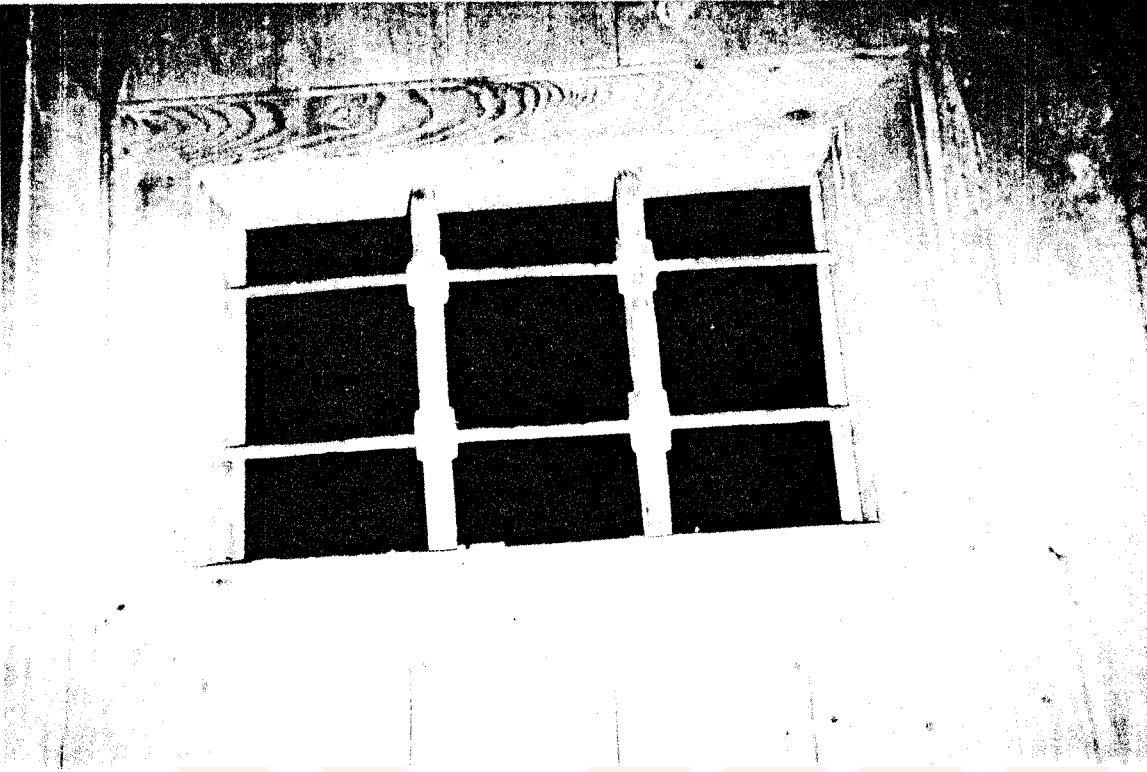

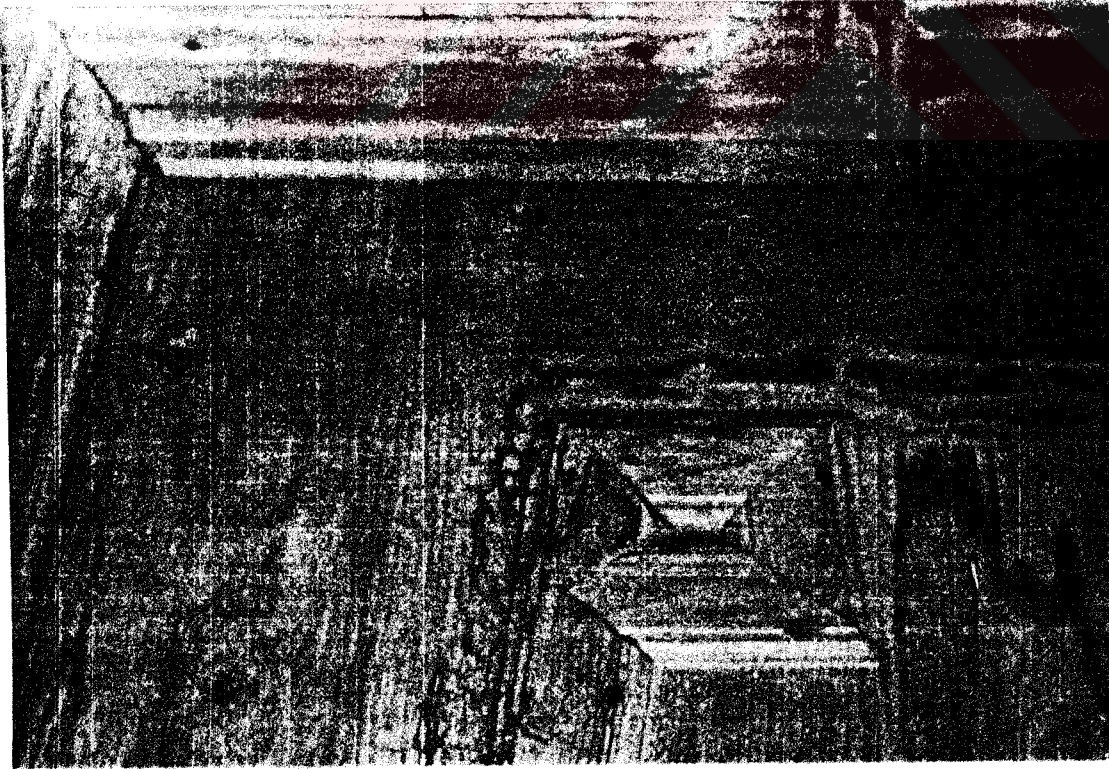
73. Harimin kuzey-doğu köşesi ve üst mahfil

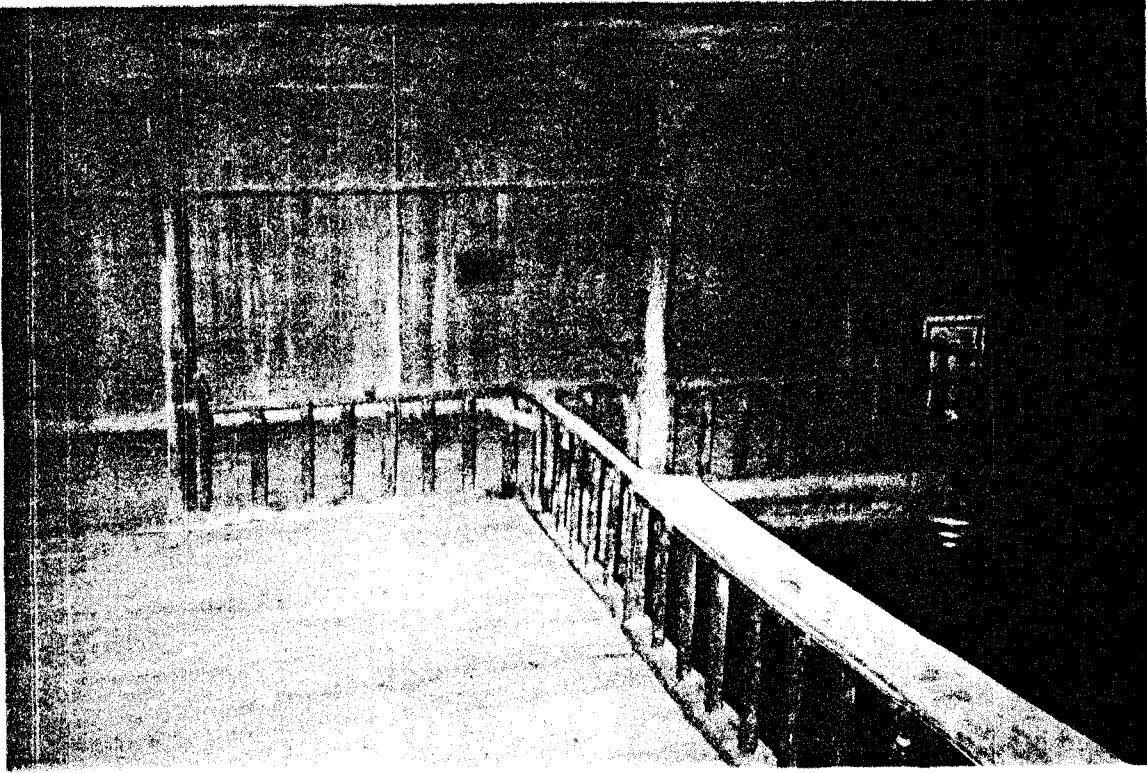
74. Harimin doğu duvarı ve üst mahfil

75. Harimin mahfil katından kuzey mekana açılan pencere

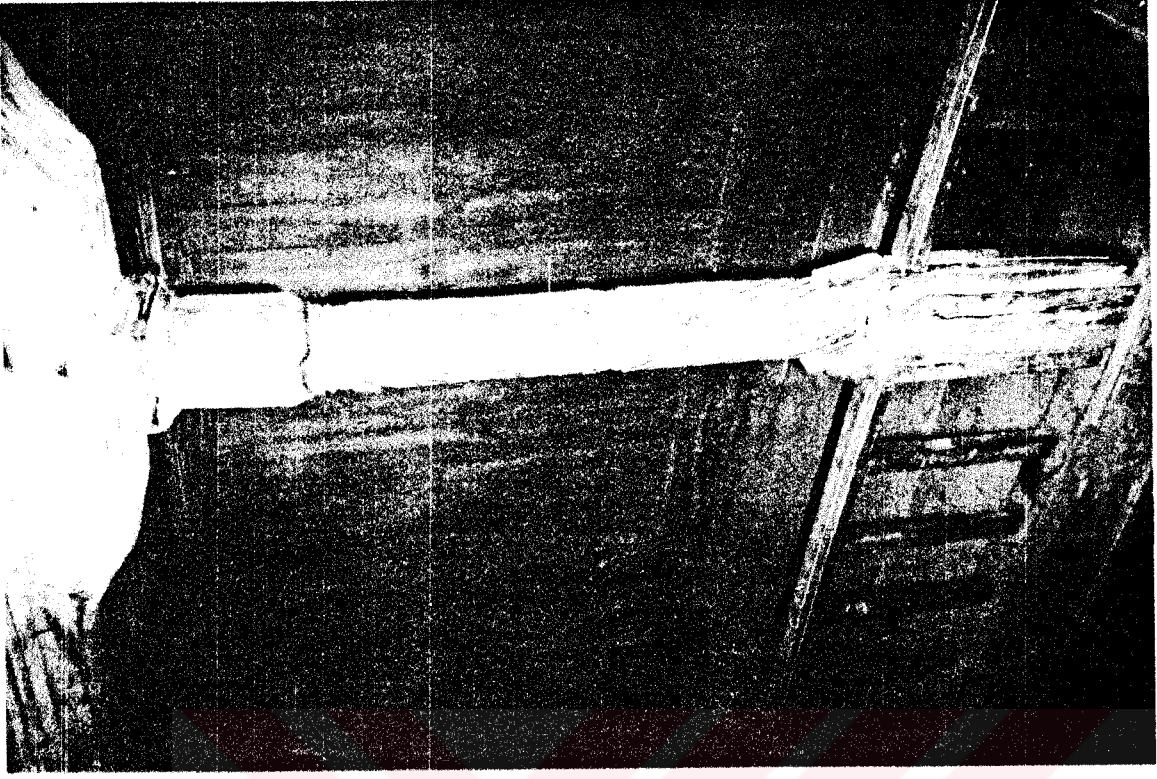
76. Tavan kaplamasından köşe detayı

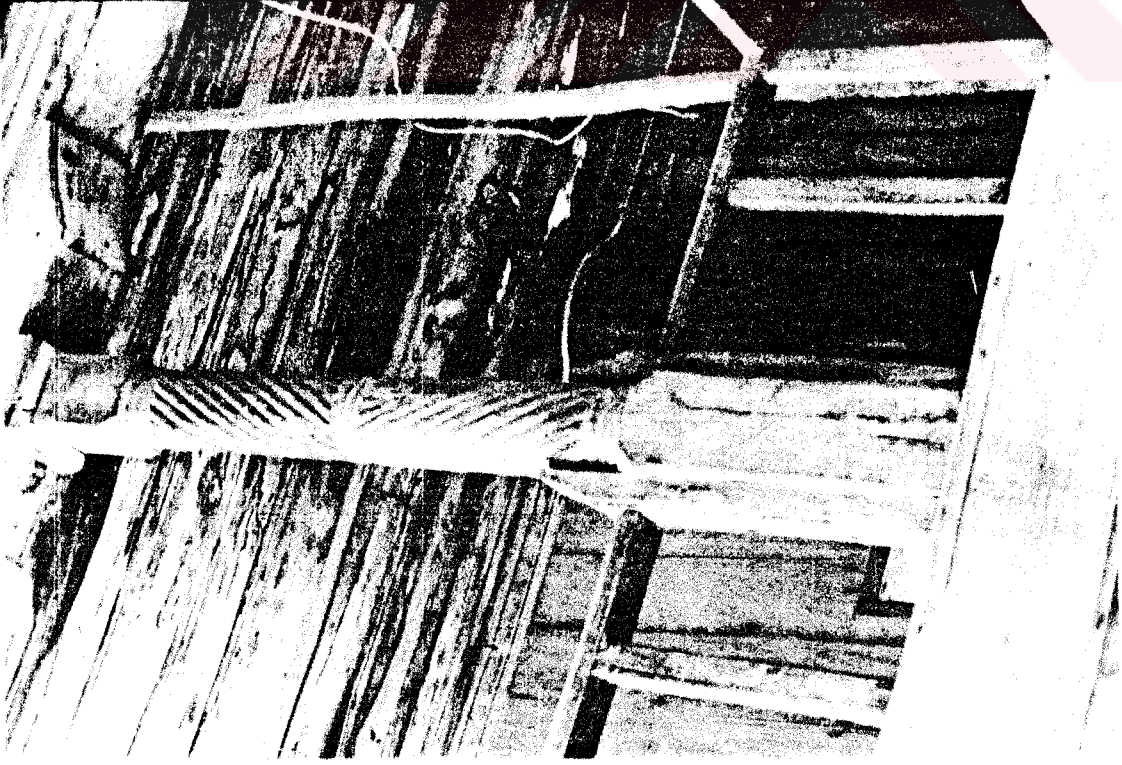
77. Harimin mahfil katı doğu bölümü ve korkuluklar

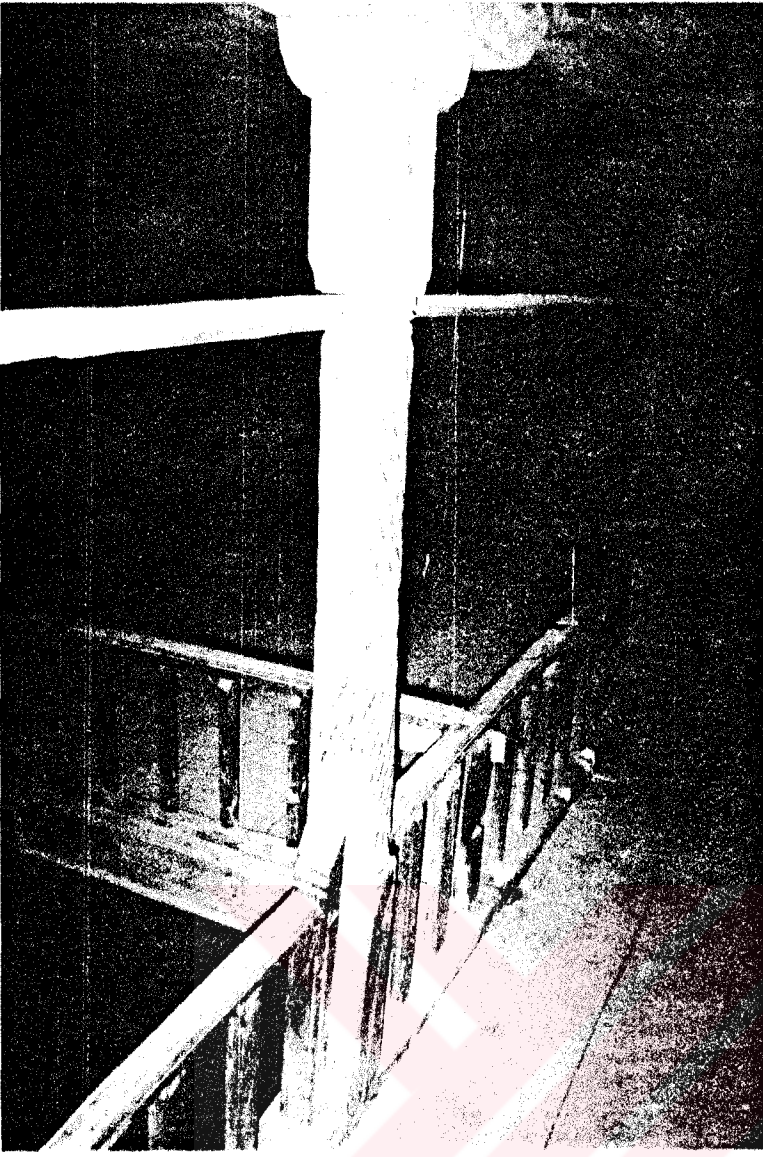
78. Harimin mahfil katı, tavanı taşıyan sütunlar ve gergiler

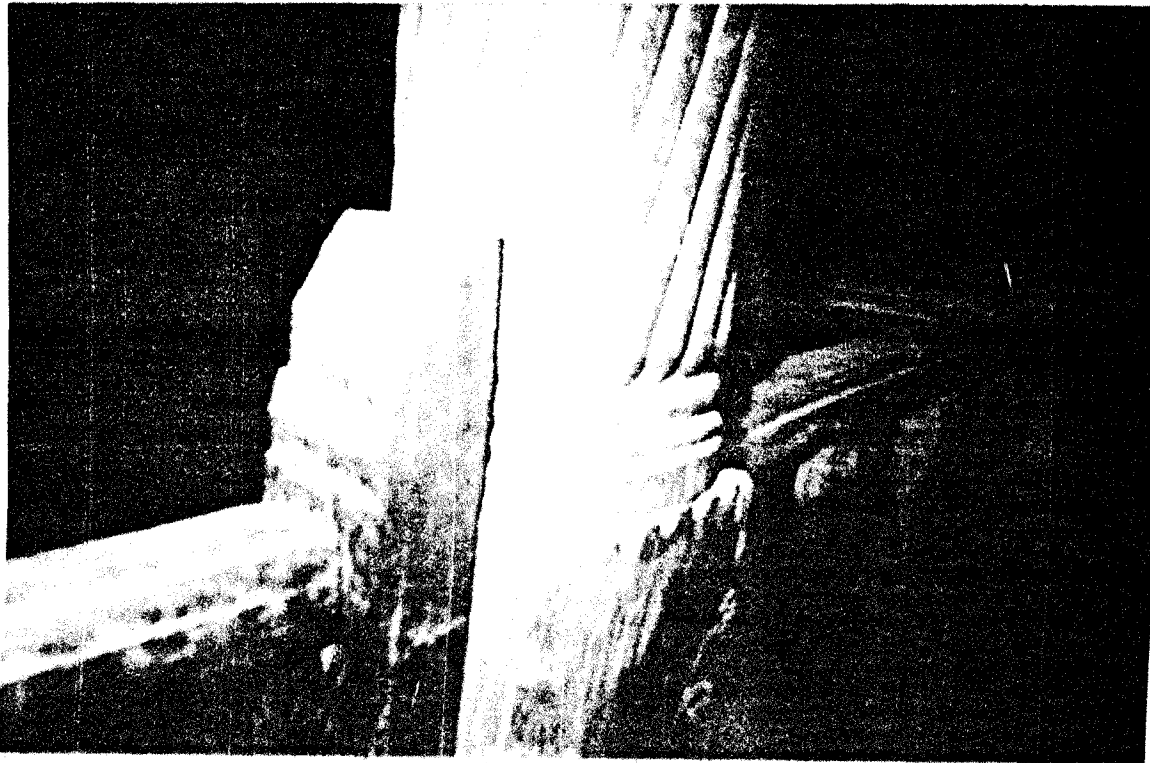
79. Harimin mahfil katından burmalı sütün (doğu)

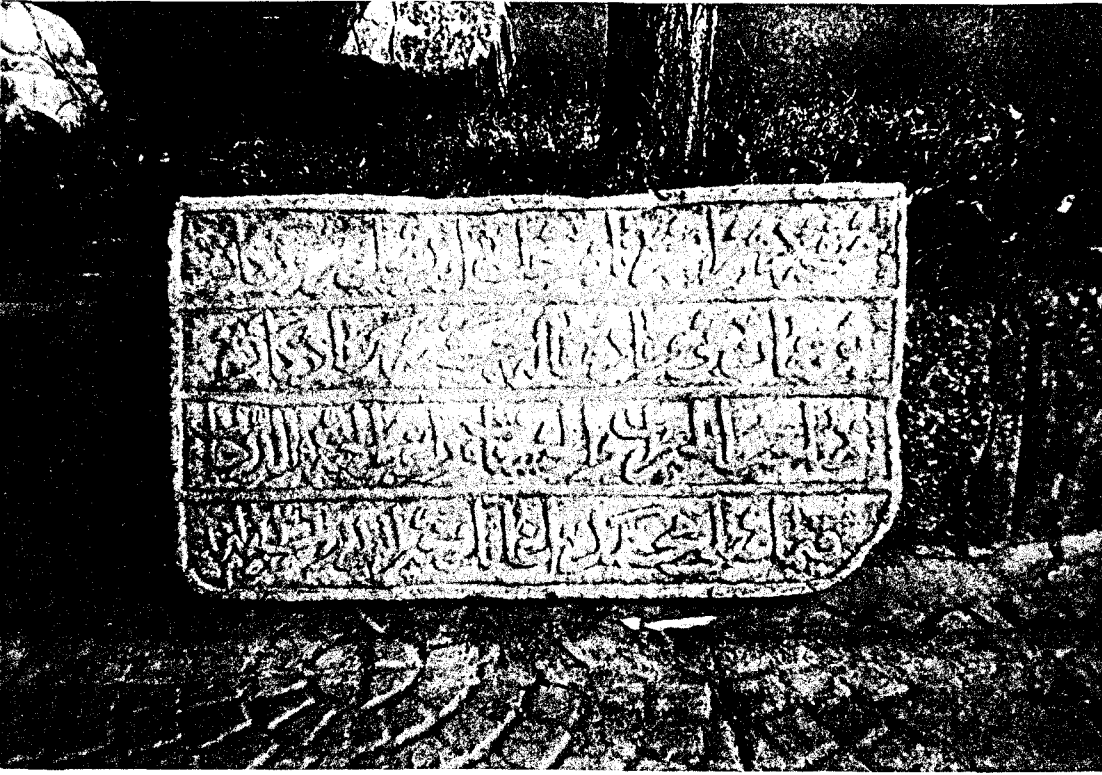
80. Harimin mahfil katından burmalı sütün (batı)

81. Mahfil katı bölmeleri ve burmalı sütun

82. Mahfil korkuluklarının sütunlara bağlantı detayı

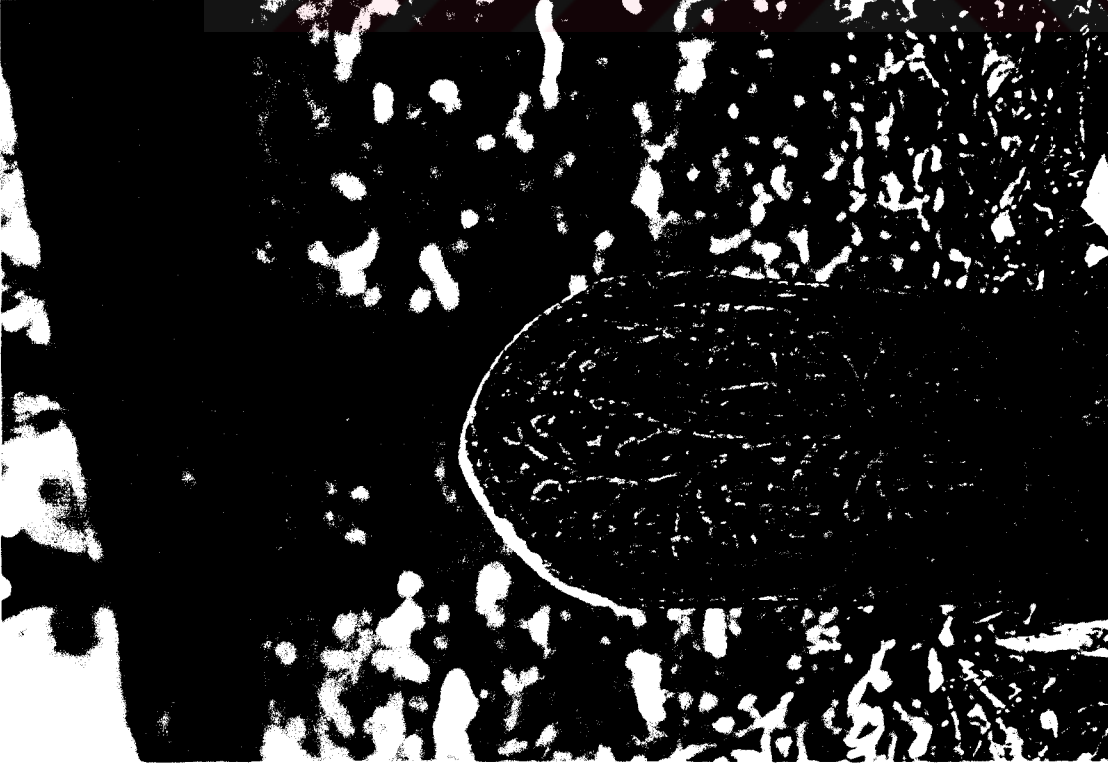
83. Kaymaslı Mehmed Ağa'nın Şeyh Muslihiddun Camisi için yaptırdığı çeşmenin kitabesi (Kaynarca Kaymakamlık binasının bahçesinde) Ek 18 (Arşiv Belgeleri Listesi)

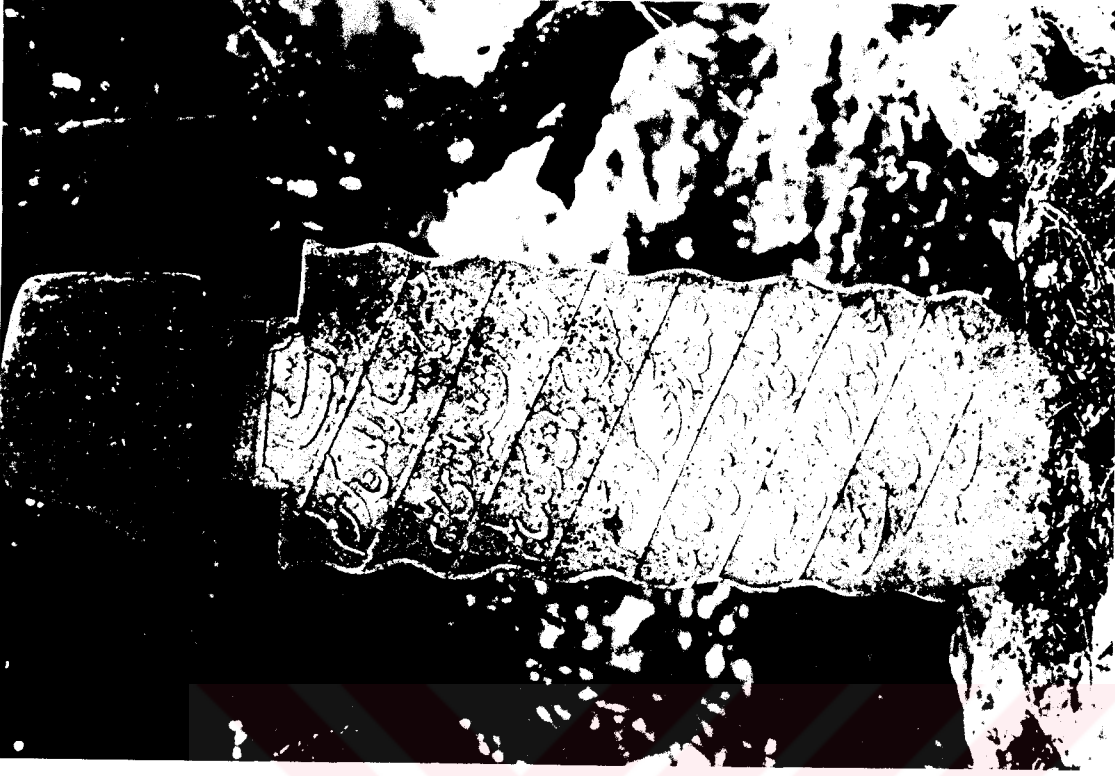
84. Kaymaslızade mehmet emin Ağa'nın kızı Emine Sabire hanımın mezar taşı

85. Büyük Kaynarca Camisinin hatibi Nuri Efendinin Kızı Şahider hanımın mezarı baş şahidesi

86. Şahider hanımın ayak şahidesi

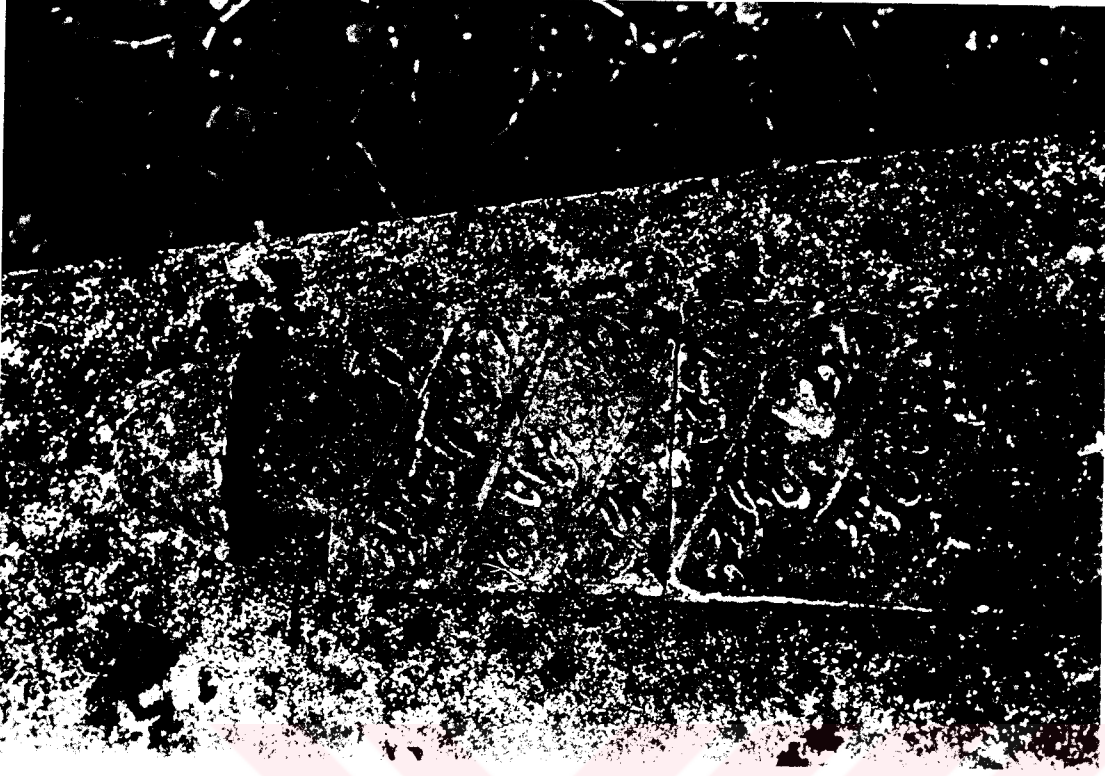
87. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın oğlu
Musa Muhterem Bey'in mezarının baş şahidesi

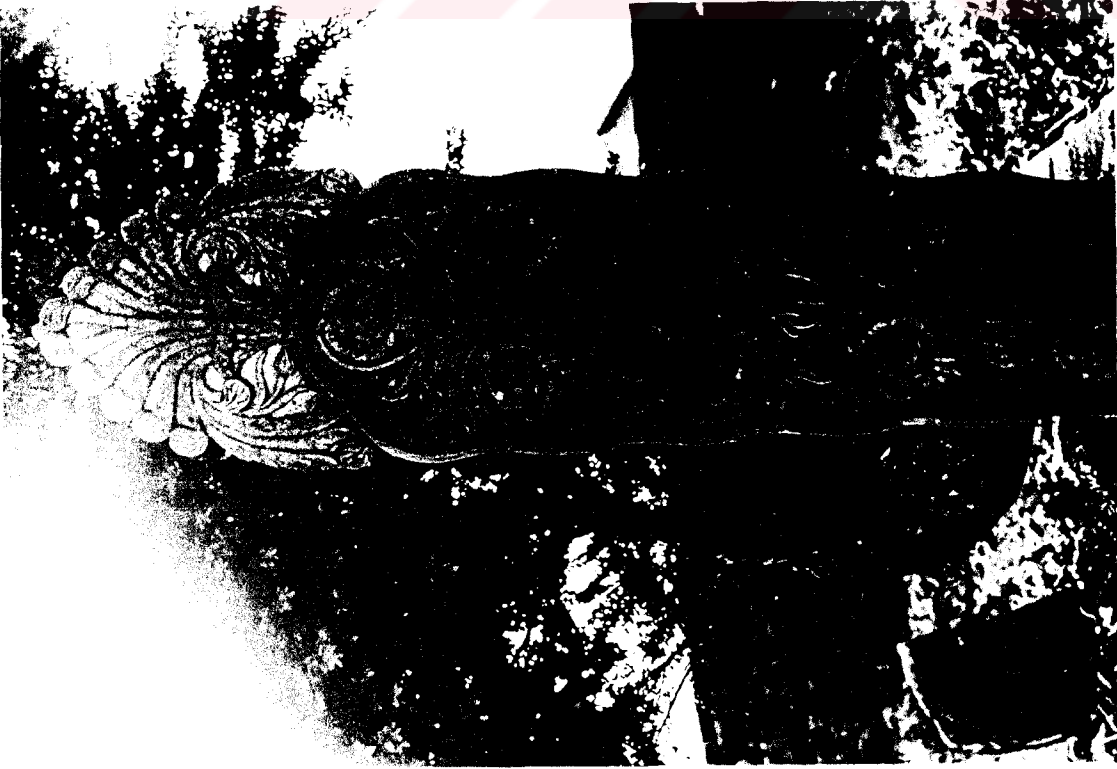
88. Musa Muhterem Bey'in ayak şahidesi

90. 1909(H.1327) tarihli kadın mezar taşı baş şahidesi

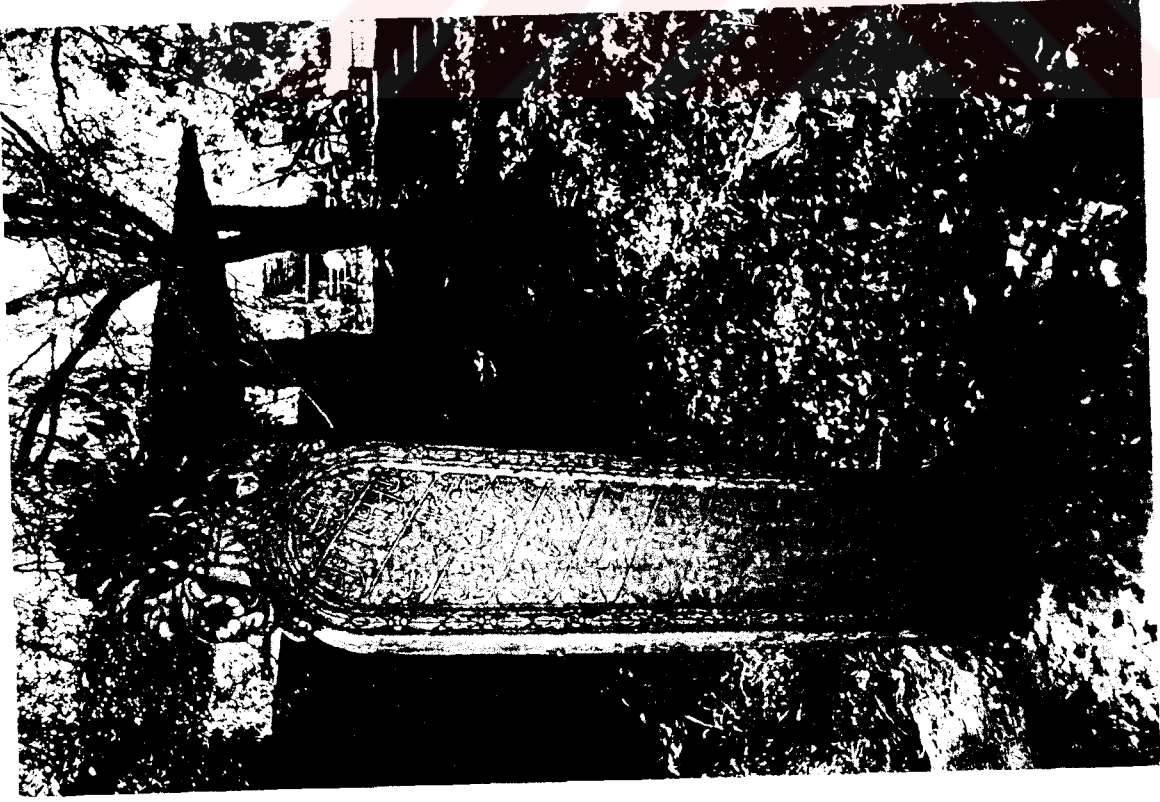
89. Kaymaslızade Emin Bey'in mezarının baş şahidesi

92. Hanife hanımın ayak şahidesi

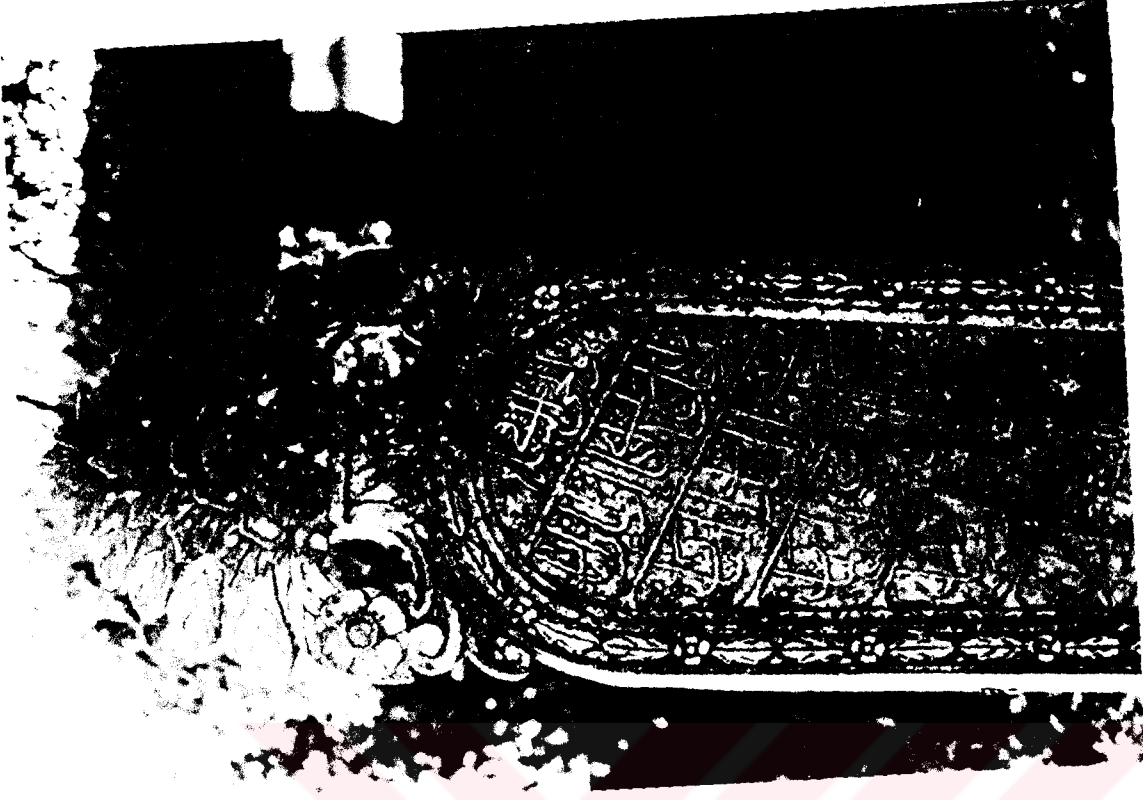
91. Kaymaslızade Emin Ağa'nın karısı Hanife hanımın mezarı baş şahidesi

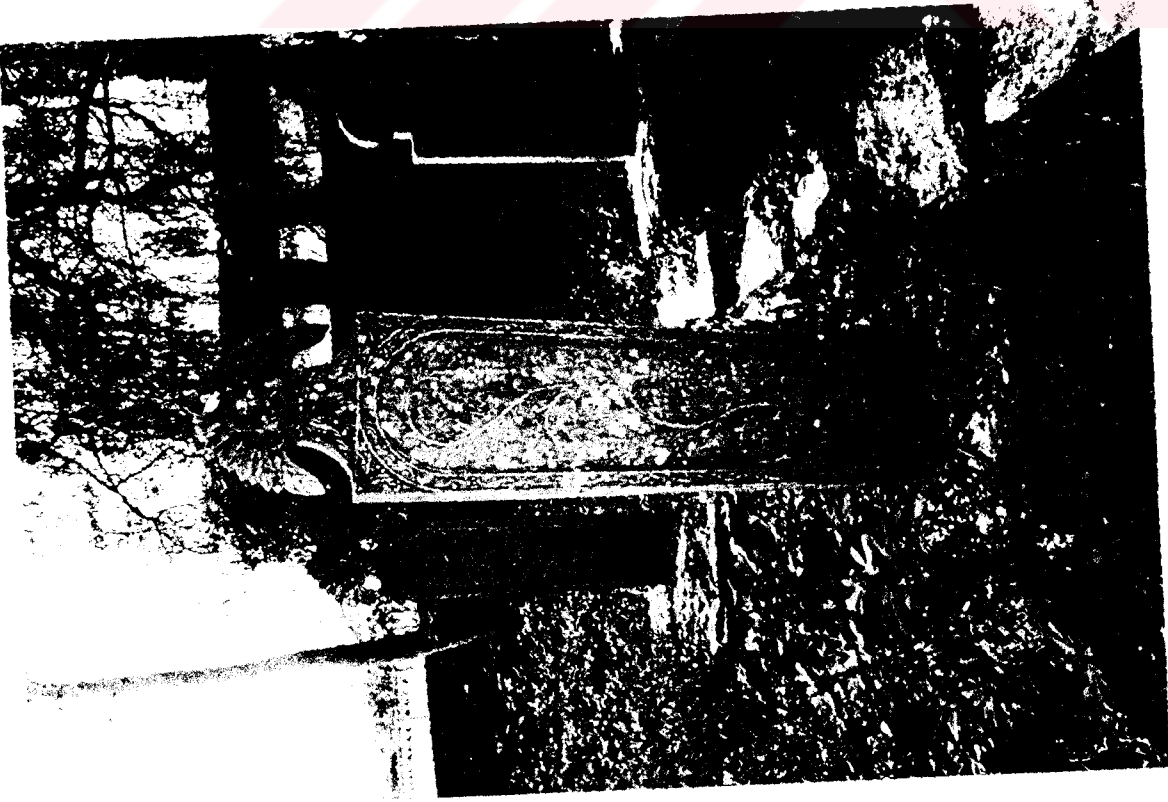
94. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın zevcesi Münire hanımın mezarının baş şahidesi

93. Hanife hanımın baş şahidesinin tepeliğinden detay

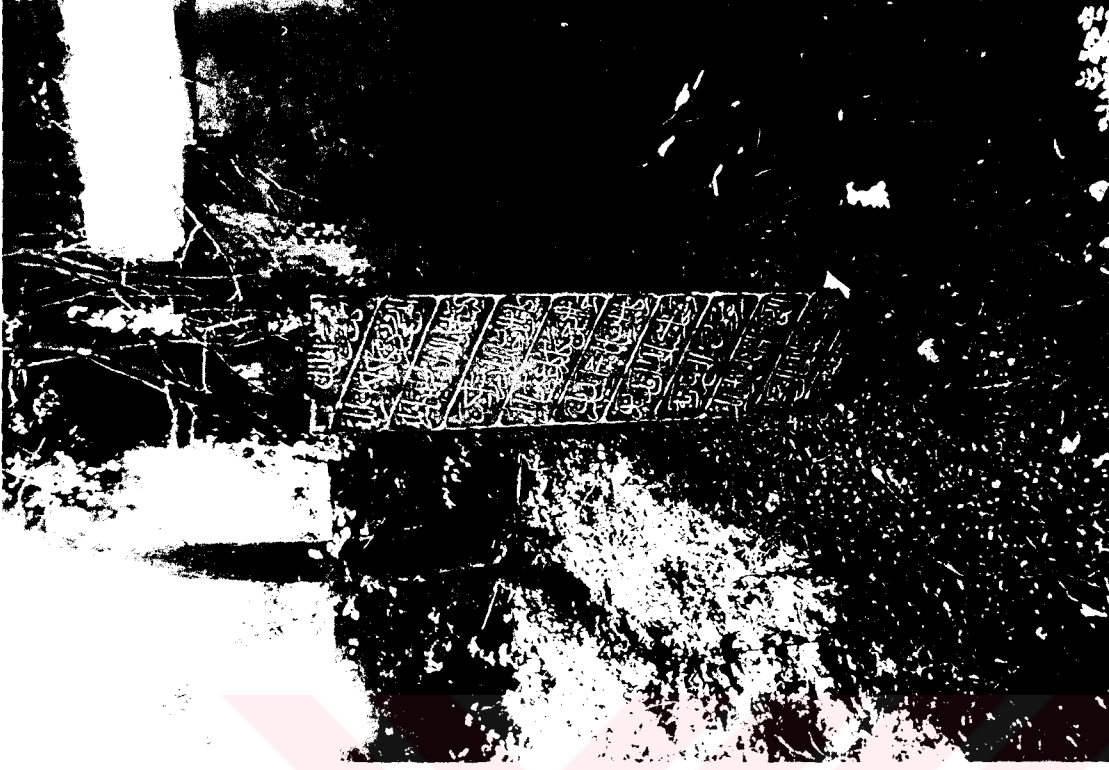
95. Münire hanımın baş şahidesinden detay

96. Münire hanımın ayak şahidesi

98. Mehmet Emin Ağa'nın Ayak şahidesi

97. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın mezarının baş şahidesi

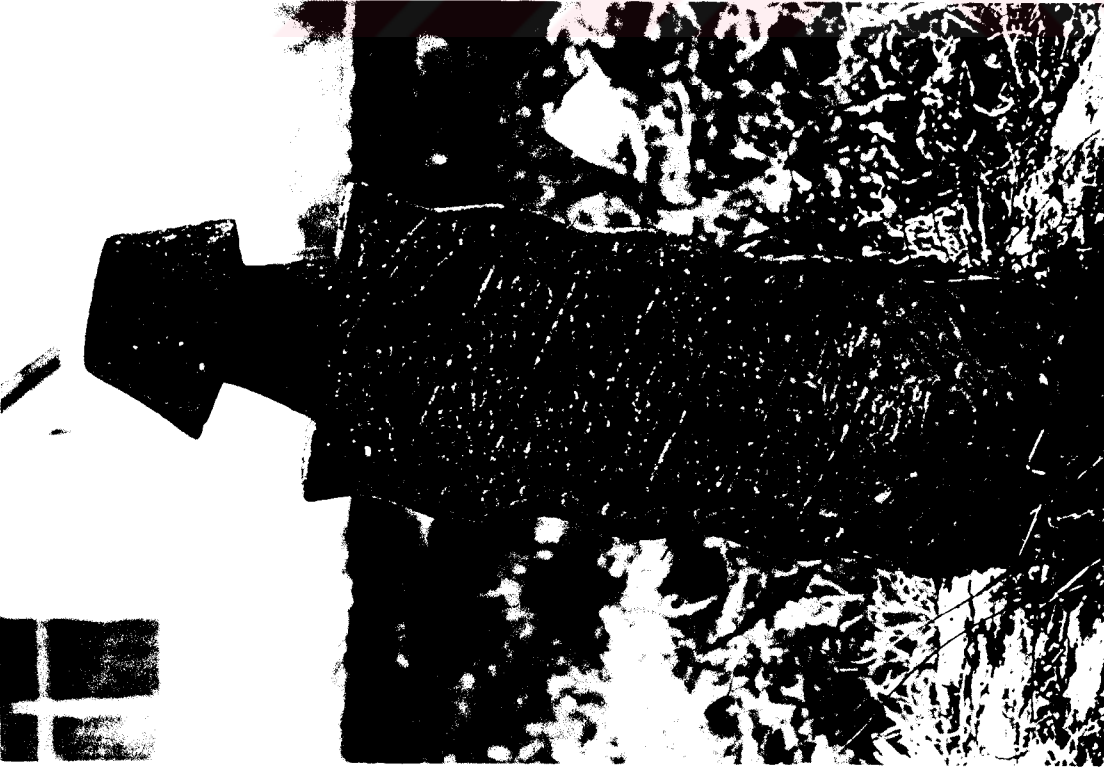
100. Kaymaslı Mehmet Ağa'nın mezar baş şahidesi

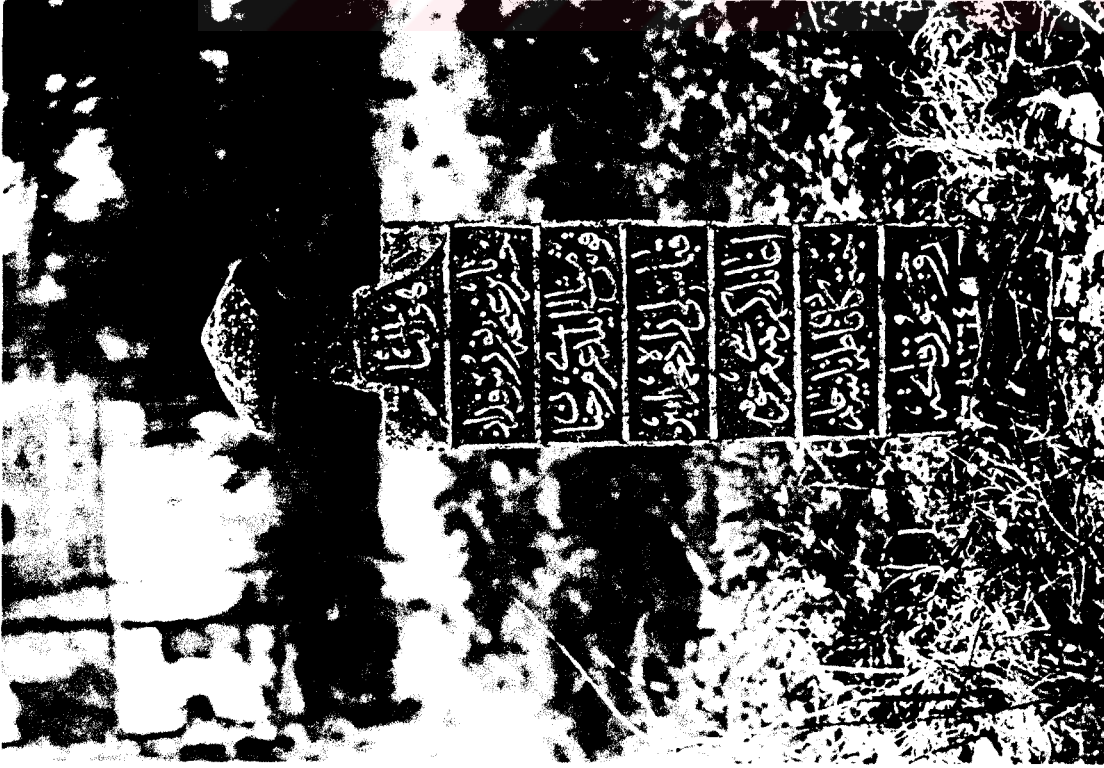
99. Kaymaslıoğlu Emin Ağa'nın hocası Bursalı Mehmet Efendi'nin mezar baş şahidesi

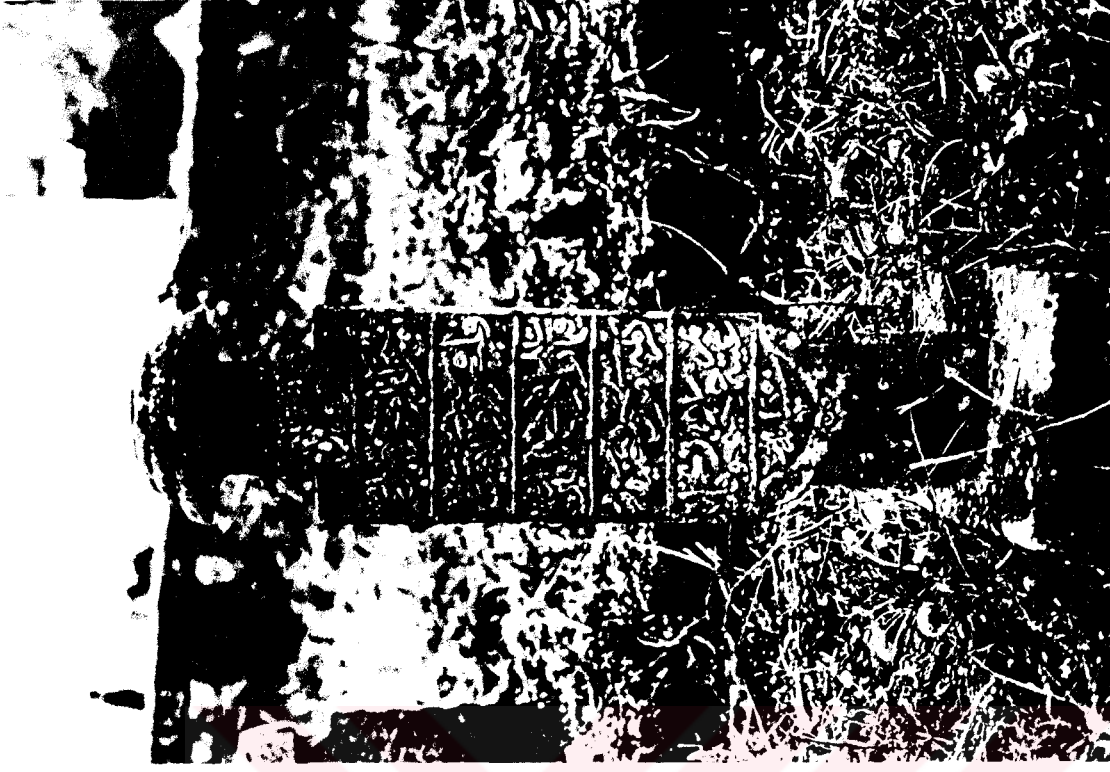
101. Kaymaslı Mehmet Emin Ağa'nın oğlu
Mehmet Halim Bey'in mezarının baş şahidesi

102. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın oğlu
Muhammet Bey'in mezarının baş şahidesi

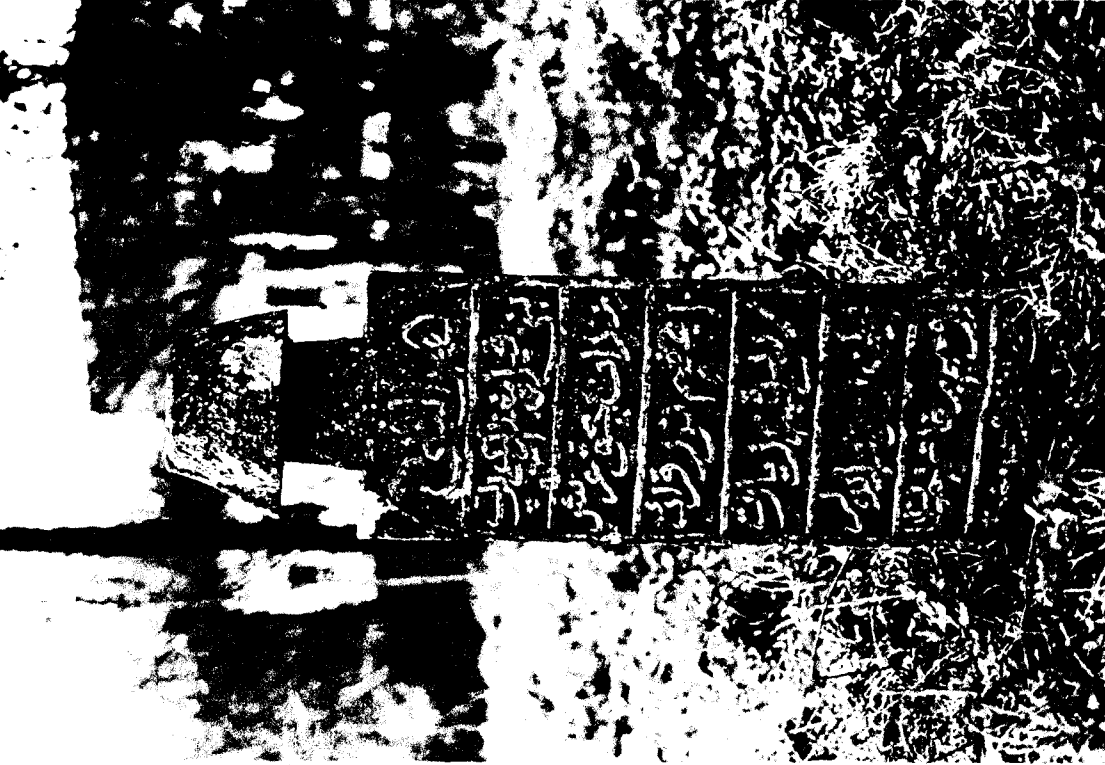
104. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın kızı
Fatma Saniye hanımın Mezarının baş şahidesi

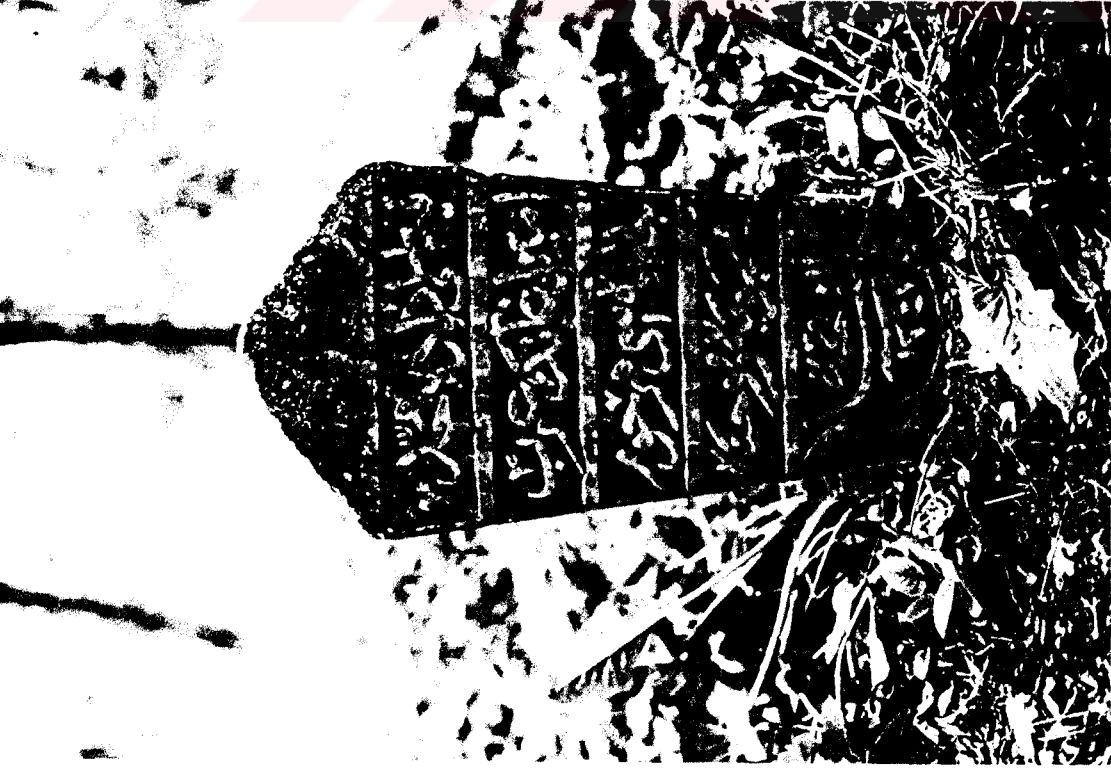
103. Kaymaslızade Mehmet Emin Ağa'nın kızı
Hanife Atiyye hanımın mezarının baş şahidesi

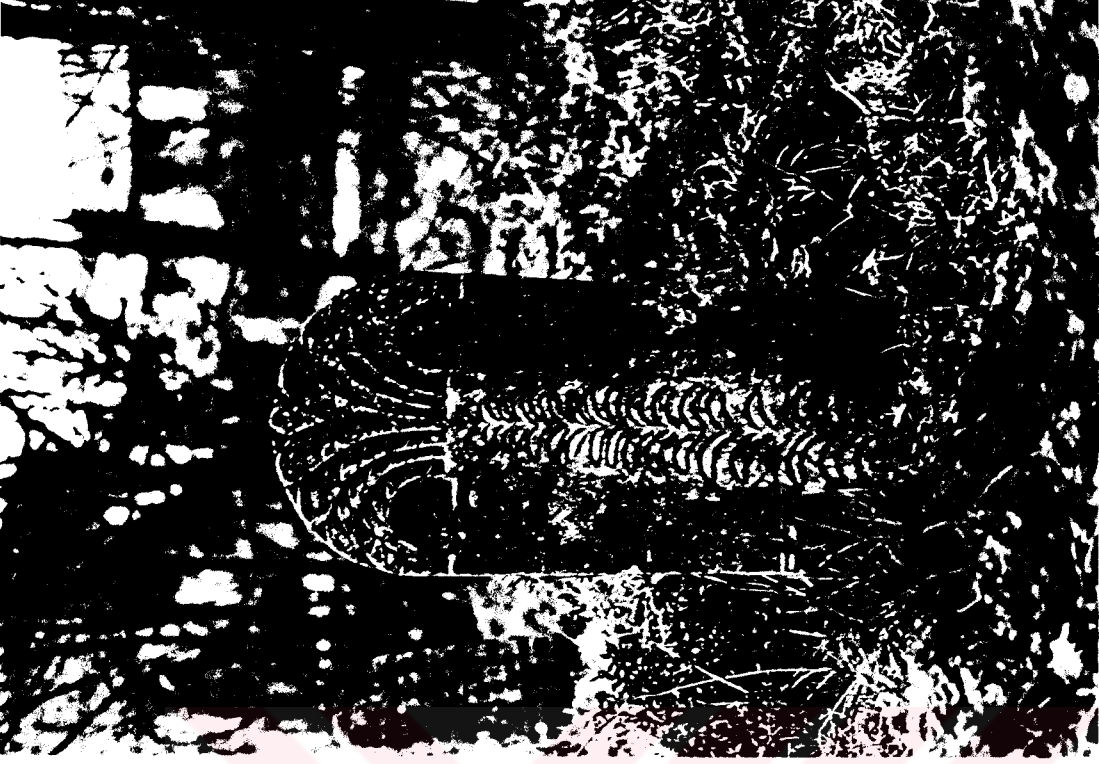
105. Kaynarca hafızı Mustafa Efendi'nin mezarının baş şahidesi

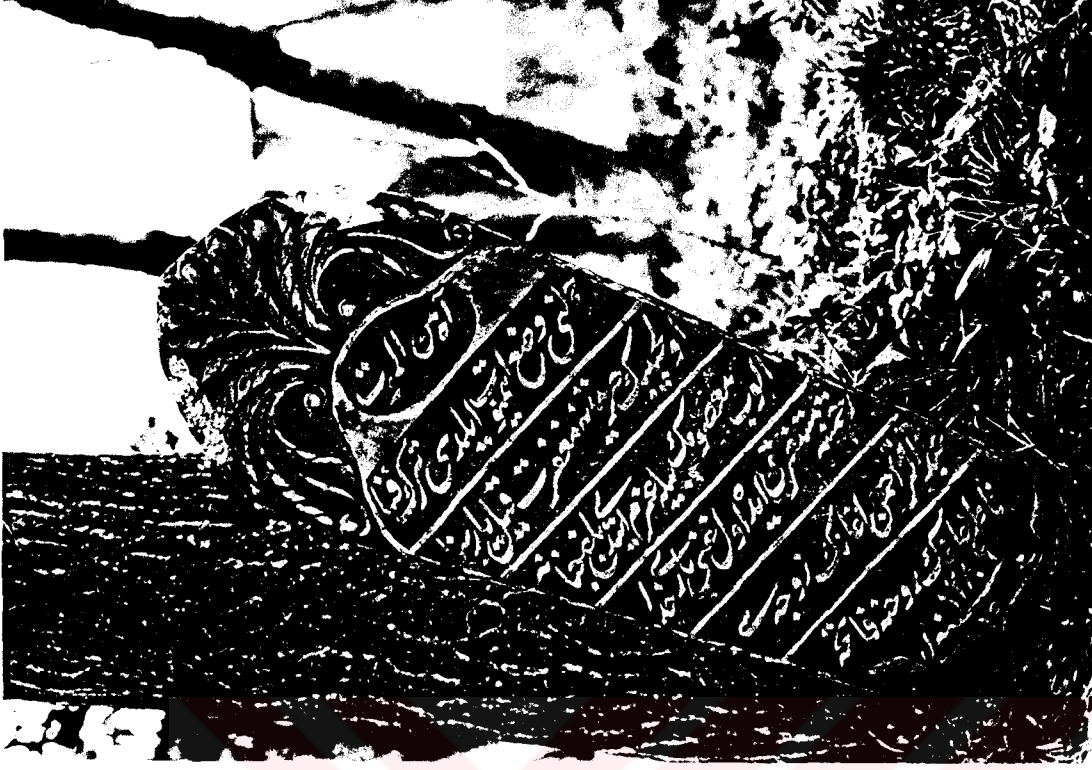
106. Reşit Ağa'nın mezarının baş şahidesi

108. Kaymaslızade Muhammet Emin Ağa'nın Arap cariyesinin mezarının baş şahidesi

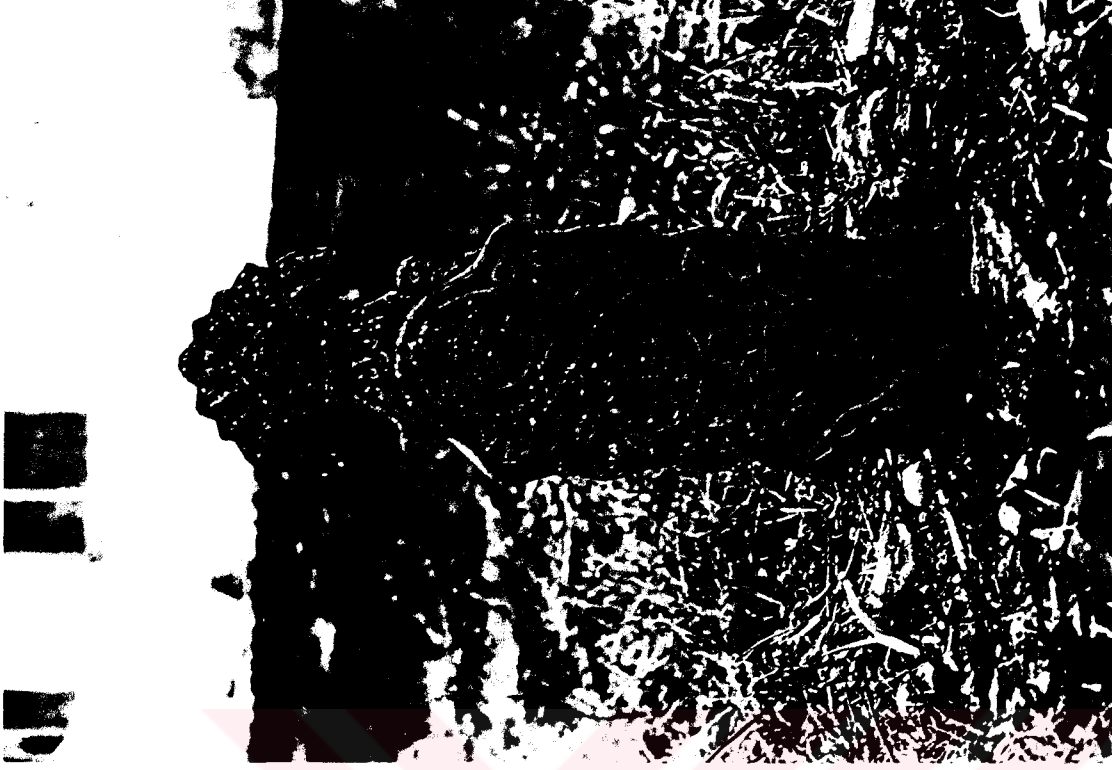
107. Reşit Ağa'nın ayak şahidesi

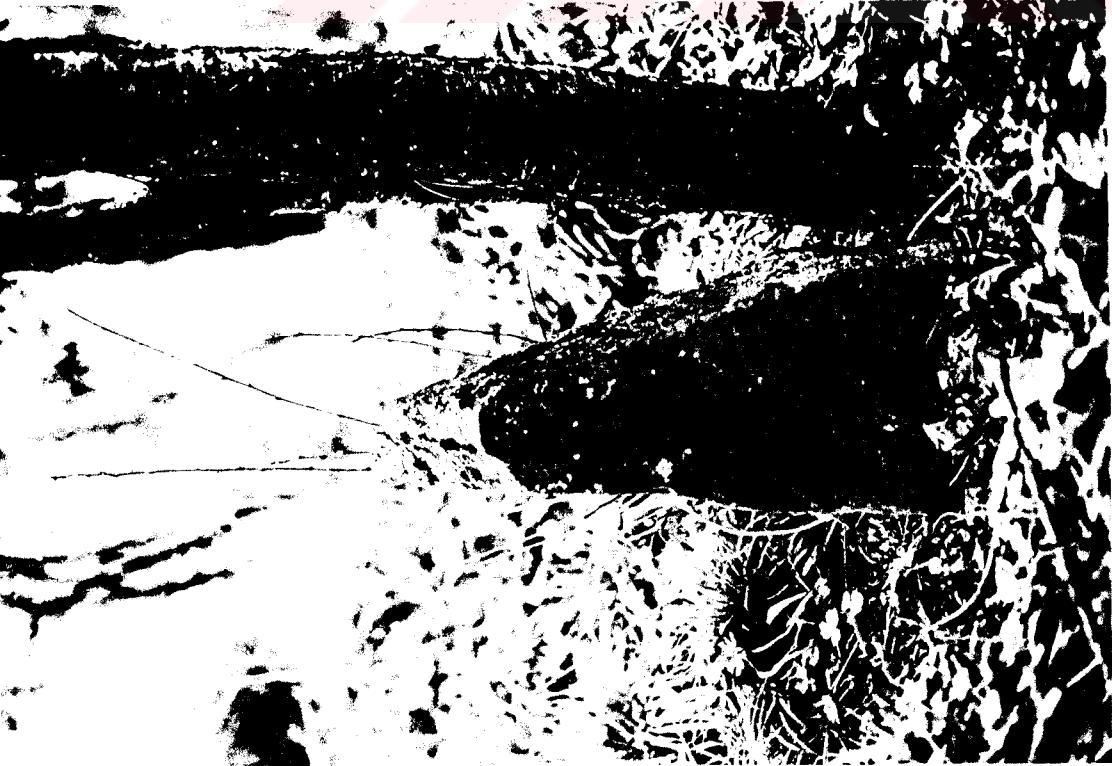
109. Abdurrahman Ağa'nın eşi
Fatma hanımın mezarının baş şahidesi

110. Fatma hanımın ayak şahidesi

111. Muhtemelen bir kadın mezarına ait olan ayak şahidesi

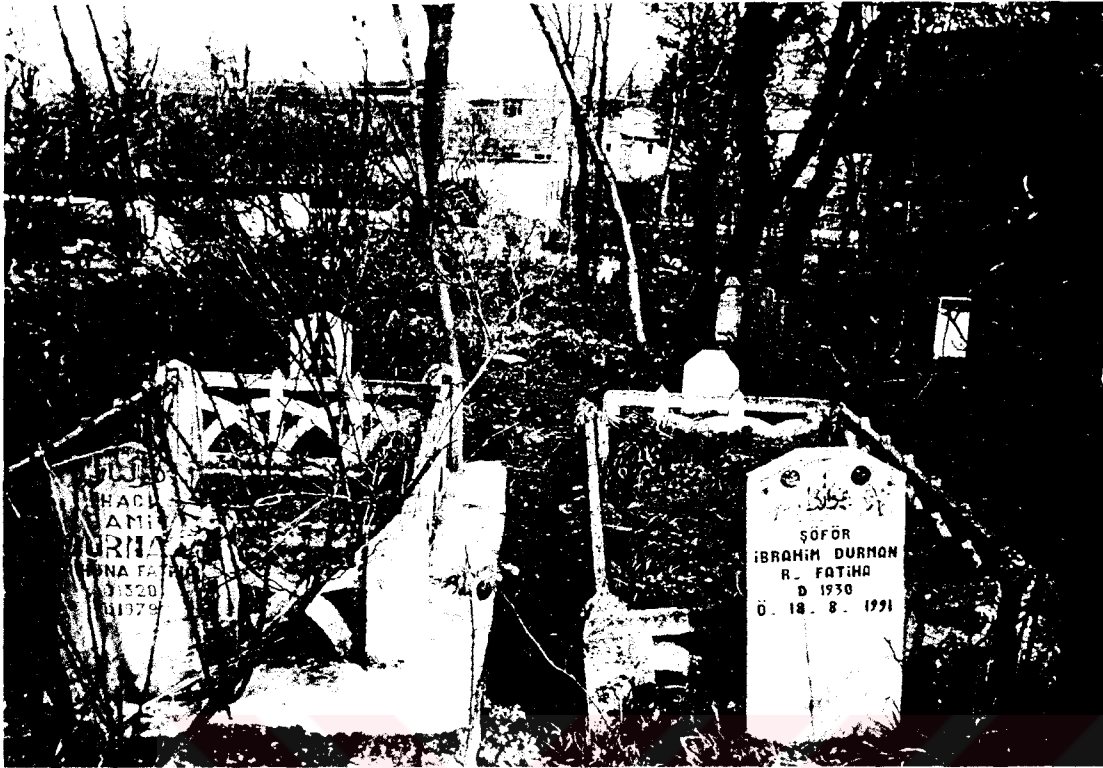
112. Menhir şeklinde yontulmuş mezar taşı

113. Cami haziresinin batı bölümünden görünüş

114. Cami haziresinin kuzey-batı bölümünden genel görünüş

115. Cami haziresinin bölümünden genel görünüş

116. Cami haziresinin doğusundan genel görünüş

3. ARŞİV BELGELERİ

(Türkçe ve Osmanlıca Metinleri)

EKLER

1.ARŞİV BELGELERİ (Türkçe metinler)

Ek2

Cevdet Evkâf

Vesika No: 1409

Devletlü, İnâyetlü, Merhametlü, Efendim, Sultânım
hazretleri sağolsun

Arz-ı hâl-i kullarıdır ki: Nezâret-i Evkâf-ı hümayûn-ı
mülûkâneye mülhak evkâfdan Kıssahân demekle şehîr el-Hâcc
Muslihuddîn'in Yoros kazâsında Kandıra'da vâkî' câmi'-i şerîf ve
zâviyesi vakfının bâ-berat-ı âlîşân ber-vech-i meşrûta mütevelliyesi
evlâd-ı vâkıfdan Afife Hanım tarafından vakt-i mezbûra bâ-berat
mutasarrıf olduğum kâimmakâmlık beratımı kazâen zâyî' eylediğim
ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda merâhim-i aliyyelerinden
mercûdur ki kâimmakâmlık-ı mezbûrun kaydı kaleminden ba'de'l-
ihrâc zâyî'den kâimmakâmlık-ı mezbûrun beratı yed-i âcizâneme
îtâ buyurulmak bâbında emr u fermân devletlü, izzetlü, inâyetlü,
merhametlü, efendim, sultânım hazretlerindedir.

Bende

Ali Rızâ

Kâimmakâm-ı vakf-ı mezkûr

Ma'rûz-ı Dâ'î-i Devlet-i Aliyyeleridir ki:

Bâ-irâde-i seniyye nezâret-i evkâf-ı hümayûn-ı mülûkâneye
ilhâk buyurulan evkâfdan Üsküdar'a tâbî' Kandıra'da vâkî' Kıssahân

Hâcî Muslihuddîn mezra'ası vakfının bâ-berat-ı âlî kâimmakâm-ı mütevellisi olan sâhib-i arz-ı hâl Mehmed Ali bin Mehmed yedinde olan beratını zâyî etmekle kaydı mücebince yedine zâyî'den bir kıta berat-ı âlî îtâsı bâbında isitrhâm edip fi'l-hakîka merhûm Mehmed Ali vakf-ı mezkûrun berat-ı âlî (ile) kâimmakâmı olup yedinde olan beratı zâyî olduğu mazbûtu'l-esâmî sikâtü sahihatü'l-kelimât kimesneler ihbârlarıyla zâhir ve mütehakkık olmağın merkûm Mehmed Ali yedine kaydı mücebince zâyî'den bir kıta berat-ı şerîf-i âlîşân sadaka ve ihsân buyurulmak emr-i savâb ve bu makûle mülhakâtda evkâf-ı hümâyûn nâzırı sa'âdetlü efendi bendelerinin arz eylemeleri muktezâ-yı nizâmından idüğü huzûr-ı âlîlerine îlâm olundu el-emru li-uli'l-emr fi'l-yevmî't-tâsi' min Saferu'l-hayr li-sene ihdâ ve hamsîn ve mieteyn ve elf.

Ahmed Şükri

Kaydı kaleminden

Vech-i meşrûh üzre kâimmakâmlık-ı mezkûr mezkûrun üzerinde mastûr u mukayyeddür emr u fermân devletlü, inâyetlü, sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

Fî 18 S sene 1251

Muktezâsı ruûs-ı hümâyûndan

Kaydı mücebince zâyî'den müceddeden berat îtâsı Evkâf-ı hümâyûn nâzırı atûfetlü efendi hazretlerinin inhâlarına mütevakkıf mevâddan olup ancak ol emrde evkâf-ı hümâyûn müfettişi efendi işbu arz-ı hâl ve der-kenâra nazaran vukûfu olanlardan ba'de't-tahkîk muktezâsını îlâm eylesiyçün havâle buyurulmak bâbında emr u fermân devletlü sultânın hazretlerindir.

Evkâf-ı hümâyûn müfettişi efendi iktizâsını îlâm eyleye diyü buyuruldu.

Fî 18 S sene 51

Evkâf-ı hümâyûn nâzırı efendi iktizâsını îlâm eylesin diyü buyuruldu.

Fî 23 S sene 51

Ek

Ma'rûz-ı bendeleridir ki:

İşbu arz-ı hâl ve derkenâr ve evkâf-ı hümâyûn müfettişi efendi dâ'îlerini îlâmı nâtik olduğu üzere nezâret-i evkâf-ı hümâyûna mülhak evkâfdan Üskütdar'a tâbî Kandıra'da vâkî Kısahân Hâcî Muslihuddîn mezra'ası vakfının kâimmakâm-ı mütevellîsi Mehmed Ali bin Mehmed yedinde olan beratın kazâen zâyî etmiş olduğundan atîk beratı zuhûr eder ise amel ve îtibâr olunmamak şartıyla zâyî'den ve müceddeden kaydı mücebince merkûm yedine kaleminden beratı îtâ olunmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Es-Seyyid

Mehmed Habib

Mücebince atîk beratı zuhûr eder ise îtibâr olunmamak şartıyla zâyî'den beratı îtâ olunmak buyuruldu.

Fî 5 Ra sene 51

موضوعیہ لبریکہ
 ایشو عرضیال و درکنار و اوفاف لھلھون مفتشی اوفاف و اعجازناک اعلامی ناظم اولدیجی اوزده
 تظارہ اوفاف لھلھون محو اوفافون اسکارہ تابع فائزہ م واقع قصبہ خان حاجی صلح الیہ
 مزرعه کی و قفلاک ف تقفم منوبی محمد علی بہ کھربن اولانہ برانہ قضا ضایع انجی
 اولد بقدرت عینو براتی ظہور ابر ایسہ عمل داعبار اولموشہ شبلہ ضایعینہ و مجتہد فیہ مینجیہ
 مرفوع برنبہ فندرن براتی اعصہ اولموشہ بانی اولموشہ حضرت من اولموشہ

فصلنامه در تاریخ

مؤلف: سید علی حسینی
موضوع: تاریخ اسلام
محل چاپ: تهران

کتابخانه ملی ایران
جمهوری اسلامی ایران

مؤلف: سید علی حسینی
موضوع: تاریخ اسلام
محل چاپ: تهران

کتابخانه ملی ایران
جمهوری اسلامی ایران

این کتاب در سال ۱۳۰۰ هجری قمری در تهران چاپ شده است. مؤلف این کتاب سید علی حسینی است. این کتاب در مورد تاریخ اسلام و سیره ائمه اطهار علیهم السلام است. این کتاب در ۱۰ جلد چاپ شده است. این کتاب در کتابخانه ملی ایران موجود است.

فصلنامه در تاریخ
مؤلف: سید علی حسینی
موضوع: تاریخ اسلام
محل چاپ: تهران

عنوان: فصلنامه در تاریخ
موضوع: تاریخ اسلام
محل چاپ: تهران
تعداد جلد: ۱۰ جلد
تعداد صفحات: ۱۰۰۰ صفحه
تاریخ چاپ: ۱۳۰۰ هجری قمری

سید علی حسینی

سید علی حسینی

Ek3

Cevdet Evkâf

Evrak No: 29179

Arz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki:

Medîne-i Vize sükkânından Çelebizâde Mehmed Ağa kulları medîne-i mezkûrede meclis-i şer'î şerîf-i envere gelüp şöyle ikrâr-ı merâm ve tezallüm-i hâl edip takrîr eder ki cedd-i a'lâmız merhûm ve mağfûr el-Hâcc Muslihuddîn nâm sâhibu'l-hayrın vakf-ı şerîfesini ber-mûceb-i şart-ı vâkîf mütevellîliği eslah evlâd-ı zükûruna meşrût olup bâ-berat-ı şerîf-i âlîşân uhde-i âcizâneme sadaka ve ihsân buyurulup evlâd-ı âharı karındaşım Hüsâmeddîn beher sene canib-i vakfdan hissesine beş yüz kuruş verilüp ol mikdâr meblağ ahz ü kabz edip ve yine kazâ-i mezkûra tâbî Çerbaşı karyesinde vâkî babamız müteveffâdan irsen müntekil çiftlik ve tarladan hissesine isâbet eden sehmini dahi meclis-i şer'î şerîfde bin üç yüz kuruşa bey' u ferâğ ve kasr-ı yed birle meblağ-ı ma'dûd bin üç yüz kuruşu dahi tamâmen ahz ü kabz edip bir dürlü da'vâ ve nizâ eylemeyeceğine kirâren (ve) mirâren huzûr-ı şer'de ibrâ-i âmm ve iskât-ı hak eyledikten sonra kemâl-i şer ve tezvîrinden nâşî defe'âtıyla huzûr-ı şer'a da'vet ve tecrîm ve tekdîr eylediğinden ahvâl-i âcizânem dîğergûn ve emn ü emânetim meslûb olup bu gûne hilâf-ı rızâ da'vâya ikâmetiyle rahmen li-hâl lede't-tashîh ahvâl-i perîşânım pâye-i serîru'l-a'lâyâ ilâm olunmak matlûbumdur dedikde vücûh-ı beldeye gibbe's-suâl fi'l-hakîka merkûm Hüsâmeddîn kemâl-i şer ve fesâd üzre olup kirâren (ve) mirâren ıslâh-ı zâtu'l-bîn olup şerr ve tezvîre muktedir kimesne olduğunu tevâtüren inhâlarıyla te'dîbât-ı lâyıkasıyla te'dîb buyurulmak

bâbında ol ki vâkı'ı'l-hâldir bi'l-iltimes pâye-i serîr-i a'lâya arz ve î'lâm olundu bâkî emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

El-abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-aliyyeti'l-Osmâniyye

Feyzullâh Kamil el-müvellâ hilâfete'hu be-kazâ-i Vize

Vakf-ı mezbûrun bir buçuk rub' hisse tevliyeti evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i meşrûta Hüsâmeddîn velediş ve Ayşe veledişin ve yevmî iki buçuk rub' hisse tevliyeti dahi yine evlâd-ı vâkıfdan ver-vech-i meşrûta Mehmed'in üzerlerinde mastûr u mukayyeddür emr u fermân devletlü sultânım hazretlerininindir.

Fî 25 L sene 1208

Mahallinde şer'le terâfu' ve mezbûrun muvâcehe-i hasmda şer'an tezvîri zâhir olur ise icrâ-yı te'dibi için keyfiyet-i sûret-i sicillâtıyla arz ve î'lâm olunmak için sahh buyuruldu.

Fî 13 Za sene 1208

بازمانده است

بازمانده است

بازمانده است

بازمانده است

بازمانده است

بازمانده است

EK3

Cevdet Evkâf
Evrak No: 29179

Ek4

Cevdet Evkâf

Orijinak Kayıt No: 32503

Devletlü, İnâyetlü, Merhametlü, Sultânım Hazretleri
Sağolsun

Arz-ı hâl-i kulladır nezâret-i aliyelerinde âsûde olan evkâfdan Üsküdar muzâfâtından Kandıra zâsında Havlıhacı karyesinde vâkî Kısahân Hâcî Muslihuddîn binâ ve ihyâ eylediği mescid-i şerîfnde otuz seneden mütecâviz bâ-berat-ı âlîşân müezzini oluhp ve hizmet-i lâzımem edâ olunur iken gıyâbımda ashâb-ı ağâızdan bir kimesne bilâ mûcib üzerimden ref ve berat etdirip kullarına gadr-ı küllî etmekle merâhim-i aliyelerinden mercû'dur ki mahallinden kaydı derkenâr ve manzûr-ı aliyeleri buyuruldukda yedimde olan berat-ı âlîşân mûcebince nân param ke'l-evvel ibkâ ve müceddeden yedime berat-ı şerîf-i sadaka ve ihsân buyurulmak bâbında emr u fermân devletlü, inâyetlü, merhametlü, sultânım hazretlerindir.

Bede

Es-Seyyid Mustafa

Müezzin-i Merkûm

Defter kaydı

Müezzinlik-i câmî-i şerîf-i Kısahân der-dîvân-ı Bektaş nâhiye-i
Kandırı tâbî-i kazâ-i Üsküdar

Üsküdar kazâsı muzâfâtından Kandırı nâhiyesine tâbî
Bektaş Dîvânı'nda Kısahân Câmî-i Şerîfi müezzinliğine nişân-ı
hümâyûn-ı beratla mutasarrıf Seyyid Mustafa müezzinlik-i mezbûr

rağbet etmediğinden nâşî kırâat-i ezân-ı şerîf olunmayup hizmet-i lâzimesi mu'attal kaldığını câmi-i mezbûr vakfının mütevellîsi Muhammed memhûr arz-ı hâliyle istid'â ve müezzinlik-i mezbûr ref'inden Rafî İbrahim'e tevcîh olunmasının inhâ etmeğin mücebince ref'inden tevcîh olunup nişân-ı hümâyûn verilmiştir.

Fî 8 S sene 1192

Evkâf müftîsi efendi arz-ı hâl ve derkenâra nazar ve iktizâsını îlâm eylesin diyü buyuruldu.

Fî 21 Ce sene 95

Eki

Ma'rûz-ı dâ'i-i devlet-i aliyeleridir ki:

Nezâret-i aliyye-i âsafânelerinde âsûde medîne-i Üskûdar kazâsı muzâfâtanidan Kandıri nâhiyesine tâbi' Yağtaş Dîvânı'nda vâki' Kıssahân Câmi-i Şerîf'nin bâ-berat-ı âfîşân müezzini olan sâhib-i arz-ı hâl es-Seyyid Mustafa bin el-Hâcc İbrahim nâm kimesne edâ-yı hizmet edip umûrunda bir türlü tekâsülü olmayup ve azlini îcâb eder hâli yoğiken derkenâr-ı mezkûr Râfi İbrahim nâm kimesne bir tarîk ile müezzinlik-i merkûmesini adem-i rağbetinden ref' ve kendi üzerine berat etdirip mezbûra gadr etdiğini mürtezika-i vakf-ı mezkûrdan Mehmed Efendi ibn-i Mustafa ve Mehmed Efendi bin Hasan ve Abdullah Efendi bin Mehmed ve Hasan Efendi bin Mustafa nâm kimesneler meclis-i şer'de alâ-tarîki's-şehâde haber vermeleriyle müezzinlik-i merkûm mezbûr Râfi İbrahim'in üzerinden ref' ve sâhib-i evveli olan mezkûr es-Seyyid Mustafa'ya ibkâ ve tevcîh ve inâyet buyurulup yedine berat-ı şerîf-i âfîşân sadaka ve ihsân buyurulmak bâbında istid'â-yı inâyet eylediği huzûr-ı âlîlerine îlâm olundu emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 25 C sene 1195

Mehmed Emin

Ek 4

Cevdet Evkâf
Orijinak Kayıt No: 32503

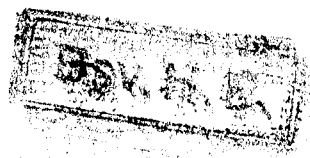
Defter kaydı

Handwritten note in top left corner.

Handwritten note in top right corner.

Large handwritten calligraphic text, likely a title or header, written in black ink.

Main body of handwritten text in Ottoman Turkish script, detailing a record or account.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or additional notes.

Ek5

Cevdet Evkâf

Orijinak Kayıt No: 20462

Devletlü inâyetlü merhametlü efendim sultânım hazretleri
sâğolsun

Azr-ı hâl-i câriyeleridir ki berat-ı âlîşân ile mütevellî ta'yîn
olduğum ceddîm Kısahân Müslihuddin nâm sâhibu'l-hayrun
Adapazarı'nda ve Kandıra'da vâki' kurâlarını tarafımdan evim kulları
ber-mûceb-i defter-i hâkânî zabt ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmâtı
kânûn üzre mûcebince ahz ü kabz eyledikde ecânibden olan
kimesneler zabtına ve vâki' olan mahsûl ve rûsûmât ahz ü kabza
hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhaleden hâîf olmamalarıyla
merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki defterhânesini ve berat
kaydını ba'de'l-ihrâc manzûr-ı devletleri buyuruldukda defter-i
hâkânî mûcebince kânûn üzre bir kimesne tarafından emr-i fermân
devletlü inâyetlü merhametlü efendim sultânım hazretlerindir.

El-mütevellî

Safiye

câriye

kulları

Evvelâ husûs-ı mezbûrun muktezâ-yı defter-i hâkânîsini
huzûr-ı âlîlerine arz eylemek üzere sa'âdetlü defter emîni efendi
bendelerine havâle buyurulmağa tevakkuf eder.

Vech-i meşrûh üzre vazîfe-i mu'ayyene ile tevliyet-i
mezbûr evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i merûta mezkûrun üzerinde

mastûr u mukayyeddür emr u fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerinindir.

Fî 3 Za sene 1230

Mühri mutâbıkdır emr u fermân devletlü sa'âdetlü hazretlerinindir.

Defter emîni izzetlü efendi defter-i hâkânî muktezâsını îlâm eylesin diyü buyuruldu.

Fî 10 Za sene 230

Marûz-ı bendeleridir ki:

Sâhibe-i arz-ı hâl mütevellîye-i mûmâ ileyhânın derûn-ı (arz-ı) hâlde mastûr tevliyeti kurâları mutasarrıf-ı sâbık paşa-yı mûmâ ileyh tarafından iltizâm olunmayup istid'âsı vechile emr-i şerîf isdârı menût-ı irâde-i aliyyeleri olan mevaddan olmakla emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Es-Seyyid

Osman

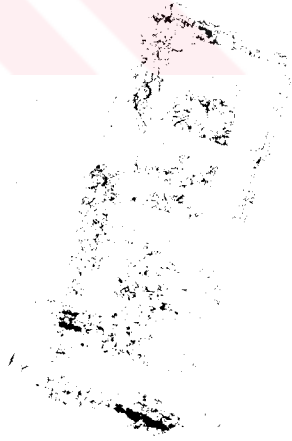
Ahmed

Mutasarrıf-ı mûmâ ileyh hazretlerinin (...) kapukethüdâları ağa ve âharı taraflarından görüp şurût-ı nizâm muktezâsını îlâm eylesin diyü buyuruldu.

موقوف بنوع بربرک
 مضافه بر موقوفه بنوع بربرک
 کتب و نسخ
 موقوف بنوع بربرک
 کتب و نسخ

موقوف بنوع بربرک

مصابه عرضحال متولیه موی ایتانک دوده ضیالک مطور تولتی خاری و صرف
 سابقه باشای مویله طرفنده التزام اولینوب استدکام و جمله امر شریف اصدارک
 منوط اراده کبیری اولده موادرن اولطیع امر و فرمانه حضرت مهلم الامیر کور

Ek6

Cevdet Evrâkı**Orijinal Kayıd No: 22136**

İznicmid Mütesellimine Şukka

Kocaili sancağında vâkı' Adapazarı kazâsı dâhilinde kâin müteveffâ KISSAHÂN el-Hâcc Muslihuddîn tevliyeti öteden beri livâ-i mezbûr mütesellimleri tarafından kazâ-i mezbûr voyvodalarına ihâle ve ilzâm olunugeldiğine mebnî iki yüz kırk beş senesine meccânen sefeiniz müteveffâ Yusuf Rıza Efendi tarafından semere-i mu'tâdesi alınarak tevliyet-i mezbûr kazâ-i mezkûr voyvodası olan Hâcı Ahmed Efendi'ye bâ-buyruldu iltizâm olunmuş ve mütevelliyesinden dahi lâzım gelen zabıtnâmesi alınmışiken müteveffâ-i mûmâ ileyhe tevliyet-i mezbûrun voyvoda-i mûmâ ileyhe ihâlesinden muahharan rücû' ile tekrar Hâfız Mustafa nâm kimesneye bâ-buyuruldu ihâle etmiş ve el-hâletü hâzihî mevsim-i mahsûl olmak mülâzım-ı mezbûr uhde-i iltizâmında bulunmak mülâbsesiyle voyvoda-i mûmâ ileyh ile mültezim-i merkûm meyânelerinde münâza'a vukû' bulmuş olduğuna binâen ol bâbda vakf-ı mezbûr tarafından vürûd eden î'lâm ve mûmzâ takdîm olunduğu ve husûs-ı mezbûrun minvâl-i muharrer üzre olduğuna müteveffâ-yı mûmâ ileyhın hazînedârı Mustafa Efendi'nin dahi vukûf-ı tâmmesi derkenâr idüğü beyânıyla bu bâbda kangı taraftan zabt ve ta'sîr etdirilmesi emrinde isti'lâm-ı hâl sıyâkında vârid olan tahrîrâtınız meâli ma'lûm-ı muhibbânemiz olmuşdur işbu tahrîrâtları (silik) tevliyetleriyle perâkende Üsküdar'a karîb Kurtdoğan karyesinin bâbında voyvoda-i mûmâ ileyhın başka ve karındaşı Hafız Mustafa'nın başka mültezimler yedlerinde bulunan mâli zuhûr ile münâza'a peydâ olunarak mukâta'ât hazînesine

vürûdlarında böyle çatal temessük zuhûru mûcib-i istiğrâb olmuş ve bir kaza voyvodalığı dâhilinde olan kâffe-i iltizâmât ile berâber ihâle olunmakta olduğundan (silik) mûmâ ileyhın (silik) Hâfız Mustafa'nın mültezimine cevap verilerek (silik) ve hazînedâr-ı mûmâ ileyh hasbe'l-maslaha Dersa'âdet'de bulmak takrîbiyle nezd-i muhibbânemize celb ile lede'l-istintâk ber-vech-i muharrer iş'ârınızı tasdîk etmiş ve bu husûs dahi müteveffâ-yı mûmâ elyhın tercüme-i hâlini izhâr eylemişdir ancak kâffe-i iltizâmât fîmâ ba'd mechûlü'l-ahvâl kisâna deruhde olunmayup fukarâ ve re'âyâperver ve bi'n-nefs zabt ve ta'sîre kâdir mültezimlere havâle-i ta'ahhüdûyle iltizâm olunan fukarâ-yı ra'iyyetin ez-her-cihet mezâlim ve te'addiyâtdan vikâye olunması ve mültezimler dahi uhde-i iltizâmında olan mukâta'ayı kâr ve temettu' zımında âhara satmayup kendisi zabt ve ta'sîr etmesi ve satar ise itibâr olunmayup refinden âhara ihâle kılınması (silik) nizâm-ı müstahsene iktizâsından olduğunu ve müteveffâ-yı mûmâ ileyhın bu vech ile mukâta'a-i mezkûru voyvoda-i mûmâ ileyhe iltizâmdan rücû' ederek tekrar merkûma iltizâmı bi'l-vücûh murâd-ı seniyyenin hilâfı ve nizâm-ı mezkûrun muğâyiri idüğine binâen iltizâm-ı mezkûrun voyvoda-i mûmâ ileyh tarafından zabt ve ta'sîr olunması husûsuna mübâderet (silik) bâ'deezin hilâf-ı murâd-ı seniyye ve muğâyir-i nizâm-ı müstahsene hareket vukû'a gelmemesi esbâbının istihsâline dikkat ve himmet etmeniz vechile işbu şukka tahrîr ve tesyîr olunmuşdur.

Ek7

Cevdet Evrâkı**Orijinal Kayıt No: 21975**

Der-i devlet-kemîne arz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki:

Üsküdar'a muzâfe Kandırı nâhiyesinde vâki` ashâb-ı hayrâtdan merhûm Hâcı Muslihuddîn Kıssahân mezra'ası mahsûlinden almak üzere yevmî bir akçe vazîfe ile müezzin olan Ali bin Mustafa rızâ ve ihtiyânıyla işbu bâ'is-i râfî-i ubûdiyyet Mehmed Halîfe ibn-i Hasan dâ'îlerine ferâğ ve kasr-ı yed etmekle tevcîh ve yedine berat-ı şerîf-i âfîşân sadarak ve ihsân buyurulmak recâsına vâki'-i hâl bi'l-iltimâs der-i devlet-medâra arz olundu. Bâkî emr ü fermân hazret-i men lehu'l-emrindir. Fi'l-yevmî'r-râbi` aşar min-şehr-i Rebîlâhir li-sene selâse ve seb'în ve miete elf.

El-abdü'd-dâ'î lî'd-devleti'l-
aliyye

Mehmed Sâlim el-mevlâ'l-hilâfe
bi-nâhiye-i Kandırı

Mûcebince tevcîh olunmak buyuruldu.

Fî 23 R sene 173

Handwritten text in Persian script, possibly a title or reference number.

Handwritten text in Persian script, possibly a date or location.

D-1

Handwritten text in Persian script, possibly a list or inventory.

Handwritten text in Persian script, possibly a signature or name.

Handwritten text in Persian script, possibly a signature or name.

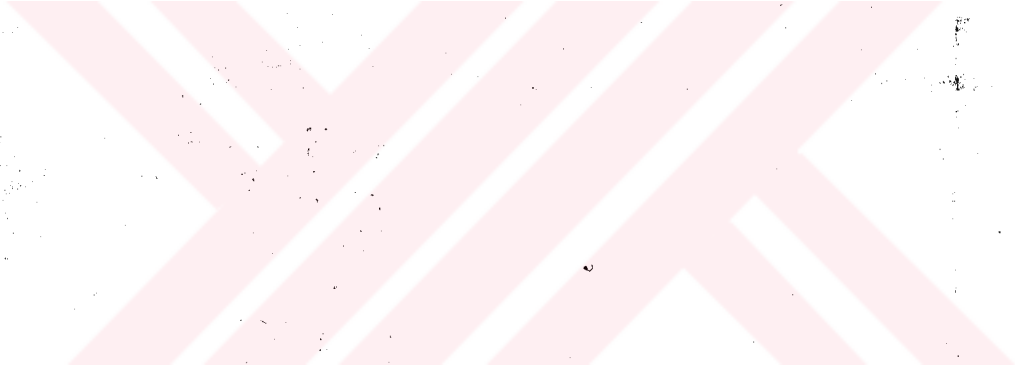
Handwritten text in Persian script, possibly a signature or name.

Ek 7

Cevdet Evrâkı
Orijinal Kayıt No: 21975

D

Handwritten text in Persian script, possibly a signature or name.

2

مطالعہ
مطالعہ
اللحم

D-2

در دولت گنجہ و غرض علی بن ابی طالب
اسکار از حضرت فدوی بن ابی سنیده واقع صحابہ بنی آدم و حرم جامع
و خلق طبرستان سواد جغتو و بصره و غیره و بنی سنی و بنی سنی و بنی سنی
در دولت گنجہ و غرض علی بن ابی طالب

[Handwritten signature]

Ek8

Cevdet Evrâkı

Orijinal Kayıt No: 24322

Der-i devlet(e) arz-ı bende-i kemînemdir ki:

Nezâret-i hazret-i sadr-ı âsafîde âsûde olan evkâfdan Üsküdar muzâfâtından Kandırı nâhiyesinde vâki` merhûm Kıssahân el-Hâcc Muslihuddîn mezra`ası vakfından vazîfe-i mu`ayyene ile vâkif-ı mezbûrun binâ eylediği tekyenin bâ-berat-ı âlişân tekyenişinliğine mutasarrıf olan evlâd-ı vâkıfdan Mustafa bin Mehmed hüsn-i rızâsıyla tekyenişinliği yine evlâd-ı vâkıfdan işbu bâ'is-i arz-ı ubûdiyyet Hüsâmeddîn bin Mustafa'ya ferâgat ve kasr-ı yed ve beratını teslîm etmekle kasr-ı yedinden mezbûr Hüsâmeddîn bin Mustafa'ya tevcîh ve yedine berat-ı âlişân sadaka ve ihsân buyurulmak recâsına pâye-i serîr-i a'lâya arz olundu emr u fermân devletlü sultânım hazretlerininidir. Hurrire fî gurre-i Recep li sene tis'a ve sittîn ve mie ve elf.

Bende-i

Mustafa el-Mütevellî el-vakfu'l-
mezbûr bi'l-meşrûta an-evlâd-ı
vâkif el-mezbûr hâlâ

Kasr-ı yedi vâki` ise mücebince beratı hıfz ve kasr-ı yedden tevcîh olunmak buyuruldu.

Fî 22 C sene 170

درد و است عرض بنی حینه در
 نظرت حضرت صدراصفیق اسود اولاد
 معلوم قصه خواه الحاج مصطفی الیه فرزند
 بیات عالی شاه تکیه نشینکنه متصرفه اولاد
 ینه اولاد واقفده استیواغف عرصه عبودیت
 ایتمکه قصه بیزدن فرزند صام کدی به
 بیدرجه بچکنه بایه سیر اعلایه عرصه
 لشیع و استیبه وانه کج

قصریه ما تیکله
قصریه ما تیکله
قصریه ما تیکله

درد و است عرض بنی حینه در
 نظرت حضرت صدراصفیق اسود اولاد
 معلوم قصه خواه الحاج مصطفی الیه فرزند
 بیات عالی شاه تکیه نشینکنه متصرفه اولاد
 ینه اولاد واقفده استیواغف عرصه عبودیت
 ایتمکه قصه بیزدن فرزند صام کدی به
 بیدرجه بچکنه بایه سیر اعلایه عرصه
 لشیع و استیبه وانه کج

A-1

مصطفی الیه
 فرزند
 بیات عالی
 شاه تکیه
 نشینکنه
 متصرفه
 اولاد

Ek 8

Cevdet Evrâkı
 Orijinal Kayıt No: 24322

Ek9**Cevdet Evrâkı****Orijinal Kayıt No: 21665**

Mâ'rûz-ı dâ'î-i devlet-i aliyyeleridir ki:

Sâye-i devlet-i aliyyelerinde âsûde olan evkâfdan merhûm Kısahân el-Hâcc Muslihuddîn vakfının medîne-i Üsküdar'a tâbî Kandırı kasabasında yevmî üç akçe vazîfe ile câbîsi olan İsa bin Mustafa nâm kimesne cibâyet-i mersûmesini kendi hüsn-i rızâsıyla Hüsâm bin Mehmed nâm kimesneye ferâğ ve kasr-ı yed edip atîk tezkiresini yedine teslîm etmekle cibâyet-i merkûme vazîfe-i mersûmesiyle mezbûr Hüsâm bin Mehmed dâ'îlerine tevcîh ve sadaka-i inâyet buyurulmak bâbında fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir. Hurrîre fî 22 Min Saferu'l-hayr sene 139

Mûcebiyle tevcîh olunmak buyuruldu.

Fî 25 S sene 139

وبقدره في كل سنة وبقدره في كل سنة
 وبقدره في كل سنة وبقدره في كل سنة
 وبقدره في كل سنة وبقدره في كل سنة
 وبقدره في كل سنة وبقدره في كل سنة

سنة

وبقدره في كل سنة وبقدره في كل سنة
 وبقدره في كل سنة وبقدره في كل سنة

Ek10**Cevdet Evrâkı****Dosya No: 9610**

Devletlü, Merhametlü, Sultânım Hazretleri sağolsun

Bu câriyeleri evlâdiyet (ve) meşrûtiyet üzere mütevelliyesi olduğum Üsküdar muzâfâtından Kandıra nâhiyesinde vâki' merhûm Kissaahân el-Hâcc Muslihuddîn Câmî-i Şerîfi evkâfı kurâlarından Sabancı kazâsında Ada nâhiyesinde vâki' Abangönânî ve Göçügân mezra'alarında Çubuklu demekle ma'rûf vakf karyemizin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından ba'zıları kadîmî karyeleri olan karye-i mezbûrdan kalkup varup kazâ-i mezbûrda ve civârında vâki' İznikmid ve ve kazâlarında vâki' ba'zı zu'amâ ve erbâb-ı tımâr ve vakf ve havâs karyelerinde ve a'yân çiftliklerinde tavattun edip vakf-ı mezbûr mahsûlüne gadr olmakla merâhim-i aliyyelerinden mercû'dur ki buldukları mahallerde mezbûrlar ahz ve kadîmî karyeleri olan Çubuklu nâm vakf karyemize nakl ve iskân olunmaları bâbında kânûn üzere iskân hükmü recâ olunur emr u fermân sultânım hazretlerindir.

Bende-i

Ayşe Hatun

El-mütevelliyeye hâlâ

Kânûn üzere hüküm buyuruldu.

Ek 10

Cevdet Evrâki
Dosya No: 9610

قانون

بسم الله الرحمن الرحيم

وحي مرهون
 بوجاهه لری لودودین مشروطه لایحه قانونی
 ولفی مرسوم و قضاوتی اصلاح لایحه قانونی
 لایحه قانونی لایحه قانونی لایحه قانونی
 و قضاوتی مرسوم و قضاوتی لایحه قانونی
 قضاوتی و قضاوتی لایحه قانونی لایحه قانونی
 بوجه نظامی و قضاوتی لایحه قانونی لایحه قانونی
 و قضاوتی لایحه قانونی لایحه قانونی لایحه قانونی
 لایحه قانونی لایحه قانونی لایحه قانونی لایحه قانونی
 قانون لایحه قانونی لایحه قانونی لایحه قانونی

عبدالله

Ek11

Cevdet Evrâkı

Orijinal Kayıt

Tasnif No: 20370

5/1

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'î-i kemîne oldur ki:

Nezâret-i evkâf-ı hümâyûn-ı mülûkâneye mülhak evkâfdan Üsküdar'a tâbî Kandıra kazâsında Kıssahân karyesinde vâkî câmi'-i şerîfde Kıssahân el-Hâcc Muslihuddîn mezra'ası vakfından almak üzere vazîfe-i mu'ayyen ile imâmet ve hitâbet cihetlerine mutasarrif olan Mehmed Halîfe ibn-i Hüseyin fevt olup yeri hâlî ve hizmet-i lâzimesi mu'attala kalmakla karye-i mezbûrenin birinci hânesinin ikinci hânesinde mukayyed müteveffâ-ıy merkûmun kebîr oğlu Ali nâdân ve nâ-ehil olduğundan başka meclis-i kazâda hizmet-i mezkûreden kasr-ı yed ve imtinâ' etmeğin hâne-i mezbûre üçüncü numarasında mukayyed işbu bâ'is-i arz-ı ubûdiyyet müteveffâ-ıy merkûmun diğêr oğlu sağîr Mustafa Halîfe ibn-i Mehmed bendeleri mücerred ve ehl-i (silik) ve tarîk-i tahsîl-i ulûmda bulunmağın kazâ-i mezbûra tâbî Ahmedcikler karyesinin beşinci hânesinin yedinci numarasında mukayyed ve esnân-ı askerîyi mütecâviz ve ez-her-cihet hizmet-i mezbûreyi bi'l-vekâle edâya lâyük muktedir idüğü mütehakkık olan Hasan Efendi ibn-i Abdullah dâ'ileri tarafından vekîl olmak üzere hitâbet ve imâmet cihetleri vazîfe-i mu'ayyeneleriyle babası müteveffâ-ıy merkûmun intikâlinden oğlu merkûm Mustafa Halîfe üzerine tecîh ve yedine müceddeden berat-ı şerîf-i âlîşân sadaka ve ihsân recâsında karye-i mezbûre ahâlis-i bi-esrihim istid'â-yı inâyet eyledikleri ol ki vâkî-i hâldir bi'l-

iltimâs pâye-i serîr-i a'laya arz ve îlâm olundu ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir fi'l-yemi't-tâsi' aşar min-Saferu'l-hayr sene seb'a ve seb'in ve selâse mie ve elf.

El-abdü'd-dâ'i li'd-devleti'l-aliyyei'l-Osmâniyye es-Seyyid Ömer (...) el-mevlâ'l-hilâfe bi-kazâ-i Kandıra ve tevâbîihâ

5/1-a

Hânesi kaydı Defterhâne-i âmeride

Kazâ-i Kandıra der-livâ-i Kocaeli karye-i Kıssahân tâbî-i kazâ-yı mezbûr

Hâne 1 bâ-berat-ı şerîf hatîb

Orta boylu kır sakallı İmamoğlu Mehmed Efendi bin Hüseyin mevludı 1217

Oğlu orta boyla kumral sakallı Ali mevludı 1248

Dîğeri Mustafa mevludı 1268

Mühri mutâbık ve meâli ciheteyn-i mezkûreteynin ber-vech-i muharrer tevcîhini istid'âdan ibâret idüğü.

Fî 12 Ramazan sene 72

5/2-a

İşbu îlâm ve merbût mazbata derkenârda muharrer imâmet ve hitâbet cihetlerine (...) olan Mehmed Halife ibn-i Hüseyin'in fevtiyle mahlûlünden ve sulbi

kebîr oğlu Ali'nin nâ-ehil olduğu beyânıyla kasr-ı yedinden diğer sulb-i sağır oğlu Mustafa bâliğ ve edâ-yı hizmete (kesb-i) iktidâr edinceye değin tarafından Hasan Efendi ibn-i Abdullah bi'l-vekâle edâ-yı hizmet etmek üzere sağır-i merkûma tevcîhine dâir olup ve ciheteyn-i mezkûreteyn derkenârda gösterildiği vechile müteveffâ-yı merkûmun el-yevm uhdesinde mukayyed olarak ber-mantûk-ı arıza iki nefer oğlu olduğu Defterhâne-i Amire'den muhrec hânesi kaydından dahi müstefâd ve ol vechile meâl-i arıza kuyûd ve nizâmına muvâfık olmakla bu sûretde ciheteyn-i mezkûreteyn inhâ olunduğu vechile mutasarrıfı müteveffâ-yı merkûmun mahlûlünden ve sulbi kebîr oğlu Ali'nin kasr-ı yedinden diğer sulbi sağır oğlu Mustafa Bey bâliğ ve edâ-yı hizmete kesb-i iktidârına değin tarafından Hasan Efendi bi'n-niyâbe edâ-yı hizmet etmek üzere merkûm Mustafa'ya tevcîhiyle bâ-ruûs-ı hümâyûn berat î'tâsı canib-i nezâret-penâhîlerinden bâ-tahlîs ancak hitâbeti hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn canib-i pâdişâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulmağa tevakkuf eden fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 25 Z sene 1277

5/2-b

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki:

İşbu îlâm ve merbût mazbata ve derkenârlarda gösterildiği vechile Üskûdar'a tâbi Kandırı nâhiyesinde Kıssahân karyesinde vâki Hâcı Muslihuddîn mezra'ası vakfının vazîfe-i mu'ayyene ile imâmet ve hitâbet cihetleri mutasarrıfı Mehmed Efendi ibn-i Hüseyin'in vefâtı vukû'uyla mahlûlünden ve sulbi kebîr oğlu Ali'nin adem-i ehliyeti vechile kasr-ı yedinden diğer sulbi oğlu sağır Mustafa'nın bâliğ olup bi'n-nefs edâ-yı hizmete kesb-i iktidâr

edinceye değin tarafından Hasan Efendi ibn-i Abdullah bi'l-vekâle edâ-yı hizmet etmek üzere sağır-i mûmâ ileyh Mustafa Efendi'ye tevcîhi îcâbından ve fakat hitâbet husûsu hatt-ı hümâyûn-ı meyâmin-makrûn-ı cenâb-ı şâhâneye mütevakkıf mevâddan olmakla ol vechile bi't-tevcîh şurûtı derciyle kaleminden iktizâ eden berat-ı şerîfin îtâsiyçün ruûs-ı hümâyûnun tasdîri bâbında emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 12 Muharrem sene 278

5/3

Keyfiyet leffen takdîm-i pâ-yi ulyâları kılınan bir kıt'a îlâm-ı şer'î meâlinden müstebân olacağı vechile Nezâret-i Evkâf-ı hümâyûn-ı mülûkâneye mülhâk evkâfdan Üsküdar'a tâbi` Kandıra kazâsında Kısâhân karyesinde vâki` câmi'-i şerîfde Kısâhân el-Hâcc Muslihuddîn mezra'ası vakfından olmak üzere vazîfe-i mu'ayyene ile imâmet ve hitâbet cihetlerine mutasarrıf olan Mehmed Halîfe ibn-i Hüseyin fevt olup yeri hâlî ve hizmet-i lâzimesi mu'attal kalmakla karye-i mezbûrenin birinci hânesinin ikinci numarasında mukayyed müteveffâ-yı merkûmun kebîr oğlu Ali nâ-ehil olduğundan başka meclis-i âcizânemizde hizmet-i mezkûreden kasr-ı yed ve imtinâ` etmeğin hâne-i mezbûrede üçüncü numarasında mukayyed işbu bâ'is-ı mazbata-i âcizî müteveffâ-yı merkûmun diğer oğlu sağır Mustafa Halîfe ibn-i Mehmed bendeleri mücerred ve ehl-i kırâat ve tarîk-i tahsîl-i ulûmda bulunmağın kazâ-i mezbûra tâbi` Ahmedcikler karyesinin beşinci hânesinin birinci numarasında mukayyed ve esnân-ı askerîyi mütecâviz ve ez-her-cihet hizmet-i mezbûreyi bi'l-vekâle edâya lâ-yık ve muktedir idüği mütehakkık olan Hasan Efendi ibn-i Abdullah dâ'ileri tarafından vekîl

olmak üzere hitâbet ve imâmet cihetleri vazîfe-i mu'ayyeneleriyle babası müteveffâ-yı merkûmun intikâlinden oğlu merkûm Mustafa Halîfe üzerine tevcîh ve yedine müceddeden berat-ı şerîf-i şerîf-i âlîşân sadaka ve ihsân buyurulmak recâsına karye-i mezbûre ahâlîsi bi-esrihim istid'â-yı inâyet eyledikleri ol ki vâkî'u'l-hâldir bi'l-iltimâs i'lâm-ı şer'î musaddak mazbata-i âcizânemiz terkîm ve takdîmine ictisâr kılınmışdır ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Fî 12 Saferu'l-hayr sene 277

Bende
An-a'zâ

Bende
An-a'zâ

Bende
An-a'zâ

Bende
An-a'zâ

Bende
An-a'zâ

Bende
Müdfir-i
kazâ-i
Kandira

En-nâib
ed-dâ'î bi-
kazâ-i
Kandira

Ek 11

Cevdet Evrâkı
Orijinal Kayıt
Tasnif No: 20370

مفید حصه از جمله آنکه در
مالک الوفا
نیز ایلام

قوی و لایق از آنکه در

بهادت و شجاعت
و در کارهای
مصلحت اندوزانه

سکون یک فروشدن
نکاح هم نام کاغذی

تاریخ
روز
ماه
سال
۱۲۷۲

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام على
المرسلین
والله اعلم
بما یخفی

۱۲۷۲
۱۲۶۶

خانه فی قفرخانه

مدیر
۱۲۶۸
۱۲۷۲

در این مکتبه عرض دایمی مکتبه اولاد
قصه خوان الحاج مصعب الدین خرد
خارا و قدرت لاند سر مطهره قالمی
مجلس قضیه خدمت مذکور
صید این محمد بنده سرحد و ایلام
واستمن عسکری بیجاوز و از
اولیج او از خطت و امانت
سرا اعدای عرض و اجرت
از جمله آنکه در
مالک الوفا
نیز ایلام

Ek12

A.MKT.UM.

Dosya No:42

Vesika No: 26

Haremeyn-i Muhteremeyn Hazînesi'ne tâbi` tâbi` evkâfdan merhûm Eminzâde Hâcı Ahmed Ağa'nın Üsküdar ve gayrîde vâki` evkâf-ı şerîfesinden almak üzere yevmî altmış akçe vazîfe ile Yenişehir'de Muslihuddîn Câmî-i Şerîfi'nde şeyhu'l-kurrâ ciheti mutasarrıfı es-Seyyid Hâfız Mehmed Efendi'nin vefât eylediği ve sulbi oğlu Ali Efendi Kur'ân-ı Kerîm hıfzını tahsîl ve tekmi` ederek ilm-i şerîf-i kırâate bede' ve mübâşeretle günden güne ehliyeti zâhir ve cihet-i mezkûra dahi abâ ve ecdâdından müntakil olduğu beyânıyla keyfiyete hak ve hakikatini tahkikiyle zevci müteveffânın mahlûlünden oğlu mûmâ ileyhe tevcîhi husûmeti Zübeyde Hatun Nezâret-i Evkâf-ı hümâyûna arz-ı hâl takdîmiyle istid'â rivâyât-ı vâki'aya göre cihet-i mezkûrenin oğlu mûmâ ileyhe tevcîhi icrâsiyçün mukaddemce meclis-i memleketden mazbata ve taraf-ı şer'-i şerîfden îlâm verilmek üzere iken muahharan ba'zı ashâb-ı ağrâzın ifâdeleriyle âhara verilmesine karar verilerek hâl-i ânına bunların işbu cihet-i mezkûreye meşrûta ba'zı hâsilât-ı vezâifden başka medâr-ı ta'ayyüşleri olmayup zarûrete giriftâr olacakları ifâde ve îmâ olunmuş olmakla bu sûretde oğlu mûmâ ileyh Ali Efendi'nin ber minvâl-i muharrer bir iki seneye kadar ilm-i şerîf kırâati tahsîle muktedir olduğu ve bâ-husûs icrâ-yı hitâbetine dâir verilen mazbata ve îlâmda istihkâkını gösterilmiş bulunduğu halde mazbata ve îlâm verilmemesi behemehal bir sebebe medhali olmayacağından Nezâret-i Evkâf-ı hümâyûndan yazılan bir kıt'a isti'lâmnâme mücebince husûs-ı müsted'ânın (kesik) şer'-i şerîfe

meclisce îcâbı bi'l-icrâ keyfiyet bâ-î'lâm ve mazbata iş'âr ve inbâsı husûsuna himmet buyurulmak ve (kesik) Tırhala sancağı mutasarrıfı sa'âdetlü paşa bendelerine hitâben bir kıt'a inhânâme-i sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhînin tastîr ve inhâ buyurulması niyâzı bâbında emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir.

Kapukethüdâsı Nûri Beyefendi ihtimâsıyla.

Ek

Tırhala mutasarrıfına taraf-ı âcizîden

Yenişehir'de kâin Muslihuddîn Câmî-i Şerîfî'nde Şeyhu'l-kurrâ ciheti mutasarrıfı Hâfız Ahmed Efendi'nin vefâtı cihetiyle yerine oğlu Ali Efendi'nin ta'yîni vâlidesi Zübeyde Hatun niyâz ederek mûmâ ileyhın ta'yîniyçün mukaddemce meclis-i memleketden mazbata ve taraf-ı şer'-i şerîfden î'lâm verilmek üzere iken ba'zı ashâb-ı ağrâzın re'yiyle âhara verilmesine karar verilmiş ise de mezbûr ile mûmâ ileyh Ali Efendi yalnız uşbu cihete âid olan ba'zı hâsılât ve vezâif ile geçinmekde oldukları misillü mûmâ ileyhın liyâkati olmadığından mazbata-i mevkûfenin mûmâ ileyh ismine tasrîhan tanzîm ve bu tarafa takdîm olunması husûsu istid'â olunmuş olmakla şer'-i şerîf ve meclis ma'rifetiyle (...) ru'yet ve tahkîk olanarak îcâbının icrâsı husûsuna himmet buyurmaları bâbında irâde.

Kapukethüdâsı Nûri Bey bendeleri ifâdesi.

Ek13

Cevdet Evrâkı

Orijinal Kayıt No:28531

Ma'rûz-ı Devlet-i Aliyyeleridir ki:

Sâdır olan fermân-ı îlâlerine imtisâlen sâye-i nezâret-i aliyye-i âsafânelerinde âsûde olan evkâfdan Kandırı'ad vâki' Kıssahân el-Hâcc Muslihuddin vakfının kitâbeti husûsu görüldükde zikr olunan kitâbet yevmî dört akçe vazîfe ile bundan akdem müfettiş-i evkâf olan es-Seyyid Mehmed Emin Efendi arzıyla bin yüz elli bir senesi Receb-i şerîfinin on üçüncü günü bâ-ruûs-ı hümâyûn Hüseyin Efendi'ye tevcih ve Küçük Evkâf'da mukayyed ve mütevelliyeye-i vakf Ayşe arzıyla yine sene-i mezbûre Recebî'nin on ikinci günü bâ-ruûs-ı hümâyûn Halil'e tevcih ve Anadolu Muhâsebesi'nde mukayyed olduğunu derkenârları nâtik ve nizâ'a müeddi olmakla zikr olunan kalemlerden ve ruûs kaydından bâ-fermân-ı âfi hülâsâ olundukda hülâsa-i mezkûrede tafsîl olduğu üzere kitâbet-i mezkûrenin Anadolu Muhâsebesi'nde ve Küçük Evkâf'da kaydı bulunup lâkin bu makûle cihâtın iki mahalde kaydı olmak ba'zı hîleye mebnî ve iki adama cihet tevcihine bâ'is ve bâdi olmakla nizâm-ı vakfa hâlel verir ma'nâlardan olduğu ve bu tevciheyn beyninde çendân zaman mürûr etmeyip farkı ancak bir gün olmakla kitâbet-i mezbûre ikisinin kangısına inâyet ve ihsân-irâde-i âsafâneleri buyurulursa ol bâbda emr u fermân re'y-i cihân-ârâlarına menût olduğu hülâsa-i merkûmeden müstefâd ve münfehim olduğundan gayri merkûm Hüseyin Efendi kitâbetde mâhir ve uhdesinden gelmeğe kâdir her vechile mahal ve müstahak ve inâyet-i aliyyelerine sezâ ve leyak bendeleri olmağın kitâbet-i merkûmenin Küçük Evkâf'dan kaydı terkîn ve Anadolu Muhâsebesi'ne kayd olunup kitâbet-i merkûme vazîfe-i

mersûmesiyle merkûm Hüseyin Efendi bendeleri üzerinde ibkâ ve mezbûr Halil'in ref'inden merkûm Hüseyin Efendi bendelerine tevcîh ve yedine müceddeden berat-ı âfişân inâyet ve ihsân buyurulmak bâbında fermân-ı şerîfleri recâsıyla vâkî-i hâl huzûr-ı âfillerine îlâm olundu el-emr limen lehu'l-emr.

Fî 5 şehr-i Ramazan sene 1151

Îlâmı mûcebince Küçük Evkâf'dan kaydı ref' ve terkîn ve Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve cihet-i mezbûre merkûma tevcîh ve îtâ olunmak buyuruldu.

Fî 6 N sene 151

Ek14

A.DVN. 101/34

Yoros kazâsına tâbi` Şeyhli nâhiyesinde Büyükkaynarca nâm mevkî`de vâki` Şeyh Muslihuddîn Câmî`-i Şerîfi vakfından sâbık üzre yevmî bir akçe vazîfe ile hitâbet cihetine mutasarrıf olan Hattât el-Hâcc bin Ahmed fevt olup yeri hâfî ve hizmet-i lâzimesi mu`attal kalmakla sulbi oğlu erbâb-ı istihkâkdan Mehmed Halîfe her vechile mahal ve müstahak olmağın cihet-i mezkûre babası müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlinden oğlu merkûma tevcîh ve yedine berat-ı âlişân ihsân buyurulmak recâsına Şeyhlü kazâsı nâibi Ebubekir Hulusi Efendi ve a`zâ-yı meclis bâ-mazbata vakfdan (...) Mustafa Reşid Efendi inhâ ve vech-i meşrûh üzre cihet-i mezkûre el-yevm müteveffâ-yı mezbûrun uhdelerinde mukayyed olduğu nişân-ı hümâyûn kaleminden derkenâr olunmakla cihet-i mezkûre babası müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlünden sulbi oğlu olup ehliyeti inhâ olunan Mehmed Halîfe`ye tevcîh ve nizâmı vechile müceddeden evkâf muhâsebesin kayd ve şurût ve nizâmı derciyle beratı ve atık kaydının terkîniyçün nişân-ı hümâyûn kalemine ilm u haberi îtâ olunmak bâbında Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı devletlü es-Seyyid Mehmed Hasip Paşa Hazretleri telhîs etmeleriyle hitâbet-i mezkûre pâye-i serîr-i a`lâya telhîs olundukda sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince tevcîh ve beratı ve ilm u haberi îtâ olunmak bâbında ruûs-ı hümâyûn sâdır olmağın mücebince berat-ı şerîf-i âlişân yazılmak içün tezkiresi verilmekle vech-i meşrûh üzere keyfiyet ma`lûm olmak içün nişân-ı hümâyûn defterlerine işbu ilm u haber verildi.

Fî 19 Ş sene 1271

Mukâbele olunmuştur.

İbrahim Şefik

Ek15

C.EV.

Onijinal Kayıt No: 30140

Devletlü, İnâyetlü, Merhametlü, Sultânım
Hazretleri Sağolsun

Arz-ı hâl-i kullandır ki:

Kocaili nâhiyesinde Kandıra'da vâkî KISSAHÂN merhûm el-Hâcc
Muslihuddîn vakfından yevmî bir buçuk akçe cüzhân olan
Süleyman Halîfe bilâ veled fevt olup hizmet-i lâzimesi hâli ve
mu'attal olmakla mahlûlünden bu dâ'îlerine ihsân buyurulmak
bâbında emr u fermân devletlü inâyetlü merhametlü sultânımındır.

Bende

İbrahim bin Ali

Tasdîk

Bilâ veled feti vâkî ise tevcih olunmak buyuruldu.

Fî 3 Z sene 199 (7 Ekim 1785)

Ek 15

C.EV.

Onijinal Kayıt No: 30140

دولت

تاریخ: ۱۳۰۹/۰۳/۰۹
محل: ...

استاد ...
مورد ...
مصلحت ...

مورد ...
مصلحت ...

مورد ...

مصلحت

مورد ...
مصلحت ...

E-2

مصلحت

مورد ...

مصلحت

مصلحت

مصلحت

مورد ...
مصلحت ...
مورد ...
مصلحت ...

E-1

مورد ...

Ek16

C.EV.**Onijinal Kayıt No: 29781**

Ma'rûz-ı devlet-i aliyyeleridir:

Nezâret-i aliyye-i âsafânelerinde âsûde medîne-i Üsküdar'a tâbî Kandırı'da kâin Kıssahân Muslihuddîn vakfının ber-vech-i iştirâk evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellîlerinden İbrahim bin el-Hâcc Mustafa vefât etmeğın mutasarrıf olduğı vazîfe-i mu'ayyenesi bâ'is-i arz-ı ubûdiyet karındaşı Mehmed Ağa bin el-Hâcc Mustafa'ya müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlünden şart-ı vâkıf üzere tevcîh ve yedine berat-ı şerîf-i âlîşân sadaka ve ihsân buyurulmak bâbında bi'l-iltimâs huzûr-ı âlîlerine îlâm olundu emr u fermân hazret-i men lehu'l-emrindir fi'l-yevmîl-hâdî ve'l-ısrîn min Saferu'l-hayr li sene tis'a ve semânî ve miete ve elf.

(21	S	El-abdü'd-dâî	li'd-devleti'l-
sene		aliyyeti'l-Osmâniyye	
1189-23		Hamdullah	el-me'mûr be-
Nisan		ru'yeti umuri'l-evkâf	
1775)			

Mûcebince hisse tevcîh olunmak buyuruldu.

Fî 12 Ra sene 189 (2 Mayıs 1775)

Vakf-ı mezra'a-i Hâcı Muslihuddîn Kıssahân der-Kadırı tâbî-i Üsküdar Vech-i meşrûh üzere tevliyet-i mezbûr evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i meşrûta ve ber-vech-i iştirâk mezkûrûn Mehmed ve Hüsâmeddîn ve Ahmed ve Hasan ve Hüseyin ve İbrahim veledâneş ve Ayşe ve Fatıma uhtâneşın üzerlerinden mastûr u mukayyederdir emr u fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerininindir.

Ek 16

C.E.V.

Onijinal Kayit No: 29781

Handwritten notes in Urdu script, including the name "میرزا محمد علی" and other illegible text.

C-2

Handwritten notes in Urdu script, including a large block of text and a signature.

C-3

C-4

موضوع: اعوان و ترقی کارخانہ
 نظارت عالیہ آصفیہ لہندہ آسودہ مہینہ ہیکارہ تابع قائد مدبرہ کابینہ قصہ خواص صلح الدین و قتلک بروصہ شہزاد اولادیت و شہزادیت
 شہزادیت ابراہیم بن حاج مصطفیٰ ذفات ایگین تہرہ اولیٰ فی و تیلیفہ بمعینہ سے باعث عرض ہویت قرناش محمد اعجاز حاج مصطفیٰ
 مہرورک کمالوندن شرط واقف دوزہ توجیہ و بدینہ برات شریف علیٰ بن صدیقہ و احسان مورلق بابندہ باللائم حضور عالیہ اعلام اولاد
 امر و زمان حضرت من لم الامر کر فی ایوم اتحادی والعشیرین من سنو اخیر کتبہ شیخ و قاضین و مایئہ الف الف اللہ اعلم اللہ و اللہ اعلم
 محمد اکبر روبرو مورالاد

C-1

Handwritten signature or mark at the bottom right of the page.

Ek17

Cevdet Evkaf,

Orijinal Kayıt No.:26307

Der-i devlet-mekîne arz-ı dâ'î-i kemîleridir ki:

Kocaeli sancağında Şile ve Kaymas ve Ada nâhiyelerinde vâkî' iken bin beşyüz akçe tımara bâ-berat-ı âlîşân mutasarrıf olan Hüseyin nâm sipâhînin tımârı mülhakâtından Ada nâhiyesine tâbî' Eşme Dağı demekle ma'rûf ma'lûmu'l-hudûd yerlerini civârında vâkî' Muslihuddîn vakfı karyelerinden yine Ada nâhiyesine tâbî' Ayangönânî nâm karye zâbiti karye-i mezbûre arâzîsindendir diyü zabt ve öşr ü resini fuzûlî ahz ü kabz eylemişdür diyü sipâhî-i mezbûr Südde-i sa'âdete arz-ı hâl eyledükde mahallinde ihkâk-ı hak olunmak için sâbıkâ Anadolu Kâdîaskeri olan a'lemu'l-ulemâi'l-mütebahhirîn efdalu'l-fudalâi'l-meteverri'în fazîletlü Zeynelâbidîn Efendi hazretlerinin işâret-i aliyeleriyle bu fakîr müvellâ ta'yîn olunduğunu müş'ir sipâhî-i mezbûr tarafından vekîl-i mu'teber-i şer'isi olan Mûsâ Bey nâm kimesne yediyle fermân-ı âlî vârid olmakla imtisâlen lehû sicill-i mahfûza ba'de'l-kayd husûs-ı mezbûr için kibel-i şer'den mevlânâ Hamdizâde el-Hâcc Mustafa Efendi irsâl olundukda ol dahi husûs-ı mezbûra mübâşir ta'yîn buyurulan dergâh-ı âlî çavuşlarından Mehmed Çavuş kulların ve vekîl-i mezbûr ile sancak-ı mezbûrda vâkî' Ada nâhiyesine tâbî' Eşme Dağı'nda Çubuklu nâm karyeye varup akd-i meclis-i şer'-i nebevî eyledükde vekîl-i mezbûr Musa Bey meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda vakf-ı mezbûrun kâimmakâm-ı mütevellîsi Süleyman Ağa nâm kimesne dahi hâzır-ı bi'l-meclis olduğu hâlde takrîr-i kelâm edip tımâr-ı mezbûrun işbu yedimde olan sûret defterinde Ada nâhiyesine tâbî' resm-i kârhâne-i Eşme Dağı her neferden yirmişer akçe alınur diyü sekiz yüz on beş akçe yazı ile tımâr-ı mezbûra

hâsıl kayd olunmakla tekâdüm-i zamân ile zikr olunan kârhâneeler harâb ve yerine işbu Çubuklu karyesi hâdis olmakla zikr olunan Eşme Dağı'ndan olup dağ-ı mezbûrun taraf-ı şarkisinde vâki' Yerköprü nâm mahalde Sarıdoğan Deresi'nden Doğan Sürüsüne ve ondan Dartepe'den Sarpdere'ye ve ondan dere ile Sapanca Gölü'ne ve ondan göl kenarıyla sâlifü'z-zikr Yerköprü nâm mahalle varınca bu hudûd ile mahdûd olan arâzîyi ve hudûd-ı mezkûre dâhilinde hâdis olan sâlifü'z-zikr Çubuklu karyesini ve vakf-ı mezbûr mütevellîleri fuzûlen zabt ve örs ü resmini ahz etmeleriyle benim ve müteveffâ-yı mezbûrun yedlerinmizde olan sûret-i defterimize ve keyfiyet-i hâle vukûf-ı tâmmı olan müssin ü ihtiyâr bî-garâz cemâ'at-i müslimînden istihbâr ve haberleri hüccet ve îlâm olunması matlûbumdur diyü bir kıt'a mühürlü ve nişanlı sûret-i defter ibrâz eyledükde Ada nâhiyesine tâbî' resm-i kârhâne Eşme Dağı her neferden yirmişer akçe alınur diyü sekiz yüz on beş akçe ile tımâr-ı mezbûra hâsıl yazıldığı mütehakkık olup mütevellî-i mezbûrdan dahi Muslihuddîn vakfının sûret-i defteri talep olundukda mühürlü ve nişanlı bir kıt'a sûret-i defter ibrâz edip nazar olundukda Ada nâhiyesine tâbî' yüz kırk nefer re'âyâ ve bir çiftlik ve hâsılı tahtında hınta ve resm-i çift ve bâd-ı havâ yekûn ma'a gayrihâ on beş bin beş yüz kırk üç akçe yazar karye-i Ayangönânî ve karye-i mezbûre yanında Geçügen nâm mezra'a ile mevlânâ Muslihuddîn vakfından almak üzere mastûr olup kat'â Eşme Dağı zikr u tahrîr olunmamakla husûs-ı mezbûra bî-garaz müsinn u ihtiyârlardan olup vekîl-i mezbûr Musa Bey yedine îtâ olunan hüccetde mastûru'l-esâmî kırk dört nefer cemâ'at-i müslimînden mahallinde istihbâr olundukda işbu hudûd-ı mezkûre ile mahdûd olan arâzî hudûd-ı mezkûre dâhilinde olan işbu Çubuklu karyesi beyne'n-nâs Eşme Dağı demekle ma'rûf ve

meşhûr olan dağda vâkî olup tımâr-ı mezbûrun sûret-i defterinde resm-i kârhâne-i Eşme Dağı tımâr-ı mezbûra hâsıl kayd olunmakla tımâr-ı mezbûr arâzîsinden olup lâkin tekâdüm-i zamân ile zikr olunan kârhâneler harâb ve sâlifü'z-zikr Çubuklu karyesi hâdis olmakla arâzî-i mahdûde-i mezkûre ile zikr olunan Çubuklu karyesini Muslihuddîn vakfı tarafından zabt oluna gelmişdir diyü herbiri alâ-tarîki'ş-şehâde haber verdiklerini mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve ma'an ba's olunan ümenâ-i şer' ve mübâşir-i mezkûr ile ma'an meclis-i şer'a gelüp alâ vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın ol ki vâkî'u'l-hâldir bi'l-iltimâs pâye-i serîr-i a'lâya arz ve îlâm olundu bâkî fermân hazret-i men lehu'l-emrindir. Fi'l-yevmî's-sâdis aşar min Cümâde'l-ûlâ li-sene sitte ve erba'în ve miete ve elf. [16 Ca sene 1146]

El-abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-aliyyeti'l-Osmâniyye
El-hâcc Süleyman el-Kâdî bi-medîne-i İznikmid

2

Ma'rûz-ı benedleridir ki,

Kocaeli sancağında Şile nâhiyesinde Demircilü nâm karye ve gayrîden iki bin beş yük akçe tımâra berat-ı şerîf-i alaşan ile mutasarrıf olan erbâb-ı tımârdan Hüseyin nâm sipâhî kayd ve beratıma dahi Ada nâhiyesine tâbî resm-i kârhâne-i Eşme Dağı diyü defterde mukayyed olup dahl olunmak îcâb etmez iken civârında vâkî Muslihuddîn vakfı karyelerinden yine Ada nâhiyesine tâbî Ayangönânî nâm karye zâbiti karye-i mezbûre arâzîsindendir diyü hilâf-ı defter fuzûlî zabt ve öşr ü resmin ahz ü kabz eder diyü mezbûr Hüseyin Sipâhî'nin iltimâsıyla sâbıkâ Anadolu kâdîaskeri fazîletlü Zeynelâbidîn Efendi îlâmları mücebince İznikmid kâdîsına hitâben sâdir olan emr-i şerîf mücebince akd-i meclis-i şer'-i nebevî

olundukda kâimmakâm-ı mütevellî Süleyman muvâcehesinde mezbûr Hüseyin Sipâhî'nin vekîl-i şer'îsi Musa sâlifü'z-zikr resm-i kârhâne-i Eşme Dağı herbir neferden yirmişer akçe alınur. Sâbiku'z-zikr resm-i kârhâne-i Eşme Dağı Defter-i hâkânîde tımâr kayd olunup lâkin tekâdüm-i zamân ile kârhâneler harâb olup yerine Çubuklu karyesi hâdis olmakla bu takdîrce tımârın olup vakf-ı mezbûrun kat'â alâkası yokdur diyü iddi'â ve husûs-ı merkum kırk dört nefer bî-garaz müslimînden istihbâr olundukda hudûd-ı ma'lûmesiyle mahdûd olan sâbiku'z-zir kârhâne-i Eşme Dağı mürûr-ı eyyâm ile harâb ve yerine Çubuklu karyesi hâdis ve hâlâ beyne'n-nâs Eşme Dağı demekle ma'rûf ve meşhûr olup tımâr-ı mezbûra hâsıl kayd ve arâzîsinden olup lâkin vakf-ı merkûm tarafından zabt olunup diyü herbirleri alâ tarîki's-şehâde haber verdiklerin İznikmid kâdîsı mevlânâ el-Hâcc Süleyman Efendi dâ'ileri arz ve Ada nâheyisen tâbî' resm-i kârhâne-i Eşme Dağı her neferden yirmişer akçe alınur diyü yekiz yüz on beş akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Şile nâhiyesine tâbî' Demircilü nâm karye ve gayrihî ile bir görölüp iki bin beş yüz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen merkûm Hüseyin Sipâhî üzerinde ve yine Ada nâhiyesine tâbî' iki yüz kırk bir nefer re'âyâ ve bir çiftlik ve hâsıl-ı tahtında hınta ve resm-i çift ve beytü'l-mâl ve mâl-ı gayb ber mûceb-i hükm-i hümâyûn yekûn ma'a gayrihâ on beş bin beş yüz (silik) bâzâr karye Ayângönânî karye-i mezbûre yanında olan Geçügen nâm mezra'a ile mevlânâ Hâcî Muslihuddîn vakfından olmak üzere defter-i evkâfda bir kaydı muharrir kalemiyle tahrîr olunmağın ber-mûceb-i defter-i hâkânî sekiz yüz on beş akçe yazı ile mukayyed Eşme Dağı kârhânesi resminde vakfun alâkası olmayup tımâr-ı mezbûr mutasarrıfı merkûm Hüseyin Sipâhî tarafından zabt olunmak iktizâ eder diyü

izzetlü defterdâr emîni efendi dahi arz eder ancak defter-i hâkânîde tımâr tarafına resm-i kârhâne-i Eşme Dağı yazılıp öşr ü resm gibi bir nesne yazılmayup münâza'un fihâ olan husûs ise arâzîye müte'allık olup bu takdîrce Eşme Dağı dâğ kârhânelerinden defterde yazılan bir resmlerini aldığından mâ'adâ arâzîsinden dahi öşr ü resm almak iktizâ eder mi ber muktezâ-yı defter-i hâkânî izâh ve takvîm ederek defter emîni efendi kulları tekrâr arz etmeğe multâc olmakla minvâl-i muharrer üzere mûmâ ileyh kullarına havâle buyurulur ise ol bâbda emr u fermân inâyetlü ve merhametlü sultânım hazretlerindir.

3

Ber-vech-i arpalık Kocaeli sancağı mutasarrıfına ve İznikmid kâdîsına ve Ada ve Şile ve Kaymas nâhiyeleri nâiblerine hüküm ki: Erbâb-ı tımârdan Hüseyin nâm sipâhî Südde-i sa'âdetüme arz-ı hâl edip bunun livâ-i mezbûrda Şile nâhiyesinde ve Murçlu nâm karye ve gayrîden berat-ı şerîfümle mutasarrıf olduğu iki bin beş yüz akçe mülhakâtından Ada nâhiyesine tâbî resm-i kârhâne-i Eşme Dağı her neferden yirmişer akçe olur diyü müstakil tımârına hâsıl kayd olunup âhardan dahl olunmak îcâb etmez iken civârında vâkî yine Ada nâhiyesine tâbî Muslihuddîn vakfî karyelerinden Ayângön nâm karye zâbiti zuhûr ve kârhâne-i mezkûrun nısfı zikr olunan Ayângön karyesi toprağındandır diyü fuzûlî ve bilâ senede zabt ve rüsûmun ahz ü kabz ve bir mikdârını dahi merhûm ve mağfûrun leh Sultân Selîm Hân tâbe serâhu evkâfî karyelerinden İznikmid nâhiyesine tâbî Darlık nâm karye zâbiti ile etrâfında vâkî erbâb-ı tımârdan ba'zıları fuzûlî ve mugâyir-i defter-i hâkânî zabt ve rüsûmâtın ahz ü kabz idüp ziyâde gadr ve tımârı mahsûlünün kesr ü noksân terettübüne bâ'is olmalarıyla bundan akdem isdâr

etdirdiği emr-i şerîfümle mezbûrların kârhâne-i mezkûra hilâf-ı defter-i hâkânî zâhir olan te'addîlerin men' u def' ve fuzûlî ahz ü kabz eyledükleri rüsûmâtın almak istedikde adem-i itâ'atlarından nâşî henüz icrâ-yı hak olunmaduğın bildürüp ber-mûceb-i defter-i hâkânî kârhâne-i mezkûr kendüye zabt ve fîmâ ba'd mezkûrları ve âharları dahl ü ta'arruz etdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ ve Defterhâne-i Âmire'mde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala murâca'at olundukda Ada nâhiyesine tâbî' resm-i kârhâne-i Eşme Dağı her neferden yirmişer akçe alınur diyü sekiz yüz on beş akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrir kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde Şile nâhiyesine tâbî' Murçlu nâm karye ve gayrihî ile bir görölüp iki bin beş yüz akçe bir icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen mezkûr Hüseyin'in üzerinde ve yine Ada nâhiyesine tâbî' yüz kırk nefer re'âyâ ve bir çiftlik ve hâsılı tahtında hinta ve resm-i çift ve bâd-ı hevâ yekûn ma'a gayrihâ on beş bin beş yüz kırk üç akçe yazar karye-i Ayângönânî nâm karye-i mezbûre yanında Geçügen nâm mezra'a ile mevlânâ Hâci Muslihuddîn vakfından olmak üzere defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve İznikmid nâhiyesine tâbî' doksan dört nefer re'âyâ ve hâsılı tahtında hinta ve resm-i çift ve bâd-ı hevâ yekûn ma'a gayrihâ yedi bin üç yüz kırk beş akçe yazâr karye-i Darlık vakf-ı merhûm Sultân Selîm Hân tâbe serâhu mahrûse-i İstanbul'da olan câmi' ve imâretine vakıfdır diyü ol dahi defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr olmağın ber-mûceb-i Defter-i Hâkânî sekiz yüz on beş akçe yazı ile mukayyed Eşme Dağı kârhânesi resminde vakfın alâkası olmayup timâr-ı mezbûr

mutasarrıfı merkûm tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğın bi'l-fi'l defter emîni olan iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim Ali dâme mecduhû arz etmeğın mûmâ ileyhin arzı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır fermân sultânımındır.

Fî evâsıt-ı M sene 1146

4

Ber-vech-i arpalık Kocaeli sancağına mutasarrıf olan (boş) dâme ikbâluhû ve İznikmid kâdîsına hüküm ki:

Erbâb-ı tımârdan Hüseyin nâm sipâhî Südde-i sa'âdetüme arz-ı hâl edip livâ-i mezbûrun Şile ve Kaymas ve Ada nâhiyelerinde vâki' berat-ı şerîfümle mutasarrıf olduğı iki bin beş yüz akçe tımârı mülhakâtından Ada nâhiyesine tâbi' (boş) nâm karyesinin mümtâz ve mu'ayyen sınırı dâhilinde kadîmden öşr ü resmi tımârı tarafından ahz ü kabz oluna gelen hudûdu dâhilinde Eşme Dağı demekle ma'rûf ma'lûmu'l-hudûd yerlerinde âharın alâkası yoğiken civârında vâki' Muslihuddîn vakfı karyelerinden yine Ada nâhiyesine tâbi' Ayangön nâm karye zâbiti zuhûr ve zikr olunan mahal mütevellîsi olduğum karye-i mezbûr arâzîsindendir diyü öşr ü resmin fuzûlî ahz ü kabz etmekle bundan akdem defter emîni arzı mûcebince isdâr etdirdiğı emr-i şerîfümle mahall-i nizâ'ın üzerinde murâfa'a-i şer'î-i şerîf olunmak murâd eyledükde hevâsına tâbi' Ada nâibine istinâden henüz da'vâlarına faysal verilmediğın bildürüp sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin husûs-ı merkûma mahsûs müvellî olman için hükmi hümayûnum recâ ve vech-i meşrûh üzere husûs-ı mezbûra müvellî ta'yîn ve ihkâk-ı hak eylemen için a'lemu'l-ulemâi'l-mütebahhirîn bi'l-fi'l Anadolu kâdîaskeri olan mevlânâ Zeynelâbidîn edâmallâhu te'âlâ fezâiluhû ilâm etmeğın

mevlânâ-ıy mûmâ ileyhin îlâmı mûcebince müvellî olman için yazıldı. Fermân sultânımındır.

Fî evâil-i S sene 1146

5

Arz-ı bendeleridir ki:

Husûs-ı mezbûr bundan akdem izzetlü defter emîni efendi kulları arzı mûcebince iktizâsına îlâm olunup lâkin tımâr tarafına hâsıl yazılan kârhâne-lerden fi'l-asl resm yazılmakla ba'de harâbihâ arâzîsinden öşr alınmak iktizâ eder mi îzâh olunmak üzere bu kulları îlâmıyla tekrâr havâle buyuruldukda sekiz yüz on beş akçe yazı ile resm-i kârhâne-i Eşme Dağı icmâlli tımâr mülhakâtından olup ber-mûceb-i defter-i hâkânî resm-i tımâra hâsıl kayd olunan harâb kârhâne yerlerinde zirâ'at olunan arâzînin öşr ü resminde vakfın alâkası olmadığı bu def'a mûmâ ileyh kulları arz eder arzı mûcebince resm-i tımâra hâsıl yazılan harâb kârhânelerin yerlerinde zirâ'at olunan arâzînin öşr ü resmi tımâr tarafından ahz ü kabz etdirilmek için fermân-ı âfîleri ihsân buyurulur ise emr u fermân devletlü ve inâyetlü sultânım hazretlerindir.

6

Sâdır olan fermân-ı âfîleri mûcebince defter-i icmâl ve mufassal ve evkâf tetebbu' olundukda sekiz yüz on beş akçe yazı ile resm-i kârhâne-i Eşme Dağı icmallü tımâr mülhakâtından olup ve Hâcı Muslihuddîn vakfı yazıldığı mahalde karye-i Ayângönânî ve mezra'a-i Göçügen a'sâr ve rüsûmâtı vakfa hâsıl kayd olunan kârhânelerin harâb olup yerlerinde Çubuklu karyesi hâdis ancak arâzî vakf-ı mezbûr tarafından zabt olduğun İznikmid kâdîsı arz etmiş ber-mûceb-i defter-i hâkânî resmi tımâra hâsıl kayd olunan

harâb kârhâne yerlerinde zirâ'at olunan arâzînin ögr ü resminde vakfin alâkası olmadığı ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله الطيبين
 الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله الطيبين
 الطاهرين
 في حق الله سبحانه وتعالى
 ما لا يحيط به الخلق
 ولا يدركه العقل
 ولا يفهمه القلب
 ولا يحيط به العلم
 ولا يدركه الحس
 ولا يفهمه الفهم
 ولا يحيط به الحكمة
 ولا يدركه العقل
 ولا يفهمه القلب
 ولا يحيط به العلم
 ولا يدركه الحس
 ولا يفهمه الفهم
 ولا يحيط به الحكمة

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله الطيبين
 الطاهرين
 في حق الله سبحانه وتعالى
 ما لا يحيط به الخلق
 ولا يدركه العقل
 ولا يفهمه القلب
 ولا يحيط به العلم
 ولا يدركه الحس
 ولا يفهمه الفهم
 ولا يحيط به الحكمة

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله الطيبين
 الطاهرين
 في حق الله سبحانه وتعالى
 ما لا يحيط به الخلق
 ولا يدركه العقل
 ولا يفهمه القلب
 ولا يحيط به العلم
 ولا يدركه الحس
 ولا يفهمه الفهم
 ولا يحيط به الحكمة

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله الطيبين
 الطاهرين

KAYNAKLAR

Anonim, **İlmiye salnamesi**, Dar'ül Hilafet'ül Aliyye, Matbaa-i Amire, İstanbul 1334, s.316

Anonim, **Son Teşkilatı Mülkiyede Köylerimiz Adları**, Dahiliye Vekaleti Nufus Müdüriyeti Umumiyesi yayınlarından, Cağaloğlu 1928, s.819

Anonim, **Dahiliye Velayeti mahalli İdareler Umum Müdürlüğü 'Köylerimiz'**, İstanbul 1933, s.441

Anonim, **Tarihte ve Günümüzde Sakarya**, Sakarya Valiliği yayını (tarihsiz)

Anonim, **İslam Ansiklopedisi**, C.6, İstanbul 1952, s.830

Anonim, **Yurt Ansiklopedisi**, C.9, İstanbul 1982-83, s,6467

Anonim, **Cumhuriyetimizin 75.yılında Sakarya**, Sakarya Valiliği yayını, Adapazarı 1998

ARSEVEN. Celal Esad , **Sanat Ansiklopedisi**, İstanbul 1965, 4.fasikül, s.368.

ASLANAPA. Oktay, **Türk Sanatı**, Remzi Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul 1984

ASLANAPA, Oktay, **Osmanlı Dönemi Mimarisi**, istanbul 1986

AYVERDİ. Ekrem Hakkı , **Osmanlı Mimarisinin İlk Devri(1230-1402)**, İstanbul 1966

CEZAR. Mustafa, **Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi**, İstanbul 1985

ÇORUHLU. Tülin , *Sakarya İli Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş*, IV.Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Van 2000, s.303-304

DENİZ. Bekir , *Aksaray'a Ahşap sütunlu iki Köy Camii*, **Arkeoloji Sanat Tarihi Dergisi**, S.IV, İzmir 1988, s.50

DEVELİOĞLU, Ferit , **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara 1984

HARUNOĞLU. Şamil , **Trabzon ve Çevresinin tarihi Eserleri**, Ankara (tarihsiz)

HASKAN. M. Nermi, **Eyüp Sultan Tarihi**, İstanbul 1996

HASOL. Doğan, **Mimarlık Tarihi Sözlüğü**, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınevi, İstanbul 1979

İNAN. Kenan, *Osmanlı Kuruluş Devrinin Klasik Dönem Osmanlı Tarihçileri Tarafından Takdim Şekilleri*, **I.Sakarya ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu**, Adapazarı 1999

KARPUZ. Haşim , **Şebinkarahisar**, Ankara 1989

KARPUZ. Haşim, **Rize**, Ankara 1993

ÖNEY. Gönül, **Ankara'da Türk Devri Yapıları**, Ankara 1971

ÖZGÜNER. Orhan , **Köyde Mimari Doğu Karadeniz**,Ankara 1970

ÖZTÜRK. Nazif, **Menşei ve Tarihi Gelişim Açısından Vakıflar**, Ankara (tarihsiz)

ÖZTUNA. Yılmaz , **Osmanlı Devleti Tarihi**, İstanbul 1986,

PAKALIN. M.Zeki , **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.3, İstanbul 1993,

SOKOLOVA. Z.P., *Sibirya Halklarının Konutları*, **Sibirya Araştırmaları**, İstanbul 1997,s.211-224

TUĞLACI. Pars , **Osmanlı Şehirleri**, İstanbul 1985

UYSAL. Zekiye, **Ankara Mescitlerinde Kalemşi Süslemeler(XIV.-XV.yüzyıl)**, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2001

YILDIZ. Hakkı Dursun , **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi**, C.10, İstanbul 1989

ÖZGEÇMİŞ

1964 yılında Adapazarı'nda doğdu

1975 yılında Çerkezköy Atatürk İlkokulu'nu bitirdi

1978 yılında Bitlis-Tatvan Ortaokulu'nu bitirdi

1982 yılında Adapazarı Atatürk Lisesi'ni bitirdi

1987 yılında Hacettepe Üniversitesi Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi

1987 yılında Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğünde memur olarak göreve başladı. Aynı Kurumda; Araştırmacı, Şef, İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi Müdürlüğü, Kız Öğrenci Yurdu Müdürlüğü görevlerinde bulunmuş, İntifa-Teberrukat Sosyal Hizmetler Müdürlüğü görevi devam etmektedir.

(Evlü ve iki çocuk annesidir.)

TC. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
KURUMSAL KİMLİK